[illegible] გამოცემა

გაბრიელ ეპისკოპოსი

სიტყუანი და მოძღვრებანი თქმულნი გაბრიელისგან, იმერეთის ეპისკოპოსისა.

3878

[stamp: Библиотека-Музей имени акад. И. Грищашвили]

ტფილისი.

издание общества Возстановления православнаго Христианства на Кавказе

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] სტამბა

1865 წ.

[illegible]

10
817
12

სიტყუა,

თქმული გელათის სობოროსა შინა, ჟამსა სამწყსო-სა მისა შესვლისასა, ჩყდ წელ. სეკტ. ცჲ-სა.

გაცად-გაცადმან თჳსი ცხორებაი იქმოდ-
ით (ფილიპ. ბ, ე).

ვხედავ რა ნებას ღმრთისას და განჩინებას უმაღლესისა მთავრობისას, რათა ვიყო მე მწყემსად მკჳდრისა ამის და ჩინებულისა სამწყსოისა, ვიწყე გულის-ხმისყვად დიდთა მათ და მძიმეთა ვალთა თჳს, რომელ-თა აწ მიერითგან თანამდებ ვარ ტჳრთვად წინაშე წმიდისა ამის ეკლე-სიისა. ამით მოვიხსენებ სიტყვანი პავლე მოციქულისანი: გაცად-გა-ცადმან თჳსი ცხორები იცხორით; ხოლო რა ცხორება არს ეპის-კოპოსისა, ამასაც ახსნის იგივე მოციქული: ჯერ-არს ეპისკო-პოსისა, რათა უბრალო იყოს, ურთისილ, წმიდა, მშვიდ, სტუ-მართმოყუარე, სწავლულ. მოვიხსენებ აგრეთვე სიტყვასა, რომელნი იმავე მოციქულმან მისწერა ტიტეს, მისცა ეპისკოპოსად ხელ-დასხმულსა: ჯერ-არს ეპისკოპოსისა უბიწო ყოფად, ვითარცა ღმრთისა მო-ნისა; ნუ თავხედ, ნუ გულ-მწყრალ, ნუ მედვინე, ნუ მოლაღე, ნუ საძაგელისა მემძიებელ, არამედ სტუმართ მოყვარე, კე-თილისა მოყვარე, წმიდა, მართალ, ღირს, მოთმინე. მახსოვან კვალადცა სხვანი მრავალნი სწავლანი, მცნებანი, მხილებანი და დარი-გებანი, რომლითა მაცხოვარი ჩუენი მოძღვრებდა თჳსთა მოციქულ-თა, ხოლო შემდეგ მოციქულნი განაღვიძებდენ თჳსთა მოადგილეთა—

ეპისკოპოსთა. არა ვარ, მზალადგე, უმეცარ ყოველთათჳს, რომელთა ქრისტიანენი ეძიებენ და მოითხოვენ თჳსთა მწყემს-მთავართაგან; და ოდეს მე წარმოვიდგენ ყოველთა მათ არა მცირეთა სათნოებათა, რომელნი უნდა შეამკობდეს მარადის ეპისკოპოსსა, და მრავალთა მათ შრომათა, ჭირთა, მოთმინებათა და წინააღმდგომთა გარემოებათა, რომელნი ყოველთჳს შეემთხვევიან მას, უკეთუ ბეჯითად და ერთგულად შეუდგებს იგი თჳსსა მსახურებასა, შევკრთები სულითა და ვიტყჳ: ვითარ შევსძლო მე უღირსმან და უძლურმან ტჳრთვა ესოდენისა მძიმისა ტჳრთისა!

ჭეშმარიტად, მმანო ქრისტიანენო, არა მსუბუქ არს ტჳრთი მღდელ-მთავრობისა, არა მცირეთა სათნოებათა ითხოვს მისგან საღმრთო წერილი! პირველი და თჳთ მიუცილებელი სათნოება, რომელსა მოითხოვს მისგან პავლე მოციქული, არს უბრალოება ანუ უბიწოება: ჯერ-არს ეპისკოპოსისა,—იტყჳს იგი,—რათა უბრალო იყოს; ანუ სხვაგან: ჯერ-არს ეპისკოპოსისა უბიწო-ყოფად, ვითარცა ღმრთისა მონისა. ცხად არს მიზეზი ამისა, ვინაჲთგან ეპისკოპოსი, რომელი სხვათა ასწავებს სიწმიდესა და მოითხოვს, რათა ყოველნი უბრალოდ და უბიწოდ ატარებდენ თჳსსა ცხოვრებასა, თჳთ პირველი უნდა აძლევდეს მათ სახესა კეთილსა ცხოვრებისასა, არათუ მხოლოდ სიტყჳთა, არამედ საქმითაცა და ყოვლითა ცხოვრებითა თჳსითა. გარნა ადვილ არსა აღსრულება ესე ვითარისა მცნებისა? ვინ არს იგი, რომელი ცხოვრებს სრულიად კაცთა შორის და არა სცოდავს? ვინ იპოვების ქვეყანასა ზედა, რომელმან დაიცჳა თავი თჳსი უბიწოდ, თუმცალა ერთი მხოლო დღე იქცეოდა იგი კაცთა შორის? უმეტეს ამისა, ვითარ შესძლოს ეპისკოპოსმან დამარხვა უბიწოებისა, დამძიმებულმან მრავალთა საქმეთა და ზრუნვათა მიერ, გარემოცულმან მრავალთა პირთაგან, რომელნიცა ეძიებენ მხოლოდ თავისა მათისა სარგებლობასა. მხოლოდ ერთისა ღმრთისა მადლითა თჳსითა ძალუძს დაიცვას ეპისკოპოსი უბრალოდ და უბიწოდ.

მერმედ, ეპისკოპოსსა, სიტყვისამებრ პავლე მოციქულისა, მართებს რათა იყოს ფრთხილ. ყოველი სხჳა კაცი უფრთხილდება მხოლოდ ერთისა თავისა თჳსსა, გარნა ეპისკოპოსი ათასსა და ბევრეულსა. მიანდო რა მას ღმერთმან სიტყვიერი სამწყსოჲ, მოითხოვს მისგან, რათა ყოველსა წამსა ფრთხილ და მღვიძარე იყოს, რათა არცა ერთი ცხოვარი, მისდამი მინდობილი, წარწყმდეს მისითა ბრალითა, ვინაჲთგან ღმერთი გამოიკითხავს მისგან სულსა თჳთოეულისა წარწყმედილისა ცხოვარისასა. ვაჲ იმ მღჳდელ-მთავარსა და მღჳდელსაცა, რომელმან დაუდევნელობითა მისითა დაეკარგა ღმერთსა რავდენიმე სული, გამოსყიდული სისხლითა უფლისათა! ვითარს პასუხს მისცემს იგი წინაშე საშინელისა ქრისტეს სამსჯავროჲსა? გარნა უკეთუ თვითოეულსა კაცსა უმძიმს ფრთხილ-ყოფა და განმტკიცება თავისა თჳსისა კეთილსა გზასა ზედა, რაოდენ უძნელეს არს ეპისკოპოსისათჳს, რათა გაუფრთხილდეს თავსაცა თჳსსა და მრევლსა სამწყსოსა მისსა, და თუმცაღა მრავალი ეცადოს, თუმცა არც ღამე მოისვენოს და არცა დღე, და ყოველი თჳსი სწავლა და ღონე მოახმაროს თჳსსა სამწყსოსა,— შეუძლიანა ბოლოს გულ-მოსვენებით სთქვას, რომელ ყოველივე კარგად განაგო და კეთილად აღასრულა ვალი თჳსი? ნეტარ არს მღჳდელ-მთავარი იგი, რომლისა ძალ-უძს ჰპოვოს რაოდენნიმე ღირსნი თანამწირველნი და შემწენი, რომელნიცა მოინდომებენ გულს-მოდგინედ აღასრულონ ვალი მათი და მით შეუმსუბუქონ მას უღელი! ადვილად აღასრულებს თჳსსა მოვალეობასა ეპისკოპოსი, გარემოცული კეთილთა და ღირსთა სამღჳდელოთა მიერ, რომელნი ყოველთჳს თანაზიარ-ექმნებიან შრომათა, ჭირთა და განსაცდელთა მისთა; ხოლო რავდენ შესაბრალებელ იქმნება მღჳდელ-მთავარი იგი, რომელიცა შემწეობისა წილ ნახავს თჳსთა შორის სამღჳდელოთა უმეტესს ჭირსა და განსაცდელსა!

ბიმედრები, შორს ჰყავ ჩემგან, მაცხოვარო! მწარე ესე განსაცდელი. გთხოვ თქჳენცა, საყვარელნო ძმანო, თანამწირველნო ჩემ-

ნო, არ დამიმძიმოთ, არამედ აღმიმსუბუქოთ მსახურება ჩემი; ფრ-თხილ იყავ თჳთოეული თქუენ შორის სამწყსოსა ზედა მისსა, რათა არცა ერთი ყუედრება გქონდესთ მორწმუნეთა შორის, არამედ იქმნებოდეთ მათთჳს სახედ სიტყჳთა და საქმითა.

მესამედ, წმიდა მოციქული პავლე მოითხოვს მღუდელ-მთავ-რისაგან, რათა იყოს არა თუ მხოლოდ უბრალო, არამედ შემკულ, ესე იგი, მქონი ყოველთა სათნოებათა.

მსახურება ეპისკოპოსისა მით უმეტეს ძნელ არს, რომელ ყო-ველნი მორწმუნენი მარადის მას უმზერიან, მისგან ელიან მოძღუ-რებასა და სულიერსა სწავლასა. არა მალ-ულს მას დაჭურვრობს რო-მელიმე მისი თჳსება არც მოქმედება; ვითარცა სანთელი, აღნთებული და დადგმული მაღალსა ადგილსა ზედა, ნათობს გარემო მისსა და სჩანს შორითგანვე, ეგრეთვე არს ცხოვრება კეთილისა ეპისკო-პოსისა; ხოლო ცხოვრება და ყოფაქცევა უღირსისა მღუდელ-მთავ-რისა ემსგავსება საკვამლესა, სახლის სართულსა ზედა ატანილსა, რომლითგან გამომავალი კვამლი აბნელებს ჰაერსა და სჩანს აგრეთვე შორითგან. ამისთჳს ეპისკოპოსი თჳთ მარტო ვერც ცხონდების და ვერც წარწყმდების: კეთილი ეპისკოპოსი აცხოვნებს მრავალთა, ხო-ლო უღირსი წარწყმედს უმრავლესთა. გარნა რასა იტყჳს უფალი იესო ქრისტე ცუდთა და მაცთუნებელთა კაცთათჳს: რომელმან დააბრკოლოს ერთი მცირეთა ამათგანი ჩემდა მომართ მორ-წმუნეთა, უმჯობეს არს მისა დამოეკიდოს წისქვილი ქვისა და დაინთქას იგი უფსკრულსა ზღვისასა (მათ. იჱ, ვ); და თუ ესრეთ არს თქმული ყოველთა კაცთა დამაბრკოლებელთა ზე-და, რაოდენ უნდა ვსთქუათ ეპისკოპოსისა ზედა, რომელი დამწყსისა წილ დააბრკოლებს მორწმუნეთა! საშინელ არს ამისი წარმოდგენა! ამისთჳს, ძმანო, ვითარი კრძალულება და მეცადინეობა მართებს მღუდელ-მთავარს, რავდენითა სათნოებითა ჯერ არს შემკულ იყოს იგი, ვინაჲთგან თანამდებ არს მისცემდეს მაგალითსა დიდთა და მცი-

რეთაცა, მდიდართა და ღარიბთა. ერთა და მღუდელთა, ცუდი სოფელი ესე ისარგებლოსცა, ოდეს სჯდეს ეპისკოპოსსა არა ჯეროვნად მცხოვრებისა, გინათუ ვსად ცუდად მცხოვრებნი ზოგნი თავსა თვისსა ამართლებენ, მიმსგავსებელნი ცუდისა ყოფაქცევისა მისისა; და უკეთუ ემთილისცა და ლოცვისა ეპისკოპოსნი შორავერ ვერ განერებიან გალიანისა ესსა ბოროტთა ეცთასა, ვითარ შემძლე განერების სოფლისა და უღირსი?

არა უმიზეზოდ ვიტყვი, მმანო, ამას ყოველსა; არა უმიზეზოდ ვსცდილობ გამოვსახო თქუენ წინაშე სიმძიმე მოვალეობისა ამის მსახურებისა ჩემისა. განზრახვა ჩემი მას შინა მდგომარეობს, რათა აღვადგინო გულსა შინა თქუენსა მოსწრაფება და თანამგრძნობელობა ჩემისა მსახურებისა, რათა იყოთ თქუენცა ყოველნი შემწედ და აღმამსუბუქებელ ტვირთისა ჩემისა. საგანი ანუ ქანარი მსახურებისა ჩემისა არს სულიერი წარმატება თქუენი; და უკეთუ თქუენ ყოველნი აღმოსჩნდებით მეცადინედ და მოშურნედ კეთილისა, ქრისტიანობრივსა მოქალაქობასა შინა, მაშინ ფრიად ადვილ და სანუგეშო იქმნება ჩემთვის მსახურება ესე ჩემი.

დარწმუნებულ ვარ, რომელ თქუენ ყოველთა გსურსთ მიიღებდეთ ჩემგან რომელსამე სარგებლობასა სულიერსა, ხოლო მეც უმეტეს ყოვლისა ვნატრობ, რათა მქონდეს თქუენ შორის რომელიმე სულიერი ნაყოფი; გარსა ამას შინა ერთი მიზეზად არს დოსე — ქრისტიანობრივი სიყვარული; სადაცა არა სუფევს სიყვარული, მუნ არცა ერთი სულიერი ნაყოფი გამოჩნდება. ამისთჳს, მმანო ჩემნო ყოვლად საყვარელნო, შევიძინოთ სიყვარული ურთიერთობრივი და შევუდგეთ ამიერითგან წრფელისა გზასა უფლისასა. ნაკლულევანებათა ჩემთა აღავსებდეს სიყვარული თქუენი. ვინათგან კაცი ვარ და ცოდვილი, გაცთომილება არა შორს არს ჩემგან. დარიგებათა და მოძღურებათა ჩემთა მიიღებდეთ გულსმოდგინებით და სცდილობდეთ აღასრულოთ იგინი. მსმენელნი ჩემნი, უკეთუ ჭეშმარიტ იქმნებით, თუმცაღა სა-

სტიკ იყვნენ, ნუ გულის-წყრომასა აღადგინებენ თქუენ შორის, არამედ სინანულსა და აღსარებასა.

სოლო დასასრულ აღვავლენით მხურვალე ვედრებას ჩუენდ, რათა მოწყალემან ღმერთმან არა უქმნა და უნაყოფოდ გამოაჩინოს მომავალი მსახურება ჩემი თქუენ შორის, არამედ რომელმან მიეც მე მწყემს-მთავრად სიტყვიერისა თვისისა სამწყსოჲსა, მანვე სასიეროსა მომცეს მალი და ღონება, რათამცა კეთილად აღვასრულო ნება მისი და არცა ერთი სული ჩემისა სამწყსოჲსა წარუწყმიდო უფალსა ჩემსა, არამედ მალმედგას კადნიერებით წარვსთქუა უკანასკნელსა და საშინელსა სამსჯავროსა შინა ქრისტესსა: აჰა მე და ყრმანი, რომელნი მომცნა მე ღმერთმან (ესაია. ჱ, იჱ). ამინ.

მოძღჳრება,

თქმული ქუთაისს, დღესა სამწყსოსა შინა შესვლისასა, ჩყჲ წელსა სეკტემბ. იბ-სა.

ძმანო ქრისტიანენო! დღეს წაკითხულისა სახარებისაგან გესმათ თქჳენ იგავი, რომელი მაცხოვარმან ჩუენმან რქუა მოწაფეთა თჳსთა. სასუფეველი ღჳთისა, — სთქჳა უფალმან, ემსგავსების კაცსა, რომელმან მოუწოდა თჳსთა მონათა და მისცა მათ ტალანტი, ანუ დიდ-ფასნი ვეცხლი, თჳთოეულსა ძალისამებრ მისისა. ერთსა მათგანსა მისცა ხუთი ტალანტი, მეორესა ორი, ხოლო მესამესა ერთი და უბრძანა მათ, რათა ამუშაონ ანუ ასარგებლონ იგინი და განამრავლონ. პირველმან მონამან ასარგებლა ხუთი მისი ტალანტი და მოიგო სხვა ხუთი. ესრეთვე ქმნა მეორემან: ორითა მით ტალანტითა მოიგო სხვა ორი; ხოლო მესამე წარვიდა და დაჰფლა ტალანტი მისი მიწასა შინა და მით დალუპა იგი. შემდეგ რაოდენისამე ჟამისა მოუწოდა კაცმან მან მონათა თჳსთა, აქო და განადიდა ორნი იგი მონანი, რომელთა კეთილად მოისმარეს მათნი ტალანტნი, ხოლო აყუედრა და მისცა სასჯელსა უსმარი იგი მონა, რომელმან არა მოისმარა ვეცხლი თჳსი.

რასა ნიშნავს, ძმანო, იგავი ესე? ნიშნავს შემდეგსა: კაცი იგი, რომელმან დაურიგა ტალანტი, არს თჳთ ღმერთი; მონანი, რომელთა მიიღეს ვეცხლი, ვართ ჩვენ ყოველნი ადამიანნი; ხოლო ტალანტნი ნიშნავენ ყოველსა ნიჭსა, ესე იგი: გონებასა ანუ სწავლასა, სიმდიდრესა ანუ კეთილ-შობილებასა, თანამდებობასა ანუ პატივსა, ერ-

თი სიტყვით ყოველსა, რასაცა ღმერთი მისცემს კაცსა. ორნი იგი მონანი, რომელთა განამრავლნეს ვეცხლი მათი და მიიღეს უფლისაგან ქება და აღმატება, მოასწავებენ ქრისტიანეთა მათ, რომელნი კეთილად და სასარგებლოდ ჴმარობენ ყოველთა ღ̃თისაგან მიმადლებულთა ნიჭთა; ხოლო უჴმარი იგი მონა ნიშნავს კაცსა მას, რომელი მცონარებითა, უზრუნველობითა და ცუდის ყოფაქცევითა დაღუპავს მისთა ნიჭთა.

აწ ვსცანით რა მნიშვნელობა იგავისა ამის, ვეცადნეთ და გამოვიყვანოთ მისგან ჩვენთჳს სწავლა და სულიერი დარიგება.

პირველად ვიტყვი ჩემზედა: განგებამან ღ̃თისამან დამადგინა მე მწყემს-მთავრად ძველისა ამის და ჩინებულისა სამწყსოჲსა. დიდ არს ტალანტი ესე! არა ვარ მე ღირსი ესოდენისა ნიჭისა! გარნა, ძმანო ჩემნო, ვინაჲთგან ღმერთმან ინება მოცემა ჩემთჳს ტალანტისა ამის, მე უნდა ვასარგებლო იგი, განვამრავლო, მოვიგო სულიერი ნაყოფი, რათა წარუდგინო იგი უფალსა დღესა განკითხვისასა. ხოლო ვითარითა სახითა ძალ-მიძს ვასარგებლო ტალანტი ჩემი? მსახურება ანუ საქმე ჩემი მას შინა მდგომარეობს, რათა გასწავლიდე თქუენ, განვამტკიცებდე და გამოვაჩინო თქუენ შორის სულიერი ნაყოფი სათნოებისა. ხოლო ძმანო ჩემნო, თქუენ უნდა შემეწიოთ ამ საქმეში; თქუენ უნდა მიიღებდეთ ჩემგნით სწავლასა და დარიგებასა გულ-მოდგინებით და აღასრულებდეთ მათ. უკეთუ თქუენ შორის ვპოვებ სულიერსა წარმატებასა, უკეთუ თქუენ ყოველთა გიხილავ კეთილად და სათნოებით მცხოვრებთა, მაშინ მადლობასა შევსწირავ უფალსა და ვიტყვი, რომელ არა ამაოდ დავკარგე ტალანტი ჩემი.

აწ ვიტყვი თქუენ ზედა: რომელნიმე აქა მდგომარეთაგანნი არიან სამოქალაქოსა მსახურებასა შინა, ანუ ეგრეთ წოდებულნი ჩინოვნიკნი. მათ მიუღიათ ღ̃თისაგან ტალანტი იგი, რათა ემსახურონ მართლ-მსაჯულებასა, ჰყონ სიმართლე, გაამართლონ უბრალონი, დასაჯონ სჯულის-გარდამავალნი, ამაყნი და მტაცებელნი. უკე-

თუ იგინი ესრეთ იქმონენ, არა დაუღუპავთ ტალანტი მათი; ხოლო უკეთუ სიმართლისა წილ, იქმონენ უსამართლოებასა, უკეთუ გამოიზრდებიან თავხედნი, უწყალონი, მოქრთამენი, მაშინ მიიღებენ ღუთისაგან ნაწილსა უსმარისა მის მონისასა.

ზოგნი თქვენ შორის არიან მოვაჭრენი. ვაჭრობა არის დიდი ტალანტი, ვინაჲთგან ვაჭრობა დიდად საჭირო არს ქვეყნისათვის, დ კეთილნი ვაჭარნი დიდსა სარგებლობასა მისცემენ სოფელსა; გარნა ვაჭარმა უნდა დაიმარხოს პატიოსნება, ეკრძალოს მოტყუებასა, სისარბესა, მისცეს რაოდენიმე ნაწილი მონაგებისა მისისა გლახაკთა დ ეკკლესიათა დ მაშინ მიიღებს იგი ღუთისაგან მეორესა საუკუნესა შინა დაუფასებელსა სიმდიდრესა.

გარნა უმრავლესნი მცხოვრებთა შორის ამა ქალაქისათა არიან მდაბიონი მუშაკნი, რომელნიცა ოფლითა თჳსითა ზრდიან თავთა თჳსთა; — ესენიცა უნდა მადლობდენ უფალსა დ არა იფიქრონ, რომელ ფრიად მცირე არს ტალანტი მათი დ არ მიემსგავსნენ მონასა მას, რომელი ემდუროდა უფალსა თჳსსა, მიიღო რა ერთი მხოლოდ ტალანტი. თუმცაღა მცირედ გვეჩვენება ტალანტი მათი, გარნა ოდეს ღრმად განვიხილავთ, მაშინ მივხვდებით, რომელ მცირენიცა მუშაკნი არა რაჲთა დაკლებულ არიან სხვათა შორის. პირველი დ თჳთ მიუცილებელი ნივთი, ანუ ტალანტი ქრისტიანეთათჳს არს კეთილი სარწმუნოება, კეთილ-მსახურება, კეთილი ყოფა-ქცევა, — ერთი სიტყვით, სათნოება; ხოლო გზა სათნოებისა გაშლილ არს ერთობ ყოველთათჳს. უმეტეს ამისა, მე ვგონებ, რომელ მცირენი დ ღარიბნი მუშაკნი უმახლობელეს არიან სათნოებისადმი, ვიდრემდის მდიდარნი დ აღმატებულნი პატივითა, ვინაჲთგან თჳთ სიმდიდრე დ სიმრავლე პატივისა ხშირად აბრკოლებს ამათ სვლად გზასა ზედა სათნოებისა.

ახლა ვსთქუათ რაოდენიმე ჰაზრი საზოგადოდ ამ ჩვენი ქვეყნისათჳს. უფალმან ღმერთმან არ მოაკლო არცა ერთი ტალანტი

ანუ ნიჭი ამ ჩვენ მხარესა. ქვეყანა ესე ემსგავსება სამოთხესა, მშვენიერი მდებარეობით და ნაყოფიერებით, ესრეთ რომელ არცა ერთი სხჳა მხარე კავკასიის აქეთ არ აჯობებს მას. ხალხსა ჩვენსა, მადლითა ღ̃თისათა, აქჳს ყოველი ნიჭიერება, ადვილად მიიღებს განათლებასა, ადვილად შეითვისებს ყოველსა სასარგებლოსა საქმესა და ცოდნასა; გარნა, ჭეშმარიტებასა ვიტყვი, ვიდრე აქამომდე ვერ ვასარგებლეთ ჩვენ მრავალნი და დიდნი ჩვენნი ტალანტნი, დავმარხეთ მიწასა შინა საუნჯე ჩვენი ღ̃თისაგან მიღებული და მით ვემსგავსენით მესამესა მონასა. ხოლო აწ ვეცადოთ, ძმანო ჩემნო, და ვიწყოთ ბაძვა ორთა მათ სახიერთა მონათა. კვალად ვიტყვი: მრავალი მოგჳცა ღმერთმან ტალანტი და ყოველივე დაფარულ და დამარხულ გვქონდა ვიდრე აქამომდე; ხოლო აწ, მადლითა ღ̃თისათა, მოიწია მარჯვე ჟამი, რათა ვსარგებლოთ და განვამრავლოთ ყოველი ნიჭი ჩვენი. ხოლო უმეტეს ყოვლისა იმას ვეცადოთ, რათა გამოვიცვალოთ ყოფაქცევა, შევიძინოთ შიში ღ̃თისა, ვინაჲთგან კეთილი ქრისტიანებრივი ყოფაქცევა არს დასაწყისი ყოვლისა წარმატებისა. მოვიხსენოთ სიტყვანიცა იგი, რომელნი გვესმა დღეს წაკითხულისა სამოციქულოჲსაგან: ნურავინ ნურა რაჲთა ნურცა ერთსა დაბრკოლებასა ვის სცემთ, რათა არა იგმოს მსახურება ეგე თქვენი.

ძმანო ჩემნო საყვარელნო! ჩვენ ვართ მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენი; ხოლო ქალაქსა ამას შინა არიან მრავალნი სხჳა სჯულისანი. ჩვენ მოგჳცა ღმერთმან ტალანტი ესე დაუფასებელი მართლ-მადიდებლობისა და ამისთვის თანა-გვაძს განვამართლოთ ნიჭი ესე ღ̃თისა. უკეთუ ყოფაქცევა ჩვენი იქმნება კეთილი, მაშინ სჯულიცა ჩვენი განმართლდება და სახელი ქრისტესი მიიღებს ქებასა და ეკკლესია ჩვენი აღემატება; ხოლო უკეთუ ცხოვრება ჩვენი არა იქმნება მსგავსად სჯულისა ჩვენისა, მაშინ სახელი ჩვენი და წმიდა ეკკლესია მიიღებს შეურაცხებასა სხჳათა შორის სჯულის აღმსარებელთა. ვითარი სირცხვილი მიეცემა დიდს და კეთილ-შობილს კაცსა, რომლისა

ძე არს უღირსი, განრყვნილი, უგუნური? ესრეთივე სირცხვილი იქმნება ჩვენისა ეკკლესიისათჳს და სარწმუნოებისათჳს, უკეთუ ვსცხოვრებთ უღირსად. ქრისტემან ღმერთმან გვიწოდა ჩვენ ძედ ღ̂თისად, მოგჳ̂ცა სახელი თჳსი და საშინელ არს, უკეთუ ჩვენგან იგმოს სახელი მისი. ამისთჳს, ძმანო, ვეცადოთ და განვამართლოთ სჯული ჩვენი, და მადლი უფლისა იყოს შემწე ჩვენდა.—ამინ.

ს ი ტ ყ უ ა,

გ-სა კჳრიაკესა ზედა, თქმული ქუთაისს ჩყჲბ-სა წელსა.

«ხოლო თქ̂ნ ეძიებდით პირველად «სასუფეველსა ღ̂თისასა, და სიმართლე-«სა მისსა და ესე ყოველი შეგეძინოს თქ̂ნ (მათე ვ, ლგ).

ჰაზრი, რომელი გამოსთქუა მაცხოვარმან სიტყუათა ამათ შინა დღეს წაკითხულისა სახარებისა, არის ფრიად უცხო და განსაკვირვებელი კაცობრივისა გონებისათჳს. ჩვენ ყოველნი ესრეთ ვფიქრობთ, რომელ ვინც ეძიებს მხოლოდ სასუფეველსა ღ̂თისასა და სიმართლესა მისსა, ესე იგი, ვინც მხოლოდ ზრუნავს მისთჳს, რათა აღასრულოს სახარება ქრისტესი, მიიღოს ღ̂თისაგან შენდობა ცოდვათა თჳსთა და ესრეთ აცხოვნოს სული თჳსი, იმ კაცმან უნდა დაივიწყოს ყოველი სოფლიური საქმე და უნდა წინათვე მზად იყოს და იცოდეს, რომელ ამ ქვეყანაში იგი ვერ შეიძენს კეთილ-დღეობასა და ბედნიერებასა. გარნა, ისმინეთ ძმანო ჩემნო საყვარელნო, რასა გვეტყვის მაცხოვარი: ეძიებდით პირველად,—გვეტყვის იგი, სასუფეველსა ღ̂თისასა და სიმართლესა მისსა და ესე ყოველი შეგეძინოს თქ̂ნ. ესე იგი, უპირველესი და უმთავრესი ზრუნვა თქ̂ნი იყოს სიმართლისა და სასუფეველისათჳს ღ̂თისა, ხოლო ყოველი სოფლიური საჭირო ნივთი, ესე იგი, საჭმელი, სასმელი, შესამოსელი და სხუა თავით თჳსით და უადვილესად შეგეძინება თქ̂ნ. უკეთუ უცხა-

დესად გსურსთ შეიტყოთ, რომელ ნამდვილად ეს ჭაზრი აქჳსთ სიტ-ყვათა ამათ, ვნახოთ რასა იტყვის მაცხოვარი უწინარესთა შინა მუხლთა დღეს წაკითხულისა სახარებისათა. ვერ-ვის ხელეწიფე-ბის ორთა უფალთა მსახურებად, იტყვის უფალი; ესე იგი, უკე-თუ ვინმე მთელი თვისი ღონე დ ცხოვრება შესწირა ზრუნვასა ამის სოფლისასა, მაშინ მისი უფალი დ მბრძანებელი იქმნება სოფე-ლივე დ არა ღმერთი; მაშინ იგი ვერ ემსახურება ღმერთსა. შემდგომ მაცხოვარი იტყვის: ნუ ზრუნავთ სულითა თქჳენითა, რაჲ სჭა-მოთ დ რაჲ სჳათ; ესე იგი ნუ იქმნება უმთავრესი თქჳენი შრომა დ მეცადინეობა საჭმლისათჳს; ნუ ზრუნავთ დ იტყვით, ანუ რა ვსჳათ, ანუ რა ვსჭამოთ, ანუ რა შევიმოსოთ, რამეთუ ამას ყოველსა წარმართნი ეძიებენ. წარმართთა საქმე იყო ფიქრი მხოლოდ საჭმლისა დ სასმლისა დ შესამოსლისა თჳს; ხოლო თქჳენ ეძიებდით პირველად სასუფეველსა ღ̃თისასა დ სიმართლესა მისსა...... აწ ცხად არს, ძმანო ჩემნო, რომელ მაცხოვარი ნამ-დვილად იმას გვამცნებს დ გვიბრძანებს, რათამცა უწინარეს დ უპირ-ველეს ყოვლისა ჩვენ ვზრუნავდეთ სასუფეველისათჳს ღ̃თისა დ უკე-თუ ამას აღვასრულებთ, მაშინ სოფლისაცა ბედნიერება დ კეთილ-მდგომარეობა უადვილესად შეგვეძინება ჩვენ. სასუფეველი ცათა საღ-მრთოსა წერილსა შინა ეწოდება კეთილსა დ ქრისტიანებრივსა ცხოვრებასა; სიმართლე სასუფეველისა არის აღსრულება მცნებათა სახარებისათა დ განმართლება, რომელსაცა მიიღებს სულისა წმიდისა-გან კაცი, აღმასრულებელი სჯულისა ქრისტესისა; მაშა სადამე სრუ-ლი ჭაზრი სიტყვათა ამათ, რომელთა ჩვენ აწ განვიხილავთ, არის ესრეთი: ყოველი ვითარცა კერძოობითი კაცი, აგრეთვე ყოველი საზო-გადოება, ყოველი ქვეყანა დ ყოველი სახელმწიფო მხოლოდ მაშინ შეიძინებს ამ სოფელშიც ბედნიერებასა დ კეთილ-დღეობასა, ოდესაც იგი წინაპირველად ეძიებს სასუფეველსა ღ̃თისასა დ სიმართლესა მისსა, ესე იგი კეთილ ცხოვრებასა, სახარებისამებრ.

ვითარ შესაძლო არს და რით განმართლდება სიტყუა ესე სახარებისა? ყოველი გარეგანი მოძრაობა და მოქმედება კაცისა დამოკიდებულ-არს შინაგანსა თვისებასა და მიდრეკილებასა ზედა. უკეთუ შინაგანი კაცისა არ არის წესიერად და კეთილად დაწყობილი და განათლებული, მაშინ გარეგანიცა მისი მოქმედება არ იქმნება წესიერად წარმართებული; ვისაც აქვს გონება და გული აღრეული და აღშფოთებული ცოდვათა და ვნებათაგან, მას არ შეუძლიან იყოს ბედნიერი და კეთილად მდგომარე ქვეყანასა ამას შინა; საფუძველი მშვიდობისა და ბედნიერებისა ამის სოფლისა არის მშვიდობა, სიმართლე და მართლ-მსაჯულება. სადაცა სუფევს უმართლოება და შფოთი, იქ კაცი ბედნიერი ვერ იქმნება და ვერას შეიძენს. დასამტკიცებლად ამისა და აღსახსნელად სიტყუათა მაცხოვარისათა წარმოვიდგინოთ ორი საზოგადოება, ანუ ორი სხვა და სხვა ხასიათისა და ყოფაქცევის სოფელი; წარმოვიდგინოთ, რომელ ერთ სოფელში ცხოვრობენ კაცნი კეთილნი და ღუთის-მსახურნი, რომელნი ყოველ საქმეში იქცევიან სიმართლით, და ესრეთ კეთილად და წესიერად არიან ურთიერთსა შორის დაწყობილნი, რომელ ერთი მეორეს არა თუ არ უშლის მოძრაობას და შრომას და ცხოვრებას, არამედ ეხმარება, ხელს უწყობს. შემდგომ წარმოვიდგინოთ, რომელ მეორე სოფელში ცხოვრობენ კაცნი ცუდნი, უმართლონი, მოჩხუბარნი, მეშფოთენი, რომელნი ურთიერთ აწუხებენ და სდევნიან შურითა და მძლავრობითა; ერთი სიტყვით, ესრეთ ცუდად არიან დაწყობილნი, რომელ ერთი მეორეს ყოველ საქმეში აბრკოლებენ, უშლიან, მრთელი მათი დროება და ღონე ილევა ჩხუბში და დავაში;—ამ ორთა სოფელთაგან რომელსა შინა იქმნება კაცი უმეტესად ბედნიერ და კეთილ-მდგომარე? ცხად არს, რომელ პირველსა სოფელსა შინა: იქ უადვილესად ძალუძს მას, რათა შეიძინოს საჭმელიცა, სასმელიცა და ყოველი ქვეყნიერი საჭირო ნივთი; ხოლო მეორესა შინა სოფელსა კაცი არა თუ ვერ შეიძენს რაიმეს, არამედ ადვილად დაჰკარგავს მშვიდობასა და ბედნიერებასა.

გარნა, რაც ახლა ჩვენ მხოლოდ მაგალითად წარმოვიდგინეთ, ეს ნამდვილად სწარმოებს და მართლდება ყოველსა ქვეყანასა ზედა წინაშე თვალთა ჩვენთა.

ჩვენ ვიცით, რომელ აწ-მყო ჩვენ დროებაში, არიან მრავალნი სახელმწიფონი: რომელნიმე მათგანი აღიარებენ სჯულსა ქრისტესსა, გარნა სხვანი არიან ძველითგანვე ურწმუნონი, კერპთ-მსახურნი ანუ მაჰმადიანნი. რომელთა სახელმწიფოთა შინა არის ახლა უმეტესი განათლება, წარმატება, კეთილ-დღეობა და ბედნიერება? ყოველი დიდება და აღმატება არის ახლა ხელთა შინა ქრისტიანეთასა; ხოლო ურწმუნოთა სამფლობელონი არიან დაცემულნი და დაბნელებულნი; და უმეტესად ყოველთა არის დაცემული და მოკლებული ყოვლისა სიკეთისა და წარმატებისაგან, ვითარცა ჩვენ ცხადად ვხედავთ თვალითა ჩვენითა, სახელმწიფო იგი, რომელიცა არის მდებარე მახლობლად ჩვენის ქვეყნისა. ხოლო ვინც ღრმად განიზრახავს, თუ რაჲ არს მიზეზი ბედნიერებისა პირველთა უბედურებისა მეორეთა, იგი სცნობს, რომელ პირველნი გაბედნიერდენ მისთვის, რომ დააფუძნეს მოქალაქობა თჳსი და განათლება საფუძველსა ზედა ღჳთისასა და სიმართლესა მისსა, ხოლო სხვათა არ მიიღეს სიმართლე ესე.

გარნა რაჲსათჳს მოგჳყავს ჩვენ ესრეთნი შორეულნი მაგალითანი? შენ შეგიძლიან, ძმაო ჩემო, თვით აქ, ამ ქვეყანაშივე, გარემოს შენსა, ნახო, მრავალი მაგალითი, დასამტკიცებელად სიტყვათა მაცხოვრისათა: ეძიებდით პირველად სასუფეველსა ღჳთისასა. შეგიძლიან წარმოიდგინო რომელნიმე გვარნი და ოჯახნი, გაბედნიერებულნი ჩვენ ქვეყანაში ერთითა მხოლოდ მათითა შრომითა და ღჳთისმოყვარებითა და სიმართლითა; გარნა სხვა რომელნიმე სახლნი და გვარნი ცხადად წახდენილნი და დაცემულნი მხოლოდ მით, რომელ იყვნენ არა მართალ, მტაცებელ და ბოროტ. აგრეთვე შეგიძლიანთ წარმოიდგინოთ საზოგადო მდგომარეობა ჩვენი და ჩვენთა წინაპართა. საზოგადოდ უნდა ვსთქჳათ, რომელ ჩვენ, მცხოვრებნი ამის ქვე-

ყანისანი, ვერა ვართ ისრეთ ბედნიერნი და კეთილ-მდგომარენი, ვითარ-ცა შეეფერება შვენიერსა ბუნებასა და ქვეყანასა ჩვენსა. რისთვის? მის-თვის რომელ, საუბედუროდ, გვაქჳს ხასიათი ცუდი, არა ვართ კე-თილად დადგრომილ ურთიერთთა შორის, არა სუფევს სიმართლე საქმეთა შინა ჩვენთა, ვაწუხებთ ერთი მეორესა სიძულილითა და ჩხუ-ბითა, შური და მძლავრობა დიდად უფლებს და უძღვის საქმეთა ჩვენთა; არა ვეძიებთ სასუფეველსა ღმრთისასა და სიმართლესა მის-სა, არამედ ვეძიებთ სიბოროტესა. აგრეთვე ძველნიცა მოთხრობანი ქვეყანისა ჩვენისანი ცხადად გვაჩვენებენ, თუ ვითარ შეწუხებულ იყო ქვეყანა ჩვენი მაშინ, როდესაც იყო შფოთი, შური და სიძულილი ჩვენ შორის; გარნა ვითარი იყო ქვეყანასა შინა ჩვენსა მშვიდობა და ბედ-ნიერება მაშინ, ოდესცა, წინამძღომილნი რომელთამე ღმრთის-მოყვა-რეთა მეფეთა და სულიერთა მამათაგან, წინაპარნი ჩვენნი ეძიებდენ სა-სუფეველსა ღმრთისასა და სიმართლესა მისსა.

და ესრეთ, ძმაო ჩემო, უკეთუ ბრძანებითა ღმრთისათა არ შეიყვარებ სიმართლესა და კეთილ-მსახურებასა, შენმა საკუთარმა სარგებლობამ მაინც შეგაყვაროს იგი. იცოდე, რომ კაცი იგი არ არის ბედნიერი, რომელსა არ უყვარს სიმართლე და ღმერთი; არ არის წარმატება და კეთილ-მდგომარეობა სოფელსა მას შინა ანუ საზოგადოებასა, სადა-ცა არა სუფევს სიმართლე და რომელიცა არა ეძიებს სასუფეველსა ღმრთისასა და სიმართლესა მისსა. გახსოვდეს, რომელ საფუძველი ამ ქვეყნიერისა საზოგადო კეთილ-დღეობისა ის არის, რომ საზო-გადოებაში ერთი მეორეს არ უშლიდეს ცხოვრებასა, არ უბრკოლებ-დეს მოქმედებასა. იცხოვრე შენც და ნურც სხვას უშლი ცხოვრებას! აჲა კანონი კეთილ-განათლებულთა საზოგადოებათა. გარნა ჩვენ ქვეყანა-ში, საუბედუროდ, სხვა გვაქჳს კანონი. აქ ყოველი კაცი თითქმის ამას ფიქრობს: არც მე მქონდეს და არც სხვასაო; ნურც შენ იცხოვ-რებ, ნურც სხვას აცხოვრებო.—საშინელ არს ჩვეულება ესე ჩვენი! ამის-თჳს მტკიცედ და მარადის გვახსოვდეს სიტყვა იგი უფლისა: ეძიებ-დით პირველად სასუფეველსა...... ამინ.

მოძღუ̃რება,

გ-სა კჳრიაკესა ზედა.

> ხოლო თქუ̃ნ ეძიებდით პირველად სასუფეველსა ღუ̃თისასა და სიმართლესა მისსა და ესე ყოველი შეგეძინოს თქუ̃ნ (მათ. ვ, ლგ).

სიტყუათა ამათ შინა, ძმანო ქრისტიანენო, მაცხოვარი გვასწავებს ჩუ̃ნ, რათა პირველი და უმთავრესი ზრუნვა და მეცადინეობა ჩუ̃ნი ქუ̃ყანასა ამას შინა იყოს შეძინება ღუ̃თის სასუფეველისა და სიმართლისა მისისა; ხოლო სხვა ყოველი, რაჲცა არს საჭირო ჩუ̃ნისა ხორციელისა ცხოვრებისათჳს, თავის თავად და უადვილესად მოგვეცემა ჩუ̃ნ. აღსახსნელად და განსამართლებელად სიტყუათა ამათ ჩუ̃ნ გამოვიკვლიოთ დღეს, რაჲ არს სასუფეველი ღუ̃თისა? სად უნდა ვეძიებდეთ მას და რა სახით? და რა სახით შეიძლება, რათამცა თჳთ ღუ̃თის სასუფეველისა და სიმართლისა მისისა შეძინებამან გაგვიადვილოს და შეგვეწიოს პოვნასა შინა ქუ̃ყნიერის კეთილ-მდგომარეობისა და ბედნიერებისა?

სასუფეველი ღუ̃თისა, ძმანო ქრისტიანენო, არის ის ჭეშმარიტება, სიმართლე, სიწმიდე და სათნოება, ანუ ის სულიერი, წმიდა და მადლიანი ცხოვრება, რომელიცა სიტყვით გვასწავა და საქმითაც გვაჩვენა მაცხოვარმან ჩუ̃ნმან, და შემდგომად მისა გვასწავებს და გვაჩვენებს ყოველთა მისთა, მადლით შემოსილთა წმიდათა. ესრეთ აღ-

წერს თჳთ საღმრთო წერილი სასუფეველსა ღ̃თისასა! სად არის ეს სასუფეველი ღ̃თისა? იგი არს, ვითარცა შინაგან კაცისა გულსა დ̃ სულსა მისსა, ეგრეთვე გარეგან მისსა, საქმეთა შინა კაცთასა. სასუფეველი ღ̃თისა შინაგან კაცისა არის ის მსგავსება დ̃ ხატება ღ̃თისა რომლითა თჳთ ღმერთმან შეამკო ბუნება კაცისა ჟამსა დაბადებისა მისისასა. თუმცა აწ ბუნება კაცისა არს ფრიად დაცემულ, მსგავსება დ̃ ხატება ღ̃თისა ცოდვათაგან ფრიად დაბნელებულ, გარნა ასლაცა ყოველ კაცს აქუს რომელიმე კვალი დ̃ თესლი ღ̃თის სატებისა ანუ ღ̃თის სასუფეველისა. მართალია, ცოდვამან მოიპოვა დიდი ძალა დ̃ მოქმედება ბუნებასა ზედა კაცისასა, გარნა მაინც ქუეყანაზედ არ იპოვება ისეთი კაცი, რომელმანც არ იცოდეს გარჩევა შორის ცოდვისა დ̃ მადლისა, სიცრუისა დ̃ სიმართლისა. ყოველი კაცი ხშირად სცოდავს, გარნა, ვგონებ, ისეთი ადამიანი არ იპოვება ქუეყანაზედ, რომელსაცა თავის ჯაზრში დ̃ გრძნობაში მაინც სიმართლე დ̃ მადლი არ ურჩიოს სიცრუესა დ̃ ცოდვასა. თჳთ უკანასკნელი დ̃ ყოვლადვე გარყვნილი, ყოველ ბოროტებაში გამოსული კაცი რომ მოვიყვანოთ მაგალითად, ისიც კი ზოგჯერ გრძნობს მწუხარებასა თავის თავზედ; მაშა სადამე კაცის ბუნებაში ასლაც არის თესლი ღ̃თის სასუფეველისა, დ̃ ყოველი კაცი პირველად თავის სულში დ̃ გულში უნდა ეძიებდეს სასუფეველსა ღ̃თისასა. რადგანაც საკუთარი შენი სინიდისი დ̃ ჭკუა, ძმაო ჩემო, გაგრძნობინებს შენ, რომელ სიმართლე უმჯობესია უმართლოებაზედ, სიწმიდე უწმინდურობაზედ, მადლი ცოდვაზედ, აქედგან იწყე ძებნა დ̃ შეძინება ღ̃თის სასუფეველისა. რა სახით? ესრეთ, რომელ შეითვისე ის საღმრთო გრძნობა, რომელიც დანერგა ღმერთმან შენ გულში, გაადვილე იგი, აღაორძინე, გაადიდე საკუთარითა შენის მეცადინეობითა. მცირე ნაპერწკალი, უკეთუ კაცი ეცადა, აღაგზნებს დიდსა ცეცხლსა. მცირე იგი დ̃ სუსტი გრძნობა სიმართლისა დ̃ მადლისა მეცადინეობითა აღეგზნება დიდ ცეცხლად დ̃ განანათლებს მრთელსა შენს ბუნებასა. მრავალნი ღონის-

მიებანი მოგცა შენ მაცხოვარმან დიდისა ამის საქმისათჳს; იგი მისთჳს მოვიდა დ განკაცნა, რათა აღადგინოს შენში ხატი ღ̂თისა; მან მოგანიჭა საღმრთო სჯული, საღმრთო წერილი,—უკვდავნი მდინარენი ცხოვნებისა დ ნათელისა.

გქონან შვიდნი საიდუმლონი, შვიდნი წყარონი საღმრთოჲსა მადლისანი; ლოცვა, წირვა, მარხვა დ ყოველნი ეკკლესიურნი წესნი; იხმარე ესენი დ მათ მიერ აღაშენებ სასუფეველსა ღ̂თისასა ბუნებასა შინა შენსა.

გარნა სასუფეველსა ღ̂თისასა უნდა ვეძიებდეთ აგრეთვე გარეშე ჩ̂ენსა, საქმეთა შინა ჩ̂ენთა დ მოყუასთა ჩ̂ენთასა.—რას ნახავ, ოდესცა შეხედავ დ გასინჯავ ადამიანის ცხოვრებას ამ ქ̂ეყანაზედ? ნახავ, რომ ცოდვა დ მადლი, სიმართლე დ სიცრუვე არიან თითქმის არეულნი დ გადაბმულნი ურთიერთთა შორის; ცხოვრება ადამიანისა ბრუნავს, ვითარცა ურმის თვალი, დ მასთანავე ბრუნავენ დ იბრძვიან ქ̂ეყანაზედ ცოდვა დ მადლი. შენზედ არის დამოკიდებული, ძმაო, რომელსაც კერძოს აღირჩევ დ ვისაც ემსახურები. უკეთუ გსურს შეძინება ღ̂თის სასუფეველისა, ყოველ საქმეში აღმოირჩიე მართალი კერძო. სადაცა ხედავ მადლსა, იქ იყოს გული დ სული დ ხელიცა შენი: შეეწიე განძლიერებასა ღ̂თის სიმართლისასა კაცთა შორის; იცოდე, რომელ თუ განძლიერდა იგი მოყვასთა შორის შენთა დ მახლობელთა, შენთჳსცა დაშთება ესე სასარგებლოდ, შენც გაკეთდები ამით.

ხოლო თქ̂ენ ეძიებდით პირველად სასუფეველსა ღ̂თისასა დ სიმართლესა მისსა, დ ესე ყოველი შეგეძინოს თქ̂ენ.

ახლა ის უნდა გამოვიკვლიოთ, ძმანო ჩემნო, თუ რა სახით შეიძლება, რომელ ოდესცა კაცი გულსმოდგინედ ეძიებს სასუფეველსა ღ̂თისასა დ სიმართლესა მისსა, მაშინ ამ სოფლის ცხოვრებაც გაუადვილდება მას დ შეიქმნება უმჯობესი. რა კავშირი აქ̂ს ორთა ამათ საგანთა, ესრეთ დაშორებულთა, ესე იგი, სასუფეველსა ღ̂თისასა დ

ჴორციელსა კეთილ-დღეობასა და ბედნიერებასა, ანუ რაჲსთჳს ჰსთქუა უფალმან: პირველად ეძიებდით სასუფეველსა ღმრთისასა და სიმართლესა მისსა და ესე ყოველი შეგეძინოს თქუენ? დიდი და მიუცილებელი კავშირი არის, ძმანო, ორთა ამათ საგანთა შორის: პირველად, ეს უეჭველია და ყოველმა კაცმა იცის, რომელ კაცის ამ ქუეყანაზედ კმაყოფილება და კეთილ-მდგომარეობა დამოკიდებულ არს თჳთ მის ჭკუაზედ, შრომაზედ და მეცადინეობაზედ. თუ ვისმე ამ ქუეყანაზედ აქუს სიმდიდრე, პატივი, ბედნიერება, უთუოთ იგი ან თჳთ მან შეიძინა თჳსითა შრომითა და მეცადინეობითა, ან შეიძინეს მისთა წინაპართა და გარდამოსცეს მას. გარნა კაცის შრომა და მეცადინეობა არასოდეს არ იქმნება ნაყოფიერ და სასარგებლო, უკეთუ იმ კაცს არა აქუს გულში ღმრთის სასუფეველი, ესე იგი, არა აქუს დამშვიდებული, კეთილი და მართალი ხასიათი. გარეგანი წარმატება და ნაყოფიერება კაცის შრომისა ყოველთჳს დამოკიდებული არის შინაგანსა მისსა თჳსებასა ზედა. თუ თავის საკუთარი ხასიათი ვერ აღაშენა კაცმან და ვერ დააწყო კეთილად, არამედ აქუს იგი ყოველთჳს აღელვებული და მოუსვენებელი, როგორ აღაშენებს იგი თჳსსა ჴორციელსა კეთილ-დღეობასა? მეორედ ეს გასინჯე და წარმოიდგინე, ძმაო: რა მიზეზი დააბრკოლებს და კიდეც დაარღვევს ქუეყანაზედ კაცის კეთილ-დღეობას და ბედნიერებას? ვგონებ, ყოველი კაცი დამეთანხმება ამაში, რომელ პირველი კაცის ბედნიერების დამარღვეველი მიზეზი არის თჳთ მისი ცოდვა, ვნება, უსამართლოება. როგორ შეიძლება, რომ ის კაცი იყოს წარმატებული და ბედნიერი, რომელსაც თჳთონაც ცუდი ხასიათი აქუს და ცხოვრებს კაცთა შორის, ცუდის ხასიათისა მქონეთა? დასამტკიცებლად მისა, თუ ვითარი დამოკიდებულება აქუს ჴორციელსა ბედნიერებასა და სულიერსა მადლსა, ანუ ღმრთის სასუფეველსა, მიაქციეთ ყურადღება, ძმანო ქრისტიანენო, თჳთ მდგომარეობასა ზედა ჩუენის ქუეყნისასა. ყოველმან კაცმა იცის ეს და ყოველი აქაური მცხოვრები აღიარებს, რომელ უმთავრესი მიზეზი ჩუენის სიღა-

რიბისა, სისაწყლისა და მწუხარებისა არის თჳთ ჩუენი ხასიათი, ცუდად აშენებული და ცუდად დაწყობილი. თუ კარგად გასინჯავ და დაუკვირდები აქაურს ცხოვრებას, მაშინვე დარწმუნდები, რომელ ვისაც ჩუენ ქუეყანაში აქუს მცირედი ბედნიერება და შეძლება, ანუ დაბიურად რომ იტყვიან: «ვისაც ცოტაოდენი სული უდგას», ის უთუოდ ისეთი კაცია, რომელსაც არ უყვარს დაუსრულებელი დავა და ჩივილი, არამედ უყვარს შრომა და მეცადინეობა, სხვისასა არაფერს არ ეძიებს და არ ესარჩება, არამედ ცდილობს რომ თავის ხელით შეიძინოს რაიმე; წინააღმდეგ ამისა, რავდენნი არიან ჩუენ ქუეყანაში დასაწყლებულნი და დაღარიბებულნი მხოლოდ მით, რომელ თავისი სიცოცხლე გაუტარებიათ ჭორით, დავით და საჩივრებით, არ ცდილობენ პატიოსნითა შრომითა და მოღვაწებითა შეიძინონ რაიმე, არამედ ყოველთვის იმას უყურებენ, ვის რა გამოსტყუონ და გამოგლიჯონ, — ერთი სიტყვით, არ არიან მეძიებელნი ღუთის სასუფეველისა, არამედ, ვითარცა წარმართნი, ჰგონებენ, რომელ შესაძლებელი არის შფოთსა და უსამართლოებასა ზედა დაშენება ბედნიერებისა.

ბოლოს ამას ყოველსა ის აზრიც დაურთე, ძმაო ჩემო, რომელ კიდევ ერთი დიდი მიზეზი ამ სოფლის მწუხარებისა და უბედურებისა არის ნამეტანი სისარბე კაცის გულისა, ვინაჲთგან იგი არ არის კმაყოფილი მით, რასაც ღმერთი მისცემს მას, არამედ მარადის მწუხარებით ეძიებს სიმდიდრესა. უმეტესსა კერძოსა კაცთა შორის ისეთი ხასიათი აქუს, რომელ თუმცა-ღა ჰქონდეს საკმაო საზრდო, საჭმელი და სასმელი, გარნა მაინც სწუხს, ზრუნავს და შფოთავს თავის გულში ხვალისათჳს, ხშირად ფიქრობს: რა ვსჭამო, რა ვსვა, რით შევიმოსო, როგორ გამოვზარდო ცოლ-შვილი. ხოლო ზოგიერთსა, თუმცა-ღა ჰქონდეს აურაცხელი სიმდიდრე, გარნა თუ სიმდიდრესა მისსა კიდევ ყოველ-დღე არ ემატება, ანუ თუ, ვინ იცის, რომლითამე შემთხვევითა მცირედი რაიმე მოაკლდა, მაშინ იგი შთავარდება მწუხარებასა შინა დიდსა. ესრეთი სისარბე არის მიზეზი დამაბრკოლე-

ბელი ჩუ̃ჱნის სულიერის მშვიდობისა დ მოსვენებისა; გარნა ვინც არის მეძიებელი ღუ̃თის სასუფეველისა, ის აღარ იქმნება ესრეთი სულ-მოკლე. მსასოებელი ღუ̃თის შეწევნისა, იგი მუშაობს, ცდილობს დ რასაც ღმერთი მისცემს, მით არის კმაყოფილი დ მადლობს ღმერთსა. სიღარიბე, ნაკლულევანება, მწუხარება მას არ შთააგდებს სასო-წარკვეთილებასა შინა, მისთჳს, რომელ მისს გულში მარადის მომდინარეობს წყარო მშვიდობისა დ ნუგეშისა, ესე იგი, სასუფეველი ღუ̃თისა დ სიმართლე მისი, რომელიც ღმერთმან მოგვცეს ჩუ̃ჱნ ყოველთა: ამინ.

სიტყუა,

გ-სა კვირიაკესა ზედა.

ვერავის ჴელეწიფების ორთა უფალთა მონებად, ანუ ერთი იგი მოიძულოს და სხუ̂ა იგი შეიყუაროს, ანუ ერთისა მის თავს-იდვ̂ას და ერთი იგი შეურაცხ-ჰყოს: ვერ ჴელეწიფების ღ̂თისა მონებად, და მამონასა (მატთ. ვ, კდ).

სიტყუ̂ათა ამათ შინა უფალი ჩუ̂ენი იესო ქრისტე ამხილებს ქრისტიანეთა მათ, რომელნი არიან დაუდგრომელნი დ̃ შერყეულნი მსახურებასა შინა ღ̂თისასა; ერთ წამს არიან ერთგულნი დ̃ მხურვალენი გულითა ღ̂თის-მსახურებასა შინა, ხოლო მეორე წამს წარიტაცებიან სოფლითა ამით; აქუ̂სთ სურვილი, რათა აღასრულონ მცნება ღ̂თისა, გარნა ხშირად დაემონებიან მამონასა. ერთი სიტყუით, ცდილობენ შეაერთონ ღ̂თის მსახურება დ̃ მამონისა მონება.

აწინდელნი ქრისტიანენი ცხოვრებისა მებრ მათისა განიყოფებიან სამ ნაწილად. ერთი კერძო, სამწუხაროდ ჩვენდა, ფრიად მცირე, სრულებით დ̃ განუყოფელად ეკუთვნის ღმერთსა, მარად ჟამ ფიქრობს ღ̂თის-მსახურებასა ზედა, ერთგულად დ̃ შეურყევლად ასრულებს საღმრთოსა მოვალეობასა თჳსსა. ზოგიერთნი ქრისტიანენი, რაკი ერთხელ გარდასწყვიტეს გულსა შინა მათსა მსახურება

ღუთისა, რავი მიანდვეს თავი თჳსი განგებასა ღუთისასა, მიუცილებელად ზრუნავენ მხოლოდ მისთვის, რათა სათნო ეყონ ღმერთსა. რა საკვირველია, ხანდის-ხან ისინიც შთავარდებიან ცოდვასა შინა. ვიდრემდის კაცი ცხოვრებს ქვეყანასა ზედა, არ შეუძლიან სრულიად უცხო ჰყოს თავი თჳსი ცოდვისაგან;—გარნა მაშინვე აღსდგებიან და უმეტესითა ერთგულებითა კვალადვე იწყებენ მსახურებასა ღუთისასა. ესენი შეადგენენ ნაწილსა და სამკვიდრებელსა ღუთისასა; საღმრთო წერილში ამათ ეწოდებათ მარილი სოფლისა, ნათელი ქვეყანისა, თესლი წმიდა, რჩეული ღუთისა, მე სასუფეველისა და სხუანი სანუგეშო სახელნი. გარნა არა ამათთჳს სთქუა მაცხოვარმან: ვერ ხელეწიფების ორთა უფალთა მონებად... ამათი უფალი და მეუფე არის ერთი მხოლოდ მაღალი ღმერთი და არ მიეწერება მათ ეს სიტყუა უფალისა.

მეორე ნაწილი ქრისტიანეთა არის სრულიად სხუა სახისა და წინააღმდეგისა ყოფაქცევისა. ზოგიერთთა ქრისტიანეთა მხოლოდ სახელად ეწოდება ქრისტიანე, გარნა ქრისტესა ღმერთსა იგინი სრულებით არ ემონებიან. იგინი ფიქრობენ მხოლოდ ამ სოფლისათჳს, იგინი პატივს ჰსცემენ და ემსახურებიან მხოლოდ მამონასა, გული მათი სრულიად გრილ არს ღუთის მსახურებაზედ, მათი უფალი და ბატონი არის მხოლოდ მათი თავი და სოფელი ესე; არცა ამათთჳს სთქუა უფალმან: ვერ ხელეწიფების ღუთისა მონება და მამონისა, ვინაჲთგან მათ გულში არღა არის რჩევა და დაუდგრომელობა, არამედ დიდი ხანია გარდასწყვიტეს მათ დატევება ღუთისა და მსახურება მამონისა; იქმნება გარეშეობითა და სიტყვითა კიდევ ფარავდენ იგინი განდრეკასა და ღალატობასა ღუთისასა, გარნა სული მათი აღარ ეკუთვნის ღმერთსა. იმათზედ შეიძლება მხოლოდ ვევედროთ ღმერთსა, რათა დაალბილოს გული მათი და მიაქციოს იგინი უფლისა მათისადმი......

ბოლოს, მესამესა და უმრავლესსა ნაწილსა ქრისტიანეთასა შეად-

ჰგვანან ისინი, რომელნი ირყევიან შორის ორთა უფალთა, ღმრთისა და მამონისა, რომელთა თუმცა სურისთ მონება ღმრთისა, გარნა ვერ გადუგდიათ გული მამონისა. ამათ ეტყვის უფალი: ვერ ხელეწიფების ორთა უფალთა მონებად.

ეს დაუდგრომელობა და რყევა არის დიდი ნაკლულევანება აწინდელთა ქრისტიანეთა. ოდესმე, ძველ აღთქმაში ურიათა შორის გავრცელდა კერპთ-მსახურება; უკეთურმან ისრაიტელთა მეფემან აღმართა დიდი კერპი, რომელსა უწოდა ბაალ, და იწყო მსახურება მისი და უბრძანებდა ისრაიტელთა ქვეშევრდომთა თჳსთა მსახურებასა და მსხვერპლის შეწირვასა მისდამი; გაჩნდა ერთი დიდი რყევა და იჭვნეულობა შორის ურიათა; არ იცოდენ მრავალთა, რა ექმნათ; შიშისაგან მეფისა თაყვანის ჰსცემდენ ბაალსა, გარნა საიდუმლოდ არა უტევებდენ მსახურებასა ჭეშმარიტისა ღმრთისადმი. ამ ჟამად ღმერთმან მიუვლინა მათ დიდი წინასწარმეტყველი ილია. ამან შეკრიბა ყოველი ერი, წარსდგა წინაშე მეფისა და სთქუა: ვიდრემდის ჰკელობთ თქუენ ორითავე გოჯითა თქუენითა? უკეთუ არს უფალი ღმერთი, მისა ვიდოდით უკანით (მეს. წ. მეფ. თ, იჱ კა). ესე იგი, დაბიურად რომ ვსთქუათ: როდემდის კოჭლობთ თქუენ ორითავე ფეხებითა? უკეთუ არის ქვეყანაზედ ჭეშმარიტი ღმერთი, მას ემსახურეთ. ეგრეთვე უნდა უთხრათ ქრისტიანესა მას, რომელსა სურს მსახურება ღმრთისა და მამონისა: უკეთუ შენ, ძმაო ჩემო, გიცნობია უფალი იესო ქრისტე; უკეთუ შენ დარწმუნებულ ხარ, რომ იგი არს ჭეშმარიტი ღმერთი, მხსნელი და მაცხოვარი, მაშასადამე მას მხოლოდ ემსახურე და მისი მხოლოდ ისმინე. რისთვისღა ემონები სოფელსა? რისთვისღა ფიქრობ, რომ შეგიძლიან მონება ღმრთისა და მამონისა?

ამაზედ ვგონებ შენ მიპასუხებ: მე სწორედ მსურს მონება ღმრთისა და მსახურება, და შეძლებისა მებრ ჩემისა კიდეც ვემორჩილები უფალსა; გარნა რა ვქმნა და რა სახით შევიძლო გარდაგდება ამ სოფლის უღლისა? საჭიროებანი ხორცისა ჩემისანი მაიძულებენ ვიფიქრო ამ

სოფელზედაც, დავემორჩილო სოფლისა ამის ჩვეულებასა, ვიზრუნო ვიღვაწო ხორციელისა ცხოვრებისათვის.—გარნა, ძმაო ჩემო, უფალი არ მოითხოვს შენგან, რომ დაუტევო ყოველი ზრუნვა და ფიქრი სოფლიური; სხჳა არს ზრუნვა და ფიქრი ხორციელისა ცხოვრებისათვის და სხჳა არს მონება სოფლისა. უფალი მოითხოვს შენგან—არ დაემონო სოფელსა ანუ მამონასა ისრეთ, ვითარცა ღმერთისა; უფალი და ბატონი შენი იყოს მხოლოდ ღმერთი. თაყვანისცემა შენი და პატივისცემა ეკუთვნოდეს მხოლოდ ღმერთსა. გარნა რაოდენ გზის მომხდარა და მოხდება, რომ უმეტესად პატივს ჰსცემ მამონასა, ვიდრემდის ღმერთსა? ერთი ანუ ორი მაგალითი სრულიად აღსხნის და დაამტკიცებს ამ აზრსა. ვსთქჳათ მაგალითებრ: დღეს არის კვირა დღე, ესე იგი, ის დღე, რომელიცა ჩჳენ ძველის და საღმთოსა ჩვეულებისამებრ უნდა მოვიხმაროთ ღჳთის-მსახურებაზედ. ამ ჟამად კეთილნი და ღჳთის ერთგულნი ქრისტიანენი არიან ტაძარსა შინა ღჳთისასა და ისმენენ სიტყვასა მისსა. გარნა ვინც ეს დღე ნაცვლად ლოცვისა, მოიხმარა რომლისამე მსოფლიო საქმეზედ. ნაცვლად ეკკლესიისა წარვიდა სხჳა რომლისამე შემთხვევისათჳს, ანუ გვიან ადგა ძილისაგან და ვერ მოასწრო წირვაზე, ცხადი-არს რომელ მან უმეტესი პატივი ჰსცა მამონასა, ვიდრე ღმერთსა. ანუ სხვა მაგალითს გეტყვი: როდესაც შენ, ძმაო ჩემო, მოგებისათჳს სიცრუვეს იტყვი, მოატყუვებ ვისმეს, მიითჳსებ რაც შენ არ გეკუთვნოდა, ცხად არს, რომელ შენ დაარღვიე მცნება ღჳთისა, უღალატე ღმერთსა და დაემონე მამონასა.

შეიძლება, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, კაცმა ამ სოფელში ყოველი თჳსი სოფლიური საქმე ისრეთ დაასწყოს, რომ ყოველი მისი შრომა და მოქმედება გარდაიქცეს ღჳთის-მსახურებად; ისიც შეიძლება, რომ ყოველი მისი ცხოვრება იყოს მსახურება და მონება მამონისა. ვაჭარი რასაკვირველია, თავის გამდიდრებისათჳს ვაჭრობს და იღვწის; გარნა უკეთუ იგი ვაჭრობს სიმართლით და პატიოსნებით, სიმდიდ-

რეში არ არის ამპარტავანი, სიღარიბეში არ არის სულ-მოკლე, არამედ ესავს უფალსა, მონაგებისაგან თჳსისა განუყოფს რაჲმეს გლახაკსა და ობოლსა,—ვაჭრობა მისი შეირაცხება ვითარცა მსახურება ღ̂თისა. ჩინოვნიკი ემსახურება და შრომას სწევს ჯამაგირისათჳს და ჯილდოსათჳს, გარნა უკეთუ იგი ემსახურება სიმართლით და პატიოსნებით, მსახურება მისი შეირაცხება ვითარცა მსახურება ღ̂თისა. ყოველი ქალი, ოჯახის დედა, იღვწის, ზრუნავს და არის მოთმენაში მისთჳს, რათა ააშენოს ოჯახი, გაზარდოს შვილნი თჳსნი; ამით იგი ასრულებს ბუნებითს წესსა; გარნა შრომა ესე და მოთმინება შერაცხება მას ვითარცა ღ̂თის-მსახურება. აჰა რას იტყვის მოციქული პავლე: ჴსცხონდების დედაკაცი შვილ-სხმისაგან, უკეთუ ეგნეს სარწმუნოებით, სიყვარულით და სიწმიდით ღირსებასა ზედა (ა ტიმ. ბ, იე.). შინაური ყმა, ანუ მოსამსახურე ემსახურება ბატონსა თჳსსა, გარნა უკეთუ იგი ემსახურება ერთგულად და გულ-წრფელად, ვითომც ღ̂თისათჳს უმსახურნია, და ესრეთ ყოველი კაცი ყოველსა შინა საქმესა. ყოველსა, რასაცა იქმოდეთ,—გვასწავებს მოციქული პავლე—სიტყჳთ გინა საქმით, ყოველსავე სახელითა უფლისა იესო ქრისტესითა, მადლობდით ღმერთსა და მამასა მის მიერ. ანუ კჳალად იგივე მოციქული სწერს: ყოველსავე, რასაცა იქმოდეთ, გულითად იქმოდეთ, ვითარცა უფლისასა და ნუ ვითარცა კაცთასა (კოლ. გ, იდ. კ). ერთი სიტყვით, ვინც იქცევა სიმართლით, გულწრფელად, ვისაც ღმერთი ახსოვს და აქუს სინიდისი, იგი არის ღ̂თის მსახური და ღ̂თის მონა. გარნა ვინც არის არა მართალ, ცუდის ხასიათისა, მცონარე, მეშფოთე, მოშურნე, მოძულე, იგი ემონება მამონასა და არა ღმერთსა, რომელთაგან პირველი მოგვცეს ჩუ̂ენ ყოველთა ღმერთმან და მეორე განაშოროს ჩუ̂ენგან.—ამინ.

მოძღჳრება

იდ-სა კჳრიაკესა ზედა.

იგავი მეფისძის ქორწილისა ზედა (მათ. კბ, ბ—იდ).

იგავითა მეფისძის ქორწილისათა სახარებამან დღეს წაკითხულმან გვასწავებს ჩუენ ყოველთა, ძმანო ქრისტიანენო, ვითარითა სიფრთხილითა და შიშითა ქრისტიანენი უნდა ასრულებდენ ცხოვრებასა მათსა, ვინაჲთგან არცა ერთი მათგანი, რომელნი იყვნენ წოდებულ, არ გამოჩნდა ღირს დასწრებად ქორწილსა შინა, არამედ პატივი ესე ეღირსათ სხუათა, რომელნიცა პირველითგანვე არ იყვნენ წოდებულ.

ემსგავსა სასუფეველი ღუთისა კაცსა მეუფესა, რომელმან ჰყო ქორწილი ძისა თჳსისა.

მეუფე აქა ნიშნავს თჳთ ღმერთსა; ხოლო ქორწილი მოასწავებს ყოველსა მას განგებულებასა და მოქმედებასა და მადლსა, რომელი ზეციერმან მამამან ჩვენმან იხმარა დასაბამითგან ჩვენისა განათლებისა და ცხოვნებისათვის. გარნა ვინაჲთგან ღმერთი-მამა კაცობრივსა ნათესავსა გამოიხსნის, განანათლებს და აცხოვნებს საშუალობითა ძისა თჳსისათა, ამისთვის იგი ქორწილსა ამას უწოდებს ქორწილად ძისა თჳსისა.

და წარავლინა მონანი თჳსნი......... ვინ არიან მონანი, რომელნი ღმერთმან წარავლინა წოდებად ქორწილსა ზედა? იგინი არიან ყოველნი მოძღუარნი, წინასწარმეტყუელნი, მამათ-მთავარნი

მღჳდელნი და მღჳდელთ-მთავარნი, რომელთაც ღმერთი დასაბამითგან მიანდობდა ქადაგებასა სიტყვისა მისისა და მსახურებასა სასუფეველისასა. იგინი მოუწოდებდენ ყოველთა კაცთა ქორწილსა ზედა, ესე იგი ასწავლიდენ, რათა მიიღონ მაცხოვარებითი მადლი, ისარგებლონ მით და შევიდენ სასუფეველსა ცათასა, გარნა ჩინებულთა მათ არა ინებეს მისვლა. ჩინებული სასუფეველისათვის ღჳთისა უწინარეს ყოველთა იყო ტომი ისრაილისა, გარნა ისრაიტელნი ხშირად უარ ჰყოფდენ მოწოდებასა ღჳთისასა.

კვალად წარავლინა სხჳანი მონანი და რქჳა, არქჳთ ჩინებულთა მათ....... მიხედეთ მოწყალებასა და კაცთ-მოყვარებასა ღჳთისასა! თუმცა ჩინებული ხშირად უარ ჰყოფს წოდებასა ღჳთისასა, გარნა ღმერთი მაინც არ დაივიწყებს მას, კვალად და კვალად უწოდს მას და შთააგონებს ყოვლითა სახითა და სურს, რათა მიიზიდოს იგი ყოვლითა საშუალობითა. პური ჩემი მზა მიყოფიეს, ზჳარაკები და უსხები ჩემი დაკლულ-არიან და ყოველივე სხჳა მზა არს, მოვედით ქორწილსა ჩემსა. პური, ზჳარაკები და უსხები ნიშნავენ აქ ყოველსა მას დამატკბობელსა და ნუგეშის-მცემელსა მადლსა, რომელსაცა ჩინებული მიიღებს საღმრთოსა ქორწილსა შინა მეუფის მისა, ესე იგი სასუფეველსა შინა მისსა.

ხოლო მათ უდებ-ჰყვეს და წარვიდეს რომელიმე თვისსა აგარაკსა და რომელიმე სავაჭროსა თვისსა.

აქა ცხად ჰყოფს მიზეზსა, რომლისათჳსცა მრავალნი ჩინებულნი უარ ჰყოფდენ მისვლად ქორწილსა მისსა. მიზეზი იქმნების მაშინ, ოდესცა კაცი უმეტესად შეიყვარებს ანგაარებასა, სოფლის ნუგეშსა და პატივსა, ვიდრე ჩინებულებასა ღჳთისასა.

ხოლო სხჳათა შეიპყრნეს მონანი მისნი, აგინეს და მოსწყვიტნეს. ისრაიტელნი ხშირად იქმოდენ ამას, ესე იგი, მრავალთა წინასწარმეტყველთა აგინებდენ, რომელთამე მოჰკვლიდენ და სტანჯვიდენ. ერთობ საკვირველ არს ესე და დაუჯერებელ! მონანი ღჳთისანი,

ღ̃თისაგან მოვლინებულნი უწოდებდენ ჩინებულთა ქორწილსა შინა, აღუთქმიდენ მათ დიდსა და გამოუთქმელსა ნუგეშსა და განათლებასა; გარნა ნაცვლად მადლობისა მიიღებდენ გინებასა და შეურაცხებასა. დაუჯერებელი არის ესე, გარნა ახლაცა მოხდების ესრეთი მაგალითი მრავალ-გზის.

ხოლო მეუფე იგი განრისხნა, ესმა რა ესე...... სიტყ̃ჳსათა ამათ შინა მაცხოვარი წინათვე აუწყებდა ურიათა იმ საშინელსა სასჯელსა, რომელიცა მიავლინა მათ ზედა ღმერთმან მერმეთ. ვინაჲთგან მათ უარ-ჰყვეს რჩეულება მისი, მრავალნი წინასწარმეტყველნი მოსწყვიტნეს და ბოლოს თჳთ ძეცა იგი მეუფისა, რომელი მოუწოდდა მათ საკუთარსა თვისსა ქორწილსა ზედა, მოკლეს. ამისთვის შემდგომად ამაღლებისა ზეცად უფლისა იესო ქრისტესისა. მოსრნა იგინი მტერმან და ქალაქი მათი იერუსალიმი მოსწვა ცეცხლითა.

მაშინ რქ̃ჳა მონათა თჳსთა: ქორწილი ესე მზა არს...

ვინაჲდგან პირველნი წოდებულნი ისრაიტელნი არ იყვნენ ღირს ქორწილისა, ამისთვის უფალმან იესო ქრისტემან უბრძანა მონათა თვისთა, ესე იგი, მოციქულთა და მოწაფეთა წარსვლა ყოველთა ქვეყნებთა ქადაგებად სიტყვისა ღ̃თისა და მოწოდებად ყოველთა ტომთა ქორწილსა ზედა, ესე იგი, ქრისტიანებრივსა ეკკლესიასა შინა.

და განვიდენ მონანი იგი მისნი გზათა ზედა........

მოციქულთა აღასრულეს ბრძანება ღ̃თისა; მათ მოიარეს ყოველი ქვეყნები, ახარეს ყოველთა მოწოდება, ღ̃თისა, რომელთა ისმინესცა სიტყ̃ჳა მათი, მიანიჭეს მათ ნათლისღება და შემოიყვანეს ქორწილსა, ესე იგი ეკკლესიასა შინა. აჰ, ძმაო ჩემო, მიაქციე საკუთარი ყურადღება სიტყ̃ჳსათა ამათ ზედა: და შეკრიბეს ყოველი რაოდენი პოვეს ბოროტი და კეთილი.—რათა ქმნეს ესრეთ მოციქულთა და მოწაფეთა? კეთილთა თანა რათ შეკრიბეს ბოროტნიცა? მისთჳს, რომელ მაცხოვარმან არ მიანდო მათ განრჩევა კეთილისა და ბოროტისა, არამედ ამცნო შეწყნარება ყოველთა, რომელნიცა ისმენდენ სიტყ̃ჳსას

მათსა და ითხოვდენ შესვლასა ქორწილსა მას შინა, და არა დაბრკოლებად მათდა. და ესრეთ ახლაც: ოდესცა შენ, ძმაო ჩემო, მოითხოვ მღვდე-ლისაგან, რათა შეგიყვანოს ქორწილსა შინა ანუ ეკკლესიასა, ესე იგი მოგანიჭოს ნათლის-ღება, ანუ ზიარება ანუ სხვა მაცხოვარებითი მა-დლი, იგი ვერ დაგიშლის შენ; გარნა უკეთუ შენ არა ხარ ღირს, უკეთუ ხარ ბოროტ,—გეშინოდეს. რისა უნდა გეშინოდეს? აჰა რისა:

ხოლო რა შევიდა მეუფე იგი ხილვად მეინახეთა მათ, იხილა მუნ კაცი, რომელსა არა ემოსა სამოსელი საქორწინე და რქუა მას... (მ. ია, იბ, იგ).

თუ გსურს შესვლა სამღრთოსა ქორწილსა შინა და ჭამა პური-სა მუნ, ესე იგი, შესვლა წმიდასა ეკკლესიასა შინა და მიღება ეკკ-ლესიის მადლისა, უნდა გქონდეს სამოსელი საქორწინე; სამოსელი ნიშნავს სულიერსა სამკაულსა, ესე იგი სათნოებასა, კეთილ-მოქმე-დებასა, კეთილ ყოფაქცევასა. თუ გაბედე შესვლა ეკკლესიასა შინა, ანუ მიღება ქრისტიანობისა და არ ცდილობ შეიმოსო სამოსელი საქორ-წინე, ოდესმე ღმერთი გკითხავს შენცა: მოყვასო, ვითარ შემოხვედ აქა? რაღა პასუხი გექმნება შენ მაშინ? შენ დასდუმდები. მაშინ მეუ-ფე ეტყვის მსახურთა: შეუკრენით მაგას ხელნი და ფერხნი და განაგდეთ ეგე ბნელსა მას გარესკნელსა, მუნ იყოს ტირილი და ღრჭენა კბილთა. რამეთუ მრავალნი არიან ჩინებულ და მცირედნი რჩეულ.

ღმერთო მაცხოვარო ჩვენო! განაშორე ჩვენგან სასჯელი ესე და ბშჳავ ჩვენცა ყოველნი შორის რჩეულთა შენთა, ამინ!

ს ი ტ ყ ჳ ა
იე-სა კვირიაკესა ზედა,

> «შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა, და ყოვლითა სულითა შენითა და ყოვლითა გონებითა შენითა, ესე არს დიდი და პირველი მცნება (მათე. კბ, ლზ).

სიყვარული ღჳთისა არის დიდი და პირველი მცნება, ვითარცა უპასუხა მაცხოვარმან სჯულის-მოძღვარსა რომელსამე, მაშასადამე ხშირად უნდა ვფიქრობდეთ ჩვენ, ძმანო ქრისტიანენო, ამ მცნებაზედ. იგი არის საფუძველი ჩვენისა ქრისტიანობრივისა ცხოვრებისა, მაშასადამე ყოველთვის უნდა ვზრუნავდეთ, რათა არ შეირყიოს იგი ჩვენ შორის და მასთანავე ყოველი ჩვენი სულიერი ცხოვრება.

რაჲ არს სიყვარული ღჳთისა, ანუ რა სახით შეიძლება კაცმან ღმერთი შეიყვაროს? როდესაც შენ, ძმაო, გიყვარს ვინმე ანუ რაჲმე, მაშინ რას გრძნობ ანუ რა სურვილი გაქჳს გულში? მაშინ შენ ცხადად წარმოიდგენ იმ ნივთს, ანუ იმ პირსა, რომელიც გიყჳარს. შენი სიყვარულის საგანი ცხადად არის გამოხატული შენ გულში; შენ გსურს, რომ ყოველთვის შენ სიახლოვეს იყოს იგი, შენ ფლობდე იმ საგანს, რათა შეგეძლოს ყოველთვის მისი ხილვა და მისგან ნუგეშობა; გარნა ღმერთი არს უხილავი შენ ვერ წარმოიდგენ მის სახეს და ვერც შეგიძლიან ისურვო, რომ იგი იყოს შენ ხელში. მაშასადამე რაჲ არს სიყვარული ღჳთისა, ან რა სახით შეგიძლიან შენ შეიყვარო ღმერ-

თი? სიყვარული ღვთისა, ძმანო ჩემნო, არის სიყვარული ყოვლისა მის, რაიცა არს ანუ კაცში, ანუ კაცის გარეშე კეთილი, წმიდა, ჭეშმარიტი. ღმერთი უყვარს მას, რომელსაცა უყვარს ყოველი, რაიცა არს კეთილი, რაიცა არს ჭეშმარიტი, რაიცა არს წმიდა; მაშასადამე სძულს და უკუნ-აქცევა ყოველსავე, რაიცა არს ბოროტი, ცრუ და არა წმიდა. ღმერთი არს უმაღლესი სიკეთე, უმაღლესი სიწმიდე და უმაღლესი ჭეშმარიტება; მაშასადამე როდესაც კაცსა აქვს გულში სურვილი და მისწრაფება ამ სამთა თჳსებათადმი, მას აქვს სიყვარული ღვთისა.

ვინმე რომ გითხრას შენ, ძმაო ჩემო: გიყვარსა ღმერთი? უთუოდ უპასუხებ, რომ გიყვარს, და შენ თჳთცა დარწმუნებულ ხარ რომ მართლად გიყვარს ღმერთი. გარნა, ვითარცა ვსთქვი, ღმერთი შენ არა გიხილავს, მის არსებას შენ ვერ წარმოიდგენ; მაშასადამე თუ გიყვარს ღმერთი, ეს მაშინ გამოჩნდება, ოდესაც შენ გულში სწარმოებს ბრძოლა შორის ბოროტისა და კეთილისა, შორის სიცრუისა და სიმართლისა — სიწმიდისა და უწმინდურობისა. უკეთუ შენ მარადის ებრძვი ცოდვასა და ვნებასა, უკეთუ გრძნობ რომ ცოდვა ხშირად წარგიტაცებს, გარნა ცდილობ რომ მოიქცე და მადლი აღასრულო, — ერთი სიტყვით, ცდილობ რომ შენ გულში მადლმან და ჭეშმარიტებამან სძლიოს სიცრუესა და უწმინდურობასა ზედა, მაშინ შეიძლება კაცმან სთქვას რომ შენ გიყვარს ღმერთი.

ეგრეთვე გარეშე შენსა ამ სოფელში შენ მარადის ხედავ ბრძოლასა შორის კეთილისა და ბოროტისა, შორის ჭეშმარიტებისა და სიცრუისა, მადლისა და ცოდვისა. ღვთის-მოყვარე მაშინ ხარ, როდესაც ამ ბრძოლაში შენ მარადის იჭერ კერძოსა პირველისასა და ემტერები მეორესა.

გარნა უმეტეს ყოვლისა მაშინ გამოჩნდება თუ გიყვარს ღმერთი, ოდეს შენ გიყვარს მოყვასი შენი. ღმერთს შენ ვერ იხილავ, ხოლო მოყვასი შენი ყოველთჳს შენ წინაშე არს, ვითარცა ხატი და

მსგავსება ღუ̂თისა. ესოდენი კავშირი არის შორის ღუ̂თისა დ̃ მოყუ̂ასის სიყვარულისა, რომელ ერთი მეორისაგან არ განიყოფება. ღუ̂თისმეტყველი იოანე სწერს ეპისტოლესა შინა თჳსსა: უკეთუ ვინმე სთქუ̂ას, ვითარმედ მიყვარს ღმერთი დ̃ ძმა თჳსი სძულდეს, მტყუ̂არ-არს, რამეთუ რომელსა არა უყვარდეს ძმა თჳსი, რომელი იხილა, ღმერთი, რომელი არა უხილავს ვითარ ძალ-უძს შეყვარებად. დ̃ ესე მცნება მოვიღეთ მისგან რათა რომელსა უყვარდეს ღმერთი უყვარდეს ძმაცა თჳსი (იოან. დ, კ. კა). როდესაც მოყუ̂ასთა შორის სუფევს სიყვარული დ̃ ერთობა, მაშინ ღმერთიც მათ შორის სუფევს: ღმერთი არ სადა-ვის უხილავს, უკეთუ ვიყვარებოდეთ ურთიერთ-არს ღმერთი ჩუ̂ენ შორის ჰგიეს დ̃ სიყვარული მისი ჩუ̂ენ შორის აღსრულებულ-არს.

რაჲსათჳს აქუ̂ს, ძმანო ჩემნო, ესოდენი ფასი ღუ̂თის სიყვარულსა, რომელ ღმერთი მხოლოდ არს იქა, სადაცა ხედავს სიყვარულსა? საღმრთო წერილი გვეტყვის, რომელ თჳთ ღუ̂თის პირველი სახელი სიყვარული არისო დ̃ ვისაც სიყვარული არა აქუ̂ს, მან ვერ იცნა ღმერთიო? რა მიზეზია, რომ ყოველს შემთხვევაში მხოლოდ იმას გვასწავლის დ̃ იმას გვამხილებს ჩვენი სჯული, რათა გვიყვარდეს ღმერთი? ეს მისთჳს, ძმანო, რომ სიყვარული ღუ̂თისა თჳთ ჩუ̂ენთჳს არის სასარგებლო: ღმერთს არ მიემატება არა რაჲმე ჩუ̂ენი სიყვარულისაგან, გარნა ჩუ̂ენ განვიწმიდებით დ̃ განვნათლდებით ღუ̂თის სიყვარულით. ეს ყოველმა კაცმა იცის დ̃ მრავალ-გზის გამოცდილ-არს ამ სოფელში, რომ თუ ვინმე შეიყვარა კარგი ჭკვიანი დ̃ მართალი კაცი, თჳთცა მიიღებს დიდსა სარგებლობასა ამ კაცისაგან; ხოლო თუ დაუმეგობრდა ვისმე ბოროტს, გაფუჭებულს კაცსა, მაშინ თჳთონაც გაფუჭდება დ̃ განირყვნება. სწორეთ ესრეთ უნდა ვსთქუ̂ათ ღუ̂თის სიყვარულზედ. თუ აზრი ღმერთზედ მარადის სუფევს კაცის გულში, მაშინ მიუახლოვდება ღმერთისა, მაშინ იგი ცდილობს, რომ

იყოს ღირსი ღ̃თის სიყვარულისა; ეს ფიქრი, ეს ზრუნვა მას განსწმედს, განამართლებს, აღამაღლებს. რაც უყვარს კაცს, რაზედაც იგი ფიქრობს მარადის, რაც მას სურს დ რასაც იგი ეძიებს ყოველთჳს, იგი არის მისი ღმერთი; ხოლო ვითარიც ღმერთი გეყოლება შენ, ძმაო, თჳთ შენცა იმისთანა გახდები: თუ ჭეშმარიტი დ ზეციერი არის შენი ღმერთი, მაშინ შენც კარგი დ უმჯობესი შეიქმნები. თუ ცოდვა შეიქმნა შენი ღმერთი, თუ ამ სოფელზედ დაემყარა შენი სიყვარული—შენც წარსწყმდები, ვინაჲთგან დაემსგავსები მას. გარნა, ძმაო ჩემო, სიყვარული ღ̃თისა უნდა იყოს შენ გულში ცხოველ, მტკიცე. რა სახით შევეტყობა, რომ ნამდვილად გაქუს ცხოველი სიყვარული ღ̃თისა? თუ შენ ფრიად გიყვარს ვინმე დ დიდი მეგობრობა გაქუს, მაშინ ძლიერ გიხარის, ოდესაც გესმის იმაზედ ქება დ კარგი ხმა. დ ძლიერ გეწყინება, თუ შენ მასზედ ვინმე გითხრა ცუდი რაჲმე. სწორედ ესრეთვე გამოჩნდება, თუ გიყვარს ცხოველად ღმერთი. უკეთუ ჭეშმარიტი სიყვარული გაქუს ღ̃თისა, მაშინ შენ გიხარიან, როდესაც გესმის მისი დიდება დ ქება; გიხარიან როდესაც ხედავ მორწმუნესა მისსა დ აღმსარებელსა მისის სჯულისასა. ხოლო თუ ვინმე შენ წინაშე სთქვა რაჲმე ცუდი ღმერთზედ დ მის სჯულზედ, მაშინ მწუხარებას გრძნობ, გეწყინება, მაშინ შენ მზათ ხარ დაიცვა დიდება ღ̃თისა დ თავი შენი შესწირო მის დიდებისა დ ამაღლებისათჳს.

გარნა, ძმაო, უმეტეს ყოვლისა მით გამოჩნდება, გაქუს თუ არა სიყვარული ღ̃თისა, ოდეს შენ აღასრულებ მცნებათა მისთა. ამას უნდა ვსცდილობდეთ, ამას უნდა ვეძიებდეთ ყოველ დღეს, რათა საქმითა დ ყოფაქცევითა ჩვენითა დავამტკიცოთ ცხოველი სიყვარული ღ̃თისა, რომელიცა მოგვანიჭოს ჩ̃ნ მან. ამინ.

მ ო ძ ღ უ̂ რ ე ბ ა
იესა კვირიაკესა ზედა.

«შეიყუარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა და ყოვლითა გონებითა შენითა, ესე არს დიდი და პირველი მცნება და მეორე მსგავსი ამისი: შეიყუარო მოყუ̂სი შენი ვითარცა თავი თჳსი» (ლუკ. კბ, ლზ. ლჱ. ლთ).

დღეს, ძმანო ქრისტიანენო, წმიდა სახარება წინა დაგვიგებს ჩუ̂ენ საგნად ჩუ̂ენის უბნობისა ღ̂თისა და მოყუ̂სის სიყვარულისა; დავემორჩილნეთ სიტყვასა სახარებისასა და შევიტყოთ ჰაზრი მისი.

შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი.......რაჲსთჳს გვიბრძანებს ესრეთ ძმანო სახარება? ნუ თუ შესაძლებელი არის კაცმა რაჲმე შე-იყვაროს, ანუ მოიძულოს თავისი ნებით და წინა-განზრახვით? სიყვა-რული ანუ სიძულილი არის ბუნებითი გრძნობა გულისა. ხანდის-ხან კაცმა არც კი იცის, საითგან ანუ როგორ გაჩნდა მის გულში სიყ-ვარული ანუ სიძულილი; ეს მართალია, ძმანო, გარნა კაცსა აქუ̂ს ჭკუა და გონება და მით შეუძლიან იცნას, რომელი გრძნობა არის მის გულ-ში კეთილი და რომელი ბოროტი. მერმეთ, კეთილი და წმიდა გრძნო-ბა გულისა შეუძლიან განამტკიცოს და განაცოცხლოს, ხოლო ბოროტი მოსპოს და დათრგუნოს. და ესრეთ, უკეთუ შენ გულში არა გრძნობ სიყვარულს ღ̂თისა და მოყუ̂სისადმი, ეცადე და შეიძინე იგი. რა სა-ხით? პირველად მით რომელ, იქმნება შენ გულში არის სხუ̂ა ვითა-

რიმე ხორციელი, სოფლიური არა კეთილი სიყვარული და სურვილი, რომელიცა არ უშვებს შენ გულში ღუთისა და მოყუსის სიყვარულსა; განაძე გულისაგან ცუდი იგი სიყვარული და მერმე ლოცვითა, სიმდაბლითა და კეთილის ყოფაქცევითა შეიძინე სიყვარული ღუთისა და მოყუასისა.

შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა. რისთჳს დაუმატებს სახარება სიტყუათა ამათ: ყოვლითა გულითა შენითა? ნუ თუ შესაძლებელი არის კაცისათჳს, რათამცა თჳნიერ ღუთისა სხუა არაფერი არ უყვარდეს ამ ქუეყანაზედ? არა, ძმანო ჩემნო, სიტყვითა ამით საღმრთო წერილი გვასწავებს ჩუენ მხოლოდ მას, რომელ სიყვარული ღუთისა უნდა იყოს ჩუენ გულში უმაღლესი და უმტკიცესი ყოველთა სხუათა გრძნობათა, ესრეთ რომელ ყოველი სხუა სურვილი და სიყვარული გულისა ჩუენისა ემორჩილებოდეს ღუთის სიყვარულსა. შენი ღმერთი, ძმაო, ის არის, რაც შენ გიყვარს უმეტეს ყოვლისა. კაცის გულს ისრეთი თვისება აქუს, რომელ იგი ხშირად დაემორჩილება ერთსა რომელსამე საგანსა; ხშირად მომხდარა, რომ კაცი ოქროსა და ვეცხლსა ისრეთ შეიყვარებს, რომელ იგი იქმნება მისი ღმერთი. კაცი ხშირად ისრეთ დაემორჩილება რომელსამე ცოდვასა და ვნებასა, რომელ ის ცოდვა ანუ ვნება არის მისი უფალი და ღმერთი. ამას გვაფრთხილებს ჩუენ სახარება და გვეტყვის: შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა. გული ჩუენი უნდა ემორჩილებოდეს ღუთის სიყვარულსა; ცხოვრებასა ჩუენსა უნდა მართავდეს ერთი მხოლოდ ღუთის სიყვარული.

შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა და ყოვლითა სულითა შენითა. სიტყუათა ამათ: ყოვლითა სულითა შენითა მისთჳს დაუმატებს საღმრთო წერილი, რათა განასხვაოს ღუთის სიყვარული ყოველთა სხუათა გრძნობათაგან, ვინაიდგან ყოველნი სხუანი გულის-თქმანი და წადილნი არიან შერეულ ხორ-

ციელისა სურვილისა თანა, ხოლო სიყვარული ღჳთისა არის წმიდა, სულიერი და განშორებული ყოვლისაგან ხორციელისა გრძნობისა.

ბოლოს კჳალად დაუმატებს: შეიყვარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გონებითა შენითა. გონებითა კაცი ღმერთს მაშინ შეიყვარებს, ოდეს ხშირად ფიქრობს და განიზრახავს ღმერთზედ; ხშირად წარმოიდგენს მისთა თჳსებათა, მისთა საქმეთა, მისთა განგებულებათა და მისს დიდებასა. თუ გსურს, ძმაო, განმტკიცდეს შენს გულში სიყვარული ღჳთისა, წარმოიდგენდე ხშირად რაოდენი სიყვარული აქჳს თჳთ ღმერთსა შენზედ, რაოდენი განგებულება აღასრულა ღმერთმან შენის განათლებისა და ცხოვნებისათჳს.

ესე არს პირველი და დიდი მცნება. რისთჳს არის ღჳთის სიყვარული პირველი და დიდი მცნება? სარწმუნოება, სასოება ანუ სხჳა რომელიმე სათნოება რისთჳს არ არის პირველი და დიდი მცნება, არამედ სიყვარული? რისთჳს გვიქადაგებს ჩჳჱნ საღმრთო წერილი დაუცხრომელად და თითქმის ყოველ ფურცელზედ მხოლოდ სიყვარულსა ღჳთისასა? მისთჳს, ძმანო ჩემნო, რომელ სიყვარული ღჳთისა არის წყარო ყოველთა სხჳათა სათნოებათა. ღჳთის სიყვარულისაგან სწარმოებს კაცის განათლება, სულიერი სისრულე, ცხოვნება. ადამიანს ერთი ის თჳსება აქჳს, რომელ რასაც ანუ ვისაც შეიყვარებს ყოვლითა გულითა, იმას დაემორჩილება და იმას დაემსგავსება. მაშა სადამე როდესაც შენ შეიყვარებ ყოვლითა გულითა ღმერთსა, მისი მორჩილი იქმნები და მას დაემსგავსები.

ხოლო მეორე მსგავსი ამისი: შეიყვარო მოყჳასი შენი ვითარცა თავი თჳსი. ღჳთის და კაცის სიყვარულსა აქჳს განუწყვეტელი კავშირი; ღჳთის სიყვარული გამოცხადდება მოყჳსის სიყვარულში. სიტყვისამებრ იოანე ღჳთის-მეტყველისა, კაცმა რომ თქჳას ღმერთი მიყვარსო და მოყჳასი სძულდეს, იგი მტყჳარ არს და შემცდარ. გარნა რა არის მოყჳსის სიყვარული და რაში გამოჩნდება იგი? ამას დიდი განმარტება არ უნდა. აქ ჩჳჱნ მხოლოდ იმაზედ უნდა მი-

გაქციოთ ყურად-ღება, რომელ სასარება მოითხოვს ჩუენგან მოყუასის სიყვარულსა არა სუსტსა, არამედ დიდსა: მოყუასი ისე უნდა გვიყვარდეს, ვითარცა თავი ჩუენი.

ახლა ერთი რამე უნდა გკითხო მე თქუენ, ძმანო ჩემნო, მსმენელნო: არის თუ არა ჩუენ ქვეყანაში კაცთ-მოყვარება? გვაქუსა ჩუენ, იმერეთის მცხოვრებთა, გულში კაცთ-მოყვარება? ერთი სიტყვით, კაცთ-მოყვარენი ვართა ჩუენ თუ არა? ერთს ნამდვილს მაგალითს გეტყვი მე თქუენ დ̃ იქიდგან თჳთ თქუენ საჯეთ, რა სარისხი აქუს ჩუენს კაცთ-მოყვარებას. თჳთ ამ დღეებში ერთი შორის სოფლითგან მოსრული კაცი მიდიოდა გზაზედ, მახლობლად ჩუენის ქალაქისა; იგი იყო უძლური, ვერსად ვერ იშოვნა მან თავის მისადრეკელი ადგილი. დაეცა გზის პირზე, ათი დღე ეგდო იქ, გზის პირზე, უჭმელი, უსმელი, დაუხურავი, დღე სიცხეში, ღამე სიცივეში. ის გზა დიდი შარა გზა არის; ამ ათის დღის განმავალობაში რავდენმა ადამიანმა გაიარა იქ,—ერთმაც შემწეობა არ მისცა, ერთმაც არ იფიქრა რომ ის არის ადამიანი, ძმა მისი დ̃ ღმერთი გვიბრძანებს ჩუენ: შეიყვარო მოყუასი შენი, ვითარცა თავი თჳსი. აქედგან საჯეთ, გვაქუსა თუ არა ჩუენ კაცთ-მოყვარება? ამისთანა შემთხვევა გამოაჩენს, აქუსა სიყვარული კაცს გულში თუ არა. ნურცა იმას გონებ, ძმაო, რომელ ეს მაგალითი იყოს მარტვილი, ესე იგი, სხუა ამისთანა მაგალითი არ მომხდარიყოს ჩუენ ქუეყანაში. არა, ძმანო ჩემნო, ეს არის თითქმის საზოგადო ჩუეულება ჩუენში: როდესაც ვინმე გახდება სასტიკად ავათ დ̃ როდესაც ავათ-მყოფს უნდა დიდი მოვლა, ფაქიზი, სიყვარული დ̃ ერთგულება დ̃ როდესაც ავათ-მყოფი მორჩება ერთითა მხოლოდ მოვლითა, მაშინ ხშირად იმას გამოაგდებენ კარზედ, დააყენებენ ტყეში სიცივეში, არავინ არ მიეკარება, თითქმის უმახლობელესნი ნათესავებიც დასტოვებენ დ̃ ესრეთ მოუვლელი ავათ-მყოფი ხშირად მოკვდება. აჰა ჩუენი კაცთ-მოყვარება! მიზეზად ამისა იტყვიან: სახადი არისო, ჩუენც დაგვემართებაო; მაგრამ რატომ სხუა ქვეყნებში არ იციან

ქსრეთ? ქართლი შორს არ არის ჩუენგან, უთუოდ რომ იგივე ავათ-მყოფობა იქაც დაემართება კაცს, მაგრამ არ გამიგონია, რომ იქ სახლითგან გააგდონ ავათ-მყოფი და არ მოუარონ.

არა, ძმანო ჩემნო, ფრიად მოკლებულნი ვართ ჩუენ კაცთ-მოყვარებითა; ვევედროთ ღმერთსა, რათა მადლითა მისითა განაცოცხლოს ჩუენ გულში და დანერგოს ჯეროვანი სიყვარული ყოვლისა მოყუსისა. ამინ!

ს ი ტ ყ უ ა

ივ-სა კვირიაკესა, თქმული ქუთაისის სობოროსა შინა.

«ჰრქუა მას უფალმან მისმან: კეთილ-მონაო სახიერო და სარწმუნოო, მცირესა ზედა სარწმუნო იქმენ, მრავალსა ზედა დაგადგინო შენ. შევედ სიხარულსა უფლისა შენისასა» (მატთ. კე, კა).

ესრეთ უთხრა უფალმან მონასა მას, რომელმან მიიღო რა ორი მხოლოდ ტალანტი ანუ ნიჭი, კეთილ-გონიერად იხმარა იგი, განამრავლა და ნაცვლად ორისა წარუდგინა ოთხი უფალსა თჳსსა. ამავე სიტყუათა გავიგონებთ ჩუენცა ყოველნი, მსმენო ქრისტიანენო, უფლისაგან მეორედ მოსვლასა მისსა, უკეთუ გონიერად მოვიხმარებთ და განვამრავლებთ ტალანტთა, ანუ ნიჭთა, რომელთა ღმერთი მისცემს თჳთოეულსა კაცსა, ანუ თჳთ შობითგანვე, ანუ განგრძობასა შინა ცხოვრებისა მისისასა. მრავალთა მათ ტალანტთაგან, რომლითა ღმერთი შეამკობს კაცსა, ჩუენ დღეს ვიფიქროთ მხოლოდ ორთა უმაღლესთა და უმჯობესთა ნიჭთათჳს, რომელნი ზეცადმი აღამაღლებენ ბუნებასა კაცისასა, ესე იგი, სინიდისისა ანუ ნამუსისათჳს და მეორედ, სარწმუნოებისა ანუ საღმრთო სჯულისათჳს.

აჰა ორნი იგი საღმრთონი ტალანტნი, ანუ ქანქარნი, რომელნი მიანიჭა ყოველსა კაცსა უფალმან ღმერთმან, ხოლო კაცმან უნდა ასარგებლოს და ერთი ორად წარუდგინოს ღმერთსა.

ვსთქუათ პირველად სინიდისისათჳს. რაჲ არს სინიდისი? სი-

ნიდისი არს იგი უხილავი მსაჯული, მჯდომარე გულსა შინა ყოვლისა კაცისასა, რომელიცა ანუ აქებს და მოუწონებს მას რომელთამე საქმეთა და ყოფა-ქცევათა, ანუ აძაგებს რომელთამე სხუათა ყოფა-ქცევათათჳს. ესრეთ განსაზღვრებენ სინიდისსა. ხოლო უკეთუ გსურს უცხადესად გაიგო და წარმოიდგინო, რა არს სინიდისი, შეგიძლიან გაიხსენო, რასა გრძნობდი გულსა შინა შენსა, ოდესაც ღმერთი შეგეწია და ჰქმენი რომელიმე კეთილი საქმე: ანუ ილოცე გულს-მოდგინედ და ცრემლით, ანუ ნუგეშიეცი და გააბედნიერე ვინმე, ანუ სხუა რომელიმე კეთილი საქმე აღასრულე. ამათ ყოველთა შემთხვევათა შინა არა გრძნობდია შენ რომელსამე გამოუთქმელსა სიტკბოებასა, არა გახარებდა შენ გული შენი? ეს შინაგანი სიხარული და სიტკბოება იყო მოქმედება შენის სინიდისისა, რომელიცა მოგიწონებდა შენ შენთა საქმეთა. ხოლო ოდეს მტერმან გაცთუნა შენ და შთავარდი რომელსამე ბოროტების-მოქმედებასა, რასა გრძნობდი შენ იმ დროს? მაშინ შენ გრძნობდი გულსა შინა შენსა სირცხვილსა და აღრეულობასა. მაშინ შენ გრცხვენოდა ყოვლის კაცისა; პირი შენი ხშირად გაწითლდებოდა, შენ იმალებოდი ყოვლის კაცისაგან და ვიდრემდის არ მოინანე, არა გქონდა მოსვენება. ეს იყო საქმე სინიდისისა შენისა, რომელი გტანჯავდა შენ და ჰსდევნიდა სულსა შენსა მონანებისადმი. ცხად-არს თუ რაჲსათჳს დანერგა ღმერთმან ბუნებასა შინა კაცისასა დიდი ტალანტი ესე. მისთჳს, რათა იყოს იგი მოძღჳრად და ხელ-მძღჳანელად კეთილის-მოქმედთა, ხოლო აღვირ-მხსმელად ბოროტის-მოქმედთა.

ახლა ვიფიქროთ, თუ როგორ უნდა მოიხმაროს და განამრავლოს კაცმან ეს დიდი და ფრიად საჭირო ტალანტი. პირველად ყოველმან კაცმან უნდა ეცადოს, რომ სინიდისი მისი იყოს მტკიცე და მახვილი და, ესრეთ ვსთქუათ, უნდა გალესოს იგი. ნიჭსა ამას, ვითარცა სხუათა ნიჭთა კაცისათა, სჭირს გაზრდა და განმტკიცება. სინიდისი სულსა შინა კაცისასა არს ვითარცა ცეცხლი: რომელი ათბობს, ანათლებს

გულსა; თუმცა შენ არ შეგიძლიან სრულიად გააქრო ცეცხლი იგი, გარნა შეგიძლიან ესოდენ აღანთო იგი, რომელ ჰქონდეს მას დიდი სინათლე და სითბოება. და ესრეთ კაცი, რომელი ყოველთჳს ლესავს თჳსსა სინიდისსა, ყოველთა შინა საქმეთა გამოიკითხავს მისგან რჩევასა, არაფერს არ იმოქმედებს წინააღმდეგ სინიდისისა თჳსისა, ყოველთჳს გრძნობს მისგან ანუ ქებასა და კმაყოფილებასა, ანუ მოძაგებასა და საყვედურსა. ესე ვითარმან კაცმან განამრავლა ტალანტი იგი და აქუს სასოება, რათა მიიღოს ოდესმე უფლისაგან ხარება: კეთილ მონაო სახიერო და სარწმუნოო...... გარნა ვინც დახშა კარი სინიდისისა თჳსისა, ვინც ესოდენ დაამცირა ღუთაებრივი ესე ცეცხლი, რომელ დროსა ბოროტის მოქმედებისასა აღარა ჰქენჯნის მას სინიდისი მისი, აღარ უშლის და არ აყენებს მას ცოდვისაგან,—იგი ემსგავსა უბადრუკსა მას მონასა, რომელმან დამალა მიწასა შინა ერთი ღუთისაგან მიღებული ტალანტი და ამისთჳს ესმა მისგან საყვედური: ბოროტო მონაო და მედგარო.... ჯერ-იყო შენდა დადებად ვეცხლი ჩემი სავაჭროსა და მივიღე ჩემი იგი აღნადგინებითურთ. ეს უმეტესად უნდა ახსოვდესთ მათ, რომელთა არ მიუღიათ სწავლა და განათლება, ესე იგი მდაბალს ერსა. ვინც წიგნი იცის, მას აქუს ორი ტალანტი: სინიდისსა მისსა მოეხმარება განათლება და სწავლა; ხოლო უკეთუ ვისმე წიგნი არ უსწავლია, მან უნდა ისარგებლოს ერთითა მხოლოდ სინიდისითა თჳსითა; უკეთუ უსწავლელმა კაცმა სინიდისიცა თჳსი დააბნელა, აღარ დარჩება მას არცა ერთი საშუალი, რომლითა შეეძლოს ცნობა და განრჩევა კეთილისა და ბოროტისა.

ახლა ვსთქვათ მეორისა მის უმაღლესისა ტალანტისათჳს, რომელი მოგუცა ჩუენ ღმერთმან; ესე იგი, სარწმუნოებისა და სახარებისათჳს.

სინიდისი ანუ ნამუსი აღარ იყო საკმაო დაცემულისა კაცისათჳს, რათა ეცნა მას ღმერთი და ჯეროვნად ემსახურა მისთჳს. ამას გვიმტკიცებენ ჩუენნი კერპთ-მსახურნი, რომელთა ესოდენ დაუბნელდა

სინიდისი, რომ ნაცვლად ჭეშმარიტისა ღვთისა პატივსცემდენ მრავალთა ცრუთა ღმერთთა. ამისთჳს ღმერთმა გამოგვიცხადა ჩვენ ჭეშმარიტი სარწმუნოება და მოგვცა დიდი დაუფასებელი ნიჭი სახარებისა. არა ოდეს არ უნდა დავივიწყოთ, ძმანო ქრისტიანენო, რომელ ჩვენ მოგვაბარა ღმერთმან დიდი ესე დაუფასებელი ტალანტი.

გახსოვდეს, ძმაო, რომ შენ ქრისტიანე ხარ და ამასთანავე მართლ-მადიდებელი ქრისტიანე. ეს არის შენი სიქადული, ეს არის განმასხვავებელი შენი უცხო-თესლთაგან. ჰკითხავდე თავსა შენსა, როგორ ხმარობ შენ დაუფასებელსა ამას ტალანტსა; განამრავლეა შენ იგი, გამოიღო მან ნაყოფი გულსა შინა შენსა, გაგწმიდა და განგანათლა შენ სჯულმან შენმან? ანუ აქამომდე გულსა შინა შენსა სუფევს ძველი იგი ცომი ცოდვისა და ბოროტებისა.

ძმანო ჩემნო საყვარელნო, დიდ არს ტალანტი, რომელი მოგვცა ჩვენ ღმერთმან, ღვთაებრივი საუნჯე არის ქრისტიანობა. ჩვენ უწოდებთ თავსა ჩვენსა მართლ-მადიდებლად, ესე იგი აღვიარებთ, რომელ ეკკლესია ჩვენი მიიღებს ნამდვილად თჳთ მას სწავლასა და წესდებულებასა, რომელი გარდამოგვცეს თჳთ მოციქულთა: დაუმტკიცოთ უკვე კეთილითა ჩვენითა ცხოვრებითა ჭეშმარიტება ჩვენისა ეკკლესიისა წინააღმდეგთა მისთა. ამინ.

სიტყუა

იჱ-სა კვირიაკესა ზედა.

„და ვითარცა იხილა სჳმონ პეტრე, შე-უვრდა მუხლთა იესოჲსთა და რქუა მას: განვედ ჩემგან, რამეთუ კაცი ცოდვი-ლი ვარ, უფალო“ (ლუკ. ე, ჱ).

საკვირველმან თევზისა ნადირობამან, რომლისა ~~მოთხრობა დღეს წარკითხულ იქმნა~~ სახარებითგან, განაცვიფრა და შეაშინა სჳმონ პეტრე. მან სიყრმითგან გამოცდილმან თევზის ნადირობასა შინა, მთელი ღამე ინადირა ტბასა ზედა გენესარეთისასა და ვერა რა დაიჭირა; გარნა აწ ერთითა მხოლოდ სიტყვითა იესო ქრისტესითა, ურიცხვი სიმრავლე თევზისა შთავარდა ბადესა შინა მისსა, ესრეთ რომელ ვერ-შეეძლო ამოღება მისი წყლისაგან, ვიდრემდის არ მოეხმარნენ მას სხუანი მეთევზენი. ამ სასწაულმან ცხადად აჩვენა მას, რომელ მოძღუარი იგი არ იყო ჩვეულებრი კაცი, არამედ თჳთ უფალი და მბრძანებელი ყოვლისა ბუნებისა. მაშინ გაკვირვებული მეთევზე იგი შეუვრდა მუხლთა იესოსთა და რქუა მას: განვედ ჩემგან, რამეთუ კაცი ცოდვილი ვარ, უფალო. რასა ნიშნავს, ძმანო, ესე მოქმედება სჳმონ პეტრესი? რისთჳს შეეშინა მას და ან რისთჳს სთხოვა უფალსა განსვლა მისგან! ვგონებ, მას უნდა გაეხარა, რომ ესე ვითარი სასწაულთ-მოქმედი შევიდა ნავსა შინა მისსა, აკურთხა მისი შრომა და მისცა მას დიდი სარგებლობა, გარნა მას შეეშინა და თითქმის

შესწუხდა. მას უნდა ის ეთხოვნა, რომ დიდხანს დარჩენილ იყო მაცხოვარი მისთანა, რათა მიეღო მისგან უმეტესი მადლი და სარგებლობა. გარნა იგი ევედრება მას: განვედ ჩემგან, რამეთუ კაცი ცოდვილი ვარ, უფალო. რათ იქმს ამას სჳმონ პეტრე? ამას იქმს იგი მისთჳს, რომელ, ოდეს იხილა მან ესე-ვითარი სასწაული და მით ჰსცნა, რომელ მის სიახლოვეს არის უფალი და მბრძანებელი ბუნებისა, აღარ მოაგონდა სარგებლობა თჳსი, არცა პატივი, რომელი დასდო მას უფალმან, შევიდა რა ნავსა მისსა და ქმნა რა მისთჳს ესრეთი სასწაული, არამედ მან წარმოიდგინა ერთი მხოლოდ უღირსება თჳსი, მან მხოლოდ ის იფიქრა, რომ იგი არის ცოდვილი და არა ღირსი ესოდენისა მადლისა, არა ღირსი მიახლებად მაცხოვრისადმი: განვედ ჩემგან, რამეთუ კაცი ცოდვილი ვარ, უფალო. სჩანს, რომელ სიმდაბლე და გრძნობა თჳსისა უღირსებისა უცხოველეს იყო ყოველთა სხჳათა გრძნობათა გულსა შინა მისსა; გარნა ნუ ჰგონებთ, ძმანო, რომელ სჳმონ პეტრე იყო კაცი, აღვსებული უსჯულოებითა, ანუ უარესი ყოველთა სხჳათა კაცთა: იგი არ იყო არცა კაცის მკვლელი, არცა მპარავი, არცა მეძავი, არცა მოშურნე, არცა სხჳათა სჯულთა დამარღვეველი; უკეთუ ესრეთი ყოფილ-იყო იგი, არცა აღმოარჩევდა მას უფალი მოციქულად, არცა იქმნებოდა იგი შემდგომად თავი მოციქულთა. არა, იგი იყო ერთი უბრალო მეთევზე, რომელი შრომითა ხელთა თჳსთათა ზრდიდა თავსა თჳსსა: გარნა სჩანს, რომელ ძლიერ და ცხოველ იყო გულსა შინა მისსა გრძნობა თჳსისა ცოდვისა და უღირსებისა. ვინ ვარ მე, იფიქრა მან, რათა მომეახლოს ესე ვითარი პირი? არ ეკადრება შესვლა ჩემებრ ცოდვილ კაცთან უწმიდესსა გჳამსა უფლისასა; მეშინის, რათა არ დამწვას მადლმან მისმან ჩემისა უღირსებისა-თჳს: განვედ ჩემგან, რამეთუ კაცი ცოდვილი ვარ, უფალო.

აჰა, ძმანო ჩემნო, კეთილი გრძნობა, რომელიცა განუშორებლივ უნდა სუფევდეს გულსა შინა ქრისტიანესასა? ყოველს კაცს, ყოველ-

თჳს უნდა ჰქონდეს შეგნება და გრძნობა თჳსისა უღირსებისა და თჳსთა ცოდვათა. კაცსა ცოდვილსა, ცოდჳათა შინა შობილსა, ცოდვასა შინა ცხოვრების განმატარებელსა, რომელიღა აქჳს მეტი საშუალობა, რათა მიიღოს ღ̃თისაგან მოტევება ცოდვათა, უკეთუ არა შეგნება, გრძნობა და აღსარება თჳსისა ცოდვისა? რა ნაირად ილოცავს იგი, უკეთუ არა აქჳს გრძნობა თჳსთა ნაკლულევანებათა? რა სახით გაიმართავს თავსა თჳსსა, რა სახით მიიღებს სულიერსა წარმატებასა, უკეთუ არ იცნობს თავის თავს, უკეთუ არ ესმის სულიერი მდგომარეობა მისი? გარნა შეგნება ცოდვათა, მწუხარება უღირსებისა და სიცოდვისა გულსა შინა კაცისასა არის მოქმედება ღ̃თაებრივისა მადლისა; სჳმონ პეტრემ მხოლოდ მაშინ შეიგნო თჳსი უღირსება, როდესაც იხილა მან საკვირველება თევზის ნადირობისა; ოდეს მიეახლა მას მადლი იგი განმაცხოველებელი მაცხოვრისა. იცოდე შენცა, უკეთუ გული შენი გრილ არს, უკეთუ შენ არ ზრუნავ და არ მწუხარე ხარ შენისა უღირსებისათჳს, მაშა-სადამე არა შეგეხო შენ ჯერეთ მადლი ღ̃თისა. გარნა ვისაც მიეახლა მადლი ღ̃თისა, ვისაც შეეხო განმაცხოველებელი იგი მოქმედება სულისა წმიდისა, პირველი მისი გრძნობა არის გრძნობა მისისა უღირსებისა და სიცოდვისა.

ცოდვა და ბოროტის-მოქმედება მით უმეტეს არის საშინელი და წარმწყმედელი, რომელ იგი დააბნელებს გულსა კაცისასა და მოაკლებს მას შეგნებასა სიცოდვისასა. წინასწარმეტყველი დავით შთავარდა ერთხელ საშინელსა ცოდვასა შინა; სული წმიდა განეშორა მისგან; გული მისი გაგრილდა; იგი აღარა გრძნობდა მწუხარებასა, და თუმცა ცოდვა მისი იყო საშინელ, გარნა იგი იყო უზრუნველ და მოსვენებულ, ვიდრემდის ღმერთმან არ მიავლინა მისდამი ნათან წინასწარმეტყველი, რომელმანცა ამხილა მას; ვიდრემდის არ შეამუსრა ღმერთმან მისი სიგრილე მრისხანებითა და სასჯელითა: მხოლოდ მაშინ შეიგნო და აღიარა მან ცოდვა თჳსი, მხოლოდ მაშინ სთქუა: შენ მხოლოსა შეგცოდე და ბოროტი შენ წინაშე ვჰყავ. უს-

ჯულოებას ჩემი მე უწყი და ცოდვა ჩემი წინაშე ჩემსა არს მარადის. ეგრეთ დაბნელებს ცოდვა კაცის გონებასა; ამისთჳს გეშინოდეს, ძმაო ჩემო, უკეთუ გული შენი გრილ არს, რათა არა იყო დაპყრობილ ცოდვათაგან; ეცადე და გაატფვე გული შენი ლოცვითა და კეთილის მოქმედებითა. აღსდგები რა განთიად ძილისაგან, ევედრე ღმერთსა, რათა ყოველთჳს მოგცეს მან ცნობა ცოდვათა შენთა; განმავალობასა შინა დღისასა ეცადე და ჰქმენ რომელიმე კეთილი საქმე, რათა გული შენი მიეჩვიოს კეთილ-მოქმედებასა და რათა განძლიერდე კეთილსა ცხოვრებასა შინა. მისვალ რა, საღამოს, მოსასვენებელად ილოცე მუხლ-მოდრეკით; ლოცვასა შინა შენსა—ეცადე, გაიხსოვნე და აღუარე ღმერთსა ყოველი ბოროტი სიტყუა და საქმე, რაჲცა შეგემთხვა შენ; ნუ ხარ მზაკვარი წინაშე სინიდისისა შენისა; ნუ ამართლებ, ნუ აპატიებ თავსა შენსა ცოდვასა და უღირსებასა შენსა; არამედ გულწრფელად აღუარე ღმეთსა შენი უღირსება. შეხვალ რა ეკლესიასა შინა, ევედრე ღმერთსა, რათა განანათლოს ლოცვითა გული შენი და შეგატყუობინოს შენ შენი უღირსება. არქუ ღმერთსა: არა ვარ უფალო ღირს, რათა დავსდგე დღეს წინაშე პირჲსა დიდებისა შენისასა; გარნა მიიღე უღირსება ჩემი და ნუ განმაგდებ მე პირისა შენისაგან. ხოლო უმეტეს ყოვლისა მაშინ წარმოიდგინე უღირსება შენი, ოდეს ემზადები მიღებად საშინელისა საიდუმლოჲსა სისხლისა და კორცისა უფლისა შენისასა; მაშინ სთქვი: ვინ ვარ მე უფალო, რათა მიგეახლო შენ! ვითარ კადნიერ ვჰყო თავი ჩემი მიღებად უწმიდესისა გუამისა შენისა; ვითარ გისტუმრო მე შენ, ოდეს თჳთ რჩეულსა შენსა მოციქულსა პეტრეს შეეშინა, გიხილა რა შენ მასლობელად თჳსა და გეტყოდა რა: განვედ ჩემგან, რამეთუ კაცი ცოდვილი ვარ, უფალო.

დასასრულ, ესეცა შენიშნე, ძმაო ჩემო; თუმცა სჳმონ პეტრემ სთხოვა უფალსა: განვედ ჩემგან, გარნა უფალმან არა თუ დაუტევა იგი, არამედ უმეტესად მიეახლა მას. ვინაჲდგან სჳმონ პეტ-

რემ შეიგნო დ აღიარა თჳსი უღირსება, უფალმან არა თუ დასტოვა
იგი დ გაეშორა მას, არამედ მისცა მას უმეტესი მადლი დ ღირსე-
ბა: ნუ გეშინინ სჳმონ; ამიერიდგან იყო კაცთა მონადირე.
დ ჭეშმარიტათ შეიქმნა იგი მონადირედ სულთა კაცთასა. მან ამიე-
რითგან მოინადირა ბადესა შინა ქრისტეს სჯულისა უმრავლესნი კაცა-
ნი, ვიდრე იქამომდე თევზნი წყლისაგან.

ესრეთ მოგაგებს შენცა ღმერთი, უკეთუ შენ გრძნობ დ აღიარებ
შენსა უღირსებასა დ ცოდვასა. იგი არა თუ არ განგეშორება შენ,
არამედ უმეტესად მოგეახლება, მისთჳს, რომელ იგი ნახავს შენში
მონანებასა დ მწუხარებასა შენის უღირსებისათჳს. შეგნება დ გრძნო-
ბა შენთა ცოდვათა იქმნება დასაწყისად შენისა ცხოვნებისა, რომელი
მოგვცეს ჩუჱნ ყოვლთა ღმერთმან მადლითა თჳსითა· ამინ.

მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა
იჱ-სა კვირიაკესა ზედა.

«და ჰრქუა იესუ: ნუ გეშინინ სჳმონ,
ამიერიდგან იყო კაცთა მონადირე»
(ლუკ. ე, ი).

დღეს წაკითხული სახარება წინა-დაგვიგებს, ძმანო, ჩუჱნდა შესასწავებელად შემდგომსა მოთხრობასა: უფალი იესო ქრისტე ოდე-სმე ჰსდგა კიდესა ზედა გენესარეთის ტბისასა, გარემოცული უმრა-ვლესითა ერითა, რომელი მოსრულ იყო სმენად სიტყვისა ღჳთისა-სა და იხილა ორი ნავი, მდგომარე კიდესა ზედა ტბისასა; ხოლო მეთევზენი, რომელთა ეკუთვნოდა ნავები, ამზადებდენ ბადეთა მათთა. უფალი შევიდა ნავსა სჳმონ მეთევზისასა და უბრძანა მას შერიდგი-ნება მცირედ კიდითგან ნავისა, დასჯდა და ასწავებდა ნავით-გამო ერსა. დასრულდა რა სწავლა, უბრძანა სვიმონს შეყენება ღრმად ნავისა და დადება ბადისა ნადირობად. თუმცა სჳმონ და სხუანი მესაქვზენი მრთელს ღამეს ნადირობდენ და ვერა რა მიიღეს, გარნა, სიტყვისა მე-ბრ მოძღჳრისა, დასდვეს ბადე და შეაყენეს ესოდენი სიმრავლე თევ-ზთა, რომელ ბადენი თითქმის განსქდებოდენ და ნავი აღივსო თევ-ზითა. იხილეს რა უბრალოთა მათ მეთევზეთა ესრეთი საკვირველე-ბა, შეეშინა მათ ფრიად; სჳმონ-პეტრე შეუვრდა მუხლთა იესოსთა და ჰრქჳა: განვედ ჩემგან, რამეთუ კაცი ცოდვილი ვარ, უფა-ლო; ხოლო უფალმან ჰრქჳა მას: ნუ გეშინინ სჳმონ ამიერიდგან იყო კაცთა მონადირე. მაშინ სჳმონ და მოზიარეთა მისთა იაკობ

და იოანე გამოადგინეს ნავები ქუეყანასა ზედა, დაუტევეს ყოველი და მისდევდენ მას, და შეიქმნენ მისნი განუშორებელნი მოწაფენი.

რას გვასწავლის, ძმანო, ჩუენ მოთხრობა ესე სახარებისა? რა დარიგება, ანუ რომელი მოძღვრება გამოვიყვანოთ ჩუენ მისგან? პირველად ისა, რომელ არცა-ერთი წოდება, ანუ მდგომარეობა კა-ცისა ქუეყანასა ზედა არ არის შეურაცხებელი ანუ დამამდაბლებელი კაცისა; რომელ ღმერთი მიხედავს შინაგანსა ღირსებასა კაცისასა და არა გარეგანსა მდგომარეობასა მისსა, და რომელ კაცს ყოველსა შინა მდგომარეობასა ანუ წოდებასა შეუძლიან დაიცვას კაცობრივი მისი ღირსება და სათნო-ეყოს ღმერთსა. რომელი წოდება არის უმდაბ-ლესი ანუ უკანასკნელი მეთევზისა; გარნა აჰა ესერა მაცხოვარმან არა შეურაცხ-ჰყო მდგომარეობა მდაბალთა მეთევზეთა; იგი შევიდა ნავსა მათსა, აკურთხა მათი მდაბალი შრომა და მათ შორის გამოარ-ჩია ათორმეტნი მოწაფენი მისნი. აქედგან ისწავლე, ძმაო ჩემო, პატივის-ცემა კაცობრივისა ღირსებისა ყოველთა შინა მდგომარეობა-თა მისთა. ნუ შეურაცხ-ჰყოფ ადამიანსა, რაც გინდა ღარიბი იყოს მისი წოდება და მდგომარეობა. იცოდე, რომელ ხშირად ძონძით მო-სილს, მშიერს, გასვრილს და ყოვლითვე სახით მოკლებულ კაცსა უმე-ტესი შინაგანი ღირსება და სათნოება აქვს ღმრთის წინაშე, ვიდრე იმ კაცს, რომელიცა არის მოსილი ოქრო-მკედით, შემკული თვალითა; მაშასადამე ნუ გაზომავ შენცა კაცის ღირსებასა შესამოსლითა მი-სითა ანუ სიმდიდრითა, არამედ შინაგანითა მისითა თჳსებითა.

მეორედ, ვისწავლოთ მოთმინება და სულ-გრძელება უბრალოთა ამათ მეთევზეთაგან. თუმცა მრთელი ღამე ნადირობდენ იგინი და ვე-რა რა იპოვეს, გარნა არ იქმნენ სულ-მოკლენი, გულ-მოდგინედ და სიმდაბლით ისმინეს მათ სწავლა უფლისა იესოსი. ოდეს მათ, სიტ-ყვისა მებრ მაცხოვრისა, შეაყენეს სიმრავლე თევზთა, მაშინ პირველი მათი გრძნობა და მოძრაობა გულისა იყო არა სიხარბე და სიხარული ესოდენისა მოგებისათჳს, არამედ შიში ღმრთისა და კრძალულება. ვი-

ნაძდგან მათ სასწაულისა ამისგან ცხადად იგრძნეს, რომელ მოძღუარი მათი არის უფალი დ~ ღმერთი ბუნებისა, შეეშინა მათ, თაყვანი-სცეს უფალსა დ~ აღიარეს, რომელ იგინი არ არიან ღირს ესოდენისა მადლისა დ~ ღ~თის მოწყალებისა: განვედ ჩემგან, რამეთუ კაცი ცოდვილი ვარ, უფალო, იტყოდა შეშინებული სჳმონ პეტრე. ბოლოს, ოდეს მაცხოვარმან უწოდა მათ დ~ აღუთქუა დიდი მადლი მოციქულობისა, ამათ აღარ მიხედეს მრავალსა საშოვარსა, დაუტევეს ყოველივე დ~ იქმნენ ერთგულნი მოწაფენი მისნი.

ვისწავლოთ ჩუჱნცა აქედგან, ძმანო ჩემნო, შრომა დ~ მოთმინება შრომასა შინა: უკეთუ რომელსამე შრომასა დ~ მუშაობასა შენსა არ ექმნა წარმატება, ძმაო ჩემო, ნუ დაღონდები მაშინვე, არამედ ხელახლა უმეტესითა მეცადინეობითა იწყე შრომა დ~ მოღვაწება. ოდეს ღმერთმა კეთილად წარმართოს შრომა შენი, ვითარცა ნადირობა მოციქულთა, მაშინ პირველი შენი გულის-სიტყუა იყოს მადლობა ღ~თისა; ღმერთს მიაწერე შენი წარმატება დ~ არა შენსა სათნოებასა დ~ სიკეთესა; გარნა უმეტეს ყოვლისა გული გქონდეს მომზადებული სმენად სიტყვისა ღ~თისა, ვითარცა მეთევზეთა მათ. თუმცა იგინი იყუნეს მაშვრალნი დ~ ამასთანავე განმზადებულნი ნადირობად, გარნა ოდეს იხილეს უფალი, უმჯობესად აღირჩიეს სმენად სწავლისა მისისა; მერმეთ თუმცა მრავალი თევზი მიიღეს დ~ მრავალი სასყიდელი მოელოდა მათ, გარნა მათ ისმინეს წოდება ღ~თისა დ~ ყოველივე დაუტევეს. შენცა, ეგრეთვე, ნუ გეზარება ჟამითი ჟამად დადებულნი დღენი მოისმარო სმენად სიტყვისა ღ~თისა ეკკლესიასა შინა; უმეტესი სიყვარული დ~ გულის გრძნობა გქონდეს საღმრთოსა სწავლასა ზედა, ვიდრე განსრწნადისა მოგებისათჳს.

დასასრულ, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, ვიფიქროთ ამ ერთ საგანზედ: რა მიზეზი იყო, რომელ უფალმან იესო ქრისტემან მოწაფენი დ~ მოციქულნი აღმოირჩია შორის ღარიბთა, უსწავლელთა დ~ უბრალოთა მეთევზეთა? უმჯობესი არ იქმნებოდა აღმოერჩია მას მოწა-

ფედ სწავლულნი, განათლებულნი, მდიდარნი და დიდებულნი კაცნი, რომელნი უადვილესად და უადრესად განავრცელებდენ ქ̃ყანასა ზედა ქრისტიანობასა? მიზეზი ამისა ის იყო, ძმანო ჩემნო, რათა არავინ არ იფიქროს, რომელ ქრისტეს სჯული და სახარება განვრცელდა ქ̃ყანასა ზედა და დაიმორჩილა ყოველი ტომი ძალითა და სიბრძნითა კაცისათა, არამედ ყოველმან სულმან სცნას, რომელ მან ჴსმლო ყოველი ქ̃ყანა ძალითა და მადლითა ღ̃თისათა. თუ გსურს, ძმაო, შეიტყო და ცხადად იგრძნო, რაჲ არს ძალი და დიდება ღ̃თისა, წარმოიდგინე ესე: თორმეტი უბრალონი მეთევზენი, უსწავლელნი, ღარიბნი, დამორჩილებულნი ბრძანებასა უფლისასა, გამოვლენ იერუსალიმითგან, დაიფანტებიან სხ̃ა და სხ̃ა ქ̃ყნებში, ყოველთა მეფეთა და მთავართა უქადაგებენ და ეტყვიან, რომელ იერუსალიმს იყო ვინმე იესო ქრისტე, იგი ჯ̃არს-აცვეს და იგი არის ძე ღ̃თისა, მაცხოვარი, მისი უნდა ჰრწმენეს ყოველსა სულსა, იგი უნდა მიიღოთ ღმერთად. ეს სიტყვა იყო მაშინდელთა კაცთათჳს უცნაური, დაუჯერებელი, უცხო და გაუგონებელი; იგი ურიათა მიაჩნდათ სიცოფედ, წარმართთა სისულელედ. ამის მქადაგებელნი იყ̃ნენ შესედვით საწყალნი, მდაბალნი, მოკლებულნი ყოვლითა დიდებითა; სხ̃ა ჭური და იარაღი არაფერი ქონდათ მათ, თჳნიერ სიტყვისა და ჯ̃არისა, და მრავალნი ისრეთ უყურებდენ მათ, ვითარცა ჭკუა-შეშლილთა; გარნა რას ვხედავთ? მრთელი ქ̃ყანა გადააბრუნა მათმა სიტყვამან; ჰაზრი და გონება ქ̃ყნისა გამოსცვალა მათმა ქადაგებამან; ქ̃ყნის ჩვეულებამან და ცხოვრებამან მიიღო სხ̃ა სახე; ქ̃ყანა განათლდა და ცხოვნდა მათითა მოძღ̃რებითა. მრავალსა სასწაულსა მოგვითხრობს ჩ̃ნ სახარება, გარნა ეს სასწაული არის ყოველთა უსაკვირველესი; მრავალი სიმტკიცე აქ̃ს ჩ̃ნს საღმრთო სჯულსა, გარნა ამაზედ უმტკიცესად არა რაჲ გვიქადაგებს მისსა საღმრთოსა ძალსა. აჰა რა დიდი საუნჯე გარდამოგვცეს ჩ̃ნ, ძმანო, უბრალოთა მათ მეთევზურთა! წარმოიდგენდე ამას ხშირად და ღაღადებდე გულში: დიდება ძალსა შენსა უფალო, დიდება სიბრძნესა შენსა! ამინ.

სიტყუა
ით-სა კვირიაკესა ზედა.

«და ვითარცა იგი თქუენ გნებავთ, რათა გიყონ კაცთა და თქუენცა ეგრეთვე მსგავსად უყოფდით მათ» (ლუკ. ვ. ლა).

ზნეობითსა მოვალეობასა, ანუ თანამდებობასა კაცისასა, საღმრთო წერილი გაჰყოფს ორ ნაწილად: ერთი არს მოვალეობა კაცისა ღუთისა მიმართ, მეორე კაცთა მიმართ. სიტყუასა მათ შინა, რომელნი ჩუენ გვესმა დღეს წაკითხულისა სახარებისაგან, მაცხოვარი მოკლედ გამოსთქუამს, რა სახით შესაძლო არს აღსრულება მეორისა ამის მოვალეობისა მოყუასთა მიმართ: და ვითარცა იგი თქუენ გნებავთ, რათა გიყონ კაცთა და თქუენცა ეგრეთვე მსგავსად უყოფდით. ესე იგი, რაც შენ გინდა გიყოს კაცმა, შენც ის უყავ მას. აჰა აღსრულება ყოვლისა მოვალეობისა მოყვასთა მიმართ.

უწინდელს დროებასა შინა ვიდრე ქრისტეს სოფლად მოსვლადმდე ცხოვრება კაცისა იყო დაფუძნებულ თავის მოყვარებასა ზედა. წარმართთა ახსოვდა მხოლოდ თავის თავი; იგინი მოყვასთა მათთა ხმარობდენ მხოლოდ თავის სარგებლობისათჳს; ურიანიცა თუმცა სჯული მათი იყო ღუთისაგან გამოცხადებული, იტყოდენ და იქცეოდენ ესრეთ: კბილი კბილისა წილ, თვალი თვალისა წილ. რა საკვირველია რომ ვითარცა წარმართთა, ეგრეთვე ურიათა შორის იქმნებოდა რაოდენიმე სიყვარულიცა, გარნა მათ უყვარდათ მხოლოდ

მასლობელნი, მონათესავენი დ მოყვარენი; იგინი კეთილსა უყოფდენ მხოლოდ კეთილის-მყოფელთა მათთა დ მტრისა ანუ ყოვლის მოყუასის შეყვარება არ იყო მათ შორის გაგონილი. ჩუენ ქრისტიანეთა მაცხოვარმან გვასწავლა უმჯობესად დ მოგვცა უმაღლესი მცნება. მოყუასი უნდა გვიყვარდეს ჩუენ, ვითარცა თავი ჩუენი. რასაც ჩუენის თავისათჳს ვისურვებთ ის მოყუსისათჳსაც უნდა ვისურვოთ; რაც გვინდა რომ გვიყოს ჩუენმა მოყვარემა, ჩუენც ის უნდა უყოთ მას.

იწყე, ძმაო, აღსრულება მცნებისა ამის პირველად მით, რომელ არა ქმნა არცა ერთი საქმე მავნებელი დ შემავიწროებელი შენის მოყუსისა. იცხოვრე შენცა დ ნურც სხუას უშლი ცხოვრებას. ფრიად გეწყინება შენ, თუ ვინმე დაგიშალა აღსრულება რომლისამე შენთჳს სასარგებლო საქმისა: ნურც შენ დაუშლი მოყვასსა შენსა ნურცა ერთსა კეთილ საქმესა. დიდათ სჯავრობ, როდესაც ვინმე მოყუასთა შენთაგანმან სთქუა შენზედ ცუდი რამე: ნურცა შენ განიკითხავ დ იტყვი ცუდს მოყვასსა შენსა ზედა. მოიშალე ის ცუდი ჩვეულება, რომელ ყოველთჳს პირ-მოთნეობით დ მოფერებით ლაპაკობ მოყვასთა შენთა ზედა. ვინც შენი მოყვარე არის ანუ მეგობარი, იმაზედ კარგათ ლაპარაკობ, თუმც ცუდი იყოს იგი; ვისთანაც გაქუს შენ უკმაყოფილება, იმაზედ ყოველთვის ცუდად ლაპარაკობ, თუმცადა კარგი კაცი იყოს იგი, გარნა უმეტესად ყოვლისა ის უნდა გახსოვდეს, რომელ ყოველი შენი ცოდვა, ყოველი სჯულის გარდახდომა არის მავნებელი დ წამახდენელი მოყუასისა შენისათჳს. ეცადე, რომ შენის ცუდის ცხოვრებითა არ დააბრკოლო სულიერი წარმატება დ ცხოვნება მოყუასისა შენისა, ვინაიდგან ყოველი შენი ცოდვა არის მავნებელი მაგალითი დ მით უმეტესად მავნებელი, რა ზომადცა უმაღლესი არის ამ ქვეყანაში ხარისხი დ მდგომარეობა შენი. ერთი სიტყვით, ნურცა ხორციელად, დ უმეტესად ნურცა სულიერად ნუ დააბრკოლებ ცხოვრებასა მოყუსისა შენისასა.

გარნა ეს იქმნება მხოლოდ პირველი დ უმდაბლესი ხარისხი

ამ მცნების აღსრულებისა: არა თუ არ უნდა დააბრკოლო და დაუშალო ცხოვრება მოყუასსა შენსა, არამედ უნდა შეეწიო მას ყოვლითა შენის ძალის-ძიებითა: ვითარცა იგი თქუენ გნებავთ, რათა გიყონ კაცთა და თქუენცა ეგრეთვე მსგავსად უყოფდით. რა ზომა უნდა იხმაროს აქ კაცმა, ესე იგი, სადამდის მივა შენი შემწეობა და სიყვარული, — ამას გეტყვის შენი შინაგანი გრძნობა. როდესაც შენ, ძმაო, ვისმე განიკითხავ ან ემდურები ვისმე, განკითხუასსა ამას და სამდურავსა იმაზედ დააფუძნებ, რომ იმ კაცმა, რომელსაც შენ ემდური, არ აღასრულა თავისი მოვალეობა შენდა მიმართ, არ მოიქცა ისრე ვითარცა თანამდებ იყო მოქცევად; მაშასადამე უწინარეს ყოვლისა კაცი მას უნდა ცდილობდეს, რომ თავისი მოვალეობა აღასრულოს მოყუსისა მიმართ თჳსისა. მრავალ ფერი არის მდგომარეობა კაცისა საზოგადოებასა შინა; მაშასადამე მრავალ ფერნი არიან მისნიცა მოვალეობანი მოყუასთა მიმართ მისთა. ვსთქუათ რომ შენ ხარ კაცი მაღლისა ხარისხისა, გაქუს ხელში უფლება და მართლ-მსაჯულება მოყუასთა შენთა ზედა. როგორ უნდა იქცეოდე შენ და რა უნდა უყო მოყუასთა შენთა, ამას გეტყვის გული შენი: თვითონ შენ გსურს, რომ ვინც არის შენი უფროსი და ანუ ნაჩალნიკი იყოს შენთჳს მოწყალე, მართლ-მსაჯულ, ტკბილ, შენც ესრეთ იყავ ქვეშევრდომთა შენთა მიმართ: ვითარცა იგი შენ გნებავს, რათა გიყოს უფროსმან შენმან, ეგრეთვე მსგავსად შენ უყავ უმცროსსა შენსა. ან იქნება შენ ხარ კაცი ვაჭარი: ვაჭარსა ხშირად შეემთხვევა საჭიროება შემწეობისა სხუათა მოვაჭრეთაგნ; თუ თავის დროზედ არ მიიღო შემწეობა, თუ ხელი ვინმე არ გაუმართა, წახდება და დავარდება; ეს უნდა ახსოვდეს მოვაჭრესა და როგორც მას სურს რომ მიიღოს ამხანაგთაგან შემწეობა, ეგრეთვე თვითონ უნდა შეეწეოდეს ამხანაგთა. ერთი სიტყვით, ბრძენი და ღუთაებრივი ზომა მოგვცა ღმერთმან: ვითარცა იგი თქუენ გნებავთ, რათა გიყონ კაცთა და თქუენცა ეგრეთვე მსგავსად უყოფდით მათ.

გარნა მაცხოვარი მოითხოვს ჩუჱნგან კიდევ ამაზედ უმაღლესსა სისრულესა და სათნოებასა: იგი გვამცნებს ჩუჱნ ესოდენსა აღვსებულებასა სიყვარულითა და მოწყალებითა, რათამცა ვაჩვენებდეთ მოყუასთა ყოველსა მოწყალებასა და შემწეობასა მაშინაც, ოდესცა მათგან არ მოველით ნაცვლად-გებასა. უკეთუ კეთილის-მყოფელსა თქუჱნსა კეთილსა უყოფდეთ, რომელი მადლი არს თქუჱნდა, რამეთუ ცოდვილნიცა ამას ჰყოფენ; ხოლო თქუჱნ გიყუვარდენ მტერნი თქუჱნნი და კეთილსა უყოფდით......იყვენით მოწყალენი, ვითარცა მამა თქუჱნი მოწყალე არს. აჰა ვითარსა სისრულესა მოითხოვს ჩუჱნგან მაცხოვარი!

ვრცელი გზა გვიჩვენა, ძმანო, ჩუჱნ მაცხოვარმან. ქრისტიანეთათჳს არ არის საკმაო ის, რასაც ჰყოფენ ცოდვილნიცა და ურწმუნონი; ჩუჱნ უნდა ვეძიებდეთ სულიერსა სისრულესა, და არ უნდა ვიქმნეთ კმაყოფილნი ერთითა მხოლოდ გარეგანითა აღსრულებითა მცნებათა. წარმართსაც და ყოველსა ცოდვილსაც ახსოვს კეთილის-მყოფელი მისი და ცდილობს მსგავსი მიაგოს. წარმართიც შეიყვარებს მოყვარესა მისსა, გარნა ჩუჱნ ქრისტიანენი ვართ, და მტერნიცა ჩუჱნნი უნდა შევიყვაროთ: ესოდენი ძალა უნდა ჰქონდეს სიყვარულსა და სათნოებასა ჩუჱნსა, რომ მტრის გული დაალბოს და მოყვრად გარდააქციოს. ამინ:

მოძღურება

კა-სა კვირიაკესა ზედა.

იგავი მთესვარისათჳს (ლუკ. ჱ, ე—იე).

იგავი მთესვარისა და თესლისათჳს, თქმული უფლისა მიერ და დღეს ჩუენგან მოსმენილი, გვასწავებს ჩუენ, ძმანო ქრისტიანენო, თუ ვითარი მოქმედება აქუს სწავლასა და ქადაგებასა მოძღუართასა გულთა ზედა მსმენელთასა.

გამოვიდა მთესვარი თესვად, ესრეთ იწყო მაცხოვარმან იგავი ესე, და იყო ოდეს იგი თესვიდა, რომელნიმე თესლნი დავარდნენ გზასა ზედა და მოვიდეს მფრინველნი ცისანი და შესჭამეს იგინი. სხუა თესლი დავარდა ადგილსა კლდოვანსა ზედა, სადა იგი არა იყო სიღრმე მიწისა და თუმცა აღმოვიდა მალე, გარნა ვინაჲდგან ძირი ვერ გაიბა, დასცხა რა გახმა. რომელნიმე თესლნი დავარდენ ეკალთა შორის და აღმოვიდენ ეკალნი და შეაშთვეს იგინი; ხოლო რომელნიმე დავარდნენ ადგილსა კეთილსა და აღმოსცენდნენ და გამოიღეს ნაყოფი რომელთამე ასეული, რომელთამე სამოცეული და რომელთამე ოცდაათეული.

იგავი ესე აღუხსნა თჳთ მაცხოვარმან მოწაფეთა თჳსთა. მთესვარი არის პირველად თჳთ უფალი ჩუენი იესო ქრისტე და მეორედ ყოველი მოძღუარი, რომელი ასწავლის და ჰქადაგებს სიტყუასა ღუთისასა. თესლი არის სიტყუა ღუთისა და ეგრეთვე ყოველი სწავლა და ჰაზრი; ხოლო სხუა და სხუა მიწა, რომელსა ზედა დავარდნენ თესლნი,

მოასწავებს მრავალ-ფერთა გულთა კაცთასა, რომელნი ისმენენ სიტყჳსა ღმრთისასა.

რომელიმე თესლი დავარდა გზასა ზედა და იქმნა შეჭმულ მფრინველთაგან. ესე ნიშნავს გულსა მათ კაცთასა, რომელთა გონება და ჭაზრი ისრე დაფანტულ არიან, ვითარცა გზები პირსა ზედა ქვეყანისასა. ესე ვითარნი კაცნი, თუმცა ისმენენ სწავლასა, გარნა არ მიითვისებენ მას. მრავალ-ფერი და დაუდგრომელი მათი ჭაზრი და გულის-ხმა უცხო არის ყოვლისა მტკიცისა განზრახვისა და მოქმედებისა; უსარგებლო არის მათთჳს ყოველი სწავლა, ვინაჲთგან ყოველი ჭაზრი, რომელიც გაჩნდება გულსა შინა მათსა, მალე იქმნება წარტაცებულ სხუათა და სხუათა უცხოთა შეუსაბამოთა ჭაზრთა და ზრუნვათაგან. სხუა თესლი დავარდა ადგილსა კლდოვანსა ზედა: კლდოვანი ადგილი მოასწავებს გულსა გაქვავებულსა ცოდვათაგან; სწავლა და მოძღურება ვერ დაიმორჩილებს ესე ვითარსა გულსა. თუმცაღა მიიღოს მან სწავლა და ეცადოს აღსრულება მისი, გარნა ვინაჲთგან სწავლა იგი არ შესულა სიღრმესა შინა გულისა მისისასა, არ გაუბია ფესვი; ამისთჳს როდესაც შეემთხვევა მას ჭირი ანუ განსაცდელი, განხმება ვითარცა თესლი კლდოვანსა ადგილსა ზედა.

სხუა თესლი დავარდა ეკალთა შორის. ეკალნი ნიშნავენ ზრუნვათა და შფოთთა სოფლისათა. რომელნიმე მსმენელნი, თუმცა სიხარულით მიიღებენ სწავლასა და მოძღურებასა და კიდეც სურსთ აღასრულონ, გარნა, გავლენ რა ტაძრისა ამისგან, შთაეფლვიან მრავალთა ზრუნვათა და შფოთთა შინა; გული მათი აღივსება უმრავლესითა სურვილითა და მისწრაფებითა და ესრეთ დაივიწყებს კეთილსა სწავლასა და მოძღურებასა.

დასასრულ, რომელნიმე თესლნი დავარდნენ კეთილსა მიწასა ზედა, აღმოსცენდნენ და გამოიღეს ნაყოფი. ესე იგი რომელნიმე კაცნი, მქონენი კეთილისა გულისა, მორჩილად მიიღებენ სწავლასა და მოძ-

ღუ̃რებასა დ̃ ასრულებენ მას. ნაყოფი სწავლისა არის თჳთ მოქმედე-ბა დ̃ კეთილი ყოფა-ქცევა.

ახლა, საყვარელო ძმაო, მიაქციე ყურადღება შენდამი დ̃ განი-ცადე თავი შენი, რომელსა მიწასა ემსგავსება გული შენი? ჰგავს იგი კეთილსა მიწასა დ̃ პოხიერსა, რომელი თესლისაგან მისდამი მინ-დობილისა გამოიღებს ნაყოფსა მრავალსა? უკეთუ გული შენი ემს-გავსება ესე ვითარსა მიწასა, მაშა-სადამე უმჯობეს ხარ̃ შენ დღეს, ვიდრე გუშინ დ̃ გუშინ-წინ? უმეტესად გიყვარსა შენ დღეს ღმერთი დ̃ ძმა შენი? გეძაგება შენ ცოდუ̃აჲ, რომელი აქამომდე ჰფლობდა გულ-სა შენსა? ანუ გონება დ̃ გული შენი ესოდენ დაფანტულ არს, რო-მელ ყოველი რაც გესმის ეკკლესიასა ამას შინა, ანუ კეთილთა კაც-თაგან სწავლა დ̃ დარიგება გავიწყდება მაშინვე? ანუ გული შენი ესო-დენ გაქვავებულ არს ცოდუ̃ათა მიერ, რომელ კეთილი სწავლა ვერ განიბამს ფესუ̃სა მას შინა? ანუ იქმნება ბოროტნი სურვილნი დ̃ მიდრეკი-ლებანი შენნი ვიდრე აქამომდე უფლებენ გულსა შინა შენსა დ̃ ვითარ-ცა ეკალნი გააყრუვებენ ყოველსა სწავლასა დ̃ მოძღუ̃რებასა?

მრავალ-ფერად დ̃ მრავალ-გზის ითესება გულსა შინა შენსა თეს-ლი იგი სიტყვისა ღუ̃თისა, ვითარცა ტაძარსა ამას შინა, ეგრეთვე გარეშე ტაძრისა. აქ გესმის შენ კითხვა საღმრთოჲსა წერილისა, გა-ლობა საღმრთოთა დ̃ კეთილ-შეზავებულთა ლოცვათა; განიცადე აწ თავი შენი, არისა რომელიმე ნაყოფი გულსა შინა შენსა? გრძნობა რომელსამე ცვლილებასა შინაგანისა შენისა კაცისასა? უკეთუ არა, მაშა-სადამე შეიტყე, რომელნი მიზეზნი აუქმებენ თესლთა ამათ. გააპო-ხიერე გული შენი ლოცვითა დ̃ სიმდაბლითა, რათა გამოიღოს მან ნაყოფი.

გარნა მაშინაც, ოდეს ხარ შენ გარეშე ტაძრისა ამის სოფელსა შინა, ღმერთი არ უტევებს მრავალ-ფერად თესუ̃ად გულსა შინა შენ-სა. სინიდისი შენი მრავალ-გზის გასწავლის დ̃ გაფთხილებს შენ; მიჰყავ ყოველთჳს ყური სინიდისსა შენსა. მიხედე ბუნებასა; მრთელი ცა დ̃

ქჳყანა და ყოველი სავსება მისი, ქმნული ხელითა უფლისათა, არის მასწავლებელი და შემაგონებელი შენი. იცან, ვითარ ყოველი არსება ბუნებასა შინა მტკიცედ სდგას და ასრულებს თჳსსა წესსა, რომელი მისცა მას შემოქმედმან. მარტო შენ იქმნებია გარდამხდომელი სჯულისა,—შენ, რომელიცა აღგამაღლა ღმერთმან უმეტეს ყოველთა ქმნილებათა მისთა და მოგცა უმჯობესი სჯული? ეცადე და ნუ გადახდები ღჳთაებრივსა მას სჯულსა, რომელი დაგიდვა შენ ღმერთმან არა ვითარცა მონასა, არამედ ვითარცა შვილსა თჳსსა.

დასასრულ, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, მეცა ცოდვილი და უღირსი ვარ ერთი მთქსვართაგანი, რომელი შეძლებისა და ვალისამებრ ჩემისა ვთესავ თქჳთნ შორის სიტყჳსა ღჳთისასა. ხოლო ვინ ანუ რომელი კაცი სთესავს საყანესა ზედა თჳსსა და არა მოელის ნაყოფისა? მეცა, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, თუმცა სუსტი ვარ მთესვარი, გარნა ვესავ ღმერთსა ნაყოფისა ხილვად, ვინაჲთგან არა ჩემსა და ჩემგნით ვთესავ, არამედ ბრძანებითა ღჳთისათა და სიტყჳსა ღჳთისასა. არისა ნაყოფი? ესე უწყი შენ, მაცხოვარო ჩემო! მე მხოლოდ მახსოვს თქმული წმიდისა მოციქულისა შენისა პავლესგან: არცა დამსხმელი (ანუ მთესვარი) არს რაჲმე, არცა მომრწყმელი, არამედ აღმაორძინებელი ღმერთი. შენ ხარ ღმერთო გამომცდელი ყოვლისა კეთილისა ნაყოფისა; შენზედ არს დამოკიდებული, რათა სიტყჳსამანცა ჩემმან სუსტმან გამოიღოს ნაყოფი. გევედრები, ნუ დამიკარგავ მეცა ნაყოფსა შრომისა და სიყვარულისა ჩემისასა. შენ უწყი, თუ ვითარითა ერთგულებითა ვემსახურები მე სიტყჳსა შენსა და მსურს მოქცევა და სულიერი წარმატება ერისა ამის შენისა. გაახარე ერთგულნი შენნი ხილვითა ნაყოფისათა შორის ერისა ამის შენისა. თჳთ საღმრთო მადლი შენი იყოს მომრწყმელ გულთა მსმენელთა ამათ. მან განამტკიცოს გულნი და გონებანი დაფანტულნი, მან დაალბოს კლდოვანნი, ეკალნი შეაშთოს და ყოველნი განაპოხიეროს მიღებად თესლისა და გამოცემად ნაყოფისა მრავლისა, ამინ.

მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა
კბ-სა კჳრიაკესა ზედა.

იგავი მდიდრისა და ლაზარესი (ლუკ. ივ, ით—ლა).

დღეს წარკითხულითა იგავითა მაცხოვარმან გამოგვისახა ჩჳჱნ, ძმანო ქრისტიანენო, ორ-გჳარი, ერთი მეორისაგან ფრიად განსხჳავებული და წინააღმდეგი სახე ცხოვრებისა. ცხოვრება მდიდრისა იყო აღვსებულ ყოვლითა ნუგეშითა და შვებითა ამის სოფლისათა. იგი ბრწყინვალედ იმოსებოდა, ტკბილად სჭამდა და სჳამდა და ყოველ დღეს ლხინითა და მხიარულებითა ატარებდა თავის დროებასა; ხოლო ღარიბი ლაზარე იყო მოკლებულ, არათუ ყოვლითა კმაყოფილებითა, არამედ არცა საჭმელი და სასმელი ჰქონდა საკმაოდ და იყო თითქმის შინაურთა პირუტყვთა ზედა მდიდარისა მის კაცისა უმეტესად დამდაბლებულ და შეურაცხ. ვინაჲთგან, თქმულ-არს სახარებასა შინა, გული ეტყოდა განძღებად ნამუსრევისაგან გარდამოცვივნებულისა ტაბლისაგან მის მდიდრისა, არამედ ძაღლნიცა მოვიოდეს და ლოშნიდეს წყლულსა მისსა. შემდეგ გარდაცვალებისა ლაზარემ მიიღო განსვენება სამოთხისა, წიაღთა შინა აბრაამისათა, ხოლო მდიდარი იგი შთავარდა ტანჯვასა ჯოჯოხეთისასა.

იქმნება რომელთამე მსმენელთა, ანუ წარმკითხველთა დღევანდელისა სახარებისათა იფიქრონ, რომელ ამ იგავში გარდამატებულად არის გამოყვანილი უბედურება მდიდრისა და სისაწყლე ლაზარესი;

რომელ იგავი ესე არ შეეხება მათ დ თუმცა ესრეთი მდიდარი იყო უწინ ოდესმე ქვეყანაზედ, ან იქნება აწლაც იყოს შორის ურწმუნოთა დ განუნათლებელთა, გარნა აწ, ამ ჩუენ დროებაში დ შორის ქრისტიანეთა, არ შეიძლება იყოს ვინმე მდიდარი, რომელსა ჭამისა, ლხინისა დ სმის მეტი არა ახსოვდეს რა, დ ესოდენ იყოს უგრძნობელ რომელ წინაშე მისსა შიმშილით კუდებოდეს გლახაკი ლაზარე დ ლუკმა პური არ მისცეს მას.

ერთის მხრით მეც ხანსხმა ვარ, ძმანო-ჩემნო საყვარელნო, ამ ჭაზრზედ. მეც ესრეთ ვფიქრობ, რომ თითქმის არ შეიძლება იყოს ჩუენ, აწინდელთა ქრისტიანეთა შორის, ვინმე სრულიად მსგავსი ამ, მდიდრისა, ესრეთ რომელ მშიერსა დ დავარდნილსა ლაზარეს არ მისცეს საჭმელი. წინააღმდეგ ამისა, საზოგადო დ დაურღვეველი ჩვეულება არის ჩუენ შორის, ოდესაც სადილისა ანუ ვახშმის დროსა მოვა ვინმე გლახაკი დ მშიერი, ამასაც დაიწვევენ დ მისცემენ საკმაოდ საჭმელსა დ სასმელსა. რისგან არის ეს, რომელ აწ, ქრისტიანეთა შორის, არც შეიძლება იყოს კაცი ვინმე მდიდარი, სრულიად მსგავსი იმ მდიდრისა, რომელიც დღეს აღწერა მაცხოვარმან იგავსა შინა თჳსსა? ამით ვალდებულ ვართ ჩუენ სიტყვისაგან სახარებისა; სახარებამან დაალბო გული ჩუენი დ გვასწავლა შეწყნარება დ მოწყალება გლახაკთა.

მაშასადამე უსარგებლო არის ჩუენთჳს დღეს წარკითხული იგავი სახარებისა დ არ შეგვიძლიან ვიპოვნოთ ჩუენთჳს მას შინა რაჲმე დარიგება დ მოძღურება? შეგვიძლიან ძმანო ჩემნო, დ მეტად საჭიროც არის კარგად განვიზრახოთ მას ზედა. არა ვგონებ, რომ ჩუენ შორის იყოს ვინმე სრულიად მსგავსი დ სწორი ყოფაქცევითა ამ მდიდრისა, გარნა ჩუენ ქრისტიანეთათჳს ისიც დიდი სირცხვილი დ ცოდვა იქმნება, უკეთუ მცირედ ოდენ დ რომლითამე კერძოჲთა მივემსგავსებით მას.

მივაქციოთ ყურადღება ამ მდიდარზედ. როდესაც ცხადად წარ-

მოვიდგენთ სრულსა მისსა ცხოვრებასა, როდესაც ვიფიქრებთ, თუ რა ჰაზრი ჰქონდა მას, რა განზრახვა მართავდა მისსა ცხოვრებასა, მაშინ შევიტყობთ, რომ იგი ყოველსა მისსა ნუგეშსა და ბედნიერებასა ხედვიდა მხოლოდ ჭამაში, სმაში, ლხინში; სხვა მეტი არაფერი არ ჰქონდა მას სახეში, სხვას არას-აფერს არ ეძიებდა და არ მოელოდა, თჳნიერ მუცლის გაძღომისა, შვებისა და ლხინისა. ცხად-არს თუ ვითარ დაამდაბლა მან ღირსება კაცობრივისა ბუნებისა. მხოლოდ პირუტყვი ცხოვრებს ქვეყანაზედ ჭამისა და სმისათჳს; კაცსა ღმერთმა მისცა უმაღლესი მნიშვნელობა და უჩვენა უმჯობესი ბოლო, რომლისადმი იგი მარადის უნდა მიმდინარეობდეს.

ეს მართალია, ძმანო ჩემნო, რომელ ყოველს კაცს აქვს სურვილი რომლისამე ნუგეშისა და მისწრაფება რომლისამე ბედნიერებისადმი. ბუნება კაცისა ესრეთ შექმნა თჳთ ღმერთმან, რომ კაცი ყოველთჳს ეძიებს ბედნიერებასა, ყოველთჳს აქვს სახეში ერთი მანუგეშებელი და განმაბედნიერებელი საგანი. თჳთ გული კაცისა მოითხოვს და ეძიებს სიყვარულსა და ნუგეშსა. ის კაცი სწორედ უბედური არის და ნახევრად მკუდარი, რომელსა არაფერი სურს და არა-რას ეძიებს; კაცი ცოცხალი და ცხოველი ყოველთჳს ეძიებს ბედნიერებასა. ერთი მოელის პატივსა და აღმატებასა შორის მოყვასთა თჳსთა; მეორე მოელის ჩინსა, ჯილდოსა და მით ანუგეშებს თავსა თჳსსა; სხვა ყოველ ღონის-ძიებას ხმარობს, რომ განამრავლოს თავისი ქონება და როდესაც მოიგებს რამეს, მით ანუგეშებს თავის თავსა. მხედარი არ ზოგავს თჳსსა სიცოცხლესა ომში მისთჳს, რათა მიიღოს აღმატება; თჳთ უგანასკნელი და ღარიბი მიწის მოქმედი ღვრის თჳსსა ოფლსა ყანაზედ იმ ჰაზრით, რომ იქმნება ღმერთმან მისცეს კარგი მოსავალი. ზოგიერთნი ქალნი იმაში ხედვენ თჳსსა ბედნიერებასა, ოდეს აქვსთ უმეტესი შვენიერება, ვიდრე სხვათა ქალთა; ერთის სიტყვით, არ არის კაცი, რომელი არ ეძიებდეს ბედნიერებასა. მაშა-სადამე, უკეთუ თჳთ ბუნება კაცისა მოითხოვს ბედნიერებასა, უკეთუ არ არის

ქუეყანაზედ კაცი, რომელსა არა ჰქონდეს სახეში ერთი რამე ნუგეში; ვითარსა ნუგეშსა და ვითარსა ბედნიერებასა უნდა ეძებდეს ქრისტიანე, რომელმან გულ-წრფელად მიიღო სიტყვა სახარებისა და სწორედსურს, რომ იყოს ნამდვილი, ჭეშმარიტი ქრისტიანე? რას იტყვის ამაზედ სახარება? თჳთ დღეს წარკითხული იგავი გვაძლევს ჩუენ ამის პასუხს. მდიდარი იგი ხედვიდა თჳსსა ბედნიერებასა შვებასა, ლხინსა და კმაყოფილებასა შინა ამის სოფლისასა; გარნა ბოლო მისი იყო საშინელ. ლაზარემ, გარდაცვალების შემდეგ, მიიღო სასუფეველი ცათა, ცხად არს — მისთჳს, რომელ იგი იყო სრულიად განსხვავებული მდიდარისაგან. მას არ ჰქონდა ამ სოფლის ნუგეში და კმაყოფილება არცა ერთი; ბედნიერებასა თჳსსა იგი მოელოდა მომავალს საუკუნეში. ცხად არს, რომ იგი იყო მომთმინე, თავ-მდაბალი, მლოცველი და მსახური ღვთისა. და ესრეთ ნუგეში და ბედნიერება ქრისტიანისა მდგომარეობს არა ხორციელთა კმაყოფილებათა შინა, არამედ აღსრულებასა შინა მისისა მოვალეობისა. რადგანაც ბუნება კაცისა, ვითარცა ვსთქვით უწინ, მოითხოვს ბედნიერებასა და გული კაცისა ვერ გასძღებს ამ ქვეყანაზედ, თუ არა აქუს რომელიმე ნუგეში, ეცადე, ძმაო ჩემო, შენი ნუგეში და ბედნიერება იყოს აღსრულება შენის მოვალეობისა. გეშინოდეს არ მიეჩვიო ცოდვასა და უსჯულოებასა, ვითარცა მდიდარი, ესრეთ რომ ბოლოს ის ცოდვა შეიქმნეს შენ ბედნიერებად; არამედ ისრეთ წარმართე ყოველი ცხოვრება შენი, რომ ბოლოს მიეჩვიო კეთილი საქმის აღსრულებას და ამაში ჰპოულობდე შენსა კმაყოფილებასა და ბედნიერებასა. მართალია, რომ ბუნებასა შენსა აქუს დიდი მიდრეკილება ცოდვისადმი; ცოდვა ხშირად დაატკბობს გულსა შენსა, გარნა სიტკბოება ცოდვისა არის მოკლე, ცოდვა ვერ გაბედნიერებს გულსა შენსა, არამედ ხშირად სტანჯავს; გარნა კეთილი საქმე, მადლი და სათნოება, ლოცვა, მოთმინება, სიყვარული, უკეთუ გული შენი მიაჩვიე მათ, უმტკიცესსა და უგრძელესსა მოგცემენ შენ ბედნიერებასა თჳთ ამ ქუეყანაშივე. მე ესრეთ ვფიქრობ, რომელ

თუმცა პირველისა შეხედვისამებრ ცხოვრება მდიდრისა მის ეჩვენება კაცს ბედნიერებად, ხოლო ხვედრი და სისაწყლე ლაზარესი შეაშინებს, გარნა უკეთუ შეიძლებოდეს განსილვა მათისა შინაგანის გრძნობისა, ვნახავდით, რომელ გული მდიდრისა მის იყო აღელვებულ და მოუსვენებელ; ხოლო გული ლაზარესი მოსვენებულ და დატკბობილ მოთმინებითა და სასოებითა ღჳთისათა.

და ესრეთ განიცადე ძმაო, თავი შენი და უკეთუ პირუთნებელად შეგიძლიან სთქჳა, რომელ შენ სწორეთ უმეტეს ყოვლისა გიყვარს აღსრულება შენისა ქრისტიანობრივისა მოვალეობისა, უკეთუ შენი ნუგეში და კმაყოფილება ის არის, ოდეს იქმ რომელსამე კეთილსა საქმესა და აღასრულებ რომელსამე მცნებასა ღჳთისასა, უკეთუ სიმართლე გახარებს, სიყვარული გაქჳს, მაშინ ახლო ხარ სასუფეველისა; გარნა უკეთუ, ნაცჳლად ამისა, შენ გრძნობ დიდსა ბედნიერებასა ჭამაში, სმაში და ლხინში, უკეთუ რაიმე საგანი, ანუ მოქმედება ანუ სხუა რაიმე ამის სოფლისა შეადგენს შენსა ბედნიერებასა, მაშინ შენ ემსგავსები მდიდარსა მას და მიიღებ ხვედრსა მისსა, რომელიცა განაშოროს ჩჳენგან ღმერთმან. ამინ.

სიტყუა

კჳ-სა კვირიაკესა, თქმული ქუთაისს.

«ხოლო ჩემდა ნუ იყოფინ სიქადულ, გარნა ჯუარითა უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესითა, რომლისათჳს სოფელი ჩემდა მო ჯუარ-ცუმულ არს და მე სოფლისა» (გალატ. ვ, იდ).

აჰა, ძმანო ჩემნო საყუარელნო, რა გვარი ერთგულება ჰქონდა პავლე მოციქულსა და უნდა გუქონდეს ჩუენცა ყოველთა ქრისტეს სჯულისათჳს! რაკი ერთხელ მიანდო მან თავი თჳსი ქრისტეს სიტყუასა, მისი სიქადული და ბედნიერება შეიქმნა ჯუარი ქრისტესი; მისი გული აღივსო ქრისტეს სიყუარულითა და ყოველი მისი ცხოვრება დაეფუძნა სახარებასა ზედა. განა არ შეეძლო მასცა, მსგავსად სხუათა ქრისტიანეთა, ეპოვნა ამ სოფელში სხუა რომელიმე ბედნიერება და ნუგეში: ისიც კაცი იყო, იმასაც ჩუენი სხეული და კაცობრივი მიდრეკილება ჰქონდა; გარნა მან აღავსო გული თჳსი სიტყვითა სახარებისათა და ყოველი ამ სოფლის საქმე დაუმორჩილა სიტყუასა ღუთისასა. რისთჳს? მისთჳს, რომელ სახარება ქრისტესი მხოლოდ მაშინ გამოსცვლის და განსწმედს კაცსა, ოდეს კაცი სრულიად დაუმორჩილებს მას; გარნა უკეთუ კაცმან უმთავრეს საქმედ თჳსისა ცხოვრებისა გამოირჩია არა აღსრულება სჯულისა ქრისტესისა, არამედ რომელიმე ამ სოფლის ნუგეში, ხოლო სულიერსა მოვალეობასა თჳსსა აღასრულებს ვითარცა ერთსა მცირესა საქმესა, სხუათა შორის საქ-

მეთა მისთა, მაშინ სიტყჳა ღჳთისა უნაყოფო იქმნება გულსა შინა მისსა.

რაც უყვარს, ძმანო, კაცსა უმეტესად ყოვლისა, იმას შესწირავს იგი გულსა თჳსსა, ის არის მისი სიქადული და ბედნიერება, ის არის მმართველი მისისა ცხოვრებისა,—მოკლედ. რაჲცა უყჳარს კაცს უმეტეს ყოვლისა, ის არის მისი ღმერთი. თუ შენ, ძმაო ჩემო, სრულიად და მიუცილებლად არ მიანდე გული შენი ქრისტესა, თუ შენ არ აღიღე ჯჳარი ქრისტესი და არ შეუდეგ მას, თუ არ შეგიძლიან პავლესთანა ხმობდე: ხოლო ჩემდა ნუ იყოფინ სიქადულ, გარნა ჯჳარითა უფლისა ჩჳენისა იესო ქრისტესითა.... თუ იმ ზომამდე არ მიწევნულ ხარ, რომ შეგეძლოს პავლეს თანა თქმად: ხოლო აწ ცხოველ ვარ არა მე, არამედ ქრისტე ჩემ შორის; თუ ცოდვა კიდევ ცოცხალ არს შენ შორის და გული შენი ტყვეა არა ქრისტეს მადლითა, არამედ რომლითამე ამ სოფლის სასოებითა და ნუგეშითა, იცოდე, ძმაო ჩემო, რომ ქრისტე არ არის ღმერთი შენი, არამედ სხჳა ვინმე. კვალად გეტყვი: ადამიანის ღმერთი ის არის, რაჲცა მას უყვარს უმეტეს ყოვლისა.

ჩჳენ, ძმანო ჩემნო, ხშირად ვატყუებთ თავსა ჩჳენსა. რავდენნი არიან ქრისტიანეთა შორის, რომელთა თავი თჳსი მიაჩნიათ ქრისტიანედ მხოლოდ მისთჳს, რომელ კვირაში ერთხელ ეკკლესიაში შევლენ, დაფანტულითა გონებითა როგორმე ილოცვენ; წელიწადში ანუ ორ წელიწადში ერთხელ როგორმე მოემზადებიან და ეზიარებიან, მარხვის დღეს ხორცს არა სჭამენ; გარნა გული მათი კი განუყოფელად ეკუთვნის ამ სოფელს, სიქადული მათი და საუნჯე არა ჯჳარი არს ქრისტესი, არამედ რომელიმე ამ სოფლის ნივთი და საქმე. მიხედეთ მაგალითებრ ამა ერთს ჩჳენ ძმასა, რომელი ნამეტნავად ანგარი არის; კარგად გაშინჯეთ მისი ცხოვრება, შთახედეთ მისს გულში. ვინ სუფევს იქ, იმის გულში? ვინ არის მისი ღმერთი? მისი ღმერთი არის ვეცხლი, იგი თაყვანი-სცემს ოქროს კერპსა. მოგება და შეძენება სიმ-

დიდრისა ესრეთ ანუგეშებს და აბედნიერებს მას, იგი ესოდენათ სცდილობს ოქროს შემენას, ესოდენი სიტკბოება და წადილი გულისა მისისა არის ოქრო, რომელ მას სწორეთ იმის მეათედიც სიყვარული და სასოება არა აქუს ღმერთზედ. ვინ ამბობს, ძმაო ჩემო: კაცი კი უნდა ცდილობდეს მოიგოს რამე შრომითა თჳსითა; არც ამას ვიტყვი, რომ მეცადინეობა სიმდიდრის მოგებისათჳს იყოს ცოდვა; გარნა კაცმან გული თჳსი არ უნდა შესწიროს სრულიად სიმდიდრესა; გული შენი, ძმაო, უნდა იყოს ტაძარი სულისა წმიდისა. —

მიხედეთ ახლა ამ მეორეს, ჩუენ ძმა კაცსა, რომელი იმყოფება სახელმწიფო სამსახურსა შინა; წარმოიდგინეთ მთელი მისი ცხოვრება; დილითგან საღამომდი ის იმას ფიქრობს და ზრუნავს, ვის რა ადგილი მისცესო, ვინ სად გადიყვანესო, ვინ რა ჯილდო მიიღო, ვისა სწყალობს უმეტესად ნაჩალნიკიო; ეს არის მისი სიცოცხლე და ნუგეში, იმაზედ ეწვის მას გული. როდესაც იგი სდგას ეკკლესიაში, გული მისი გრიალ-არს; უგრძნობელად ისმენს იგი სიტყუასა ღუთისასა. გარნა შეხედეთ ოდესაც იგი ლაპარაკობს ჯილდოზედ და ჩინებზედ, როგორ ბრწყინავენ მისნი თვალნი; რა გვარი ბედნიერება გამოიხატება პირის-სახესა ზედა მისსა, თუ ვინმე მიულოცა მას ახალი ჩინი, ანუ ორდენი. როგორ არ უნდა სთქუას კაცმა, რომელ არა ქრისტე არს მისი ღმერთი, არამედ პატივი და ჯილდო.

გარნა, სიმდიდრე და პატივი კიდევ ღირს რამედ; ხოლო რა უნდა ვიფიქროთ და რა უნდა ვსთქუათ ზოგიერთთა ქალთა ზედა, რომელთა ნუგეში და ბედნიერება მდგომარეობს მხოლოდ კარგი ტანისამოსის ჩაცმაში, თავის მოკაზმუაში, რომელნი მხოლოდ მაშინ არიან ბედნიერ და კმაყოფილ, როდესაც აჯობებენ სხუათა ქალთა სილამაზითა და მორთულობითა, ანუ მთელს სიცოცხლეს ატარებენ მხოლოდ მით, რომელ განიკითხავენ მოყუასთა თჳსთა და განიმეორებენ ყოველთა ჭორთა და ცრუთა ამბავთა. ღმერთი მათი არა ქრისტე არს, არამედ ამაოება ამის სოფლისა.

გარნა ესეც კიდევ არაფერია: ზოგიერთთა კაცთა ბედნიერება მდგომარეობს სრულიად ამაოთა და შემარცხვენელთა მოქმედებათა შინა. წარმოვიდგინოთ ერთი მაგალითი: დარწმუნებულ ვარ, რომ თჳთოეული თქუენგანი იცნობს იმისთანა კაცს, რომლისაც დიდი ნუგეში და ბედნიერება არის ქაღალდის თამაშობა; მოწყენილი და ღრუბლიანი არის იგი, ვიდრემდის ქაღალდი არ მისცეს ხელში; გარნა დაჯდა თუ არა თამაშობად, მაშინვე გამხიარულდა, იწყო ლაპარაკი, გამოაჩინა მხურვალება და გრძნობა გულისა თჳსისა. ახლა წარმოიდგინეთ იგივე კაცი მდგომარე ეკკლესიასა შინა, რა გვარად მოწყენილი არის იგი, მოუთმენლად ელის, რომ მალე გაათავდეს წირვა; მას არ ესმის სიტყუა ღუთისა. მითხარი, ვინ არის მისი ღმერთი? ვგონებ, რომ მისი ღმერთი არა ქრისტე არს, არამედ ის შემარცხვენელი ჩვეულება.

რა ვსთქუათ კიდევ? მოშურნე კაცის ბედნიერება და ნუგეში ის არის, ოდესცა ხედავს იგი მოყუასსა თჳსსა დავარდნილსა და წახდენილსა. ნაყროვანის ანუ გაუმაძღარი კაცის ღმერთი მუცელი არის, ვითარცა იტყვის საღმრთო წერილი: რომელთა მუცელი ღმერთი მათი არს. მომთვრალე კაცის ღმერთი რა არის, თუ არა ღვინო; ვინაჲთგან იგი ზოგ-ჯერ ესოდენ დაემონება ღვინოსა, რომელ ავათ გახდება, კუდება ღვინის სმისაგან და მაინც ვერ დაუტევებია ღვინო, ერთი სიტყვით, ყოველი ცოდვის მოქმედის კაცის ბატონი და ღმერთი ის ცოდვა არ არისა, რომელსაც იგი იქმს? მაცხოვარმან ერთხელ უთხრა ურიათა, რომელ მხოლოდ მე შემიძლიან განთავისუფლება თქვენიო; ურიათა ეწყინათ ეს სიტყუა და უთხრეს მას: ჩუენ შვილნი აბრაამისნი ვართ და თავის-უფალნიო. მაშინ მაცხოვარმან უპასუხა: ამინ, ამინ გეტყვი თქუენ: ყოველმან, რომელმან ქმნეს ცოდვა, მონა არს იგი ცოდვისა (იოან. ჱ, ლდ.) თუ არ მოიშალე შენცა, ძმაო, ცოდვის ქმნა ცოდვა შეიქმნება ბოლოს შენ ბატონად და ღმერთად: როგორ გაცხოვნოს შენ ქრისტემან, უკეთუ არა

ქრისტე არს შენი ღმერთი, არამედ ცოდვა? მე იმას კი არ გეტყვი, რომ ყოველიფერი სოფლიური საქმე დაივიწყო და ყოველ წამს მხოლოდ ღმერთზედ იფიქრო, არამედ გამხილებ, რომ მხოლოდ ქრისტე იყოს შენი ღმერთი და ნივთი რომელიმე, ანუ ჩვეულება, ანუ საქმე არ გარდაიქცეს შენდა ბატონად და ღმერთად. რა არის კაცში უმჯობესი და უმთავრესი? კაცის უმჯობესი და უმთავრესი არის გულის გრძნობა და სიტფოება; ხოლო უკეთუ შენ გრძნობასა და სიტფოებასა გულისა შენისასა შესწირავ რომელსამე ამ სოფლის ნუგეშსა, ნივთსა, ანუ ცოდვასა, ღმერთს რაღას მიართმევ? ისმინეთ, რას ეტყვის ღმერთი ქრისტიანეთა სარდიის ქალაქისათა: ვიცნი საქმენი შენნი, რამეთუ არცა გრილი ხარ და არცა ტფილი; ჯერ იყო, რათამცა გრილ იყავ ანუ ტფილი, არამედ ესრეთ ნელ-ტფილ ხარ და არცა გრილ ხარ და არცა ტფილ, მეგულვების აღმოგდება შენი პირისაგან ჩემისა (გამოცხ. გ, იე. ივ). მიხედე ძმაო ჩემო, ღმერთს ის ურჩევნია, რომ სრულიად გრილი გული გქონდეს სჯულზედ, ვიდრე ნელ-ტფილი, გარნა შენ ტფილი ხარ და მხურვალე ცოდვისათჳს, ხოლო გრილი ღ̃თისა და სიტყვისა მისისათჳს.

პავლე მოციქული გვამხილებს ჩუ̃ნ: შერაცხენით თავნი თქუ̃ენნი მკუ̃დრად ცოდვისათჳს და ცხოველად ღ̃თისა ქრისტე იესოს მიერ, უფლისა ჩუ̃ენისა. ნუ უკვე სუფევენ ცოდვა მოკუ̃დავთა მაგათ ხორცთა თქუ̃ენთა მორჩილებად მისა გულის თქმათა შინა მისთა (რომ. ვ, ი. ია). ქრისტიანე უნდა იყოს მკუ̃დარ ცოდვისათჳს და ცოცხალ მადლისათჳს; არა ცოდვა უნდა სუფევდეს გუ̃ამსა შინა მისსა, არამედ ქრისტე ღმერთი.

აჰა ესერა, გეტყვის შენ, ძმაო, ღმერთი, ვსდგა კარსა ზედა და ვრეკ, უკეთუ ვინმე ისმინოს ხმისა ჩემისა და განაღოს კარი შევიდე მისთანა და ვსჭამო მისთანა სერი და მან ჩემთანა. (გამოცხ. გ, ით).

სიტყუა

კდ-სა კვირიაკესა ზედა.

«ხოლო იესო რქუა მას: ნუ გეშინინ ასულო, სარწმუნოებამან შენმან გაცხოვნა შენ. ვიდოდე მშვიდობით» (ლუკ. ჱ, მჱ.)

ოდეს მაცხოვარი, გარემოცული უმრავლესითა ერითა, მიდიოდა სახლსა შინა იაიროსისსა, მაშინ დედაკაცი ვინმე, რომელი იყო დიდის ხნითგან სნეული და რომელმან წააგო ყოველი თჳსი ქონება ექიმთა ზედა და ვერ მიიღო მათგან კურნება, მიეახლა მას ფარულად და შეახო ხელი შესამოსელსა მისსა. ესოდენი მტკიცე სარწმუნოება ჰქონდა მას, რომელ ფიქრობდა, საკმაო არს რათა ხელი ვახლო შესამოსელსა მისსა და უეჭველად მივიღებ კურნებასაო, მართლა იმავე წამს შეატყო მან თავის თავს მორჩენა. მაცხოვარმან, რომლისა წინაშე არა რაჲ იყო დაფარულ, ჰსცნა საკჳრველი სარწმუნოება დედაკაცისა ამის და განკურნება მისი; მას უნებდა, რომ გამოჩენილ იყო ესრეთი სარწმუნოება სამაგალითოდ სხჳსათა-თჳს. მობრუნდა რა, ჰკითხა მოწაფეთა თჳსთა: ვინ შემომეხო მე? მაშინ იხილა დედაკაცმან, რომელ ვერ დაეფარა, დავარდა მუხლთა თჳსთა და გულ-წრფელად აღიარა ყოველი; ხოლო მაცხოვარმან უთხრა მას: ნუ გეშინინ ასულო! სარწმუნოებამან შენმან გაცხოვნა შენ, გვალე ვიდოდე მშვიდობით.

აჰა ვითარი უეჭველი და შეურყეველი სარწმუნოება უნდა ჰქონდეს

ყოველსა ქრისტიანესა. სარწმუნოება არის საფუძველი ქრისტიანობი-
სა; სარწმუნოებით დაიწყება და გათავდება ქრისტიანობრივი სწავლა.
ყოველს კაცს უნდა ჰქონდეს სრული მინდობილება და გულითადი დარ-
წმუნება მას ზედა, რაჲცა ესმის საღმრთო წერილისაგან; ყოველი
ქრისტიანობრივი საზოგადოება ყოვლის ღონის-ძიებით უნდა ცდი-
ლობდეს, რათამცა იყოს მას შინა შეურყეველი და დაუსუსტებელი სარ-
წმუნოება. ვიდრემდის სარწმუნოება მტკიცედ სდგას რომელსამე ქუ̂ე-
ყანასა შინა, ის ქუ̂ეყანა არ დავარდება, თუმცაღა გამოიაროს მრავა-
ლი უბედურება და მძიმე განსაცდელი. ეს ჭეშმარიტება მტკიცედ
ახსოვდათ ჩუ̂ენთა წინაპართა: იგინი ყოველთჳს იდგნენ სარწმუნოე-
ბასა შინა. თუმცა მრავალი იყო მათ შორის უწესოება, განხეთქილე-
ბა, შური, ბრძოლა; თუმცა ყოვლის მხრით მრავალნი შეავიწროებდენ
მათ მტერნი, გარნა, ვინაჲთგან იყუ̂ნენ შეურყეველ სარწმუნოებასა
შინა, სარწმუნოებამან დაიცვა და შეინახა იგინი. მე ესრეთ ვგონებ,
რომელ უკეთუ წინაპართა ჩუ̂ენთა მრავლითა ჭირითა და განსაცდე-
ლითა არა შეენახათ მართლ-მადიდებელი სჯული, ახლა არ იქმნებოდა
ქუ̂ეყანაზედ არცა სახელი ჩუ̂ენი, არცა ენა; ახლა ჩუ̂ენ ვიქმნებოდით
დამდაბლებულ და დავარდნილ, ვითარცა ვხედავთ რომელთამე, შთა-
მომავლობით ჩუ̂ენთა მონათესავეთა, რომელთა დაივიწყეს მართლ-მა-
დიდებლობა და მიიღეს მახმადიანობა, დავარდნილთა და პირუტყვებრ
წახდენილთა. აჰა ვითარ დაგვავალა ჩუ̂ენ ჩუ̂ენმა სჯულმან და სარ-
წმუნოებამან! სხუ̂ა მიზეზი რომ არა გვქონდეს, მარტო ამ მიზეზ-
მან უნდა შეგვაყუ̂აროს ჩუ̂ენი სარწმუნოება. გარნა განსაცვიფრებლად
ჩუ̂ენდა ამ მოკლე დროებაში გამოჩნდნენ აქაც, ამ ჩუ̂ენ ქალაქშიც,
რომელნიმე პირნი, არა რად მრაცხველნი სარწმუნოებისა, თითქმის
ცხადად უარ-მყოფელნი ყოვლისა სჯულისა, გამომაცხადებელნი, რომელ
კაცს არაფერი არ უნდა სწამდეს, არცა ეკკლესია, არცა სახარება, არცა
სიტყვა ღუ̂თისა და არც სხუ̂ა რამე; ამაზედ არის ერთი ლაპარაკი
და დრტვინვა საზოგადოებაში; ამისთჳს არ შეგვიძლიან ჩუ̂ენც დავი-

დუმოთ, არამედ გულისა-მებრ ჩუენისა ცხადად უნდა გამოვთქუათ ჩუენი ჯაზრი.

პირველად ვკითხოთ, რისგან წარმოსდგა ურწმუნოება მათ პირთა, რომელთაზედაც ჩუენ ვლაპარაკობთ: დიდისა ჭკუისა, სწავლისა და გამოცდილებისაგან მათისა, ანუ გამოუცდელობისა და სუსტი ჭკუისაგან? ამას ადვილად შევიტყობთ, ოდესაც ვიფიქრებთ, ვინ არიან იგინი, რომელნი გამოგვიცხადებენ ჩუენ ახალთა ამათ და საკვირველთა ჯაზრთა. იქმნება იგინი არიან კაცნი ალვსებულნი წლოვანებითა, დახელოვნებულნი სწავლასა და ცხოვრებასა შინა? ვინაჲთგან იგინი გვეტყვიან ჩუენ რომელთამე უცნაურთა, ახალთა და სამძიმო ჯაზრთა, მაშასადამე ისინი უნდა იყვნენ კაცნი ფრიად პატივ-ცემულნი, გამოცდილნი, ჯასაკოვანნი და სარწმუნონი. არა! უმეტესი ნაწილი მათგანი, განსაკვირვებელად ჩუენდა, არიან თითქმის მცირე ჭაბუკნი, გამოუცდელნი, რომელთა კაცი ვერ მიენდობა არა თუ ქსრეთსა მძიმესა, არამედ თჳთ მცირესაცა საქმესა შინა, ან იქმნება, თუმცა იგინი არიან რეგვენნი, გარნა სწავლასა შინა არიან ზედ-მიწევნილნი, რომელთა მიიღეს სრული განათლება და მეცნიერება? არც ეს არის ესრეთ! ვგონებ, არ იქმნება ნამეტანი, თუ ვსთქვით, რომელ უმეტესთა მათგანთა ჯერეთ ანბანის მეტი თითქმის არაფერი იციან ზედ-მიწევნილად. ცხად არს ახლა, რას უნდა მივაწეროთ მათი ურწმუნოება, ანუ რისგან გამოვიდა მათი სჯულის წინააღმდეგობა: ჭკუისა და განათლებისაგან, ანუ ჭკუა-ნაკლულევანებისა, გარეგანისა, სუსტისა და უსაფუძვლო ჯსწავლისაგან? დიდი ჭკუა და ზედ-მიწევნილი სწავლა არ გააჩენს კაცის გულში სახარების წინააღმდეგობასა, არამედ უმეტესად დაამტკიცებს მას ზედა. ერთი მხოლოდ მოუწევნელი, მჭასე, ნედლი ჭკუა და უსაფუძვლო, ამღვრეული სწავლა განაშორებს გულსა კაცისასა სახარებისაგან.

მეორედ, ვიფიქროთ: თჳთონ მოიგონნეს ამ პირთა, რომელთაზედა ჩუენ ვლაპარაკობთ, ეს წინააღმდეგობა სარწმუნოებისა, ანუ

სხჳსთაგან გაიგონეს? არა! მათ ესმა სხჳსთა კაცთაგან რაოდენიმე წინააღმდეგი ჰაზრი და ახლა ისინიცა განიმეორებენ მას; ვინაჲთგან ჭკუა მათი სუსტი არის, არ შეუძლიანთ განარჩიონ ჭეშმარიტი ჰაზრი ცრუ ჰაზრისაგან, ჲმისთჳს რაც ესმის მათ, იმასვე განიმეორებენ. ამასთანავე არიან იგინი ნამეტნავად თავის მომწონნი და ჰგონიათ, რომელ ამით თავს გამოიჩენენ. ეს არის ერთი ნიშანი ამღვრეულისა და ცრუ განათლებისა, რომელ იგი განრყუჳნის და განალაღებს გულსა კაცისასა. ოდეს ჭეშმარიტი და ღრმა სწავლა და განათლება კაცს მოუმატებს სიმდაბლესა, ცრუ და უსაფუძვლო განათლება გაუჩენს გულში ამპარტავანებასა. იმ საწყალობელთ და საბრალო რეგვენთა ჰგონიათ, რომელ სარწმუნოების წინააღმდეგის ლაპარაკითა დაამტკიცებენ მათსა სწავლასა და დიდსა განათლებასა. რადგანაც მათ ძლიერ სურთ თავი გამოიჩინონ და ცხად-ჰყონ თჳსი განათლება და სხჳა ვერა რა მოიგონეს და არც შეუძლიანთ სხვაში როგორმე თავი გამოიჩინონ, ხოლო სჯულის წინააღმდეგი ორიოდე სიტყჳა უსაფუძვლო ყოველ კაცს შეუძლიან სთქჳას, ამით ფიქრობენ გააჩვენონ მათი დიდი განათლება; მაშინ ოდესაც ყოველი გამოცდილი და კეთილ-გონიერი კაცი შეიტყობს მათსა შერყეულსა და აღრეულსა ჭკუასა და შეებრალება იგინი; და თჳთ იგინიც, ოდეს მათი გონება მიიღებს სისრულესა, უკეთუ ოდესმე იგი დასრულდა, შეწუხდებიან, წარმოიდგენენ რა აწინდელსა თჳსსა უგუნურებასა.

დასასრულ, ფრიად შესანიშნავი და საგულისხმო არს, რომელ ესე ვითარნი ურწმუნოების გამომაცხადებელნი ნაყოფთაგან მათთა, ესე იგი მოქმედებათა და ყოფაქცევათაგან გამოაჩენენ, რა შეუდგება მათსა ურწმუნოებასა, ვითარცა სიტყვანი მათნი, ეგრეთვე საქმენი მათნი! პირისა მათისაგან ისმის უგუნური და სჯულის წინააღმდეგი ლაპარიკი და იმავე დროსა, ყოფა-ქცევა მათი შეაგინებს კეთილსა და წმიდასა ზნეობასა, ვინაჲთგან გვესმა ყოველთა რომელნიმე მათნი უშვერნი და უსახონი საქმენი. მაშა-სადამე მეორე წყარო მათის ურწმუ-

ნოებისა, სამწუხაროდ ჩუენდა, არის განხრწნილი გული და ხასია-თი მათი.

იქმნება ვინმე სთქუას, რომელ არა მხოლოდ ჭაბუკნი გამო-უცდელნი და უასაკონი, არამედ ზოგნი დიდის ჰასაკისანი, და სწავლაში გამოსრულნი არიან სჯულის წინააღმდეგნი. რა არის, ძმანო, ამაში გა-საკვირველი? ყოველთჳს და ყოველგან იყვნენ და არიან სჯულის წი-ნააღმდეგნი ურწმუნონი კაცნი; სრული და მტკიცე სარწმუნოება, ძმა-ნო ჩემნო, არის ნიჭი ღმრთისა. ისმინეთ რასა იტყვის უფალი ჩუე-ნი იესო ქრისტე: აღგიარებ შენ მამაო, უფალო ცისა და ქუე-ყანისა, რამეთუ დაფარე ესე ბრძენთა და მეცნიერთაგან და გამოუცხადე ჩჩჳლთა! ჰე მამაო, რამეთუ ესრეთ სათნო-იყო შენ წინაშე. გარნა ვის მისცემს ღმერთი ესრეთსა ნიჭსა? ამაყსა და მოქადესა თჳსითა სწავლითა და განათლებითა, ანუ კაცსა მდაბალსა და გულ-წრფელსა? რა საკვირველია, მეორესა. წმიდა მოციქული პავ-ლე გვეტყვის: არა ვის ხელეწიფების თქმად უფალი იესო, გარნა სულითა წმიდითა. ესე იგი: ვერავინ ვერ აღიარებს იესო ქრისტესა ღმრთად, უკეთუ სული წმიდა არ შეეწია მას; გარნა სუ-ლი წმიდა ასწავლის მხოლოდ კაცსა მდაბალსა და კეთილსა.

და ესრეთ, ძმაო ჩემო, ნუ გიკვირნ, ოდეს გესმის ურწმუნოება და სჯულის წინააღმდეგობა რომელთამე პირთაგან. აქ მხოლოდ ეს არის სამწუხარო, რათ გამოჩნდნენ ჩუენ შორის ამისთანა სჯულის წინააღმდეგნი, მაშინ, როდესაც არა ოდეს განმავალობასა შინა ათას ოთხასის წლისა, არ გაგონილა ამისთანა არაფერი ჩუენ ქუეყანაში? მერმე როდის? ესლა, ოდეს ცოტაოდენი განათლება შემოვიდა ჩუენ შორის! რას იტყვის უბრალო, დაბალი და უსწავლელი კაცი, ოდეს გაიგონებს სჯულის წინააღმდეგსა სიტყუასა სწავლულთაგან? არ იფიქ-რებსა იგი, რომელ სწავლა მავნებელია და დაავიწყებს ღმერთსა? გარ-ნა არა! არა ჭეშმარიტმა სწავლამა ჰქმნა ესე, არამედ ცრუ და უსა-ფუძვლო სწავლამ! შენ მხოლოდ ის ეცადე, ძმაო მორწმუნეო, რომ

გაამართლო მათ წინაშე სარწმუნოება შენი კეთილითა საქმითა შენითა. გახსოვდეს, რომელ ურწმუნოება არის ორნაირი: ერთი გამოჩნდება სიტყუათა შინა, მეორე საქმეთა შინა. მარტო ის არ არის ურწმუნო, რომელიცა სიტყვითა მხოლოდ იტყვის: მე არავერი მრწამსო; არამედ ისიც ურწმუნო არს, რომელი ენითა აღიარებს სარწმუნოებასა, გარნა ყოველი საქმე მისი არის სჯულის წინააღმდეგი: ამისთჳს კუალად გეტ-ყვი, გაამართლე სარწმუნოება შენი მშვენიერითა შენითა ყოფაქცევი-თა, რათა თჳთ ურწმუნო იგი, მხედველი კეთილისა შენისა ცხოვრები-სა, მოიქცეს და ირწმუნოს, რომელიცა და ჰყოს ღმერთმან. ამინ.

სიტყუა

კ-სა კჳრიაკესა ზედა.

«ვინ არს მოყუას ჩემდა? (ლუკ. ი, ლ).

დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან გესმათ თქუენ, საყუარელნო ძმანო ქრისტიანენო, ვითარ ერთმან სჯულის მეცნიერმან ებრაელმან ჰკითხა უფალსა: ვინ არს მოყუას ჩემდა? ძველნი ებრაელნი არა ყოველსა კაცსა რაცხვიდენ თვისდა მოყუასად, არამედ მხოლოდ მემამულეთა დ მონათესავეთა თჳსთა; მათ უყვარდათ მხოლოდ მათივე ტომისა დ შთამამავლობისა ებრაელნი, გარნა ყოველნი სხუანი კაცნი სძულდათ დ მიაჩნდათ მტრად. მაცხოვარმან განსანათლებელად მათისა გონებისა, უპასუხა მოძღუარსა მას შემდგომითა იგავითა: კაცი ვინმე მიდიოდა იერიქონითგან იერუსალიმს; მაშასადამე იგი იყო ებრაელი, დ დაეცნენ მას ავაზაკნი, განძარცვეს იგი, დასჭრეს და მლივს ცოცხალი დააგდეს გზასა ზედა. იმ ჟამად გაიარა იმავე გზით ერთმან მღუდელმან, ნახა დაჭრილი იგი, გარნა ყურადღება არ მიაქცია მას ზედა; მერმეთ გაიარა იქ ერთმან ლევიტელმან, ესე იგი ტაძრის მსახურმან, გარნა არცა მან მისცა შემწეობა დ დასტოვა უწყალოდ; ბოლოს გაიარა იქ ერთმა სამარიტელმან, ესე იგი კაცმან უცხოჲსა ქუეყნისა დ ებრაელთაგან ფრიად შეძულებულმან, შეეწყალა მას უბედური იგი, მიეახლა მას დ შეუხვია წყლულებანი მისნი, დაასხა მას ზეთი დ ღვინო, დ მერმეთ აღსუა

იგი კარაულსა ზედა თჳსსა დ მიიყვანა სასტუმროსა შინა სახლსა. იქ მოუარა მას შემძლებისა მებრ დ მეორე დღეს შთააბარა იგი სახლისა უფალსა, რათა იზრუნოს მისთჳს დ რასაც წააგებს, აღუთქუა უმეტესისა მიცემა მისდა. ვინ უკუე ამათ სამთაგანი, ჰკითხა უფალმან სჯულის მეცნიერსა, გგონიეს შენ მოყუას მისდა, რომელი იგი შთავარდა ხელთა ავაზაკთასა? რომელმან მას უყო წყალობა. მიუგო მას უფალმან დ რქუა: ვიდოდე დ შენცა ჰყოფდე ეგრეთვე (ლუკ. ი, ლვ—ლზ).

ჩუენ ყოველთა, საყვარელნო ძმანო ქრისტიანენო, შეგვეხების სწავლა იგავისა ამის დ არცა უმცირეს, ვიდრელა ოდესმე ებრაელთა მათ; ჩუენცა ხშირად ვფიქრობთ დ ვკითხავთ ჩუენ თავს: ვინ არს მოყუას ჩემდა? ჩუენცა გვაქუს ის ჩვეულება, რომელ ყოველთა კაცთა ჩუენ გულში გავყოფთ ორ ნაწილად: ზოგიერთთა ვრაცხთ დ უწოდებთ მოყუარედ, ხოლო სხუათა მტრად. მოყვარეს მოყვრობა აჩუენე დ მტერს მტერობაო, ვიტყვით ჩუენ ხშირად; ან მოყვარე რით გავისტუმროვო, ან მტერიო,—დავძინებთ ჩუენ მრავალგზის. გარნა ნუ გგონიათ, ძმანო, რომელ ეს იყოს მხოლოდ სიტყუა, დ საქმით კი არ იყოს ესრეთ. არა! ვითარნიცა არიან სიტყუანი, ეგრეთნივე საქმენი ჩუენნი: ვინ არ იცის დ ვინ არ ხედავს, რომ ჩუენი ქუეყანა ამით არის შეწუხებული, რომელ არ არის ჩუენ შორის ერთობა, სიყვარული დ ერთგულება ქრისტიანობრივი; რომელ ყოველნი მცხოვრებნი ამ ქუეყანისანი ას წილ იქმნებოდენ უბედნიერესნი ხორციელად დ უმჯობესნი სულიერადაც, უკეთუ ჰქონდესთ მათ სიყვარული ურთიერთობრივი, უკეთუ არ იყოს მათ შორის განყოფა მოყვრობისა დ მტერობისა; არ გამოაჩენსა ეს ცხადად, რომელ, სამწუხაროდ ჩუენდა, ძალი დ სული სახარებისა ვიდრე აქამომდე არ შესულა სიღრმესა შინა გულისა ჩუენისასა, არ დაუმორჩილებია ყოველი ბუნება დ ჩუეულება ჩუენი? არ არის, ძმანო ჩემნო, ჭეშმარიტი სული ქრისტიანობისა იქ, სადაცა სუფევს განხეთქილება, შური,

სიძულილი; მიხედეთ სამარიტელსა მოწყალესა: თუმცა წყლული იგი იყო მისი მოძულე, მოშურნე, მტერი, გარნა შეიწყალა იგი და მისცა ყოველი შემწეობა; მაშასადამე ყოველი კაცი არის მოყუ̂ასი ჩუ̂ენნი და ძმა ჩუ̂ენი.

აქ იქმნება ვინმე იფიქროს: ნუ თუ შესაძლებელი არის, რომ ვისმე ყოველი კაცი ისრე უყვარდეს, ვითარცა მკვიდრი ძმა ანუ დედ-მამა თჳსი? უკეთუ შენ ჭეშმარიტად და გულწრფელად გიყვარს შენი ძმა, დედ-მამა და მოყუ̂არე, იცოდე რომ ადვილად შეიყვარებ ყოველთა სხუ̂ათაცა კაცთა; ჭეშმარიტს სიყვარულს ის თჳსება აქუ̂ს, რომ იგი გულსა კაცისასა გააკრცელებს, სულ-გრძელ ჰყოფს და განსდევნის მისგან ყოველსა სიძულილსა და შურსა. ბოლოს ესეც უნდა გვახსოვდეს, რომელ სულიერი ნათესაობა უდიდეს არს ვიდრე ხორციელი; ძმა და მოყუ̂არე მხოლოდ ხორციელად არს შენთან შეკავშირებული, ხოლო ღმერთმან სულიერად ყოველი კაცი შეაერთა და ყოველნი გვყო მოყუ̂არედ და ძმად თავისა შორის თჳსისა.

გარნა იგავსა ამას აქუ̂ს მეორე მნიშვნელობა, უდიდესი პირველისა. მოწყალე იგი სამარიტელი ნიშნავს თჳთ უფალსა ჩუ̂ენსა და მაცხოვარსა; ხოლო კაცი იგი დაჭრილი და გზასა ზედა მიგდებული ნიშნავს მრთელსა კაცობრივსა ნათესავსა. მდგომარეობა კაცობრივისა ნათესავისა, უწინარეს მაცხოვრის სოფლად მოსუ̂ლისა, იყო ნამდვილ მსგავსი კაცისა მის, რომელი ავაზაკთაგან იქმნა მწყდარ და დაწყლულებულ. კაცი იყო შთავარდნილ ხელსა შინა სულიერთა ავაზაკთასა, რომელნი არიან ეშმაკნი და ყოველნი ნაყოფნი ეშმაკისანი: ცოდვა, ვნება, ხრწნილება სულიერი და სიკუ̂დილი. ურიცხვთა ამათ მტერთა ესოდენ სტანჯეს, დასჭრეს და ავნეს კაცი, რომელ იგი კნინღა იყო ცოცხალ; ხოლო შემწე და მკურნალი არავინ ჰყუ̂ანდა მას: არცა მღუ̂დელნი, არცა ლევიტელნი, არცა სხუ̂ა ვინმე იყუ̂ნენ მისდა მფარველ და შემწე. ისრაელთა ჰყუ̂ანდათ მღუ̂დელნი მრავალნი და ლევიტელნი, გარნა სულიერი მათი მდგომარეობა დღითი დღე იქმნებოდა უარესი; წარმართ-

თა ეგრეთვე ჰყუანდათ მრავალნი მღუდელნი, ჰქონდათ ურიცხვი კერპნი, გარნა იგინი უარესად რყვნიდენ და აფუჭებდენ მათ; მოკლედ, კაცი იყო სულიერად მომწუდარი, ვნებული, თითქმის მკუდარი, მდებარე გზასა ზედა. და აჰა ესერა მოვიდა ქვეყანად სამარიტელი მოწყალე — უფალი იესო; მან იხილა კაცი იგი საშინელსა შინა მდგომარეობასა, მას ესმა ტირილი და ოხვრა მისი; არა უკუნ წარსდა იგი, ვითარცა მღუდელი და ლევიტელი, თუმცა მან იცოდა, რომ გზა ესე არს საშიში, გზა ესე მიიყვანს მას ვიდრე გოლგოთადმდე. იგი მიეახლა დავრდომილსა მას; შეუხვია მისი წყლულებანი, ჰსცხო მას ზეთი სიტყვისა და ნუგეშინის-ცემისა, რათა დაულბოს სიმწარე მისთა წყლულებათა; მან დაასხა მას ღვინო ქადაგებისა და მადლისა თჳსისა, რათა განამტკიცოს დაღონებული და დასუსტებული ცოდვათა და სულიერთა სალმობათაგან გული მისი. ესრეთ გვიყო ჩუენ მოწყალემან სამარიტელმან: იგი მოვიდა ჩუენდა განსანათლებელად და განსაკურნებელად, თუმცა ჩუენ არ ვიყავით ღირსი მისისა მოწყალებისა; მან წინათვე იცოდა, რომელ გზა ესე მიიყვანს გოლგოთას და აღიყვანს ჯუარსა ზედა; გარნა სიყვარულმან და მოწყალებამან მისმან მიიყვანა იგი მას გზასა ზედა. აჰა ვითარ არს სიყვარული მისი ჩუენდამი! ჩუენ გამოგვიხსნა მან მაშინ, ოდეს ჩუენ ვიყავით მისი მტერნი და მოძულენი; ხოლო რას გვთხოვს ჩუენ მაცხოვარი ნაცვლად ამათ ყოველთა? ითხოვს მხოლოდ იმას, რათა გვქონდეს ჩუენ ურთიერთ-არს სიყვარული და ერთობა; ამას მოითხოვს ჩუენნისა ბედნიერებისათჳს და არა თავისა თჳსისათჳს, ხოლო ჩუენ კი ხშირად გვავიწყდება მისი სწავლა და მცნება, ხშირად ვემტერებით ურთიერთარს და ვაწუხებთ ერთი მეორესა; გარნა ვისაც სურს აღსრულება მისისა მცნებისა, იმას ყოველთჳს ახსოვს, რომელ ყოველი კაცი არის მისი მოყუასი, ხოლო უმეტესად კაცი გაჭირვებული და უბედური. ამინ.

სიტყუა

კე-სა კვირიაკესა ზედა.

> შეიყუარო უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა, და ყოვლითა სულითა შენითა, და ყოვლითა ძალითა შენითა, და ყოვლითა გონებითა შენითა, და მოყუასი შენი ვითარცა თავი თჳსი (ლუკ. ი, კზ.)

ხშირად გვესმის ჩუენ ყოველთა, ძმანო ქრისტიანენო, საღმრთოჲსა წერილისაგან და ვიცით მტკიცედ, რომელ მცნება ღუთის სიყვარულისა არის უმთავრესი ყოველთა ქრისტეს მცნებათა და საფუძველი ყოვლისა ქრისტეს სჯულისა; გარნა ხშირად ვფიქრობთ ჩუენ, რისთჳს უნდა გვიყვარდეს ღმერთი, რასა შინა მდგომარეობს ღუთის სიყვარული და როგორ უნდა გრძნობდეს კაცი სიყვარულსა ღუთისასა? მოვიხმაროთ დღეს რაოდენიმე წამი განზრახვად პირველისა ამის მცნებისა ჩუენის სჯულისა.

რისთჳს უნდა გვიყვარდეს ჩუენ ღმერთი? მისთჳს, რომელ ღმერთი არის უმჯობესი, უმშვენიერესი და უსანატრელესი არსება და ერთი მხოლოდ ღირსი სრულისა ჩუენისა სიყვარულისა. მხოლოდ, ღმერთი შეიცავს თჳს შორის ყოველთა უმაღლესთა თჳსებათა, რომელთა ძალუძსთ დაკმაყოფილება ჩუენის გულის სურვილისა. გული კაცისა ეძიებს მარადის უმჯობესსა საგანსა სიყვარულისასა; გარნა ვერცა ერთი რომელიმე სხუა საგანი ვერ შეავსებს წყურვილსა მისის სიყვარულისასა.

გონება ანუ ჭკუა კაცისა, მარადის მეძიებელი სიბრძნისა და ჭეშმარიტებისა, მხოლოდ ღმრთის შორის ჰპოვებს სრულსა და უმაღლესსა ჭეშმარიტებასა; სული კაცისა, რომელსა შინა ღმერთმან დანერგა მისწრაფება უმაღლესისა ბედნიერებისადმი, მხოლოდ ღმერთსა შორის ნახავს ნეტარებასა და განსვენებასა თჳსსა.

მეორედ, ღმერთი მისთჳს უნდა გვიყვარდეს, რომელ ბუნება ჩუჱნი ღუთის სიყვარულითა შეიქმნება უმჯობეს და უმაღლეს. სიყვარული ღუთისა განსწმედს გულსა კაცისასა, განანათლებს გონებასა მისსა, განამტკიცებს სულსა მისსა, გააბედნიერებს მას.

მესამედ, ღმერთი მისთჳს უნდა გვიყვარდეს ჩუჱნ, რომელ მან პირველად შეგვიყვარა ჩუჱნ; ღმერთმან ჩუჱნ მოგუცა უმჯობესი და უმაღლესი ბუნება, ვიდრე სხუათა ქმნილებათა მისთა; ჩუჱნ შეგვამკო მსგავსებითა და ხატებითა თჳსითა, ჩაგვაბარა ყოველი ქუჱყანა, დაგვიმორჩილნა მფრინველნი ცისანი და თევზნი ზღვისანი. თუმცა ვსცოდეთ, თუმცა წარვსწყმიდეთ დიდი ნიჭი ღუთისა—სიწმიდე და უმანკოება, თუმცა დავამდაბლეთ ხატება და მსგავსება ღუთისა ჩუჱნ შორის ცოდვითა და უსჯულოებითა, გარნა არ განგვაგდო სრულიად პირისაგან თჳსისა; არა სრულიად დაგვივიწყა, არამედ იხმარა ურიცხვნი ღუთაებრივი ღონის-ძიებანი, რათა აღადგინოს ჩუჱნ შორის ხატი მისი და ბოლოს, ყოველი თჳსი ქველის-მოქმედება ჩუჱნდამო დააგვირგვინა მით, რომელ გარდამოავლინა მხოლოდ-შობილი ძე თჳსი აღსადგინებელად კაცობრივისა ნათესავისა, ვითარცა გვეტყვის მოციქული იოანე: და ესე არს სიყვარული, არა რამეთუ ჩუჱნ შევიყვარეთ ღმერთი, არამედ რამეთუ მან ჩუჱნ შემიყვარნა და მოავლინა ძე თჳსი მლხინებელად ცოდვათა ჩუჱნთა (იოანე დ, ი). აჰა რავდენნი გვქონან მიზეზნი, რათა გვიყვარდეს ღმერთი! გარნა რასა შინა მდგომარეობს სიყვარული ღუთისა! რა სახით უნდა გრძნობდეს კაცი, ან რანაირად უნდა შეატყობდეს, რომელ მას აქუს ნამდვილი სიყვარული ღუთისა? როდესაც ჩუჱნ ვგრძნობთ

რომელსამე ქუეყნიერსა სიყვარულსა, მაშინ ადვილად შევიტყობთ ამას. ვსთქუათ მაგალითებრ: მე მიყვარს ერთი ვინმე კაცი. ამას ნამდვილად შევიტყობთ მით, რომელ მიხარიან, როდესაც ვხედავ იმ კაცს, მსურს რომ იგი ყოველთჳს ჩემთან იყოს; როდესაც იგი ჩემთან არის, მაშინ ბედნიერი ვარ, უკეთუ იგი ჩემთან არ არის, მოწყენილი ვარ და ხშირად ვფიქრობ იმაზედ. სწორეთ ეგრეთვე უნდა იყოს სიყვარული ჩუენი ღ̂თისადმი. ღ̂თის მოყვარე კაცი იგი არს, რომელი ხშირად ფიქრობს ღმერთზედ; ხშირად წარმოიდგენს მისთა თჳსებათა; გული მისი დატკბობილ არს, როდესაც იგი ფიქრობს ღ̂თისაებრივთა თჳსებათა ზედა. ღმერთი არს უზენაესი არსება, რომელი შეიცავს თჳს შორის ყოველთა სრულიერთა სისრულეთა, მაშასადამე ღ̂თის მოყვარე კაცი არს იგი, რომელი ეძიებს სრულიერსა სისრულესა და წარმატებასა.

ღმერთი არს უწმიდესი არსება, რომელსა შინა არ არის არცა ერთი ნაკლულევანება; იგი არს ნათელი მიუმწუხრებელი; მაშასადამე შენ გიყვარს ღმერთი, ოდესაც სცხოვრობ სიწმიდით, ოდესაც ცდილობ რომ ხვიდოდე ნათელსა შინა სრულიერსა და განეშორო ყოველთა საქმეთა ბნელისათა; გარნა, უკეთუ ნაცვლად სიწმიდისა სცხოვრებ უწმინდურობასა შინა, მაშასადამე შენ გიყვარს არა ღმერთი, არამედ მისი წინააღმდეგი.

ღმერთი არს თჳთ ჭეშმარიტება, მის შორის არის უმაღლესი სიმართლე და მართლ-მსაჯულება, მაშასადამე ღმერთი უყვარს იმ კაცს, რომელიცა არასოდეს არ სტყუის, ერიდება ყოველთჳს ცრუ სიტყუასა და მრუდესა საქმესა; უხარიან ჭეშმარიტებისათჳს და ყოვლითა ღონითა შეეწევა, რათა ჭეშმარიტებამან სძლოს სიცრუესა; გარნა ვისაც ნაცვლად ჭეშმარიტებისა უყვარს სიცრუე, მას უყვარს არა ღმერთი, არამედ იგი, რომელი არის მამა სიცრუისა, ესე იგი სული უკეთურებისა. ყოველმან, რომელმან არა ჰქმნეს სიმართლე იგი, არა არს ღ̂თისაგან, გვეტყვის წმიდა იოანე ღ̂თის-მეტყუელი (იოანე გ. ი). ღმერ-

თი არის ყოვლგან მყოფი და ყოვლისა მეცნიერი: ვისაც ახსოვს, რომელ ღმერთი ხედავს ყოველსა მისსა საქმესა, ისმენს ყოველსა მისსა სიტყჳსასა და არა რაჲ არს დაფარულ მის წინაშე. ვისაც ეს ახსოვს და ისრე ცხოვრებს, ვითარცა ღვთის წინაშე, მას უყვარს ღმერთი. ღმერთი არის ყოვლისა შემძლებელი და ყოვლისა მპყრობელი და ვისაც სწამს, რომელ ყოველივე, რაჲცა მას შეემთხვევა, ღვთისაგან არის, მას უყვარს ღმერთი.

გარნა ვინ აღრიცხავს თითოეულად თჳსებათა ღვთისათა? საყვარელი მოციქული და ღვთის-მეტყველი იოანე ერთითა სიტყჳთა გამოგვიხატავს არსებასა ღვთისასა, გვეტყვის რა რომელ ღმერთი სიყვარული არს; სიყვარული ღვთისაგან არს და ყოველსა, რომელსა უყვარდეს, ღვთისაგან შობილ არს და იცის ღმერთი; რომელსა არა უყვარდეს, მან არ იცის ღმერთი, რამეთუ ღმერთი სიყვარული არს (იოანე დ, ზ). კუალად გვეტყვის წმიდა იოანე: ჩუენ გვცანთ და გვრწმენა სიყვარული, რომელი აქუს ღმერთსა ჩუენდა მომართ. ღმერთი, გვეტყვის წმიდა იოანე, არის უხილავი; კაცს არ უნახავს იგი; გარნა უკეთუ ჩუენ გვიყვარს ურთიერთი, მაშინ ღმერთი ჩუენ შორის არის. ღმერთი არა სადა-ვის უხილავს: უკეთუ ვიყვარებოდეთ ურთიერთა-არს, ღმერთი ჩუენ შორის ჰგიეს და სიყვარული მისი ჩუენ შორის აღსრულებულ-არს (დ, იბ). თუმცა კაცი ვერ წარმოიდგენს ღვთის არსებასა, თუმცა ვერ მოიფიქრებს, რაჲ არს ღმერთი, რა ბუნება აქუს მას; გარნა უკეთუ სურს მიეახლოს მას და იგრძნოს მისი არსება, ამას მიიღებს სიყვარულისაგან: ღმერთი სიყვარული არს და რომელი ეგოს სიყვარულსა ზედა, იგი ღვთისათანა ჰგიეს და ღმერთი მისთანა. ღმერთი სიყვარული არს და რომელი ეგოს სიყვარულსა ზედა, ღმერთი მისთანა ჰგიეს და იგი ღვთისათანა (იოანე დ, ივ). მაშასადამე თჳთ სიყვარული არს ნიჭი ღვთისა, თჳთ იგი არს ჩუენი მასწავლებელი და განმანათლებელი და რომელიცა გრძნობს

გულსა შინა თჳსსა ქსრეთსა სიყვარულსა, იგი მხოლოდ იცნობს ღმერთსა.

დასასრულ იგივე მოციქული, წმიდა იოანე გვეტყვის ჩუენ: უკეთუ ვინმე სთქუას, ვითარმედ მიყვარს ღმერთი და ძმა თჳსი სძულდეს, მტყუვარ-არს, რამეთუ რომელსა არა უყვარდეს ძმა თჳსი, რომელი იხილა, ღმერთი რომელი არა უხილავს ვითარ ძალ-უძს შეყვარებად (იოანე დ, კ).—აჰა მიზეზი, რომლისა-თჳსცა სიყვარულსა ღუთისასა და მოყუსისა აქუს დაუწყვეტელი კავშირი. ათასნი მიზეზნი გვქონან, რომლისათჳსცა უნდა გვიყვარდეს მოყუასნი ჩუენნი, გარნა უპირველესი მიზეზი ის არის, რომ თჳთ ღმერთს უყვარს იგინი. უკეთუ შენ ღმერთი გიყვარს, მაშა-სადამე გსურს, რომ სათნო-ეყო მას, გარნა სათნო-ეყოფი ღმერთსა მაშინ, ოდესაც შეიყვარებ მოყუასსა შენსა, ვითარცა თავსა შენსა. ამინ.

სიტყჳა

კე-სა კვირიაკესა ზედა.

ვინ არს მოყჳასი ჩემი (ლუკ. ი, კთ).

ესრეთ ჰკითხა უფალსა სჯულის-მეცნიერმან ვინმე. პასუხად კითხვასა ამას ზედა უფალმან უთხრა იგავი მოწყალისა და კაცთ-მოყვარისა სამარიტელისათჳს, რომელმან საკვირველითა თვისის ქველის-მოქმედებითა გჳაჩვენა ჩჳენ, რა არს მოყვრობა და როგორ უნდა აღასრულებდეს ქრისტიანე მცნებასა მოყვრობისასა. მოწყალება, რომელი მან უყო კაცსა, შთავარდნილსა ხელთა შინა ავაზაკთასა, მწუხარსა და ძლივღა ცოცხალსა, არის მაღალი მაგალითი მოყჳსის სიყჳარულისა, პირველად მით, რომელ სამარიტელმან ამან უყო მოწყალება კაცსა უცხოსა და უცნობსა, რომელი იყო შთამომავლობით ებრაელი, მაშა-სადამე მტერი და მოშურნე მისისა ტომისა, ვინაჲთგან ებრაელთა სძულდათ სამარიტელნი; მეორედ მან უყო მოწყალება უანგაროდ: ესრეთ კაცს უყო მოწყალება, რომელსა არ შეეძლო გარდახდა და მაგიერის სიკეთის მიგება; მესამედ მან ქმნა მოწყალება ესრეთ შემთხვევაში, რომელ მისს მოწყალებას მიეცა დიდი ფასი, ვინაჲთგან კაცი იგი წყლული და დაჭრილი, იყო მიგდებულ გზის პირად, საშიშო ადგილსა ზედა, სადაცა ავაზაკნი მრავალ-გზის დახვდებოდენ და მოჰკლვიდენ მოგზაურთა. მღჳდელმან და ლევიტელმან, თუმცა გაიარეს იმ ადგილზედ და ნახეს ეს კაცი წყლული, გარნა ვერ გაბედეს იქ დაყოვნება და მიცემა შემწეობისა: ხოლო უბრალო სამარიტელმა;

აღასრულა მცნება ღჳთისა და გამოჩნდა მოყჳსად უბედურისა ამის კაცისა; მაშასადამე მან თჳთ საქმით აღასრულა მცნება მოყჳსობისა. სჯულის-მეცნიერმან, რომელი ჭკითხავდა უფალსა: ვინ არს მოყჳას ჩემდა? სიტყვით კი კარგად აღხსნა, რა არის მოყჳსის სიყვარული, გარნა სჩანს რომ საქმით კი არ აღასრულებდა იგი მცნებასა ამას; ეგრე-თვე მღჳდელი იგი და ლევიტელი, რომელთა იხილეს წყლული დაგ-დებული და შემწეობა არ მისცეს, უთუოდ კარგად აღგიხსნიდენ და განგიმარტებდენ ენა-მჭევრულითა სიტყვითა, რაჲ არს მოყჳსის სიყვარული, გარნა როდესაც მოვიდა ჟამი აღსრულებად მცნებისა ამის, მაშინ მათ გამოაჩინეს, რომ არა აქჳსთ გულში სიყვარული მოყჳსისა; უბრალო იგი სამარიტელი ვერ აღგიხსნიდა კარგად სიტ-ყვით, რა არს სიყვარული მოყჳსისა, გარნა სჩანს რომ გული ჭქონდა კეთილი და საქმით მან პირველმან აღასრულა მცნება ესე.

ჩჳენც ხშირად განვიზრახავთ გულში, ძმანო ქრისტიანენო, და ვკითხავთ: ვინ არს მოყჳას ჩჳენდა? ჩჳენც ხშირად შემცდარნი ვართ ამ საგანზედ და მოტყუებულნი, ვითარცა წყლული იგი კაცი, შთავარ-დნილი ხელთა შინა ავაზაკთასა. უეჭველი არის რომელ იგი ვერა ოდეს არ მოიფიქრებდა და არ დაიჯერებდა, რომ მღჳდელი და ლევიტელი, მისის სჯულის მოძღჳარნი, მისი დამრიგებელნი და მასწავლებელნი, დასტოვებენ მას უწყალოდ და შეუწევნელად; გარნა, სამარიტელი უცხო, სხჳა ტომის კაცი, აჩვენებდა მას ესოდენსა მოწყალებასა. ჩჳენც ხშირად ესრეთ შევსცდებით მისთჳს, რომ არ განვიცდით გულსა და ხასიათსა კაცისასა, არამედ მივხედავთ მხოლოდ მისსა გარეშეობასა და ლაპარაკსა.

ვინ არს მოყჳას შენდა? შენ მოყჳასად, ძმაო ჩემო, ის კი ნუ გგონია, რომელიც პირში გეფერება და გაქებს, ტკბილად გელაპა-რაკება, გარწმუნებს ენითა თჳსითა, ვითომც იგი შენთჳს თავს გადა-სდებს, კეთილად და მჭევრ-მეტყველად აღგიხსნის რა არს სიყვარული მოყჳსისა, მოგაჩვენებს რომ იგი შენთჳს თავგამომეტებული არის;

გარნა პირ-იქით სხჳას ლაპარაკობს შენზედა, გულში შური აქჳს.

ვინ არს მოყჳას შენდა? ზოგიერთის კაცის გარეშეობა და ლაპარაკი სრულიად არ ეთანხმება შინაგანსა მისსა ხასიათსა. ზოგი კაცი ყოველთჳს ღიმილით და ტკბილად გელაპარაკება შენ, თჳს პირზედ იგი გამოხატავს კეთილობასა და მოწყალებასა, გულში შეგიძჳრება, გეფერება, ვითარცა მელა; შენ ფიქრობ, რა კეთილი ხასიათი აქჳსო, რა კეთილი კაცი არისო, უთუოდ მაგას ჩემი სიკეთე უნდაო; გარნა ხშირად მოგატყუებს მწარედ და როდესაც დაგჭირდება მართლა მისი მოყჳრობა, მაშინ გამოჩნდება რომ იგი სტყუოდა. სხჳა კაცი სხჳა ხასიათისა არის: გარეშეობა მისი გეჩჳენება შენ სასტიკად; ბევრი ლაპარაკი მას არ უყვარს, პირში არ გაქებს შენ იგი, რაც გინდა ღირსი და კეთილი კაცი იყო, ხშირათაც გაგაჯავრებს ფიცხელითა სიტყვითა, პირ და პირ გეტყვის იგი შენსა სიცუდესა; გარნა პირ-იქით იგი შენზედ ცუდს არა ფერს იტყვის, არამედ ცდილობს რომ გაგამართლოს და შეგინდოს შენი ნაკლულევანებანი; ყელზედ არ გარდაგეხვევა იგი, არ გარწმუნებს ენითა თჳსითა, რომ მას სურს შენი სიკეთე და თავი გარდადებული აქჳს შენთჳს; შენ ხშირად გგონია, რომ იგი არის ცუდი ხასიათის კაცი, მას შენ სძულხარ და შენი სიკეთე არ უნდა; გარნა როდესაც მოვა ჟამი და დრო, მაშინ შეიტყობ რომ მას უყვარხარ შენ, იგი არის შენი მეგობარი, მას შეუძლიან შემწეობა შენი.

ვინ არს მოყჳას შენდა? შენი მოყჳასი ის კი არ არის, ძმაო, რომელიც გეფერება და დაგიახლოვდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც შენ ხარ ბედნიერი და კმაყოფილი, როდესაც შენ არ გეჭირვება მისი შემწეობა, არამედ მას სურს და შენგან სარგებლობს. რამდენი არიან ქრისტიანი, რომელ ოდეს შენ ხარ მისთჳს საჭირო და სასარგებლო, მაშინ გემონება, გეფერება და გაქებს, სიყვარულსა და ერთგულებასა მოგაჩვენებს, და როდესაც შენ აღარ ხარ მისთჳს საჭირო და მეტადრე უკეთუ თჳთ იგი არის შენთჳს საჭირო, მაშინ იგი შენ აღარ

გიცნობს, აღარ შეგხედავს, ზურგს მოგიქცევს. კეთილი და ქრისტიანული მოყუასი გამოგიჩნდება ჟამსა უბედურებისასა; მაშინ მოგიასლოვდება იგი, მაშინ გეფერება, მაშინ განუგეშებს.

ვინ არს მოყუას ჩუენდა? ამას, ძმაო, აღგვიხსნის და გვაჩუენებს ცხოვრება და ქცევა თჳთ უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესი. წარმოიდგინე და მოიხსენე, როგორ იქცეოდა იგი ყოველ კაცთან. მისი ლაპარაკი და ზნობა იყო შეზავებული სიყვარულითა და მოწყალებითა, გარნა ამასთანავე იყო იგი პირ და პირი; საწყალს უბედურს კაცსა იგი ეფერებოდა, ანუგეშებდა; ამაყსა, მდიდარსა, უგუნურსა ზარ დასცემდა ფიცხელითა მხილებითა. უბედურსა, საწყალს დედაკაცსა ეტყოდა: ნუ გეშინის ასულო; ხოლო ამაყთა ფარისეველთა, რომელთა ჰქონდათ ხელში უფლება, და შეეძლოთ მისი გაცემა და დასჯა, ეტყოდა: ორგულნო, ფარისეველნო, ცოფნო და ბრმანო. მოწაფეთა თჳსთა, უბრალოთა მეთევზეთა, უწოდებდა: ძმანო ჩემნო, შვილნო, მეგობარნო; ხოლო უსჯულოსა ეროდეს, გალილიას მთავარსა, შეუთვალა ერთხელ: უთხართ მელასა მას.

ესრეთ იქცეოდი შენ, მაცხოვარო ჩუენო და ესრეთი სახე მოგვეც ჩუენ; გარნა ჩუენ, მარადის უგუნურთა და მარადის დაბნელებულთა, არ გვახსოვს მაგალითი შენი; არა გვაქუს გულში სახე შენი! ჩუენ ვეფერებით და ვაქებთ მხოლოდ მდიდართა და შემძლებელთა, ხოლო ღარიბსა და საწყალსა კაცსა ვაჯავრებთ და ვაგინებთ; შენზედ, მაცხოვარო ჩუენო, ფარისეველნი და ორგულნი იტყოდნენ: იგი მზაკვარი არისო და იგი ჩუენ დაგვღუპავსო; გარნა შენ ჯუარ-ცმულ იქმენ ნებხითა ცხოვნებისათჳს მათისა. ჩუენ კი ისრე ვფარისევლობთ და ვმზაკვარებთ, რომ ხშირად ვათქმევინებთ ჩუენ თავზედ: რა კეთილი კაცი არისო, იგი ჩუენ გაგვაკეთებსო, გარნა გული კი გვაქუს აღვსებული მტერობითა, შურითა და მზაკვარებითა; შენი სიტყუა და საქმე ერთი იყო: რასაც სიტყვით ასწავებდი, იმას საქმითაც უჩუენებდი; არა ესრეთნი ვართ ჩუენ: ენისა ჩუენისაგან ხშირად წვეთავს

თაფლი, გარნა გული ჩვენი აღვსებული არის მწარითა შურითა და მტერობითა. როდის იქმნება, მაცხოვარო ჩვენო, რომელ თჳთ საქმით დაგემსგავსოთ შენ და არა მხოლოდ სახელი შენი გვეწოდებოდეს ჩვენ! თჳთ შენ მადლითა შენითა შეგვეწიე და განაცხოველე ჩვენ გულში ნამდვილი და ჭეშმარიტი სიყვარული მოყვასისადმი. ამინ.

სიტყუა

კზ-სა კვირიაკესა ზედა.

„მიუგო შესაკრებელის-მთავარმან მან რისხვით, რამეთუ შაბათსა განჰკურნა იგი იესო და ეტყოდა ერსა მას: ექვსნი დღენი არიან, რომელთა შინა ჯერ-არს საქმედ; მათ შინა მომავალნი განიკურნებოდეთ და ნუ დღესა შაბათსა (ლუკ. იგ, იდ).

უფალმან ჩუენმან იესო ქრისტემან, ვითარცა გვესმა დღეს წაკითხულისა სახარებისაგან ერთს შაბათის დღეს განჰკურნა შესაკრებელსა შინა ურიათასა დედაკაცი უძლური, რომელი უმეტეს თვრამეტის წლისა იყო დაღონებული და ვერ შეეძლო ზე აღხილვად. მოძღუარსა მის შესაკრებელისასა არათუ არ იამა ესრეთი ქუელის-მოქმედება მაცხოვრისა და ბედნიერება დედაკაცისა მის, არამედ მრისხანებით აყვედრა მუნ შეკრებულსა ერსა: ექვსნი დღენი არიან, რომელთა შინა ჯერ-არს საქმედ, მათ შინა მომავალნი განიკურნებოდეთ და არა დღესა შაბათსა. ამით შესაკრებელის მთავარი შეაგონებს ერსა, ვითომც მაცხოვარმა დაარღვია მეოთხე მცნება, მაშინ როდესაც მან უმჯობესად აღასრულა იგი. მეოთხესა მცნებასა შინა ღმერთი უბრძანებდა ურიათა: მოიხსენე დღე იგი შაბათი და წმიდა ჰყავ იგი, ექვსთა დღეთა შინა იქმოდე ყოველთა საქმეთა, ხოლო დღე იგი მეშვიდე შაბათი არს უფლისა ღუთი-

ხა შენისა. მაშასადამე მცნებასა ამას შინა ღმერთი პირდაპირ უბრ-ძანებს ქმნად კეთილთა საქმეთა, ვინაჲთგან იტყჳს: წმიდა ჰყავ იგი; ცხად-არს, რომელ ოდესაც მაცხოვარი შაბათის დღეს განჰკურ-ნებდა სნეულსა, იგი პირდაპირ აღასრულებდა მცნებასა ამას; გარნა ურიანი მრავალ-გზის აყვედრებდენ მას და ეტყოდენ: ამან დაარღვია მცნება შაბათისა, იგი არ ასრულებს სჯულსა ჩუენსა! რა იყო ამის მი-ზეზი? ისა, ძმანო ჩემნო, რომელ ყოველთა ურიათა და უმეტესად ბრმათა მოძღუართა და სჯულის მასწავლებელთა მათთა, ახსოვდათ მხოლოდ ასო სჯულისა და არა შინაგანი ჰაზრი მისი; იგინი აღსრულებ-დენ მხოლოდ გარეგანსა მოთხოვილებასა სჯულისასა და არა მისდევდენ ნაგანსა ჰაზრსა მისსა; იგინი საკმაოდ რაცხდენ, ოდესაც ერი შაბათ დღეს დასტოვებდა ნიადაგსა მუშაობასა, უძრავად განატარებდა დრო-ებასა, ხოლო წმიდა ჰყოფდა იგი, თუ არა დღესა შაბათსა რომლი-თამე პატიოსნითა საქმითა, ამას იგინი არ მისდევდენ.

გარნა ჩუენ, ძმანო ჩემნო, ჩუენ რომელნი ვართ ქრისტიანე-ნი, რომელთა მაცხოვარმან მოგუცა სჯული მაღალი და სულიერი, ჩუენ, რომელთა ყოველთჳს უნდა გვახსოვდეს შინაგანი ჰაზრი და მოთხოვი-ლება სჯულისა და არა მხოლოდ ასო მისი, არა დავემსგავსებით ჩუენც ხშირად ამ შემთხუევაში ურიათა მათ? ნაცულად შაბათისა ჩუენ გვა-ქუს უქმად კვირა და სხუანი რომელნიმე დღესასწაულნი: რა უნდა ქმნას ქრისტიანემან დღეთა ამათ შინა და რა ნაირად გაატაროს იგინი? წმიდა ჰყავთ იგინი, — გვიბრძანებს ჩუენცა ღმერთი. ხო-ლო წმიდა ჰყოფ შენ მათ არა მხოლოდ მაშინ, როდესაც უქმად განატარებ დროებასა, დასტოვებ ნიადაგსა შრომასა და მუშაობა-სა, არამედ მაშინ, ოდეს აღასრულებ მათ დღეთა შინა რომელსა-მე კეთილსა და მადლიანსა საქმესა. თუ გულში ნამდვილად გაქუს სუ-ლი სჯულისა შენისა, დიდ ცოდვად უნდა მიგაჩნდეს, როდესაც კვირას ანუ დღესასწაულ დღეს დააკლდები წირვა-ლოცვასა; გარნა რავდენ-გზის თჳთ უმცირესმა მიზეზმა დაგაბრკოლა შენ მისვლად ეკკლესიასა

შინა. ცოდვად მიგაჩნია შენ, როდესაც დღესასწაულ დღეს ვინმე მუშაობს, გარნა ადვილად შეუნდობ შენ თავს, როდესაც მოაკლდები წირვა-ლოცვასა; სჩანს რომ შენ გახსოვს ასო სჯულისა და არა ჭაშური მისი. გარნა ერთიცა მხოლოდ მოსვლა ეკკლესიაში და დადგომა წირვა-ლოცვაზედ არ იქმნება აღსრულება მცნებისა ამის, უკეთუ ჯეროვნად არ ილოცე და არ ისარგებლე წირვა-ლოცვითა. შეიძლება რომ კაცმა მოისმინოს წირვა-ლოცვა, არაოდეს არ დააკლდეს წირვასა, გარნა მაინც სულიერად არ აღასრულოს მცნება ესე. როდესაც შენ ისმენ, ძმაო, წირვა-ლოცვასა, თუ კარგად არ გაშინჯე შენი სულიერი მდგომარეობა, თუ არ ილოცე ყოვლითა სიმდაბლითა, სასოებითა და შემუსრვილითა გულითა, ერთი სიტყვით, უკეთუ წირვის მოსმენამ და ლოცვამ არ მოგანიჭა შენ უმჯობესი სულიერი მდგომარეობა, მაშინ შენცა გაქჳს გულში მხოლოდ ასო მცნებისა და არა სული მისი.

ურიანი კიდევ აყვედრებდენ მაცხოვარსა და მოწაფეთა მისთა, ვითომც ესენი არ მარხულობდენ. ფარისეველთა ჰკითხეს ერთ-გზის უფალსა: რაჲსათჳს მოწაფენი იოანესნი და ჩუენნი მარხულობენ, ხოლო მოწაფენი მისნი არ ინახვენ მარხვასა?

რისთჳს იყო ეს კითხვა? მისთჳს, რომელ ურიანი მისდევდენ მხოლოდ ასოსა სჯულისასა და არა სულსა მისსა. კარგია მარხვა; დიდი ფასი აქჳს მარხვას, გარნა მაშინ, როდესაც იგი არის ნიშანი შინაგანისა მდგომარეობისა, მონანებისა, გლოვისა, მწუხარებისა; ხოლო თუ მარხვა არის ერთი ოდენ საჭმლის გამოცვლა, მაშინ არა აქჳს მას ფასი. მარხვა ფარისეველთა მდგომარეობდა საჭმელში და სასმელში; იგინი მარხვაში ანუ გამოიცვლიდენ, ანუ მოიკლებდენ საჭმელს და სასმელსა, გარნა ყოფა-ქცევასა და საქმეთა მათთა არ გამოიცვლიდენ. არ ვემსგავსებითა ჩუენცა ქრისტიანენი აქაც ურიათა მათ? როდესაც დადგება მარხვა, მაშინ უმრავლესი ნაწილი ქრისტიანეთა გამოვიცვლით მხოლოდ საჭმელსა და ვგონებთ, რომელ ამით მხოლოდ დავმაყოფილდება თხოვნა მცნებისა ამის. წმიდა ეკკლესია გვასწავებს ჩუენ, რათა დღეთა მარხვათასა ვერიდებოდეთ უმეტესად

ცოდვასა და ცუდთა საქმეთა და არა მხოლოდ სასმელსა და საჭმელსა; გარნა ვინ შეატყობს აწინდელთა ქრისტიანეთა, რომელ იგინი განმავალობასა მარხვისასა იქცევიან კრძალულებითა და სიწმიდითა? უკეთუ, ძმაო ჩემო, ყოფა-ქცევასა შენსა მართავს სული სჯულისა შენისა და არა მხოლოდ ასო მისი, ეცადე რომ მარხვათა შინა მოერიდო ცუდთა საქმეთა და არა მხოლოდ რომელთამე საჭმელთა. ან უგუნური, ან ფარისეველი არის ის ქრისტიანე, რომელიცა დღესა მარხვისასა გამოიცვლის საჭმელსა, ხოლო ცუდსა ყოფა-ქცევასა არ გამოიცვლის.

ფარისეველნი ეგრეთვე აყვედრებდეს მაცხოვარსა და მოწაფეთა მისთა, ვითომც ესენი დაუბანელითა ხელითა დასხდებიან სუფრასა ზედა, არ გარეცხენ ჭურჭელთა თჳსთა, ჩვეულებისა მებრ ურიათასა, და არ მისდევენ ეგრეთვე სხუათა, ამის მსგავსთა, გარეგანითა უსარგებლო ჩვეულებათა. ვიცით ჩუჱნ, ძმანო, სახარებისაგან, თუ ვითარ უპასუხებს მაცხოვარი ფარისეველთა ამ შემთხვევაში და ვითარ გვასწავლის ჩუჱნ შესახებ ამის მსგავსთა ჩვეულებათა. უპირატესი ჩუჱნი მეცადინეობა მას შინა უნდა მდგომარეობდეს, რათა განვიწმიდოთ სული და გული ჩუჱნი და არა მხოლოდ გარეშეობა. კაცსა შეაგინებს არა რაჲმე პირისაგან შთამავალი სტომაქში, არამედ იგი, რაჲცა გამოვალს გულისა მისისაგან. ფარისეველო ბრმაო, განსწმიდე პირველად შინაგანი იგი სასმელისა და პაროფსიდისა, რათა იყოს გარეგანიცა მისი წმიდა. აჰა რას უპასუხებდა მაცხოვარი ფარისეველთა. ერთი სიტყვით, ძმაო ჩემო, ეცადე რომ გაიგო და შეიმინო სული ქრისტეს სჯულისა; ნუ ატყუებ თავსა შენსა: ნუ ჰგონებ, რომელ ოდესცა აღასრულებ ერთსა მხოლოდ ასოსა სჯულისასა, მაშინ შენ იყო ნამდვილი მოწაფე ქრისტესი. სული გაასცოცხლებს, ასო მოაკჳდინებს. კეთილი ხასიათი, განათლებული გონება, განწმედილი გული, მართალი და წრფელი სჳლა, შიში ღჳთისა და სიყვარული მოყჳსისა — აჰა რაჲ არს და რასა შინა მდგომარეობს ქრისტიანობა, რომელიც მოგჳცეს ჩუჱნ ქრისტემან. ამინ,

ს ი ტ ყ ჳ ა

კზ-სა კჳრიაკესა ზედა, თქმული ქუთაისს.

«მიუგო შესაკრებელის-მთავარმან მან რისხვით, რამეთუ შაბათსა განჰკურნა იგი იესო და ეტყოდა ერსა მას: ექვსნი დღენი არიან, რომელთა შინა ჯერ-არს საქმედ; მათ შინა მომავალნი განიკურნებოდენ და ნუ დღესა შაბათსა» (ლუკ. იგ, იდ).

უფალმან ჩჳენმან იესო ქრისტემან, ~~ვითარცა~~ გჳესმა დღეს წაკითხულის სახარებისაგან; ერთს შაბათის დღესა განჰკურნა ერთი მძიმეთ-უძლური ქალი შესაკრებელსა შინა ანუ სალოცველსა ურიათასა. წინამძღჳარმან შესაკრებელისა მის, ნაცვლად მადლობისა და პატივის-ცემისა, განრისხდა და სთქჳა: ექვსნი დღენი არიან, რომელთა შინა ჯერ-არს საქმედ; მათ შინა მომავალნი განიკურნებოდენ და ნუ დღესა შაბათსა. რას ნიშნავს, ძმანო, ეს საკვირველი მრისხანება ამ მოძღჳრისა? როგორ მოხდა, რომელ ეს კაცი, სასწავლის მხედველი და საწყალი დედა-კაცის გაბედნიერების მოწამე, ნაცჳლად სიხარულისა და შეყვარებისა მრისხანებს და მწუხარე არს? ძმანო ჩემნო საყვარელნო! ეს მოხდა შურისაგან; შურმან დააბნელა ესოდენ გული მისი, რომელ ნაცჳლად სიყვარულისა და რწმუნებისა, მას გაუჩნდა გულში მრისხანება და სიძულილი. რაჲ არს შური? შური არს მწუხარება, რომელსა კაცი გრძნობს გულში, ოდეს იგი ხე-

დავს სიკეთესა, წარმატებასა და ბედნიერებასა თჳსის მოყუსისასა. ესრეთ, იმ შესაკრებელის მოძღუარმან იხილა რა დიდი სასწაული უფა-ლისა და იფიქრა, რომელ ამ სასწაულისათჳს მოემატა უფალსა სიყუ-ვარული, პატივი და რწმუნება ყოვლისა ერისაგან, ხოლო თჳთ მას შესაკრებელის-მოძღუარს ესენი მოაკლდენ, ეწყინა და განრისხდა გუ-ლითა თჳსითა.

თჳთ ამ მაგალითისაგან სჩანს, თუ ვითარ საშინელი და მავნე-ბელი არის ცოდვა ესე შურისა, ოდესაც კაცი, მხედველი მოყუსის სიკეთისა და ბედნიერებისა, გრძნობს გულში არა სიხარულსა, არამედ მწუხარებასა და მრისხანებასა. ცხადად აჩვენებს ამით, თუ ვითარ შო-რს არს მისგან სული იესო ქრისტესი; და უკეთუ ვინმე ხშირად გრძნობს გულში ესე ვითარსა მწუხარებასა და არა ცდილობს, რათამცა შეიტ-ყოს თჳსი სულიერი მდგომარეობა, განიშოროს გულისაგან საშინე-ლი ესე ვნება, არ შთავარდებაა იგი ბოლოს საბრხესა მტერისასა და არ დაკარგავსა იგი სრულიად მადლსა ქრისტესსა? შური და მადლი ქრისტესი, შური და სიყუარული ვერ დაადგრებიან გულსა შინა ერთისა და იგივე კაცისასა. ეს არის პირველი მიზეზი, რომლისათჳსცა ჩუჱნ თანამდებ ვართ ვეკრძალებოდეთ საშინელსა ამას ვნებასა.

მეორე მიზეზი, რომელი ჰყოფს ცოდვასა ამას უსაშინელეს მტრად სულისა ჩუჱნისა, ის არის, რომელ შურსა შეუდგებიან მრა-ვალნი სხუანი ცოდვანი; ვინაჲთგან შური მისდრეკს კაცსა უნებრივად მრავალთა სხუათა ცოდვათადმი. დასამტკიცებელად ამისა შეგვიძლიან ჩუჱნ მოვიყვანოთ მრავალნი მაგალითნი, ვითარცა საღმრთოჲსა წე-რილისაგან, ეგრეთვე სამოქალაქო ისტორიისაგან. საითგან შემოვიდა სოფელში კაცთა შორის ცოდვა და სიკუდილი, თუ არა შურისაგან, რომელი იგრძნო ეშმაკმან მხედველმან ბედნიერებისა და უმანკოებისა ჩუჱნის წინაპარისა და აცთუნა იგი? არა შურმან დასდვა ქვეყანაზედ დასაწყისი უსაშინელესისა ცოდვისა, ესე იგი, კაცის კულისა, დასთესა რა სიძულილი შორის პირ-მშოთა ძმათა კაენისა და აბელისა და მო-

აკულევინა რა პირველსა მეორე? არა შურისაგან განჰყიდეს ძმანკო იო-სებ ძმათა მისთა ეგვიპტედ? რისაგან მოხდა, თუ არა შურისაგან, რომელ მეფე საულ სდევნიდა და მრავალ-გზის მოინდომა სიკუდი-ლი დავით წინასწარმეტყველისა? ბოლოს, რამ დააბნელა გონება და ჭკუა ფარისეველთა და მწიგნობართა ესოდენ, რომელ მათ არ მიიღეს მაცხოვარი და არა რწმენა მისი? ვითარ არ გაუკვირდება კაცსა, ვითარ არ იფიქრებს იგი, თუ რა საშინელი აქუს შურსა ძალა და მოქმედება გულსა ზედა კაცისასა, ოდეს იგი წაიკითხავს სახარებისაგან, რომელ ფარისეველნი თვალითა თჳსითა ხედვიდენ სასწაულთა ქრისტესთა, ხედვიდენ ბრმათა თვალ ახილებულთა, მკელობელთა განკურნებულთა, მუნჯთა მღაღადებელთა, ყრუთა მსმენელთა, ლაზარეს ოთხის-დღის მკუდარსა საფლავით გამომავალსა, ოთხი-ათას კაცთ ხუთითა პურითა გამაძღართა, მზესა დაბნელებულსა, მიწას შერყეულსა და სხუათა საკ-ვირველთა საქმეთა, გარნა მაინც არ აღიარებდენ იესოს მაცხოვრად, მაინც სძულდათ იგი და ბოლოს ჯუარს-აცვეს? რომელი-ღა მაგალი-თი გვინდა ამის მეტი, რომ შევიტყოთ, რის შემძლებელ არს შური გულსა შინა კაცისასა?

ესოდენი მაგალითნი შეგვიძლიან კიდევ განვამრავლოთ მაგა-ლითებითა სამოქალაქო ისტორიისაგან; შეგვიძლიან ვაჩვენოთ მა-გალითნი, რომელთა შინა ზოგიერთნი მეფენი, აღძრულნი შურითა, აღაოხრებდენ მრავალთა ქუეყანათა, შურსა თჳსსა შესწირვიდენ კეთილ-დღეობასა მათთა ქვეშევრდომთასა; შური აღძრვიდა მტერობასა შო-რის მცხოვრებთა ერთისა და იგივე ქუეყანისათა და გააჩენდა მათ შორის ბრძოლასა და ესრეთ მოსწყვეტდა მრავალთა ერთა. გარნა რა საჭირო არს ამანო, რომ შორითგან მოვიყვანოთ მაგალითნი? გარემოს ჩვენსა მოვისედოთ, ჩუენ თავზედ ვიფიქროთ, ჩუენნი თავი ვიცნათ!

მრავალთა ცოდვათა შინა ვართ ჩუენ დანაშაულ ღუთისა წი-ნაშე; მრავალ-ფერად ვამწარებთ ღმერთსა ჩუენ, მცხოვრებნი ამა ქუე-ყანისანი, ვითარცა კაცნი ცოდვილნი; გარნა, ვგონებ, უპირველესი

ჩუენი ვნება არის შური, რაღაც განსხვავებული მიდრეკილება გვაქუს ჩუენ ამ საშინელის ვნებისადმი. ღმერთო! მოვა ოდესმე ის დრო, რომ, ბოლოს, ჩუენ ვიცნათ თავი ჩუენი? მოვა ოდესმე ის ჟამი, რომ შევიტყოთ, ბოლოს, რასა შინა მდგომარეობს ჩუენი უბედურება, რა გვტანჯავს ჩუენ და რა გვაკლებს კეთილ-დღეობასა და წარმატებასა სულიერსა და ხორციელსა? მოვა ოდესმე ის დრო, რომ მადლმან შენმან, ღმერთო, განანათლოს გული ჩუენი და ბოლოს ვსთქუათ: აჰა მტერი ჩუენი, აჰა ჩუენი მომაკუდინებელი, აჰა ვინ გვტანჯვიდა ჩუენ, აჰა ვინ გვაშორებდა ჩუენ იესო ქრისტეს მადლისაგან და ყოვლისა სიკეთისაგან! ჭეშმარიტად, ძმანო ჩემნო, შური არის ერთი დიდი და უწყალო მგლობელი და სასტიკი უგვანი საწყალთა ჩუენთა გულთა; ჩუენ ყოველნი ვართ საბრალო და უბედურნი მონანი შავისა ამის გველისანი. ვისი ენა გამოსთქვამს, ვისი კალამი აღწერს ურიცხვთა ვნებათა, რომელნიწარმომდინარეობენ ამ მოწამლულისა წყაროსაგან და გაამშრობენ ჩუენს ქუეყანასა შინა ყოველსა კეთილსა? არ არის არცა ერთი ეჭვი, რომელ მცხოვრებნი ამ ქუეყანისანი ას-წილ იქმნებოდენ უბედნიერეს, უკეთუმცა არ იყოს მათ შორის შური და ნაყოფი მისი, შურის-მიება! უეჭველია, რომელ უმრავლესი ნაწილი ჩუენთა ნაკლულევანებათა, ცოდვათა და ბოროტთა მოქმედებათა გამოდიან ამ წყაროსაგან. ძველად, აღძრულნი შურითა მცხოვრებნი ამ მცირე ქუეყანისანი განიკერძოებოდენ მრავალ-ნაწილად, ებრძოდენ და ჰოხრებდენ ერთი მეორესა: რაჭის მთავარნი ეჩხუბებოდენ შორაპნის მთავართა და აოხრებდენ; წარჩინებულნი ვაკის მცხოვრებნი განუცხადებდენ ომსა შორაპნის მცხოვრებთა; იყო ერთი დიდი ჩხუბი, განხეთქილება, მეფის ღალატობა, მტერთადმი მიდრეკილება და ესე ყოველი ურთიერთობრივისა შურისაგან. აწ, ამ ჩუენ დროებაში, მადლითა ღუთისათა და მოწყალებითა შემძლებელისა მთავრობისათა, არ შეიძლება იყოს ჩუენ შორის ის ცხადი ომი და მოოხრება, გარნა შურმან სხუა გზა და ბილიკი გამოიჩინა, სხუა ფე-

რი მიიღო, სხუა ფერად მოქმედებს აწ. ახლა შური იგონებს ცილის-წამებას, შური სთესავს სიძულილსა შორის ძმათა, შორის მეზობელთა; შური ცეცხლად ეკიდება მრავალთა კაცთა და შეაგონებს მრავალთა უსახოთა საქმეთა, შური სთხრის ორმოსა, სადაცა მოყუასმან შთააგდოს მოყუასი თჳსი. გარნა ყოვლად-უსაშინელესი და გულის-მომაკუდინებელი მოქმედება შურისა ჩუენ შორის ის არის, რომელ იგი არა ზოგავს უმახლობელესთა ნათესავთა; მას დაარღვია ბედნიერება მრავალთა ოჯახთა, განაშორა ძმა ძმისაგან, მამა შვილს შეაძულა; დაარღვია ყოველნი სამღრთო კავშირნი...

რა არის, ძმანო, მიზეზი ესრეთის საშინელისა ჩუენის მიდრეკილებისა შურისადმი? შეიძლებაა ახსნას კაცმან, რისთჳს გვაქუს ჩუენ, მცხოვრებთა ამ ქუეყანისათა, უმეტესი მიდრეკილება ამ ვნებისადმი, ვიდრე მცხოვრებთა სხუა ქუეყანისათა? შეიძლება, ძმანო ჩემნო, ვაჩვენოთ რაოდენიმე მიზეზი, რომელნი თუმცა სრულიად არ ახსნიან, რისთჳს ვართ ჩუენ უმეტესად მიდრეკილნი შურისადმი ვიდრე სხუანი, გარნა ცხად-ჰყოფენ, თუ რა განამძლიერებს ჩუენ შორის ვნებასა ამას. ერთი მიზეზთაგანი, რომელი შობს და განავრცელებს ვნებასა ამას ამ ქუეყანაში, ვგონებ უნდა იყოს უსაქმობა, ან უქმად დროების განტარება. ერთი მაგალითი აღხსნის ამას. ვსთქუათ, ერთ რომელსამე სოფელსა შინა არიან ორნი ვინმე ოჯახის პატრონნი. ერთი მათგანი არის კაცი ჭკუიანი, შრომის მოყუარე, მეცადინე, ესრეთ რომელ კარგად დაესახლა და მრავალი შეიძინა; ხოლო მეორე არის კაცი მცონარე, უქმი და უმეტესად ჰკარგავს, ვიდრელა შეიძინებს; ამ მეორე კაცს გაუჩნდება გულში შური და სიძულილი. ნაცვლად მისა, რომ თჳთონ გაისარჯოს და შეიძინოს რამე, იგი ცდილობს რომ დააბრკოლოს და წაახდინოს მეზობელი თჳსი. მრავალგზის მომხდარა ეს მაგალითი ჩუენ შორის.

მეორედ, თჳთ უმძიმესი მიზეზი შურის განძლიერებისა ჩუენ შორის ის არის, რომელ სჯული ქრისტესი, მადლი და სული სახა-

რებისა, ვითარცა ცხადარს ვიდრე აქამომდე, არ შესულა სიღრმესა შინა გულისა ჩ̂ჳნისასა, არ დაუმორჩილებია ჩ̂ჳნი ბუნება. დავარდნილსა ბუნებასა კაცისასა ყოველთჳს ჰქონდა და აქჳს მიდრეკილება ყოვლისა ბოროტისადმი, გარნა მადლი ქრისტესი უნდა იყოს აღვირად ჩ̂ჳნთა ვნებათა. შური არის სნეულება სულისა ჩ̂ჳნისა; გარნა ყოველსა სნეულებასა აქჳს თჳსი წამალი: წამალი შურისა არის ქრისტეს სიყვარული. განძლიერდა ჩ̂ჳნ გულში ქრისტიანებრივი სიყვარული — მოუძლურდა შური და სიძულილე; დამცირდა ქრისტეს მადლი და სიყვარული ჩ̂ჳნ გულში — გაცოცხლდა შური, აღიმაღლა თავი შურმან და სიძულილმან. იესო მაცხოვარო ჩ̂ჳნო! განაშორე ჩ̂ჳნგან შური და სიძულილე; დაშრიტე ცეცხლი იგი დამწველი გულისა ჩ̂ჳნისა; მოსწყვიტე მადლითა შენითა გველი, რომელი მკველთაგანვე ბუდობს გულთა შინა ჩ̂ჳნთა, და ნაცვლად მისა მოგვეც სიყვარული და ერთობა. ამინ.

ს ი ტ ყ უ ა

კზ-სა კვირიაკესა ზედა.

«ამიერითგან ძმანო ჩემნო, განძლიერდით უფლისა მიერ და სიმტკიცითა მით ძლიერებისა მისისათა» (ეფეს. ვ, ი).

ვინც კარგად გასინჯავს ცხოვრებასა აწინდელთა ქრისტიანეთასა და კარგად წარმოიდგენს სულიერსა მათსა მდგომარეობასა, ნახავს რომელ იგინი სრულიად არა თუ არ ფიქრობენ, რა დიდი და ძნელი საქმე არის კეთილი ქრისტიანებრივი მოქალაქობა და რაოდენსა შრომასა და სიფრთხილესა მოითხოვს ჩუენგან აღსრულება სულიერისა მოვალეობისა ჩუენისა, არამედ ესრეთ იფიქრებს კაცი, რომელ იგინი დარწმუნებულ-იყუნენ, ვითომც ამაზედ უადვილესი საქმე არ იყოს ქუეყანაზედ. რაში გამოუჩნდება აწინდელთა ქრისტიანეთა, რომელ მათ ახსოვს, თუ რაოდენსა სიმტკიცესა და მოთმინებასა მოითხოვს ჩუენგან აღსრულება ქრისტეს მცნებათა? არც ლაპარაკში, არც ყოფაქცევაში და მოძრაობაში არა სჩანს, რომ იგინი ფიქრობდენ ამაზედ, ფიცხლად განარჩევდენ შორის კეთილისა და შორის ბოროტისა, ცოდვისა და მადლისა. ყოველი მათი სიტყუა და საქმე დაფუძნებულ არს მხოლოდ ამ სოფლის ანგარიშზედ; დილითგან საღამომდის მიცემული აქუსთ მათ თავი ამაოჲსა სოფლისადმი; განმავალობასა შინა მრთელის დღისასა ერთხელაც არ გაახსენდება მათ ღმერთი, ერთხელაც არ მიაქცევენ იგინი გულსა ღუთისადმი, თუმცა ენითა ხშირად ახსენებენ სახელსა

მისსა. თჳთ უმცირესი განსაცდელი მოაკლებს მათ სასოებასა და სიყვარულსა ღ̂თისასა; უკანასკნელი დაბრკოლება საკმაო არს შეარყიოს მათი სარწმუნოება, განაშოროს გული მათი ღ̂თისაგან. ერთი სიტყვით, ცხოვრება აწინდელთა ქრისტიანეთა ცხადად გამოაჩენს, თუ ვითარ სუსტ და გამოუცდელ არიან იგინი მსახურებასა შინა ღ̂თისასა.

გარნა წმიდა მოციქული პავლე გჳამცნებს ჩ̂ნ, რა დიდი და მძიმე საქმე არს კეთილი ქრისტიანობრივი ცხოვრება, რა ფრთხილ და მღვიძარე უნდა იყოს კაცი, რომელსა სურს კეთილად იღვაწოს და მიასწიოს სასუფეველსა ღ̂თისასა. განძლიერდით უფლისა მიერ, გვეტყვის იგი, ესე იგი: დიდი ღონე და დიდი ძალა ისმარეთ სულიერსა ცხოვრებასა შინა და არა თუ მხოლოდ თქ̂ნი საკუთარი ძალა, არამედ ძლიერება უფლისა. განძლიერდით უფლისა მიერ და სიმტკიცითა ძლიერებისა მისისათა. იგი გვასწავლის ჩ̂ნ, რომელ მოქალაქობა ქრისტიანობრივი არის დაუცხრომელი ბრძოლა, და ბრძოლა არა სისხლთა და ხორცთა მიმართ, არამედ მთავრობათა მიმართ ბნელისა სოფლისა მპყრობელთა, რომელ ქრისტიანე ყოველთჳს უნდა იყოს აღჭურვილ სულიერითა საჭურველითა, ვითარცა მხედარი ომსა შინა, განმზადებული საომრად, მდგომარე წინაშე მტერისა, ვინაჲთგან სულიერნი მტერნი მისნი, ვითარცა ლომნი მზად არიან ყოველ წამს შთანთქმად მისა. ეგრეთვე სხ̂ათაცა საღმრთოთა წერილთა შინა აღმოვიკითხავთ, რომელ ქრისტიანობრივი მოქალაქობა არის უმთავრესი და უმძიმესი საქმე ჩ̂ნისა ამ სოფლად ცხოვრებისა, რომელ ქრისტიანე უმჯობესსა კერძოსა და უმაღლესსა ძალასა სულისა და გულისა თჳსისასა უნდა იხმარებდეს აღსასრულებელად ქრისტეს მცნებათა; რომელ ყოველ დღე და ყოველ წამს შეემთხვევიან მას მრავალნი განსაცდელნი და დაბრკოლებელნი მიზეზნი, რომელთა იგი უნდა მარადის ებრძოდეს: მტერნი ხილულნი და უხილავნი, სოფელი ესე, ბოროტნი კაცნი, თჳთ შინაგანნი მისნი ვნებანი, ავნი მიდრეკილებანი მარადის აცთუნებენ მას და განაშორე-

ბენ ღ̂თისაგან; შესვლა სასუფეველსა შინა ღ̂თისასა არის ძნელი და მძიმე, გზა მიმყვანებელი მას შინა ვიწრო და არა მრავალნი არიან, რომელნი ვლენან მას ზედა, კარის ბჭე მისი იწრო და მცირედნი არიან, რომელნი შევლენ მას შინა; თუმცა მრავალნი არიან წოდებულ, გარნა მცირედნი რჩეულ. ამას და ამის მსგავსსა მრავალსა ხშირად გვე-ტყვის ჩ̂ნ საღმრთო წერილი, რათა ვიყ̂ნეთ ფრთხილ და მტკი-ცედ, არა დავიძინოთ ცოდვაია შინა ჩ̂ნთა და წარტაცებულნი სო-ფლისა ამის ამაოებითა და ბოროტებითა, არ მივსცეთ დავიწყებასა მაღალი და ძნელი სულიერი მოვალეობა ჩ̂ნი.

ყოველნი ესე სიტყ̂ანი და მცნებანი საღმრთო წერილისა თჳთ საქმით განამართლეს ყოველთა წმიდათა ცხოვრებასა შინა თჳსსა. ერ-თი ჰქონდათ მათ ამ სოფელში ჰაზრი და ზრუნვა, რათა არა სცოდონ, არამედ კეთილად აღასრულონ მცნებანი ღ̂თისანი. არც ერთ წამს არ დაავიწყდებოდათ მათ ეს ჰაზრი, თუმცა ზოგნი მათგანნი მრავალთა და დიდთა საქმეთა ამ სოფლისათა იყ̂ნეს გართულნი და აღასრულე-ბდეს დიდთა თანამდებობათა. ხოლო ზოგნი მათგანნი სრულიად დაუტევებდეს ამ სოფელს, სცხოვრებდეს უდაბნოთა შინა, მისთჳს რომ ეშინოდათ, რათა სოფელმან არ აცთუნოს იგინი და არ შთააგ-დოს ცოდვასა შინა; გარნა შენ, ძმაო ჩემო. შენ რომელი სცხოვრებ ამ სოფელში, შენ რომელი შთაფლულ ხარ ამაოებასა შინა ამის სო-ფლისასა, გარემოცულ ხარ მრავალთა და მძიმეთა განსაცდელთაგან, ყოველ დღე ხედავ ათასთა ცუდთა მაგალითთა, ხოლო კეთილსა ვერც ერთხელ ვერ ნახავ გარემოს შენსა, შენ არა ზრუნავ და არა რაჲსა გე-შინის, შენ ფიქრობ, რომ ადვილად შეგიძლიან ცხოვნება სულისა შე-ნისა, და თუმცა ხშირად გრძნობ, რომ მრავალ-გზის სცოდავ, გარნა მწუ-ხარე არა ხარ, მალე გავიწყდება სიცოდვე შენი და გული არ გწვის უმცირესი ამ სოფლის ზარალი, ან ერთი მცირე სოფლიურის სარ-გებლობის მოკლება უმეტესად გაწუხებს შენ და მოგაკლებს ნუგეშსა, ვიდრე სიცოდვე და ავი სულიერი მდგომარეობა შენი.

ქრისტეს სჯული, დიდი და მაღალი შენი სულიერი მოვალეობა, არათუ მაშინ უნდა გახსოვდეს, როდესაც შენ სდგევხარ ეკკლესიაში, არამედ უმეტესად მაშინ, როდესაც შენ ხარ შენ სახლში და სოფელში და აღასრულებ ნიადაგთა შენთა საქმეთა; გარნა საუბედუროდ, სხჳათა შორის აწინდელთა ქრისტიანეთა, შენ ღმერთს მოიგონებ მხოლოდ ეკკლესიაში და ოდესაც გასვალ იქიდგან, დაიწყებ ჩვეულებრივთა შენ-თა საქმეთა, მაშინ სხჳა ანგარიში გაქჳს და სხჳა საფუძველზედ მოქ-მედებ. რა ზომად დაემორჩილე შენ, ძმაო, სჯულსა ქრისტესსა; რა სიღრმეზედ შევიდა შენ გულში მადლი ღჳთისა; გაიბა თუ არა შენ გულში ფესვი სიტყვამან ღჳთისამან, ამაზედ შენ არ იფიქრობ; არ გა-ნიკითხავ არასოდეს, ახლოვდები თუ შორდები სასუფეველსა ღჳთისა-სა. გარნა თუ გახსოვს სჯული შენი და განძლიერებულ ხარ სიმტკი-ცითა ძლიერებისა უფლისათა, ადვილად წინა-აღუდგები ყოველთა გან-საცდელთა ცოდვისათა, ადვილად წარმართავ სულიერსა სჳლასა შენსა ყოველთა შორის მტერთა და მაცთუნებელთა.

წმიდა მოციქული პავლე გვასწავებს ჩჳენ იმასაც, რა სახით განძლიერდება ქრისტიანე და რა სახით შეუძლიან დაიცვას თავი შო-რის ყოველთა განსაცდელთა: მოირტყენით წელნი თქჳენნი ჭეშმარიტებითა,—გვეტყვის იგი,—და შეიმოსეთ ჯაჭვი სიმარ-თლისა. სოფელი ესე არის ზღვა სიცრუისა და უსამართლოებისა. აღელ-ვებულსა ამას ზღვასა შთაინთქმის ქრისტიანე, უკეთუ არ არის იგი შე-მოსილ სიმართლითა და ჭეშმარიტებითა. შეისხენით ფერხთა თქჳენ-ნთა განმზადებულება სახარებისა მის მშვიდობისა, ესე იგი ყოველთა შინა თქჳენთა მიმოსჳლათა და ზრუნვათა ამის სოფლისა-თა გახსოვდესთ და დაიდევით გულთა შინა თქჳენთა მშვიდობა იგი, რომელი მოგცა თქჳენ მადლმან სახარებისამან. ყოველთა შინა აღი-ღეთ ფარი იგი სარწმუნოებისა, განაგრძობს მოციქული სიტ-ყვასა მისსა. სარწმუნოებითა წინააღუდგება და სძლევს კაცი ყოველ-თა განსაცდელთა. ჩაფხუტი იგი ცხოვრებისა დაიდგით და მახჳ-

ლი იგი სულისა, რომელ არს სიტყუა ღ̂თისა. აჰა ვითარ უნდა იყოს აღჭურვილი ქრისტიანე ბრძოლასა შინა თჳსსა; სამოსელი მისი უნდა იყოს სიმართლე დ ჭეშმარიტება, თავ-სახურავად უნდა ჰქონდეს სარწმუნოება, ხელში უნდა ეპყრას მახჳლად სიტყუა ღ̂თისა. ქრეთ მხოლოდ აღჭურვილი ქრისტიანე სძლევს სულიერთა მტერთა, უვნებელად გაივლის შორის ყოველთა განსაცდელთა დ გვირგვინოსან იქმნება სასუფეველსა შინა ღ̂თისასა, რომლისა მიღწევასა გვაღირსოს ჩუ̂ნ ყოველთა ღმერთმან მადლითა თჳსითა. ამინ.

სიტყუა
კ̃ჲსა კვირიაკესა ზედა.

«მრავალნი არიან ჩინებულ დ̃ მცირე-
დნი რჩეულ» (ლუკ. იდ, კდ).

ესრეთ დაასრულა მაცხოვარმან იგავი, რომელი მოვისმინეთ დღეს ჩუ̃ნ, ძმანო ქრისტიანენო, სახარებისაგან. კაცმან ვინმე ჰყო პური, ანუ სერობა დიდი დ̃ მოუწოდა მრავალთა სტუმართა; ხოლო წოდებულთა იწყეს თჳთოეულად უარის-ყოფა. ერთმან სთქ̃ა: აგარაკი ვიყიდე დ̃ თანა-მაძს მისულად დ̃ განხილვად მისა; გევედრები შენ, განმიტევე მე სერობისა შენისაგან. სხუამან სთქუა; უღლეული ხარი ვიყიდე ხუთი დ̃ თანა-მაძს გამოცდა მათი; განმიტევე მე სერობისა შენისაგან; კუალად სხუამან სთქუა: ცოლი შევირთე დ̃ არ შემიძლიან მოსვლა შენთან. მაშინ განრისხდა სახლის უფალი იგი დ̃ უბრძანა მონათა წარსვლა უბანთა დ̃ უურეთა ქალაქისათა დ̃ იძულება მოსვლად სერობასა მისსა გლახაკთა დ̃ უცხოთა, ბრმათა, მკულობელთა, დ̃ აღივსო სახლი მისი მეინახეთა მიერ. ხოლო გეტყვი თქ̃ნ: არავინ წოდებულთა მათგან იხილოს გემო სერობისა ამის ჩემისა, რამეთუ მრავალ-არიან წოდებულ გარნა მცირედნი რჩეულ.

კაცი იგი, რომელმან ჰყო პური დიდი ანუ წვეულება, არს თჳთ უფალი ჩუ̃ნი იესო ქრისტე; პური ანუ სერობა ნიშნავს სწავლასა მას ანუ სჯულსა, რომელი მოგვცა ჩუ̃ნ უფალმან იესო ქრისტემან;

სტუმარნი ანუ წოდებულნი ვართ ჩუენ, საზოგადოდ ყოველნი ტომნი და ნათესავნი კაცთანი. რა სახით ისმობს, ანუ უწოდებს კაცთა უფალი იესო ქრისტე სერობასა ზედა თჳსსა? ვიდრემდის იგი იყო ქუეყანასა ზედა, იგი თჳთ იხმობდა პირითა მისითა: სწავლითა, ქადაგებითა, სასწაულებითა და ყოვლითა ცხოვრებითა მისითა; მერმე მან წარგზავნა წოდებად ყოვლისა ქუეყანისა მონანი თჳსნი, მოციქულნი, მოწაფენი, მოწამენი, მამანი და მოძღუარნი. ამათ მოიარეს ყოველი ქუეყანა და ყოველთა ტომთა გამოუცხადეს წოდება ღუთისა. დიდსა ამას საქმესა ახლა აღსრულებს წმიდა ეკკლესია, რომელი თჳთ ქრისტემან დაასწესა ქუეყანასა ზედა განვრცელებად მისისა ქადაგებისა. ყოველი წესი, ყოველი დაწყობილება და ღუთის-მსახურება ეკკლესიისა არს წოდება კაცთა სერობასა ზედა ღუთისასა. გარნა ღმერთი უწოდებს ეგრეთვე თჳთოეულსა კაცსა მრავალ-ფერად და მრავალ-სახედ: ღმერთი გიწოდებს შენ, ძმაო, პირველად თჳთ იმ ჭკუითა და სინიდისითა, რომელი მან მოგცა მისთჳს, რათა სცნა ჭეშმარიტება და განეშორო ცუდსა საქმესა, შეხვიდე სასოებასა შინა და იქმნე რჩეულთა შორის. მეორედ ღმერთი გიხმობს შენ ყოვლითა გარემოებითა ცხოვრებისა შენისათა. ყოველივე ღუთისაგან არს და ღუთისაგან გაქუს შენ, ძმაო ჩემო! ვსთქუათ რომ შენ ხარ კაცი წარჩინებული მოყუასთა შენთა შორის, გაქუს სხუათა უმეტესი სიმდიდრე, ხარისხი და პატივი. ეს უაღრესობა შენი, ესრეთი შენი უმჯობესი მდგომარეობა არის წოდება შენი ღუთისაგან; ყოველი ესე ღმერთმან მისთჳს მოგცა, რათა კეთილად ისარგებლო მდგომარეობითა ამით შენითა და ვითარცა აქ, ამ სოფელში, ძმათა შენთა შორის ხარ რჩეულ, ეგრეთვე და უმეტესად იყო რჩეულ სერობასა შინა ღუთისასა. დიდი უგუნურება და უბედურება არ იქმნება შენთჳს, თუ აქ, ამ წუთ სოფელში, მოკლე დროდ იქმნები რჩეულ, ხოლო იქ, საუკუნოდ, იქმნები განშორებულ რჩეულთაგან. ანუ ვსთქუათ: შენ ხარ კაცი მდაბალი და ღარიბი; ხშირად შეგემთხვევა მწუხარება და უბედურება, ხშირად ხარ მოკლე-

ბული ყოვლითა ნუგეშითა და კმაყოფილებითა; შეგიძლიან და თანამდებცა ხარ, რათა ესრეთიცა შენი მდგომარეობა მიიღო ვითარცა წოდება ღ̃თისაგან. შენ ესრეთ უნდა იფიქრო გულში: ვმადლობ ღმერთსა ჩემსა! უთუოდ ღმერთმან უწყოდა წინათვე, რომელ სიმდიდრე და პატივი იქმნებოდა ჩემთჳს მავნედ, ვინაჲთგან ვხედავ მე მრავალთა კაცთა, რომელნი სიმდიდრესა და პატივსა ხმარობენ არა საცხოვნებელად, არამედ წარსაწყმედელად სულთა მათთა; ამისთჳს მყო მე ღმერთმან ღარიბ და ბედ-კრულად! უკეთუ ესრეთ ფიქრობ და სულ-გრძელ ხარ და მადლობ ღმერთსა, უთუოდ შენცა იქმნები რჩეულთა შორის. გაიხსოვნე, რომელ ოდესაც მდიდართა უარ-ჰყვეს წოდება ღ̃თისა, მაშინ ღმერთმან გაგზავნა მონანი მისნი და შემოიყვანნა სახლსა შინა მისსა უცხონი, ღარიბნი და გლახაკნი. შენცა ეცადე, რათა სიგლახაკითა და მოთმინებითა შენითა შეხვიდე სახლსა შინა უფლისასა და სჭამო ტკბილი პური სერობასა ზედა მისსა.

ესრეთ უწოდებს, ძმანო ჩემნო, ღმერთი სერობასა ზედა მისსა, საზოგადოდ ყოველთა ტომთა და კერძოობით თჳთოეულსა კაცსა; გარნა სამწუხაროდ, მრავალნი წოდებულთაგან უარ-ჰყოფენ და არ ნებავსთ მისვლა და ჭამა პურისა ზეციერისა. ვინ არიან უარის მყოფელნი და რა მიზეზსა ამბობენ იგინი? უარის მოქმედნი არიან არა ღარიბნი და გლახაკნი, არამედ უმეტესად მდიდარნი და მიზეზი, რომელიცა დააბრკოლებს მათ სმენად წოდებისა ამის, არის თჳთ სიმდიდრე მათი, ვინაჲთგან ერთმან სთქ̃უა: აგარაკი ვიყიდე და თანა-მაძს მისვლა და განხილვა მისი; სხ̃უამან: უღლეული ვიყიდე ხარისა ხუთი და თანა-მაძს განხილვა მისი; მესამემ: ცოლი შევირთე და ვერ შემიძლიან მოსვლა. გარნა ერთი მახლობელი მაგალითი თჳთ ამ ჩ̃უნის ქალაქის ცხოვრებისაგან დაამტკიცებს ამ ჰაზრსა: ვინ დადის ამ ეკკლესიაში უფრო ერთგულად? დადიან ღარიბნი, საწყალნი და მდაბალნი; ესენი აღავსებენ ეკკლესიასა, ხოლო იგინი, რომელნი არიან აღმატებულნი და უაღმატებულესნი პატივითა და სიმდიდრითაცა ჩ̃უნ შორის, მათ

ხშირად ჯერ ნახავ აქ. აჰა ვითარ ვიდრე აქამომდე სრულდება სიტყუა ღმრთისა! ამისთჳს, ძმანო ჩემნო, თქუენ რომელთაცა ღმერთმან მოგცა ამ ქუეყანაზედა რომელიმე უპირესობა, ესე იგი, ანუ სიმდიდრე, ანუ პატივი,— ერთი სიტყჳთ, რომელთა გაქუსთ უმჯობესი მდგომარეობა, ვიდრე სხუათა მოყუასთა თქუენთა, დიდი ზრუნვა და შიში უნდა გქონდესთ გულთა შინა თქუენთა, რათა თჳთ უმჯობესმან თქუენმან მდგომარეობამ არ დააყრუოს გულთა შინა თქუენთა წოდება ღმრთისა. იქმნება თქუენ ესრეთ იფიქროთ გულში: ჩუენ გუესმა და კიდეც მივიღეთ წოდება ღმრთისა; ჩუენ ქრისტიანენი ვართ და წევრნი იესო ქრისტეს ეკკლესიისანი; ჩუენ მივიღეთ სჯული ღმრთისა და, შეძლებისამებრ ჩუენისა, კიდევაც ვსცდილობთ, რომ აღვასრულოთ იგი. გარნა, ძმანო ჩემნო, ნუ დააკმაყოფილებთ და ნუ განუსვენებთ თავსა თქუენსა მხოლოდ მით, რომ თქუენ ხართ მონათლულნი და აღიარებთ სჯულსა ქრისტესსა, არამედ კარგად განიცადეთ გული და ცხოვრება თქუენი, უკეთუ თქუენ ხართ რჩეულთა შორის, ვინაჲთგან თჳთცა ყოველნი ქრისტეს სჯულისა აღმსარებელნი არიან წოდებულ, გარნა არა ყოველნი რჩეულ. თუ კარგად გასინჯავ ცხოვრებასა შენსა, იქმნება ნახო, რომელ შენცა ხშირად შეგმთხუევა, რაც შეემთხჳა ხასმთა მათ, იგავსა ამას შინა ხსენებულთა უარის-მყოფელთა; ესე იგი, სოფლის სარგებლობა და კმაყოფილება ხშირად დაგავიწყებს შენ წოდებასა ღმრთისასა. რამდენ-გზის მოგების ტრფიალებმან და ანგარებამან დაგავიწყა შენ მცნება ღმრთისა? რამდენ-გზის მოიძულე შენ მოყუასი შენი და მახლობელი მცირისა ოდენ მოგებისათჳს? კარგად განიხილე ზრახვანი და მოძრაობანი გულისა შენისანი, რასა აქუს უმეტესი ძალა და მოქმედება შენ გულში: ღმრთის წოდებას, ანუ სოფლის წოდებას? თუ წოდებასა ღმრთისასა, მაშასადამე რისგან არის, რომელ, ოდესაც შენ მოგაკლდა ვითარიმე ამ სოფლის სარგებლობა ანუ პატივი, მაშინ შენ გრძნობდი დიდს და საშინელს მწუხარებასა; გარნა ოდესაც შენ შთავარდი

რომელსამე ცოდვასა ⁊ მით მოაკლდა მადლი ღუთისა, არასდეს ზრუ-ნავდი ⁊ მსწრაფლ დაგავიწყდა? როდესაც შენ ეძიებ რომელსამე სოფ-ლის სარგებლობასა ანუ პატივსა, მაშინ შენ ხმარობ ყოველსა ღონესა სულისა შენისასა, მაშინ შენ სძლევ ყოველსავე დაბრკოლებასა ⁊ მი-ჰყჳსა; გარნა სულიერსა პატივსა ⁊ სიწმიდესა ეძიებ გულ-გრილად ⁊ თჳთ უმცირესი მიზეზი დაგაბრკოლებს შენ ამ საქმეში. ერთის სიტყვით, უმჯობესსა გემოსა სულისა ⁊ გულისა შენისასა მოახმა-რებ სოფელსა, ხოლო ღუთისათჳს დიდად არა ზრუნავ?

გარნა გევედრებით, ძმანო, ღმრთისა ყოველნი, რათა ვიყვნეთ ჩუენ რჩეულთა შორის. ამინ.

სიტყუა

კთისა კვირიაკესა ზედა.

«სარწმუნოებამან შენმან გაცხოვნა შენ»
(ლუკ. იზ, ით).

ესრეთ რქუა უფალმან ერთსა კაცსა, რომელი ეძიებდა მისგან კურნებასა მხურვალითა სასოებითა და მიიღოცა კურნება სარწმუნოებისა-მებრ თჳსისა. ესრეთვე ეტყოდა მაცხოვარი მრავალ-გზის სხუათაცა მრავალთა პირთა, რომელთა შინა შენიშნავდა ცხოველსა სარწმუნოებასა. უფალი ჩუენი მხოლოდ მაშინ იქმოდა კურნებასა და მიანიჭებდა ცხოვრებასა, სადაცა ხედვიდა სარწმუნოებასა.

ჭეშმარიტად, ძმანო, სარწმუნოება აცხოვნებს კაცსა, გარნა არა ყოველი სარწმუნოება, არამედ სარწმუნოება ცხოველი; არის სარწმუნოება ცხოველი და არის სარწმუნოება მკუდარი. თჳთ საღმრთო წერილი გვასწავებს ამას. სარწმუნოება ცხოველი არს იგი, რომელი სუფევს და მოქმედებს გულსა შინა ჩუენსა, რომელი სძლევს ყოველთა ბოროტთა ვნებათა, რომელმან ესრეთ დაიმორჩილა ბუნება კაცისა, რომელ ამოქმედებს მას მსგავსად სჯულისა სახარებისასა. გარნა მკუდარ არს სარწმუნოება იგი, რომელიცა სჩანს მხოლოდ ბაგეთა ზედა კაცისათა და არ შესულა გულსა შინა მისსა, რომელი ვერ მართავს მოქმედებათა და ყოფაქცევათა მისთა და არა სჩანს საქმეთა შინა მისთა. სარწმუნოება თჳნიერ საქმეთა მკუდარ არს, იტყჳს მოციქული იაკობ. მაჩუენე მე სარწმუნოება შენი საქმეთაგან

შენთა, და მე განჰშორნო შენ საქმეთაგან ჩემთა სარწმუნოება ჩემი,—დასძინებს იგი.

ცხად არს, ძმანო ჩემნო, რომელ სიტყუა, საქმე და ყოველი ყოფა-ქცევა და მოქმედება კაცისა გამოაჩენს, აქუს მას სარწმუნოება ცხოველი. ანუ მკუდარ არს სარწმუნოება მისი? წარმოვიდგინოთ რომელიმე მაგალითი: ვსთქუათ რომ არის ერთი ვინმე კაცი, მებატონე, რომელსა ჰყავს მრავალი ყმა და მოსამსახურე. უკეთუ მებატონესა მას არ ებრალება ყმანი თჳსნი, არ უვლის მათ კარგად, არ აჭმევს და არ აცმევს საკმაოდ, ერთი სიტყვით, არ მიაჩნია იგინი ვითარცა უმცროსნი ძმანი, ბრძანებისა მებრ სახარებისა, არამედ უყურებს მათ, ვითარცა რომელსამე საქონელსა ანუ ნივთსა, უსამართლოდ ეპყრობა მათ, ცდილობს, რომ მხოლოდ მიიღოს მათგან რაც შეუძლიან უმეტესი სარგებლობა, ართმევს მათ სიმართლით და უმართლოდ ყოველსა, რაც შეუძლიან, როგორ არ ვიფიქროს კაცმან, რომელ სარწმუნოება მისი არ არის ცხოველ, არამედ მკუდარ, თუმცადა იგი არა ოდეს არ მოაკლედებოდეს წირვა-ლოცვასა, მტკიცედ იმარხვიდეს ყოველსა წესსა ეკკლესიისა. გარნა რაოდენნი არიან ესე ვითარნი პირნი ქუეყანასა შინა ჩუენსა! წარმოვიდგინოთ მეორე მაგალითი: ვსთქუათ, რომელ არის ერთი ვინმე ჩინოვნიკი, რომელი გარეშეობითა თჳსითა გამოჩნდება ვითარცა ნამდვილი მორწმუნე ქრისტიანე, გარნა ვალდებულებასა თჳსის თანამდებობისასა არ აღასრულებს სიმართლით, არ აღუკრძალავს თავსა თჳსსა ქრთამსა, მრავალ-გზის გაამართლებს ბრალეულსა და დასჯის უბრალოსა, და ყოველთა შინა საქმეთა ეძიებს მხოლოდ თჳსსა სარგებლობასა, როგორ არა სთქუას კაცმან, რომელ მკუდარ არს სარწმუნოება მისი, რომელ სარწმუნოება ვერ მართავს საქმეთა მისთა, ცოდვა და თავსნებობა უმძლავრეს არიან გულსა შინა მისსა, ვიდრე მადლი და ჭეშმარიტება. გარნა ვინ არ იცის, რაოდენნი არიან ჩუენ შორის ესე ვითარნიცა პირნი..... ვსთქუათ კიდევ ერთი მაგალითი: წარმოვიდგინოთ, რომელ არის ერთი ვინმე საწყალი კაცი, ღარიბი

და მოკლებულნი ყოვლითა ბედნიერებითა სოფლიურითურთით, გარნა არ არის იგი დაკმაყოფილებული სიღარიბითა თჳსითა, მსგავსად ყოველთავე, მწყემსისა და არ გარდაჰგვს სასოებასა ღვთისადმი; არამედ აწყნობს. არამედ ხელითა თჳსითა ზრდის თავსა თჳსსა და გამაყოფილ არის თჳსითა მდგომარეობითა. რომელიც არა სთქჳს გეცმას, რამეთუ ცხოველ არს სარწმუნოება გულსა შინა მისსა!

ბუნება კაცისა, ძმანო ჩემნო, დაცემულ არს და მიდრეკილ ცოდვისადმი, გარნა სარწმუნოება ცხოველი მარადის უნდა განაახლებდეს მას და არა უტევებდეს ცოდვისა ქმნად; სარწმუნოება უნდა იყოს ვითარცა აღვირი გნებათა მისთა; ყოველი ესე უნდა გამორჩეულებოდეს სარწმუნოებასა მისსა. მხოლოდ მაშინ ცხოველ არს სარწმუნოება კაცისა, ოდეს მართავს ნებათა მისთა, ვითარცა აღვირი ცხენის ნებასა.

მოციქული პავლე სწერს კორინთელთა: თავნი თქუენნი გამოიცადენით უკუეთუ ხართ სარწმუნოებასა შინა, თავნი თქუენნი განიკითხენით. განმოიცადეთ ჩუენცა, ძმანო, თავნი ჩუენნი, ვითარცა ჩუენ თავთა ჩუენთა, გვაქუს სარწმუნოება შინა? ზოგიერთნი შესცდებიან ვითომც განახლებულს, რომელ ჩუენ ვართ სიმტკიცესა სარწმუნოებასა შინა. გარნა ოდეს ღრმად განვიხილოთ, მაშინ დავრწმუნდებით, რომელ სარწმუნოება ჩუენი არ არის ეგოდენ ცხოველ და ძლიერ ჩუენ შორის, რომელ შეუძლოს მას მართვა ჩუენისა ყოფა-ქცევისა და მიზეზთა გულისა და მოქმედებათა ჩუენთა. ზოგიერთი და საძირკველი სარწმუნოებისა ცხოველებისა არს საფუძველი და ქრისტიანობა; გარნა სად არს საფუძველი და ქრისტიანე ჩუენ შორის? ქრისტე მოკლებულ ვართ ჩუენ ქრისტიანობისა და საფუძველისა, რომელ ვითარცა სიტყუა შინა ჩუენთა გამოჩნდება მოყვასისა მოყუარებისა ანუ მტრობისა: ქრისტიანე ყოფა-ქცევა ჩუენი და ურთიერთას შორის დაწყობილება ანუ მისდევს მოყუასისა გამოხატვის ანუ მოყუარეობისა ანუ მტრობისა. და ვით გარნა ჩუენ დაცემულ და დამცრობილ. მეორე

მიუცილებელი ნაყოფი ცხოველის სარწმუნოებისა არს და უნდა იყოს სიმართლისა და მართლ-მსაჯულებისა სიყუარული; გარნა გარდა ჩუენ მოვალებულ ვართ, ვითარცა სათნოებითა, მოყუარეთა ვაქებთ, თუმცა არ იყვნენ ღირსნი ქებისა; მტერთა ვაძაგებთ, თუმცა იყვნენ ღირს ქებისა.

არა უწყითა თავნი თქუენნი,— ესრეთ განაგრძობს მოციქუ-ლი სიტყუათა მათ, რომელნი მოვიხსენეთ ჩუენ; არა უწყითა თავნი თქუენნი, რამეთუ იესო ქრისტე თქუენ შორის არს? გული კა-ცისა, რომელსა აქუს ცხოველი სარწმუნოება, ტაძარი არს იესო ქრის-ტესი. ცხოველად მორწმუნე გული ცხადად უნდა გრძნობდეს თჳსსა შო-რის სიტკბოებასა იესო ქრისტესსა; სული ელტვის მას სასძლოსა უფლისასა, გული ეწაფება მას უფლისათჳს.

გარნა უკეთუ ხარ შენ, ძმაო ჩემო, სარწმუნოებასა შინა გულმა-წრფელ უფლისა, ვითარცა ოდესმე ესმა ესაიას: ნუ გეშინინ, რამე-თუ გამოგიხსენ შენ; გიწოდე სახელი შენი, ჩემი ხარ შენ. გილოცავს შენ ოდესმე ესოდენითა გულს-მოდგინებითა, რომელ გულ-სა შინა შენსა ცხადად ეთქუა მაცხოვარსა, ვითარცა რქუა ოდესმე განრღვეულსა მას: ნუ გეშინინ შვილო. მიგეტევნენ შენ ცო-დვანი შენნი; უკეთუ ცხოველ არს სარწმუნოება შენი, მადლ-უყოფს, მუხლ-მოდრეკილებამან, ყოვლად უფალსა შენსა, მსგავსად დავითისა: ვი-თარცა სწყურის ირემსა წყაროთა მიმართ წყალთასა, ესრეთ სწყურის სულსა ჩემსა შენდამი ღმერთო; მოსწყურდა სულ-სა ჩემსა ღმრთისა მიმართ ცხოველისა. ოდესმე მივიდე და გა-მოვეცხადო სახესა შენსა. ოდეს ყოფილ ხარ შენ დამძიმებულ ჭირთა და განსაცდელთაგან, ისმოდეს ხმა უფლისა გულსა შინა შენსა. მღაღადებელი: მოვედით ჩემდა ყოველნი მაშურალნი და ტვირთ-მძიმენი და მე განგისუენო თქუენ. აღიღეთ უღელი ჩემი თქუენ ზედა და ისწავეთ, რამეთუ მშჳდ ვარ და მდაბალ გული-თა. უკეთუ შენ ამას ყოველსა არა გრძნობ, უკეთუ შენ არცა ხმა მისი

გესმა, არცა ხატი მისი გიხილავს, ვითარცა აყვედრებდა უფალი ჰურიათა, არა ხარ შენ სარწმუნოებასა შინა. უკეთუ სოფლისა ამის საზარელი მდგომარეობა, საზოგადო დავიწყება სიმართლისა და სიყუარულისა, ცოდვა და უსჯულოება ყოველთა არ სწჳავს გულსა შენსა; უკეთუ სული შენი არა მღელვარე არს შეხედვითა სოფლისა ამის განხრწნილებისა, მაშასადამე სად არს სარწმუნოება შენი? სად არს სიყვარული შენი? უკეთუ შენ დაადგრებოდე სარწმუნოებასა შინა, იესო ქრისტე იყომცა გულსა შინა შენსა; გარნა იესო ქრისტე არ დაშთება უქმად და უნაყოფოდ გულსა შინა კაცისასა, სიტყვისა მებრ პეტრე მოციქულისა: არა უქმად არცა უნაყოფო იპოვნეთ უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესა მეცნიერება. იესო ქრისტემან თჳთ სთქუა: მამა ჩემი მოაქამომდე იქმს და მეცა ვიქმ. რასა იქმს იგი ანუ სად მოქმედებს აქამომდე? იგი იქმს ცხოვნებასა შენსა, იგი მოქმედებს გულსა შინა შენსა მადლითა თჳსითა. იგი სდევნის სულსა შენსა უფლისადმი, იგი სწმენდს და განაცხოველებს სულსა შენსა.

ამისთჳს, ძმანო, უკეთუ იტყვით, რომელ ხართ სარწმუნოებასა შინა, ხოლო არა თქმად ვერ ძალ-გიძსთ, უკეთუ იესო ქრისტე არს თქუენთანა, ოანაგაძსთ, სიტყვისა მებრ იოანე მოციქულისა, ვითარცა იგი თავადი ვიდოდა, თქუენცა სულად.

სიტყჳა

კთ-სა კჳრიაკესა ზედა.

«[illegible] განიშორეთ თქჳჱნცა.....ყოველი უშჯერი სიტყჳა პირისაგან თქჳჱნისა. ნუ უტყუით ერთი ერთსა» (კოლ: გ, ჱ. თ).

სხჳათა შორის ცოდვათა, რომელთაგან გვაფრთხილებს ჩჳჱნ დღეს წარკითხულსა სამოციქულოსა შინა წმიდა მოციქული პავლე, იგი ახსენებს ეგრეთვე ცოდვათა მათ, რომელთა კაცი იქმს ენითა თჳსითა. განიშორეთ თქჳჱნცა.....ყოველი უშჯერი სიტყჳა პირისაგან თქჳჱნისა. ნუ უტყუით ერთი ერთსა.

ენითა თჳსითა ყოველ კაცს შეუძლიან მრავალ-ფერად და ხშირად შესცოდოს ღმერთსა. დიდი ყურად-ღება და მეცადინეობა უნდა იხმაროს კაცმან, რომელსა სურს განრინება ენით შეცოდებისა და კეთილად მართვა სიტყვათა თჳსთა. წმიდა მოციქული იაკობ კათოლიკე ეპისტოლესა შინა თჳსსა ვრცლად აღწერს ყოველთა ცოდვათა და ვნებათა ბოროტის ენისასა. იგი გვეტყვის ჩჳჱნ, რომელ კაცი მრავალ-ფერად სცთება და ხშირად სცოდავს, გარნა ვინც არა სცოდავს სიტყვითა თჳსითა, ვისაც შეუძლიან აღვირ-ასხმა ენისა თჳსისა, იგი არის სრული კაცი და შემძლებელი დამორჩილებად ყოველთა სხჳათა თჳსთა ვნებათა: ფრიად ვსცთებით ყოველნივე; რომელი სიტყვითა არა სცთებოდეს, იგი სრული კაცი არს, შემძლებელ-

არს იგი აღვირახსნად ყოვლისავე გუამისა. (თ: გ, ბ). კაცი, გვეტყვის იგივე მოციქული, აღვირ-უხსნამს ცხენსა და ადვილად დაიმორჩილებს მას; ეგრეთვე ადვილად მართავს იგი მცირითა საჭითა დიდთა ნავთა წარტაცებულთა ფიცხელთა ქართაგან: გარნა ენა მცირე ასოჲ არს და დიდად მაღლობს. ენასა ბოროტსა იგი უწოდებს ცეცხლად; ვითარცა მცირე ნაპერწკალი აღაგზნებს დიდსა ცეცხლსა და დასწვავს დიდთა სახლთა, ეგრეთცა მცირე იგი ასო ხშირად მოასხდენს დიდთა ვნებათა. ენასა ეგრეთვე უწოდებს იგი სამკაულად სიცრუისა, ვინაჲთგან ენა ხშირად ესოდენ დაჰფარავს და შეამკობს სიცრუესა, რომელ მისცემს მას სახესა ჭეშმარიტებისასა; ენა, სიტყვისა მებრ მისისა, შეაგინებს ხშირად მრთელსა გუამსა კაცისასა, იგი მართავს ურმის-თვალსა ჩუენისა ყოფა-ქცევისასა. კაცი დაიპყრობს ყოველსა ბუნებასა მხეცთა და მფრინველთა და ქვეწარმავალთა და თევზთა; გარნა ზოგჯერ ვერ დაიმორჩილებს ენასა თჳსსა; ორლასნოჲთა მით, რომლითა აკურთხევს კაცი ღმერთსა, ხშირად სწყევლის იგი მოყუასსა მისსა, რომელი შექმნილ-არს მსგავსად და სატებად ღუთისა; ერთისა და იგივე პირისაგან გამოვალს წყევა და კურთხევა. აჰა, ძმანო ჩემნო, ვითარითა სიტყვითა აღწერს წმიდა მოციქული ბოროტისა ენისა მოქმედებათა!

გარნა ყოველთა შათ ცოდჳათაგან, რომელთა კაცი იქმს ენითა თჳსითა, უმეტესად გახშირებულ არს ჩუენ შორის განკითხვა ანუ ცუდად ხსენება მოყუსისა, რომელსა დაბიურად ეწოდება ჭორი. ცოდუა იგი მით უმეტესად არის მძიმე და სამწუხარო და ფრიად განვრცელებულ ჩუენ შორის, რომელ იგი თითქმის არავის არ მიაჩნია ცოდვად. არავინ არ ფიქრობს, რომელ სცოდავს, ოდეს იგი განიმეორებს და განავრცელებს მრავალთა ცუდთა ხმათა და ამბავთა, რომელნი მას ესმა სხუა და სხუათა კაცთა ზედა. რით ატარებენ დროებასა თჳსსა სტუმრები ყოველთა სახლთა შინა? თითქმის მარტო მით, რომელ ანუ თჳთონ მოიგონებენ, ანუ განიმეორებენ სხუა და

სხჳათა ცრუთა ამბავთა. ეს არის ფრიად შეყვარებული და სასიამოვნო გატარება დროებისა მრავალთა ხალხთა შინა ჩუენის ქალაქისათა: დიდის კმაყოფილებით მოჰყვებიან სტუმრები ახალთა ამბავთა, არ დასტოვებენ არცა ერთსა კაცსა, რომელზედაც არა სთქუან რაიმე ცუდი; ვერა ფერი ვერ დაიფარავს კაცსა მათის ენისაგან, არ დაზოგავენ იგინი არცა სარისხსა, არცა წოდებასა, არცა ჰასაკსა, არცა სქესსა, არცა უმანკოებასა, არცა პატიოსნებასა: სინიდისი არ ამხილებს მათ; ფიქრობენ, რომელ ეს არის ერთი უბრალო, მიღებული საზოგადოებასა შინა დროების გატარება. გარნა ვკითხოთ მათ, რას ნიშნავს ის სიხარული და კმაყოფილება, რომლითა იგინი განაგრძელებენ სიტყვასა მათსა ყოვლითა ცუდითა ამბავითა ყოველთა ზედა ნაცნობთა თჳსთა? არა ნიშნავს ეს, რომელ გული მათი არ არის კეთილ, რომელ მათ უხარიანთ, ოდესცა იგინი ხედვენ რაიმესა ცუდსა მოყუასსა შინა თჳსსა. ოდესაც შენ, ძმაო ჩემო, ავათ ახსენებ მოყუასსა შენსა, მაშინ შეეხები მისის სახელის პატიოსნებასა, გარნა არ გახსოვსა, რომელ პატიოსანი სახელი კაცისათჳს არის პირველი და უდიდესი საუნჯე? — მე ხომ ტყუილს არ ვიგონებ, მეტყვის ვინმე, მე მხოლოდ განვიმეორებ რაც მესმა სხჳათაგან, ანუ რაცა მე ნამდვილად ვიცი. არა, ძმაო, ეს არ განგამართლებს შენ. თუმცა სრულიად მართალი იყოს ის ხმა, რომელიც შენ გაიგონე, თუმცა მართლა ცუდი იყოს ის კაცი, რომელზედაც გაიგონე ცუდი ამბავი, მაინც ქრისტიანობრივმა სიყვარულმან და შებრალებამ უნდა დაადუმოს ენა შენი. მაგრამ არა! გული ხშირად გეტყოდა შენ, რომელ ის ამბავი, რომელიც შენ გაიგონე, სიცრუვე უნდა იყოს; ის კაცი, რომელსაც აბრალებენ იმ ცუდს საქმეს, არ არის ცუდი კაცი და არ იკადრებდა იმ საქმეს, გარნა შენ არ მისდიე მას, არამედ ცხადად გაგეხარდა გაგონება იმ ცუდის ხმისა, მაშინვე წასულხარ და კმაყოფილებით გითხრობია ყოველთა თჳს ის ამბავი. გარნა ესეც კიდევ ცოტა არის! ნეტავი მარტო შენ ხს-ვეთქუა, რაც შენ გესმა! მაგრამ არა: შენ კიდევ შენი დაუმატე იმ

ამბავს, შენ გაავრცელე და შეამკე იგი, და აჰა ესერა ენა შენი, სიტყჳვისამებრ წმიდა იაკობისა, იქმნა სამკაული სიცრუისა. მცირე იგი და არაფრით შესანიშნავი ხმა, რომელი შენ გესმა, მრავლითა დამატებითა და შემკობითა შენითა გარდაიქცა ერთ საშინელ და საზარელ ამბავად; მცირე ნაკვერცხალი შეიქმნა დიდ ცეცხლად, დამწველად შენის მოყჵსის სახელისა. მიხედე და იგრძენ კიდევ ფარისევლობა შენი: თუმცა შენ ავად ახსენებ მოყჵასსა შენსა და ცხად-არს, რომელ ამას იქმ განგებ და გსურს მოაკლო იმ კაცს პატივის-ცემა და სიყვარული საზოგადოებასა შინა, გარნა ისრე მიჰფარავ სიტყვასა შენსა და ისრე მოაჩვენებ შენს თავსა, ვითომც შენ გწყენოდეს სმენა ამ ამბისა, არ გინდოდეს ცუდი რაჲმე სთქჳა იმ კაცზედ, ხანდისხან კიდეც აქებ იმ კაცს ფარისევლობით, გარნა ვინაჲთგან მრთელი ქჳეყანა ამბობსო და მართალიც უნდა იყოს ეს ამბავიო, მეც არ შემიძლიან რომ არ განვაცხადოვო.

საუბედუროდ შენ, როგორც სჩანს, არ ფიქრობ, თუ რა შეუდგება შენს ჭორსა და ავად ხსენებასა მოყჵსისა შენისასა. იქმნება კაცი იგი, რომელსაც შენ ავად ახსენებ, არის კაცი პატიოსანი და პატივცემული, ხოლო შენ ენითა შენითა მოაკლეი მას პატივი; იქმნება იგი არის სამღჳდელო პირი, მას ჰყვანან მრავალნი სულიერნი შვილნი, რომელთა უყვარდათ იგი, რომელთა ჰქონდათ მას ზედა დიდი სასოება, რომელნი ესვიდენ მისგან მიღებად დიდისა სულიერისა მადლისა; გარნა ბოროტმან ენამან შენმან დაამცირა მათი სიყვარული, დაასუსტა სასოება მათი და იქმნება სრულიად შეარყია მათი სარწმუნოება. ანუ იქმნება შენ დააკდე ცუდი ხმა პატიოსან ქალსა ზედა, რომელსა ჰყავს მეუღლე; უვიან მენი, ძმანი; არა მიმხედველი მისა, თუ ვითარი სიკჳდილი არის ქალისათჳს პატიოსანი სახელის მოკლება, თუ ვითარი უბედურება და სიკჳდილზედ უარესი მწუხარება იქმნება მისის მეუღლისა, მისთა შვილთა და ძმათა-თჳს, ოდესცა იგინი გაიგონებენ მას ზედა ცუდსა ხმასა, გესლიანი ენა შენი მაინც ცდილობს შეასმინოს ყოველთა ცუდი რაჲ-

მე მას ზედა. ბოლოს, რავდენნი მოყვარენი მტრად გარდააქცია ენამან შენმან; რავდენ-გზის მეგობართა შორის დასთესა სიძულვილი და შური; და რავდენ-გზის შვილი განაშორა დედ-მამას, ძმა გადაამტერა ძმასა.

ვინ გადურჩება, ძმანო ჩემნო, განუკითხველი კაცსა ბოროტის მეტყველსა; რას არ დააბრალებს იგი კაცსა, რაში არ აიღებს იგი ეჭვსა? თუ ნახა, რომ ვინმე ყოველ დღე დადის ეკკლესიაში, უყვარს წირვა-ლოცვის სმენა, ერთგულად და მხურვალედ ევედრება ღმერთისა, — ის ფარისეველი არისო, მოაჩვენებსო. თუ ნახა, რომ ვინმე არა ყოველთჳს იარება ეკკლესიაში, — იმას ღმერთი არა სწამსო; სცდილობსა თუ ვინმე სიმართლით მოიქცეს, ყოველ კაცზედ მართალი სთქუას, — იგი კაცის მოძულე არისო, იმას კაცის სიკეთე არა სურსო; თუ შეიბრალა ვინმე და მოწყალება უყო, სიმართლე დაარღვიაო. მშვიდი და მდაბალი კაცი მას არ მოსწონს: სუსტი არისო, არაფერი არ შეუძლიანო, ჭკუაც აკლიაო; მტკიცე და მაგარი ხასიათის კაცი მას ეჩვენება სასტიკად და ფიცხელად. ერთი სიტყვით, ყოველ კაცს დაიწუნებს, ყოველ საქმეს გაამტყუვნებს — მცირე არს ენა და დიდად მაღლოფს.

დასასრულ არ შეიძლება არ დაუმატო, ძმანო ჩემნო, რომელ აქა თქმული თუმცა შეეხება ყოველთა კაცთა, გარნა უმეტესად და უმახლობელესად შეეხება ქალთა. იგინი ფრიად მოყვარე არიან ყოველისა განკითხვისა, ავად ხსენებისა და ჭორისა. ზოგიერთის ქალისათჳს თითქმის დღიური საზრდო არის ბოროტ-სიტყვაობა და ცუდად ხსენება მოყუსისა. არა მიმხედველნი მისა, რომელ ყოვლის ქალისათჳს კეთილი სახელი უძვირფასეს არს თჳთ სიცოცხლისა, იგინი არა დასცხრებიან მოგონებად და გაგონებად ერთი მეორეზედ ცუდის ხმისა და ამბისა. მცირე ეხე ჩუენი ქალაქი აღდუღებულ არს გაუთავებელთა ჭორთა, ავად-ხსენებათა და ბოროტ-სიტყვაობათაგან.

გაფიცებ თქუენ, ქრისტიანენო, ნუ დაივიწყებთ, თუ რა დიდი ცოდვა არის ავად ხსენება და განკითხვა მოყუსისა. დასასრულ

სიტყვისა ამის ბეტყვი იქმენ სიტყვათა მაცხოვრისათა და გთხოვ, კარგად გაიგეთ ჰაზრი მისი და არ დაივიწყოთ იგინი: კეთილი კაცი, კეთილისაგან საუნჯისა გულისა თჳსისა გამოიღებს კეთილსა, ხოლო ბოროტი კაცი ბოროტისაგან საუნჯისა გულისა თჳსისა გამოიღებს ბოროტსა; ნამეტნავისაგან გულისა იტყვიან ბაგენი.

სიტყუა

ლ-სა კვირიაკესა ზედა.

მართლ-მადიდებელნო ძმანო ქრისტიანენო!

ნაცულად სახარების ანუ სამოციქულოჲს აღხსნისა, დღეს რომელნიმე გარემოებანი მაღვიძებენ მე გითხრა თქუენ რაოდენიმე სიტყუა მოწყალებასა ზედა, ანუ უმჯობეს არს მოვითხოვო თქუენგან მოწყალება გლახაკთა და საწყალთათჳს. რომელნი არიან ეს გარემოებანი? შემდგომნი.

თჳთ თქუენ ყოველთა იცით, რა სასტიკი და იშვიათი ზამთარი არის ახლა ჩუენ ქუეყანაში და ადვილად წარმოიდგენთ, თუ ვითარ შეწუხდება და ძნელად მოითმენს ესრეთსა ზამთარსა ღარიბი და საწყალი კაცი. წარმოიდგინე, ძმაო, რომ ერთი ვინმე ღარიბი კაცი დღიურითა შრომითა თჳსითა მოიპოვებდა დღიურსა საზრდოსა თავისთჳს და თავის სახლობისათჳს; წარმოიდგინე, რომ ეს კაცი უჩვეულოჲსა სიცივისაგან გახდა ავათ: რაღა უნდა ქმნას მან და მისმა სახლეულობამ? ესრეთი მაგალითი მრავალი არის ჩუენს ქალაქში. მცირე ქალაქი არის ჩუენი ქალაქი; არა მრავალნი არიან მუნ მცხოვრებნი, გარნა მრავალნი არიან საწყალნი და ღარიბნი, მოკლებულნი ამ ჟამად საჭმლითა და სასმლითა. მე გეტყვი ორსა ანუ სამსა მაგალითსა, რომელნიცა თჳთ მე ნამდვილად ვიცი. ერთს სახლში,—რას ვამბობ სახლში? ერთს დაუხურავს ქოხში, რომელსა შინა შენ, ძმაო, იქმნება ზაფხულსაც ვერ გასძლო, არა თუ ესრეთს სასტიკს ზამთარ-

ში, ნახავ ერთს მდებარეს, უძლურს დედაკაცს და მასთან ორთა ჩჩვილთა, რომელთა სრულებით არა აქუსთ არც საჭმელი, არც ტანისამოსი, არა თუ თბილი ტანისამოსი, არამედ თითქმის არასფერი ტანისამოსი. მეორე სახლში ნახავ ერთს მუშა კაცს, რომელი დღიურითა შრომითა თჳსითა ჰზრდიდა მოხუცებულს დედ-მამას და რომელი სიცივისაგან არის მდებარე უძრავად, ვინაჲთგან სასტიკმა ავადმყოფობამ თითქმის წაართვა მას ხელი და ფეხი. მესამე სახლში დედაკაცი, რომელი აგრეთვე თჳსითა შრომითა ზრდიდა თავის თავს და რავდენსამე მცირე-წლოვანთ მონათესავეთა, არის დავრდომილი სასტიკითა სენითა და მოკლებული ყოვლითა საშუალობითა.

აჰა მაგალითნი ნამდვილნი, რომელნი მე უწყი; გარნა რავდენნი არიან სხუანი, რომელნი მე არ ვიცი?

მეტს არაფერს გეტყვი, ძმაო: გახსოვს, რომ შენ გიყვარს ქრისტე ღმერთი: ახლა შეიტყობს ქრისტე, რა ზომად გიყვარს შენ იგი! შენც განსინჯე თავი შენი, რა უნდა დაზოგო ქრისტესთჳს, რომელმან თავი თჳსი არ დაზოგა შენთჳს; რას არ გამოიმეტებ მისთჳს, რომელმან საკუთარი სიცოცხლე გამოიმეტა შენთჳს?

ვახსენებ ქრისტეს მისთჳს, რომელ შენ არა კაცს აძლევ მოწყალებასა, არამედ თჳთ ქრისტესა, რომელი გეტყვის შენ ოდესმე, უკეთუ არ განიკითხე გლახაკი: მშიერ ვიყავ და არა მეცით მე საჭმელი, უძლურ ვიყავ და არა მნახეთ მე.

სად არიან ეს საწყლები? მე არ ვიცნობ მათ, მეტყვის ვინმე. მოძებნე, შეიტყე! უსაწყლესი ყოველთა გლახაკი ის არის, რომელი შენთან ვერ მოვა და შენ ვერ შეგაწუხებს. მოწყალების გაცემასაც უნდა ჭკუა და სიბრძნე: არა ყოველი გლახაკი არის ღირსი შებრალებისა. ვინც ზარმაცობით და ცუდის ცხოვრებით თავი გაიფუჭა და წაიხდინა, იგი არ არის ღირსი შებრალებისა. ზოგიერთს კაცს რომ მოწყალება მისცე თითქმის ცოდვაც არის; გარნა ვინც არა თავის ბრალით, არამედ რომლითამე უბედურითა შემთხვევითა შთავარდა სიღა-

რიბეში, იგი არის ღირსი შებრალებისა და მოწყალებისა, ვინაჲთგან, ვიდრემდის მას ჰქონდა ღონე და სიმრთელე, არავის არ აწუხებდა.

ესრეთ, ძმანო ჩემნო, ნაცუჳლად გრძელისა უბნობისა მოწყალებასა ზედა წარვიდეთ, თჳთ საქმით აღვასრულოთ მოწყალება და მით ვცნობთ, რა არის ეს სათნოება. ვაჩვენოთ უფალსა იესო ქრისტეს ჩუჱნი ერთგულება და სიყვარული. ზოგიერთს თავის თავი მიაჩნია კეთილ ქრისტიანედ; გარნა როდესაც ღარიბი და გლახაკი მოითხოვს მისგან შეეწევნას, ეწყინება, ვერაფერს ვერ გამოიმეტებს, თუმცა იმავე ჟამს არა ზოგავს მრავალსა ხარჯსა რომლისამე ამაოჲსა ნივთისა ანუ კმაყოფილებისათჳს. რა სჩანს აქედამ? ის, რომელ იგი არ არის ნამდვილი ქრისტიანე: იგი არა ქრისტეს ემსახურება, არამედ თავის მუცელს. ნუ იყოფინ ესრეთ, არამედ დავამტკიცოთ, რომ ვიცით შებრალება კაცისა და მზა ვართ მსახურებად ქრისტესა. ამინ.

სიტყუა
ლბ-სა კჳრიაკესა ზედა.

> ჰრქუა მას იესო: დღეს იქმნა ცხოვრება სახლისა ამის, რამეთუ ესეცა შვილი აბრაამისი არს; რამეთუ მოვიდა ძე კაცისა მოძიებად და ცხოვრებად წარწყმედულისა (ლუკ. ით, ი).

უფალი ჩუენი იესო ქრისტე მოვიდა სოფლად მისთჳს, რათა მოიძიოს, მოაქციოს და აცხოვნოს კაცი ცოდვილი და წარწყმედული. დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან გვესმა, ვითარ აღასრულებდა იგი საქმესა ამას. იყო კაცი ვინმე სახელით ზაქე, მთავარი მეზუერეთა და ფრიად მდიდარი. საგულისხმო არს, რომ სიმდიდრე მისი არ იყო შეძინებულ სიმართლითა. უკეთუ სხუანიცა მეზუერენი იყუნენ ცოდვილნი და უმართლონი, ცხად არს რომელ მთავარი მათი იქმნებოდა უუცოდვილეს მათსა; გარნა ჩანს, რომ სინიდისი მისი არა იყო სრულიად დაბნელებულ; ჩანს, რომ მას აშფოთებდა ტჳრთი ცოდვათა მისთა და გული ეტყოდა მას როგორმე განთავისუფლებას ამ ტჳრთისაგან. დიდი ხანია სურდა მას ხილვა უფლისა და სმენა მოძღურებისა მისისა. ერთ-გზის, ოდესცა მაცხოვარი გამოვიდა იერიქოდ და გარემოცული სიმრავლისა ერისათა, მიდიოდა გზასა ზედა, ზაქემ განიზრახა ხილვა მისი, გარნა ვინაჲთგან იყო დაბალი ტანითა, ვერ მიეახლა მას სიმრავლისა-გამო ერისა; ამისთჳს მირბოდა წინა და ავიდა ხესა ზედა, რომელი იდგა მახლობლად გზისა; რათა მუნით-

გან იხილოს პირი უფლისა. შესვლა რა მას მაცხოვარმან, იცნა სურვილი გულისა მისისა და ჰრქუა მას: ზაქე, ისწრაფე და გარდამოხედ, რამეთუ დღეს სახლსა შინა შენსა ჯერ-არს ჩემი ყოფა. განკვირვებული ზაქე მიიღებს მაცხოვარს სახლსა შინა თჳსსა. ესე ვითარი მოწყალება მაცხოვრისა განაღვიძებს გულსა შინა მისსა მონანებასა; ხოლო ფარისეველნი და სადუკეველნი დრტვინვიდეს და იტყოდეს, ვითარმედ ცოდვილისა კაცისა თანა შევიდა დადგრომად. გარნა ზაქე ეტყვის მას: აჰა უფალო, ზოგი ნაყოფთა ჩემთა მივსცე გლახაკთა და უკეთუ ვისმე ცილი დავსდევ, მივაგო ოთხი წილი.

ახლა, ძმანო, ვიფიქროთ თუ რამ აცხოვნა ზაქე და რამ მიიზიდა მას ზედა ესე ვითარი მოწყალება მაცხოვრისა, რომ იგი შევიდა სახლსა შინა მისსა. ზაქე სცხოვნდა მისთჳს, რომელ, თუმცა იყო იგი ცოდვილ, გარნა მას ყოველთჳს ჰქონდა გრძნობა ცოდვისა თჳსისა და უღირსებათა თჳსთა. ვიდრემდის კაცს არ დაუკარგავს გრძნობა ცოდვისა მისისა, ვიდრემდის ახსოვს თჳსი უღირსება, ადვილად მოიქცევა და მიიღებს მოწყალებასა ღმრთისაგან. მაცხოვარი ერთ-გზის შევიდა სახლსა შინა სჳმონ ფარისეველისასა, გარნა ფარისეველმან არ მიიღო განტევება ცოდვათა, ვინაჲთგან იგი იყო ამპარტავანი და არა გრძნობდა თჳსსა ცოდვასა; ხოლო ზაქე, მგრძნობელი თჳსის ცოდვისა, მიიღებს მისგან მიტევებასა. ყოველი კაცი მას უნდა ცდილობდეს, რომ სინიდისმან მისმან არ დაუმალოს ცოდვა მისი. უცოდველი არავინ არის; არა მალ-უძს კაცსა ხორციელსა იცხოვროს ქუეყანასა ზედა და არა სცოდოს. გარნა ყოველი კაცი უნდა ცდილობდეს, რომ შეიტყოს ცოდვა თჳსი, არ ატყუებდეს და არ ამართლებდეს თავსა თჳსსა, არ მალავდეს თჳსსა ბრალსა, ერთის სიტყვით, ადვილად და სუბუქად არ უყურებდეს ცოდვასა თჳსსა. დიდი ბედნიერება და დიდი სულ-გრძელება არის, ოდესაც კაცი, ცოდვაში შთავარდნილი პირდაპირ ეტყვის თავსა თჳსსა: მე სწორედ დანაშაული ვარ: ვინც ამას

იქმს, ის გამოვა ცოდვისაგან; გარნა საუბედუროდ, კაცი ცოდვილი ამას ძნიად იქმს. ცოდვა მით არის ძნელი და წარმწყმედელი, რომელ იგი დააბნელებს გულსა და გონებასა კაცისასა; ნაცვლად მისსა, რომ იცნას ცოდვა თჳსი და მოინანოს, კაცი ცოდვილი ცდილობს, რომ თავი გაიმართლოს და ცოდვა თჳსი სხჳას დააბრალოს. სხჳანი ჩემზედ უარესნი არიანო, სხჳანიც ესრე შვრებიანო და მეც ასრე ვქმენიო; წუთისოფელი არისო, როგორ შეიძლება რომ კაცი არ შესცდესო. ამას და ამისთანას მრავალს იტყვის კაცი ცოდვილი. ადვილად შეუნდობს იგი თავსა თჳსსა ცოდვათა თჳსთა; ხან მიაწერს იგი ცოდვასა მისსა სიჭაბუკესა, ხან უმეცრებასა და ხან სხვის შეგონებასა. ესრე არა ჰქმნა ზაქემ; მან პირ და-პირ აღიარა ცოდვა თჳსი და მოინდომა მონანება. აჰა უფალო, ზოგი ნაყოფთა ჩემთა მივსცე გლახაკთა და უკეთუ ვისიმე ცილი დავსდევ, მივაგო ოთხი წილი.

ნეტარ არს კაცი იგი, რომელმან არ დაიძინა ცოდვათა შინა თჳსთა, ადვილად არ უყურებს შეცთომათა თჳსთა, არამედ ყოველს წამს ცდილობს თავი გაისწოროს და უმჯობესი შეიქმნეს. ყოველი ცოდვა მზაკვარ არს; ეშმაკი ცდილობს, რომ ცოდვა ჩუენი არა რათ მიგვაჩნდეს; გარნა, იფიქრე ძმაო ჩემო, ადვილი არისა ცოდვა, უკეთუ იგი დააბნელებს შენ შორის სატსა და მსგავსებასა ღმრთისასა, უკეთუ იგი განგაშორებს ღმრთისაგან და შთაგაგდებს გეენიასა შინა? როდესაც შენ ნათელს-იღე, მაშინ ღმერთს ის კი არ აღუთქვი, სხჳაზედ უარესი არ ვიქმნებიო, არამედ უარ-ჰყავ სოფელი და ყოველნი საქმენი მისნი; უარ-ჰყავ ეშმაკი და ყოველი მსახურება მისი; აღუთქვი ღმერთსა მიღება მცნებათა მისთა და სიწმიდით დამარხვა მათი. მეფე დავით შთავარდა ერთხელ ცოდვასა შინა; გარნა ოდესაც ნათან წინასწარმეტყველი მივიდა მასთან და ამხილა იგი, მან არცა ერთი სიტყვა სთქუა თავის გასამართლებლად, არამედ ღაღად-ჰყო სიღრმისაგან გულისა: მიწყალე მე ღმერთო, დიდითა წყალობითა.......ოდესაც შენ მისჳალ გზაზედ, ფერხი თუ წარეც ქვასა და დაეცი მიწასა ზე-

და, მაშინვე ადგები და ცდილობ, რომ გამაგრდე ფეხებზედ.... სწორედ ეგრეთვე უნდა ჰყო სულითაცა შენითა: უკეთუ შეგემთხვის რომელიმე ცოდვა, მაშინვე უნდა აღსდგე სულითა და განმტკიცდე გზასა ზედა სათნოებისასა.......ამინ.

მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა

კჳრიაკესა ზედა მეზვერისა დ̃ ფარისეველისასა.

ორნი კაცნი აღვიდოდეს ლოცვად ტაძარსა მას: ერთი ფარისეველი და ერთი მეზვერე (ლუკ. იჱ, ი).

ორნი კაცნი შევიდნეს ტაძარსა შინა ლოცვად, ვითარცა გვესმა დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან. ერთის კაცის ლოცვა იქმნა ნაყოფიერი: ღმერთმან მიუტევა მას მრავალნი მისნი ცოდვანი დ̃ გამოვიდა იგი ეკკლესიისაგან განმართლებული. მეორისა კაცისა ლოცვა დაშთა უნაყოფოდ: არათუ არ მიიღო მან მიტევება ცოდვათა, არამედ უმეტესად დამძიმდა მისი ცოდვა. რა იყო, ძმანო, ამის მიზეზი? დიდად საჭირო არს ჩუენ ყოველთათჳს გამოვიკჳლიოთ ეს საგანი: ჩუენცა ყოველნი აღვდივართ ტაძარსა შინა ლოცვად, მაშასადამე საჭირო არს ჩუენთჳს შევიტყოთ: რომელი ლოცვა გაამართლებს კაცსა დ̃ რომელი არა.

რა სახით ილოცეს ამ ორთა კაცთა? ფარისეველი იგი წარსდგა დ̃ ამას ილოცვიდა თჳსაგან: ღმერთო გმადლობ შენ, რამეთუ არა ვარ, ვითარცა სხუანი კაცნი: მტაცებელ, ცრუ დ̃ მემრუშე, გინა ვითარცა ესე მეზვერე. ვიმარხავ ორ-გზის შაბათსა შინა დ̃ ათეულსა შევსწირავ ყოვლისაგან მონაგებისა ჩემისა. აჰა ვითარ აღსწერს მაცხოვარი ლოცვასა ფარისეველისასა! რითჳს დაშთა ეს ლოცვა უნაყოფოდ? ამას არ უნდა დიდი განმარ-

ტებაჲ: თჳთ შენ გრძნობ, ძმაო ჩემო, რომ უგუნურთა ამათ სიტყუა-თა შინა ფარისეველმან გამოაჩინა ერთი მხოლოდ ამპარტავანება თჳ-სი. აქ მე სხუა რაჲმე უნდა გითხრა, ძმაო: როდესაც გესმის შენ ეს უგუნური ლოცვა ფარისეველისა, არ გაგახსენდებაა რაჲმე მსგავსი ამისი ცხოვრებისა შენისაგან? მაღალნი და უგუნურნი სიტყუანი ფა-რისეველისანი არ მოგაგონებენ შენ საკუთართა შენთა ანუ რო-მლისამე მცნობელისა შენისა სიტყუათა? ხშირად დავემსგავსებოდით ჩუენ, ძმანო ჩემნო, ფარისეველსა ამას. ვინ იცის, რაოდენ-გზის ზოგიერთი კაცი ამართლებს თავის თავს, მსგავსად ფარისეველისა ამის, მით, რომელ იგი, მადლობა ღმერთსა, არ არის ქურდი, კაცის მკულელი, მემრუშე! რაოდენ-გზის მოხდება, რომელ ოდესაც მა-მა თავის შვილს ანუ უფროსი თავის ქუშე-ვრდომს დაემდურება და აყვედრებს რომელსამე ცუდსა საქმესა, მაშინ იგი იტყვის: მადლო-ბა ღმერთს, მე ხომ ქურდი და კაცის-მკულელი არა ვარო. ანუ ოდე-საც მოძღუარი ამხილებს თავისს მოწაფეს და უხსნის, რა ცუდი საქმე უქმნია, მაშინ იგი იტყვის: მადლობა ღმერთს, ჩემზედ უარესიც არია-ნო. ერთის სიტყვით, თითქმის ყოველს კაცს აქუს ის ცუდი და მა-ვნებელი ჩუეულება, რომ იგი თავის თავს ამართლებს მით, რო-მელ არიან ბევრნი მას ზედა უარესნი: არა ვარ მე, ვითარცა სხუა-ნი კაცნი, ანუ ვითარცა მეზვერე. ჰოი უგუნურებასა შენსა, ფარი-სეველო! შენი თავი დიდად მიგაჩნია მხოლოდ მისთჳს, რომელ არიან ზოგნი შენზედ უარესნი, არა ხარ შენ ყოველთა უცუდესი. უკეთუ გსურს შენ, ძმაო, შეიტყო შენი სულიერი მდგომარეობა, არა შენსა უარესსა, არამედ შენზედ უმჯობესსა შეადარე შენი თავი; ცხოვრება შენი, ყოფაქცევა და სიცოცხლე შენი გაზომე სამღრთოჲთა მით სა-ზომითა, რომელი გიჩუენა შენ მაცხოვარმან სიტყვით და საქმით.

არა ვარ მე, ვითარცა სხუანი კაცნი, ანუ ვითარცა მე-ზვერე. გსთქუათ, რომ შენ სწორედ არა ხარ მსგავსი ძლიერ ცუდ-თა კაცთა, გარნა ემსგავსები კაცთა წმიდათა? გსთქუათ, რომ შენ

არა ხარ ბოროტის-მოქმედი, გარნა არ არის საკმაო შენთჳს მხოლოდ ის, რომ ცოდვა არ გქონდეს, არამედ ძალი უნდა ჰქმნა, სათნოება უნდა შეიძინო. ღმერთმან შენ გიწოდა სიწმიდისათჳს, სათნოებისათჳს, სასუფეველისათჳს. უკეთუ არ მიმდინარეობს შენი ცხოვრება უმჯობესისადმი, მაშა-სადამე რით გამართლდები?

არა ვარ მე, ვითარცა სხუანი კაცნი ანუ ვითარცა მეზ-ვერე: რა არის, ძმაო ჩემო, სიტყუებთა ამათ შინა შესანიშნავი და განსაკჳრვებელი? ის, რომელ ესრეთთა მაღალთა სიტყუებთა სწორედ ის კაცი ამბობს ხშირად, რომელიცა ნამდჳლად ემსგავსება ცუდთა კაცთა და არის აღვსებული ყოვლითა ბოროტებითა. კაცი წმიდა, ღჳთის-მოყუარე და ღჳთის-მოშიში ვერ გაბედავს და ვერც მოიფიქრებს თქმად ესრეთა სიტყუათა; იგი არის თავ-მდაბალი და თჳთ მცირედიცა ცოდვა, უკეთუ შეემთხჳს მას, შეაშინებს და შემუსრავს გულსა მისსა; იგი სიმდაბლესა შინა თჳსსა ყოველთჳს რაცხს თავის თავს დანაშაულად და ცოდვილად ღჳთის წინაშე; მას არა აქჳს იმედი თავის თავზედ, არამედ ღჳთისაგან ელის განმართლებასა. შენ მხოლოსა შეგცოდე ღმერთო! მე მხოლომან განვამწარენ წიაღნი მამულნი შენნი! უარესი ვარ მე და უცოდვილესი ყოველთა კაცთა! აჰა რას ლოცულობდენ მარადის უდიდესნი წმიდანი, რომელნი იყჳნენ აღვსებულ სულითა წმიდითა და სასწაულთ-მოქმედნი! ხოლო ფარისეველი იქადის; იგი არად რაცხს ზოგიერთსა ცოდვასა, იმას ცოდვად მიაჩნია მხოლოდ უსამინელესნი ცოდვანი, ვითარცა მტაცებლობა, მრუშება, კაცის კჳლა. უკეთუ ესენი არ უქმნია მას, იმას თავის თავი მიაჩნია წმიდად.

გარნა რას გვეტყჳს კიდევ ფარისეველი ესე? იგი გჳაჩუენებს ჩუენ, ვითომც მას აღუსრულებია მრავალნი სათნოებანი: ვიმარხავ ორ-გზის შაბათსა შინა და ათეულსა შევსწირავ ყოვლისაგან მონაგებისა ჩემისა. აჰა სათნოებანი ფარისეველთა! მარხვა და მსხვერპლის შეწირვა არის გზა მიმყვანებელი სათნოებისადმი და არა თჳთ სათნოება; ვინც იმარხავს, მსხვერპლს შესწირავს, წირვა-ლოცვას

ისმენს, გარნა შინაგანი სიწმიდე არ მოემატა, სულით და გულით უმჯობესი არ შეიქმნა, ის ემსგავსება კაცსა მას, რომელი გზასა ზედა სდგას და წინ არ მიდის. ცხად არს, რომ ესრეთი კაცი მოჩჳენებისათჳს, ესე იგი ფარისეველობით აღასრულებს ესრეთთა გარეგანთა საქმეთა.

ახლა მივიქცეთ მეზვერისადმი და შევიტყოთ, როგორ ლოცულობდა იგი: ხოლო მეზვერე იგი შორს-სდგა და არა იკადრებდა თვალთაცა ზე აღხილვად, არამედ იცემდა მკერდსა და იტყოდა: ღმერთო მილხინე ცოდვილსა ამას! ცხად არს, თუ ვითარითა სიმდაბლითა, გრძნობითა და შემუსრვილითა გულითა ლოცულობდა მეზვერე იგი; იმან შეიგნო თჳსი მდგომარეობა, იგი აღარ ატყუებდა თავის თავს. ვინ იცის, იქმნება ისიც კი ორ-გზის იმარხვიდა, ვითარცა ფარისეველი, შაბათსა შინა; უთუოთ იგიც ათეულსა აძლევდა მონაგებისაგან თჳსისა, ვინაჲთგან იგიცა იყო ურია. ხოლო ურიასნი მტკიცედ აღასრულებდენ ესრეთთა მცნებათა, გარნა როგორ-ღა გაახსოვდებოდენ მას ესრეთნი ფუჭნი საქმენი, ვინაჲთგან გული მისი იყო შემუსვრილ, მას ახსოვდა მხოლოდ თჳსი უღირსება და თჳსი ცოდვა.

ღმერთო მილხინე მე ცოდვილსა. ბევრს სიტყუას არ ამბობს იგი; ნაცულად სიტყუათა ისმის მხოლოდ ოხრვა მისი და გულის-ცემა. ვინც ღრმად გრძნობს, ვისიც გული არის აღელვებული, იგი ბევრს ვერა რას იტყვის; ან რათ უნდა ღმერთსა სიტყუანი შენნი, ძმაო! ღმერთი ხედავს შენს გულს, იგი ხედავს რა გრძნობით მიდიხარ შენ ეკკლესიაში. სთქვი შენცა ძმაო, სიღრმისაგან გულისა შენისა: ღმერთო მილხინე მე ცოდვილსა ამას, და ღმერთი, მიმხედველი გულისა შენისა სიმდაბლისა და გრძნობისა, გილხენს და გაცხოვნებს შენ. ამინ.

მ ო ძ ღ უ̂ რ ე ბ ა

კჳრიაკესა ზედა მეზვერისა დ̃ ფარისეველისასა.

აწინდელსა კჳრიაკესა წმიდამან ეკკლესიამან დააწესა წაკითხჳა სახარებისაგან მეზვერის დ̃ ფარისეველის იგავისა, მისთჳს რათა ჩუენ, მსმენელნი იგავისა ამის, ვეკრძალებოდეთ ფარისეველურს ცოდვასა დ̃ ვბაძვიდეთ მეზვერის სიმართლესა დ̃ მონანებასა.—

ფარისეველობა, ძმანო ჩემნო საყუარელნო, არის ერთი უსაშინელესთა დ̃ უმძიმესთა ცოდვათაგანი, რომელნი ბუდობენ გულსა შინა კაცისასა. იგი მით უმეტესად არის მძიმე დ̃ მავნებელ, რომელ თითქმის ძვირად მოიპოვება ქრისტიანთაზედ კაცი რომლითამე სახითა, ანუ რომელთამე შემთხვევათა შინა არა მოზიარე ამ ცოდვისა. რასა შინა მდგომარეობს ფარისეველობა? იგი მდგომარეობს მას შინა, ოდესაც კაცი გარეგანითა თჳსითა, ვითომც წესიერითა დ̃ მოსაწონითა ყოფაქცევითა, მხოლოდ დაჰფარავს შინაგანთა მისთა უსახოთა დ̃ უშვერთა თჳსებათა; ოდეს იგი მოაჩვენებს თავსა თჳსსა, ვითარცა კეთილსა დ̃ მართალსა, გარნა თჳთ კი არ არის ესრეთი დ̃ მით აცთუნებს ქრისტიანესა; ერთი სიტყვით, ოდეს იგი მიითვისებს სახესა სათნოებისასა, მაშინ ოდეს ძალი სათნოებისა შორს არს გულისა მისისაგან. გარნა რისთჳს ვცდილობთ ჩუენ ფარისეველობის აღწერასა სიტყვითა ჩუენითა: თჳთ მაცხოვარმან ვრცლად აღწერა შესაძრწუნებელთა სიტყვათა შინა ფარისეველობა დ̃ მოქმედება მისი. ფარისეველნი, სიტყვისამებრ მაცხოვრისა, ყოველთა საქმეთა მათთა იქმენ საჩ-

კენებელად კაცთა (მატ. კგ, დ.); იგინი შესჭამენ სახლებთა ქვრივთასა და მერმე გრძლად ილოცვენ (მუხ. იგ). აღასრულებენ მხოლოდ მცირეთა და გარეგანთა მცნებათა და დასტოვებენ უმძიმესსა სჯულისასა, სამართალსა და სიყვარულსა; განსწმედენ გარეგანსა ჭურჭლისასა, ხოლო შინაგანი მათი სავსე არის ნატაცებითა და არა-წმიდებითა (კე). იგინი ემსგავსებიან საფლავთა განგოზილთა, რომელი სჩანედ გარეშე მშვენიერი, ხოლო შინაგან სავსე არიედ მჳალებითა მკჳდართათა. ვაჲ თქჳენდა მწიგნობარნო და ფარისეველნო ორგულნო; რამეთუ მიიღებთ უმეტესსა სასჯელსა; ცოფნო და ბრმანო, გველნო ნაშობნო იქედნეთანო, ვიდრემე განერნეთ სასჯელსა მას გეენიასასა. აჰა ვითართა საშინელთა სიტყვათა შინა აყვედრებდა მაცხოვარი ფარისეველთა. რას ნიშნავს ეს, ძმანო ჩემნო? როგორ მოხდა, რომელ ყოვლად მშვიდი იგი და ყოვლად მოწყალე, განსორციელებული ცოდვილთა-თჳს უფალი თითქმის დაივიწყებდა მოთმინებასა და შებრალებასა, ოდეს უბნობდა ფარისეველთა ზედა? ღჳთაებრივითა სიბრალულითა აღვსებული იგი, რომელმან შეიწყნარა ცოდვილი ქალი, ღირსი სიკჳდილისა, რისთჳს აღწერდა ესრეთითა ფიცხელთა და მრისხანეთა სიტყვათა შინა ბოროტებასა ფარისეველთასა? სჩანს, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, რომელ საშინელ არს ცოდვა ფარისევლობისა! რისთჳს? მისთჳს, რომელ ფარისეველი ცხოვრებითა თჳსითა თითქმის შეაგინებს თჳთ სათნოებასა; იგი ზოგჯერ სხჳათა კაცთაცა შეაძულებს ღჳთის-მსახურებასა; იგი განაუქმებს ღჳთის-მოყვარებასა და მრავალთა კაცთა დააბრკოლებს სულის ცხოვნებასა. ვაჲ თქჳენდა მწიგნობარნო და ფარისეველნო ორგულნო, რამეთუ დაჰხშავთ სასუფეველსა ცათასა წინაშე კაცთა, თქჳენ შეარახჳალთ და შემავალთა არა უტევებთ შესჳლად (თ. კგ. იდ). რა სახით? ესრეთ, რომელ კაცი გულ-წრფელი, მხედველი ფარისევლობითის ყოფა-ქცევისა, ხშირად უკუნ-იქცევა ღჳთის-მსახურებისაგან.

ჩჳჱნ ვსთქვით, რომელ თითქმის არ მოიპოვება კაცი, სრულიად უცხო ამ ცოდვისა. ჭეშმარიტად, ძმაო ჩემო! ყოველთჳს, ოდეს-ცა შენ ნაცჳლად გულის გაწმედისა და ცუდთა ჩვეულებათაგან განშორებისა, მალავ ცოდვასა სიღრმესა შინა გულისა შენისასა და მიიღებ კეთილსა გარეგანსა სახესა, ფარისევლობასა შინა შთავარდები. ფარისევლობ, ოდეს შენ პირის-პირ კაცს აქებ და ეფერები და პირ-იქით ცუდათ ახსენებ მას; ფარისეველი ხარ, ოდეს ელაპარაკები რა შენზედ უფროს კაცსა, ამბობ არა იმას, რასაც გული გეტყვის, არამედ რაც იამება იმ კაცს, არა სიმართლეს იტყვი, არამედ რასაც მოითხოვს შენი საკუთარი სარგებლობა. ფარისეველი ხარ, ოდეს შენ ერთს კაცს აქებ, არა მისთჳს, რომელ იგი ღირსი არის ქებისა, არამედ მისთჳს, რომ იგი არს მოყვარე და მეგობარი შენი, ხოლო მეორეს განიკითხავ მისთჳს, რომელ იმას აქჳს შენთან მცირე-ოდენი უკმაყოფილება; ოდეს ენითა შენითა ამტკიცებ დიდსა სიყვარულსა სიმართლისა და სათნოებისასა, ხოლო საქმით კი უმართლო ხარ. რა არის თუ არა ფარისევლობა, ოდეს სინიდისი გამხილებს შენ რომელთამე ცოდვათა-თჳს და შენ კი პირ-მოთნედ იტყვი: ღმერთი მოწყალე არისო, რა ვქმნაო; კაცი სუსტი არისო, სხჳანიც ესრეთ სცხოვრებენ, ვინ არის უცოდველი ქჳჱყანაზედაო, თავის დროზედ მოვინანებო; ყოველთა შინა ესე ვითართა შემთხვევათა კაცი ცხადად ეზიარება ფარისევლობის ცოდვასა.

გარნა აქ, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, მე გამოვითხოვ ნებასა, ვითარცა სულიერი თქჳჱნი მოძღჳარი და მზრუნველი, გადავსდგა კიდევ ერთი ნაბიჯი და ვაახლო სიტყვა ჩემი თქჳჱნდამი. ვინაჲთგან სიტყვა ჩჳჱნი არის ფარისევლობასა ზედა, მაშა-სადამე იგი უნდა იყოს პირ-უთნებელი და განშორებული ფარისევლობისაგან. და ესრეთ, ვიტყვი პირ-უთნებლად, ჩჳჱნ მცხოვრებთა ამ ქჳჱყანისათა გვაქჳს საკუთარი მიდრეკილება ფარისევლობისადმი. ეს გამოჩნდება უმეტესად მით, რომელ ხშირად სიტყვანი ჩჳჱნნი არიან წინააღმდეგნი საქმეთა

ჩჳჱნითა, და გარეშეობა ჩჳჱნი არ ეთანხმება შინაგანსა ჩჳჱნსა. ის მართალია, რომელ ყოველთა მცხოვრებთა ჩჳჱნის ქჳჱყანისათა, ვიწყოთ დაბალის ხალხისაგან ვიდრე აზნაურთ და თავადთამდე, აქჳსთ და იციან უმეტესი ზრდილობა და თავაზობა, ვიდრე სხჳსათა კავკასიის მცხოვრებთა, გარნა ისიც უნდა აღვიაროთ, რომელ ამ ზრდილობას და თავაზობასა ხშირად გარევს ფარისევლობა. ვგონებ, რომ უმჯობესი და ყოვლად საქები ზრდილობა ის არის, როდესაც კაცი იქცევა გულ-წრფელად.

ვიცნოთ, ძმანო, თავნი ჩჳჱნნი; ნუ ვიქმნებით პირ-მოთნე ნურაოდეს, ნურცა თავთა წინაშე ჩჳჱნთა, ნურცა წინაშე სხჳსათა, არამედ გულ-წრფელად აღუაროთ ღმერთსა ნაკლულევანებანი ჩჳჱნნი. ვევედროთ ღმერთსა, რათა მადლითა თჳსითა განაქარვოს და ამოიფხვრას ყოველი ფარისევლობა გულთა შინა ჩჳჱნთა და მოგვცეს გული წრფელი და მართალი. ამინ.

მოძღჳრება

მეზვერისა და ფარისევლის კვირიაკესა ზედა.

«ორნი კაცნი აღვიდოდეს ლოცვად ტაძარსა მას, ერთი ფარისეველი და ერთი მეზჳერე» (ლუკ. იჱ, ი).

მრავალნი ცოდვანი სტანჯვენ ქჳეყანასა ამას შინა დაცემულსა ბუნებასა კაცისასა, გარნა არცა ერთი მათგანი არ არის უსაშინელესი ფარისევლობისა, მისთჳს რომელ არცა ერთი მათგანი ეგრეთ არ მოეკიდება გულსა კაცისასა, ვითარცა ფარისევლობა; არცა ერთი მათგანი იმ ზომად არ მოინადირებს სულსა მისსა და ისრე ღრმად არ შთანერგდება ბუნებასა შინა მისსა. ყოველნი სხვანი ცოდვანი მხოლოდ ერთ დროს და ერთ ჭასაკსა შინა მოეკიდებიან კაცსა, ფარისევლობა სიყრმითგან საფლავამდის მისდევს მას; ყოველი სხვა ცოდვა გაერევა და გამოჩნდება მხოლოდ ზოგიერთთა საქმეთა შინა, ეს ყოველ სიტყვაში და ყოველ საქმეში; ფარისევლობა ყოველ მოქმედებას გასვრის და გააუწმინდურებს, ყოველ ჭაზრს და სიტყვას მისცემს რაღასაც ცუდად განსხვავებულს ფერს; გარნა უმაღლესი სიცუდე ფარისევლობისა ის არის, რომელ იგი ატყუებს კაცსა. კაცი მყოფი ფარისევლობასა შინა ფიქრობს, ვითომც იგი არის კეთილი და სათნო ღვთისა.

რა არს, ძმანო, ფარისევლობა? გავიცნათ იგი დღეს. აღვსწეროთ მისნი ნიშნები; ვიცნათ მახლობლად ეს საშინელი მტერი ჩვენი, რათა არ შემოგვეპაროს იგი ჩუმათ და არ წარიტაცოს ჩვენი გული.

დიდი კრძალვა და სიფრთხილე მართებს ყოველს კაცსა, რათა დაიცვას თავი თჳსი ცბიერისა ამის და მატყუებელისა მტერისაგან, ვინაჲთგან იგი ვითარცა ერთი მოლიქნე და ცრუდ-მომფერებელი მეგობარი უეცრად შეეპარება ადამიანს გულში და მოინადირებს სულსა მისსა.

დღეს წარკითხულის სახარებისაგან იგავი კარგად აღსწერს ფარისეველის მოქმედებათა და გაგვაცნობს ჩუენ მისთა თჳსებათა.

ორნი კაცნი აღვიდოდეს ლოცჳად, ტაძარსა მას, ესრეთ იწყო მაცხოვარმან იგავი ესე,—ერთი ფარისეველი და ერთი მეზვერე. ფარისეველი იგი წარსდგა და ამას იტყოდა თჳსაგან: ღმერთო გმადლობ შენ, რამეთუ არა ვარ, ვითარცა სხჳანი; ამ სიტყვებისაგან იცან, ძმაო, რომელ პირველი თჳსება ფარისევლობისა არის ამპარტავანება ანუ გულ-დიდობა; ფარისეველი შევიდა საყდარში ლოცჳად და ნაცჳლად ლოცვისა წარსდგა, ესე იგი წინ-დადგა და იწყო ქება თავის გულში თჳსის თავისა. რა საშინელი ამპარტავანება და გულ-დიდობა უნდა ჰქონდეს კაცსა, უკეთუ იგი საყდარშიაცა დროსა ლოცვისასა არ იქცევა თავ-მდაბლად, არამედ იქაც ახსოვს თჳსი გულ-დიდობა, იქაც ეძიებს პატივსა და წინ-დგომასა, იქაც მისთჳს შევა, რათა აჩვენოს სხჳათა თჳსი დიდ-კაცობა და სიმდიდრე. ახლაც არიან მრავალნი მსგავსნი ამ ფარისეველისა! ახლაც მრავალნი არ იგადრებენ საყდარშიაც თავ-მდაბლად ქცევასა. მეტადრე სოფლებში, არათუ მრავალნი ეძიებენ წინ-დგომასა, არამედ ეჯავრებათ, თუ მათ სიახლოვეს დადგა ვინმე დაბალი და ღარიბი კაცი. დროსა ლოცვისასა გულ-მაღლად იხედვენ გარემო მათსა, პირის სახეზედ გამოხატული აქჳსთ რაღაც ამპარტავანება, პირ-ჯჳარს მძიმედ იწერენ, ვითომც არცკი კადრულობენ პირ-ჯჳრის დაწერასა და დიდად ავალებენ ღმერთსა მათის პირ-ჯჳრის დაწერითა. მოკლედ, ახლაცა ვიეთნიმე ქრისტიანენი, რომელთა აქამომდე არა უცნობიათ სული ქრისტესი და ემსგავსებიან ძველთა მათ ფარისეველთა. გარნა მივიქცეთ კჳალად იგავისადმი და ვიხილოთ, ვითარ ილოცვიდა ფარისეველი თავის გულში.

ფარისეველი იგი წარსდგა და ამას იტყოდა თჳსაგან: ღმერთო გმადლობ, რამეთუ არა ვარ ვითარცა სხუანი კაცნი მტაცებელ, ცრუ და მემრუშე, გინა ვითარცა ესე მეზვერე......რა ლოცვა იყო ეს ლოცვა! ლოცვაში კაცი შიშით და ძრწოლით უნდა აღუა-რებდეს ღმერთსა უღირსებასა თჳსსა და გამოითხოვდეს მისგან ცოდ-ვათა შენდობასა, და თუ გინდ მლოცველი გრძნობდეს თავის გულში, რომ მან შეძლებისამებრ თჳსისა დაიცვა სჯული ქრისტესი და არა თუ არ შთავარდნილა არს რომელთამე დიდთა ცოდვათა შინა, არამედ მა-დლითა ღუთისათა დაუმარხავს მცნებანი ღუთისანი, მაშინაც ამას უნდა მიაწერდეს ღუთის მადლსა და მადლობასა შესწირვიდეს ღმერთსა, და გამოითხოვდეს მისგან, რათა მომავალს დროსაცა შინა დაიცვას იგი ცოდვათაგან. გარნა ფარისეველი იგი აქებს თავის თავს და რით იქებს იგი თავს? მით რომ იგი არ არის ცრუ, მემრუშე და მტაცებელი. რა ქება არის ეს? ესრეთ შეუძლიან იქოს თავი თჳთ უბოროტესმა ავაზაკ-მა. გარნა აქ, ძმაო, მიაქციე საკუთარი ყურადღება ამ სიტყვებს: არა ვარ ვითარცა სხუანი კაცნი, ანუ ვითარცა ესე მეზვერე. ეს სიტყვები გამოაჩენენ მეორესა ხაზსა ფარისევლობის ხასიათისასა, ანუ მეორესა მისსა თჳსებასა; ეს თჳსება არის შეურაცხ-ყოფა, ანუ დაკნი-ნება მოყუსისა: არა ვარ ვითარცა სხუანი კაცნი...... მე არ ვემსგავ-სები სხუათა კაცთა, მე სხუაზედ უმჯობესი ვარ, სხუანი ცუდნი არიან.

არ გენიშნებაა აქ, ძმაო, ზოგიერთის შენის მცნობის თქმულობა და ლაპარაკი? ეს უგუნური სიტყვა ფარისეველისა არ მოგაგონებსა ზო-გიერთთა ახლანდელთა ქრისტიანეთა ლაპარაკსა? არ გახსოვსა, რას იტყვიან ზოგიერთნი და იქმნება შენც გითქუამს, და იქმნება, ვინ იცის, მეც მითქუამს ამის მსგავსი სიტყვა. მართალია, ესრეთ პირდაპირ არ იტყვი შენ: მე სხუაზედ უმჯობესი ვარო, მაგრამ ზოგჯერ შენის ლა-პარაკისაგან პირდაპირ ის აზრი გამოდის, რომ შენ არა ხარ ვი-თარცა სხუანი კაცნი. როდესაც შენ მოჰყვები და იწყებ ვრცლად გან-კითხუასა მოყუასთა შენთასა, მჭევრ-მეტყველად აღწერ მათთა შეც-

თომათა და სიცუდესა, ქცინი მათთა საქმეთა და თჳსებათა, მაშინ შენ საუბარში ისმის რაღაც მსგავსი ამ ფარისეველის სიტყვისა, თითქოს იმას ამტკიცებ, რომ შენ არა ხარ მსგავსი იმ კაცისა, რომელსა განი-კითხავ, შენ ისრეთ არ შესცოდები, შენ უფრო ჭკჳიანი ხარ.......სწორეთ ესრეთი ჰაზრი გამოდის ხშირად შენის საუბრისაგან. იქმნება შენ თჳთონაც არა გრძნობ ამას, მაგრამ ფრთხილ იყავ: ფარისევლობა დი-დად მზაკვარია; იგი ხშირად შენდა უცნობლად დაიბუდებს შენ გულ-ში, იგი ზოგჯერ შენდა შეუტყობლად მიაბრუნებს შენთა სიტყვათა და საქმეთა მუნ, სადაცა შენ არ გსურდა.....გარნა მივიქცეთ კჳალად ფარისეველისადმი...........

მან ესრეთ განაგრძო თავის გულში ლოცვა: ვიმარხავ ორ-გზის შაბათსა შინა და ათეულსა შევსწირავ ყოვლისაგან მონაგებისა. ვაჲმე, ძმაო, რა საშინელი და ზარ-დამცემელი ჰაზრი გამოდის სიტყვა-თა ამათგან! თურმე მარხვა და მსხვერპლის შეწირვა ორ ნაირი ყოფილა! თურმე მარხვაცა და შეწირვაცა ზოგჯერ გამოდის არა სინანულისა და ღ̂თის-მოყ̂არებისა, არამედ ამპარტავანებისაგან; თურმე შესაძლებე-ლი არის მარხვაცა და მსხვერპლის შეწირვაცა ნიშნავდეს და მოასწავებ-დეს არა მადლსა და ღ̂თის-მსახურებასა, არამედ ერთსა მხოლოდ ცო-დვასა და ღ̂თის-წინააღმდეგობასა! რისთჳს იქებდა ფარისეველი თავ-სა, უკეთუ ეს ესრეთ არ იყოს! რაჲ არს და რას ნიშნავს ჭეშმარიტი მარხვა და მსხვერპლის შეწირვა? მეტი არაფერი, მხოლოდ გლოვა, მო-ნანება, შეწუხება, ტირილი და ღ̂თის ვედრება. როდესაც კაცი ჭეშ-მარიტად მარხულობს, ამითი ნიშნავს რომ იგი არის შეწუხებული ცო-დვათა თჳსთა თჳს. რითღა შეუძლიან მას სიქადული? არა! ამ ფარისე-ველმა არ იცოდა, რა არის ჭეშმარიტი მარხვა და მსხვერპლის შეწირ-ვა? მისი მარხვა ყოფილა ნაყოფი მისისა ორგულებისა და ამპარტა-ვანებისა; მას უმარხავს მხოლოდ თავის მოწონებისათჳს და პატივის მიღებისათჳს. აჰა, ძმაო, კიდევ ერთი ხაზი ანუ ნიშანი ფარისეველის ხასისა. იგი თუ რაჲმეს იქმს, მხოლოდ გარეშეობით და მოჩვენებით.

თუ მარხულობს, მხოლოდ კაცთა საჩვენებლად; მსხვერპლს შესწირავს და გლახაკს მისცემს მოწყალებასა მხოლოდ მაშინ, როდესაც სხუანი დაინახვენ, და ესრეთ ყოველ საქმეში და ქცევაში. თუ ლაპარაკში იგი გარწმუნებს, რომ არის მეგობარი და კეთილის მსურველი, ნუ დაუჯერებ; როდესაც მწუხარითა სახითა გელაპარაკება რომელსამე ცოდვასა და უსამართლოებასა ზედა, ვითომც მას ეძაგებოდეს ის უმართლოება, ნუ დარწმუნდები; უთუოდ იგი არის პირველი მოქმედი იმ უსამართლოებისა. რაოდენი არიან ესრეთნი პირნი ჩუენ შორის, რომელნი მრისხანითა სახითა და ფიცხელთა სიტყვათა შინა განიკითხავენ მოყუასთა მათთა; გაიგონებ რა, იფიქრებ: ამაზედ უმჯობესი კაცი არ არისო, ამას ყოველი ცუდი საქმე ეძაგებაო; გარნა ვინ იცის, იქმნება მას არ ჰქონდა შემთხვევა, თვარემ პირველი იგივე აღასრულებდა იმ საქმეს, რომელსაც ესრეთ განიკითხავს. მაგალითებრ, რავდენი იქმნება ჩუენ შორის ისრეთი პირი, რომ, ოდესაც შემთხვევა არა აქუს და არ შეუძლიან ქრთამის აღება, მაშინ გულ-მოსრული და გაფიცხებული სწყევლის ქრთამსა და ქრთამის ამღებსა, გარნა როდესაც მიეცა შემთხვევა, თჳთონ სხუაზედ უარესად იწყებს ქრთამის ღებასა.

ესრეთი იყო ლოცვა უგუნურისა მის ფარისეველისა და ესრეთნი არიან სამნი მისნი ბოროტნი თჳსებანი, ესე იგი: ამპარტავანება, მოყუსის შეურაცხ-ყოფა და პირში მოფერება ანუ მოტყუება!

ხოლო უკეთუ გსურს შეიტყო, ძმაო ჩემო, რაი არს ჭეშმარიტი ლოცვა და მონანება, მიაქციე ყურადღება ლოცვასა მეზვერისასა: ხოლო მეზვერე იგი შორს ჰსდგა და არა იკადრებდა თვალთაცა ზე აღხილვად, არამედ იცემდა მკერდსა და იტყოდა: ღმერთო მილხინე ცოდვილსა ამას! მონანული მეზვერე, შემუსვრილი და შეწუხებული ვერ გაბედავდა წინ დგომასა......იგი შორს სდგა.....იგი ესრეთ იყო შეწუხებული თჳსის საკუთარის გრძნობისაგან, რომელ თითქმის თავის თავი ეძაგებოდა მას. იგი ვერ ბედავდა ზე აღხილვად და გარემოს მისსა მიხედვად; იგი მხოლოდ იცემდა მკერდსა და იტყოდა: ღმერთო მილხინე მე ცოდვილსა.

წინააღმდეგ ფარისეველის ვრცლად მოთხრობისა იგი წარსთქუამს მხოლოდ ოთხთა ამათ ლექსთა: ღმერთო მილხინე მე ცოდვილსა ამას.

გარნა ვითარსა უღრმესსა გრძნობასა და სიმდაბლესა გამოაჩენს მისი მოკლე სიტყვა!

იგი თავს აღარ იმართლებს, მსგავსად ფარისეველისა. მან იგრძნო, რომ აქა ყოველი თავის გამართლება იქმნებოდა ერთი მხოლოდ მზაკვარება და სიცრუე; იგი მხოლოდ სწუხს, სტირის და იცემს მკერდსა ზედა და იტყვის: ღმერთო მილხინე მე ცოდვილსა ამას.

ღმერთო გვილხინე ჩუჱნცა ცოდვილთა! ესრეთ სიღრმისაგან გულისა წარვსთქუათ ჩუჱნცა ქრისტიანენო: ღმერთო გვილხინე ჩუჱნცა, რომელნი სიტყვით და საქმით ხშირად დავემსგავსებით ფარისეველსა ამას, გარნა არა გვაქუს მონანება მეზვერისა: ღმერთო გვილხინე ჩუჱნცა ცოდვილთა ამათ! ამინ.

მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა

კვირიაკესა ზედა უძღებისასა.

განვიხილოთ, ძმანო ქრისტიანენო, დღეს წარკითხული სახარებისაგან იგავი, შევიტყოთ რას ნიშნავს იგი და რას გვასწავლის მით მაცხოვარი.

კაცსა ვისმე, პატიოსანსა და მდიდარსა, ესხნენ ორნი ძენი. უმცროსმან ძემან მისმან უთხრა მას ერთ-გზის: მამაო, მომეც მე ჩემი ნაწილი სამკვიდრებელისაგან, რათა წავიდე და ვიცხოვრო მე თჳსად. განუყო მას მამამან ნაწილი მისი და არა მრავალთა დღეთა შემდგომ წარიღო მან იგი და წარვიდა ერთს შორს სოფელსა. იქ იწყო მან ცხოვრება არა-წმიდებით და მოკლე დროს განაბნია მან ყოველი ქონება თჳსი. ამ ჟამად მოხდა იქ დიდი შიმშილი, მოაკლდა მას საზრდო და იძულებულ-იქმნა დადგომად ერთისა მუნ მცხოვრებთაგანისა მოსამსახურედ, რომელმან გაგზავნა იგი მწყემსად ღორთა. და აჰა ესერა წარჩინებულისა მამისა ძე იგი ისრეთსა უკიდურესსა მდგომარეობასა შინა შთავარდა, რომელ გული ეტყოდა მას განძღებად მუცლისა რქისა მისგან, რომელსა სჭამდენ ღორნი და ისიცა არავინ მისცის მას. გარნა ბოლოს მოეგო იგი თავსა თჳსსა, ესე იგი იფიქრა და მიხჳდა ვითარისა მდგომარეობისადმი მიიყვანა იგი ცოდვამან და ურჩებამან მისმან. მან ჰსთქუა: რავდენთა სასყიდლით-დადგინებულთა მამისა ჩემისათა ჰმატს პური და მე აქა სიყმილითა წარვსწყმდები; ადვსდგე და წარვიდე მამისა ჩემისა და ვჰრქუა მას: მამაო, ვსცო-

დე ცად მიმართ და წინაშე შენსა და არღარა ღირს ვარ წოდებად მედ შენდა, არამედ მყავ მე ვითარცა ერთი მუშაკთა შენთაგანი. მაშინ აღსდგა, წარვიდა მამისა მიმართ და ვიდრე შორს-ღა იყო, იხილა იგი მამამან მისმან და შეეწყალა მას; მირბიოდა და დავარდა ქედსა მისსა ზედა და ამბორს-უყოფდა მას. მამაო,—რქუა ძემან, ვსცოდე ცად მიმართ და წინაშე შენსა და არღარა ვარ მე ღირს წოდებად მედ შენდა, არამედ მყავ მე ვითარცა ერთი მუშაკთაგანი (ლუკ. იე, იჱ. ით. კ). გარნა მამასა გაეხარდა მოქცევა მისი, უბრძანა მოსამსახურეთა თჳსთა შემოსონ იგი სამოსლითა ახლითა და შეაცვან ბეჭედი თითსა მისსა; შემდგომ დაუკლა ზუარაკი ჭამებული, მოუწოდა მეგობართა თჳსთა და იხარებდა ბრწყინვალედ. ამ ჟამად მე იგი მისი უხუცესი იყო სხუაგან და მობრუნდა რა სახლსა შინა მისსა, იხილა სერობა დიდი და განცხრომა, ჰკითხა ერთს მოსამსახურესა მიზეზი; შეიტყო-რა, გაჯავრდა და არ უნდოდა შესულა სახლსა; გამოვიდა მამა და სთხოვა მას შემოსულა, ხოლო მან უპასუხა: მე ყოველთჳს შენთან ვიყავ, შენ გმონებდი და ერთხელაც ერთი თიკანი არ მომეც მე, რათა განვიხარო მეგობართა ჩემთა თანა; ხოლო ძე ესე შენი, რომელმან შესჭამა ნახევარი საცხოვრებელისა შენისა მეძავთა-თანა, მოვიდა რა, დაუკალ მას ზუარაკი ჭამებული და გაიხარე. მამამან უპასუხა მას: შვილო, შენ მარადის ჩემთანა ხარ და ჩემი ყოველი შენი არს; ხოლო აწ მხიარულება და სიხარული ჯერ-არს, რამეთუ ძმა ესე შენი მომკუდარ-იყო და განცოცხლდა, წარწყმედულ-იყო და იპოვა.

ცხად არს, ძმანო ჩემნო, ჰაზრი იგავისა ამის: მამა, რომელსა ესხნენ ორ ძე, ნიშნავს თჳთ ღმერთსა; ძე უფროსი ნიშნავს კაცსა მართალსა და ღუთის-მოყუარესა, რომელი მარადის იმყოფება სახლსა შინა მამისა თჳსისა ზეციერისა, ესე იგი მარადის აღასრულებს მცნებათა მისთა. ხოლო ძე უმცროსი და ყოველი მოქმედება მისი გამოხატავს ცხოვრებასა კაცისა ცოდვილისასა. კაცი ცოდვილი, მიიღებს რა

ღჳთისაგან სამკვიდრებელსა თჳსსა, ესე იგი ჭკჳსსა, გონებასა, სიმრთელესა, სულსა და ჴორცსა და ყოველსა, რაიცა აქუს კაცს, განეშორება მამასა თჳსსა ზეციერსა და დალევს ამათ ყოველთა ცოდვასა და უსჯულოებასა შინა. უმცროსი იგი ძე, განაბნია რა ყოველი საცხოვრებელი მისი, შეიქმნა მწყემსად ღორთა და იყო მშიერ და უძლებ. ეს გამოხატავს უკიდურესსა დაცემასა და წახდენასა კაცისა ცოდვილისასა, ოდეს იგი ესოდენ დაემონება უწმიდურთა ვნებათა, რომ შეიქმნება მსგავს უუწმიდურესისა პირუტყვისა. გარნა უკანასკნელ უძლები იგი შვილი მოეგო თავსა თჳსსა. ვიფიქროთ ძმანო გულის-ხმიერად სიტყვათა ამათთჳს: მოეგო თავსა თჳსსა. მოქცევასა და სინანულსა კაცისასა წინა-უძღვის ესე: მოეგო თავსა თჳსსა, ესე იგი შთაიხედა გულსა შინა თჳსსა და საძაგელ ეჩვენა მას მდგომარეობა მისი. ცოდვა მხოლოდ იქამდის უფლებს გულსა შინა კაცისასა, ვიდრემდის კაცს გონება აქუს დაფანტული, ვიდრემდის იგი არ მოეგო თავსა თჳსსა. გარნა ამაოდ ცდილობს კაცი ცოდვილი სრულიად დაივიწყოს თავი თჳსი და დაახშოს სინიდისი; ამაოდ ფიქრობს იგი, რომელ ცოდვა დააკმაყოფილებს მას და სრულიად დაავიწყებს სახლსა და მამულსა მისის მამისასა, რომელსა განეშორა იგი. მოვა ჟამი, ოდეს სული მისი, შექმნილი სახედ და მსგავსად ღჳთისა, იგრძნობს მოწყენასა და მწუხარებასა, შთავარდება საშინელსა შინა შიმშილსა. ცოდვა ვერ გაამძღობს და ვერ გაამბედნიერებს უკჳდავსა სულსა კაცისასა; ცოდვა მხოლოდ ერთის წამს ამხიარულებს კაცსა; გავა წამი და ნაცვლად სიტკბოებისა დარჩა გულსა შინა სიმწარე, მოწყინება და სინანული. ნეტარ არს კაცი იგი, რომელმან ჟამსა ამას მოწყინებისა და სინანულისასა მსგავსად უძლებისა მის, უთხრას თავსა თჳსსა: რათა ვსტანჯავ მე სულსა ჩემსა, რათ ვატყუებ მე უბედურსა გულსა ჩემსა, რისთჳს ვკჳდები მე შიმშილით, აღვსდგე და მივიდე მამისა ჩემისადმი: იგი მოწყალე არს, იგი კჳალად მიმიღებს მე, და მუნ მოვიპოვო მხიარულება და განსვენება სულისა ჩემისათჳს.

ესრეთვე ჭქმერი შენცა, ძმაო ჩემო! აღსდეგ და მიიქეც მამისა შენისადმი; იგი არ გაუყვედრებს ურჩებასა და ცოდჳასა შენსა არცა ერთითა სიტყუითა, არამედ მიგიღებს შენ სიყუარულითა და სისარულითა; იგი შეგმოსავს შენ ახლითა სამოსელითა, ესე იგი მოგანიჭებს ახალსა მადლსა და სათნოებასა სულიერსა; იგი შეგაცუამს თითსა ზედა შენსა ბეჭედსა ძვირ-ფასსა, ვითარცა ნიშანსა შერიგებისა და ღირსებისა შენისასა; იგი დაჰკლავს ზუარაკსა ჭამებულსა, ესე იგი განგაძღებს შენ ნუგეშითა სულიერითა; ანგელოზნი ზეცათანი, ვითარცა თქმულ-არს სახარებასა შინა, განიხარებენ ღ̃თისა-თანა შენისა მოქცევისა და ცხოვრებისათჳს.

გარნა რასა ნიშნავს და რას გვასწავლის ჩუ̃ნ, ძმანო, სიტყუა იგი უმცროსისა ძმისა, რომელსა ეწყინა მობრუნება უძღებისა ძმისა და მოწყალება მისდამი მამისა თჳსისა?

შეიძლება რომ ამ სოფლად იყოს კაცი ვინმე ღ̃თის-მოყუარე, რომელი მარადის ემსახურება ღმერთსა და მარადის აღასრულებს მცნებათა მისთა, გარნა ითმენდეს ჭირსა და განსაცდელსა. შეიძლება რომ მან ოდესმე იფიქროს გულსა შინა თჳსსა: ღმერთო! მე ყოველთჳს შენ გემსახურები, ყოველთჳს აღვასრულებ მცნებათა შენთა, გარნა არცა ერთი ნუგეში არ მომეც ქუ̃ყანასა ზედა: ესოდენნი წელნი გმონებ შენ და არასოდეს მცნებასა შენსა გარდავხედ და მე არასოდეს მომეც ერთი თიკანი, რათამცა მეგობართა ჩემთა თანა ვიხარე. უკეთუ ესრეთი ჰაზრი გაუჩნდა გულსა შინა თჳსსა რომელსამე ღ̃თის-მოყუარესა კაცსა, მაშინ მოაგონდეს მას პასუხი მამისა: შვილო, შენ მარადის ჩემთანა ხარ და ჩემი ყოველი შენი არს. რომელიღა ამაზედ უდიდესი ნუგეში გინდა შენ, ძმაო ჩემო, უკეთუ ჭეშმარიტად ხარ მე ღ̃თისა და არასოდეს არ განეშორე მას? თუმცა ხარ შენ გაჭირვებული ამ სოფელში და მოკლებული ყოვლითა ნუგეშითა, ნუ გეშინის; იცოდე რომ ღმერთი უმჯობესს რაჲმეს ამზადებს შენთჳს. იფიქრე, რაჲ არს უმჯობეს შენთჳს?? აქ, ამ მოკლე ცხოვრებაში, მოგცეს ღმერთმან მხიარულება და კმაყოფილება; ანუ მიგიტყოს

შენ აქ ჭირსა და განსაცდელსა, ხოლო მომავლის საუკუნესა შინა მოგ-ცეს დაუსრულებელი ნეტარება? გარნა რას ვიტყვი: თჳთ აქაც, ამ სოფელში, თუმცა გაკლია ხშირად სოფლიური კმაყოფილება, გარნა შინაგანი შენი კაცი, წმიდა სინიდისი, კეთილი გრძნობა, სულიერი კმაყოფილება ას-წილ გყოფენ შენ უბედნიერეს, ვიდრე ნუგეში ამის სოფლისა. ეს უნდა გახსოვდეს და ამით უნდა ნუგეშს სცემდე თავსა შენსა, ძმაო კეთილ-მსახურო!

გარნა ვინ გაბედავს და ვინ იტყვის წუთ სოფელში, რომ იგი იყოს უცოდველი და ემსგავსებოდეს უფროსსა ძმასა? ჩუენ ყოველნი ცოდვილნი ვართ, ძმანო ჩემნო, და უმეტესად ვემსგავსებით უმცროს-სა მას ძესა; ხშირად განვეშორებით მამასა ჩუენსა ზეციერსა, გარნა ვისწრაფოთ და ვბაძვიდეთ მისსა მონანებასა და მოქცევასა. ამისთჳსცა ჰსთქუა მაცხოვარმან იგავი ესე, რათა განაღვიძოს გულთა შინა ჩუენ-თა მონანება, რათა მოვიძაგოთ ცოდუა და ვნება და ვისურვოთ სული-თა მიქცევა მამისადმი ჩუენისა ზეციერისა, რომელი და მოგუცეს ჩუენ ღმერთმან. — ამინ.

სიტყუა

კვირიაკესა ზედა ხორციელისასა.

„და წარვიდენ ესენი სატანჯველსა საუკუნესა, ხოლო მართალნი ცხორებასა საუკუნესა (მატთ. კე, მვ).

არა უმიზეზოდ დააწესა, ძმანო ქრისტიანენო, წმიდამან ეკკლესიამან წარკითხვა დღეს სახარებისა მის, რომელიცა გამოხატავს მეორედ მოსვლასა და საშინელსა სამსჯავროსა უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესსა. მოახლებულ არიან დღენი ლოცვისა და მარხვისანი, რომელთა შინა ჩვეულება გვაქუს ჩუენ, მართლ-მადიდებელთა ქრისტიანეთა, მონანება და მიღება წმიდისა საიდუმლოჲსა; ამისთჳს წმიდა ეკკლესია ადრითგან გვამზადებს ჩუენ, რათა ღირსად აღვასრულოთ საღმრთო ვალი ესე ჩუენი და სიწმიდით განვატაროთ დღენი დიდისა მარხვისანი. ერთსა მახლობელსა წარსულსა კვირიაკესა წარკითხულ იქმნა ეკკლესიაში სახარებისაგან იგავი მეზვერისა და ფარისეველისა, რომლითა მაცხოვარმან გვასწავა ჩუენ, თუ ვითარ ჯერ-არს ლოცვა და მონანება. მეორესა კვირიაკესა იგავითა უძღებისა ვისწავეთ ჩუენ, ვითარ დაამდაბლებს ცოდვა კაცსა და ვითარ მამა ჩუენი ზეციერი ელის მონანებასა კაცისა ცოდვილისა და სიხარულით მიიღებს კაცსა მონანულსა. ბოლოს დღეს წარკითხულითა სახარებითა საშინელისა სამსჯავროჲსათჳს წმიდა ეკკლესია შეგვაგონებს ჩუენ, ვითარი ხვედრი მოელის კაცსა ცოდვილსა და მართალსა.

ჭეშმარიტად, ძმანო ქრისტიანენო, არცა ერთი ჰაზრი და წარმოდგენა ისრე არ განაღვიძებს გონებასა და გულსა კაცისასა და ვერ განაფრთხილებს მას, ვითარცა ჰაზრი და წარმოდგენა საშინელისა მის და შემაძრწუნებელისა წამისა, ოდესცა კაცი თჳთ პირისაგან ღმრთისა გაიგონებს უკანასკნელსა დაუსრულებელსა მისსა განჩინებასა. ბრძენი და ფრიად გამოცდილი ისო ზირაქ იტყვის წიგნსა შინა თჳსსა: ყოველთა შინა საქმეთა შენთა მოიხსენებდ უკანასკნელსა შენსა და უკუნისამდე არა სცოდო; ხოლო უკანასკნელი ყოვლისა კაცისა არის საშინელი სამსჯავრო, და უკეთუ კაცი ყოველ დროს და ყოველთა საქმეთა შინა მისთა წარმოიდგენს საშინელსა სამსჯავროსა ქრისტესსა, მრავლისა ცოდვისაგან დაიცავს იგი თავსა თჳსსა. ვიფიქროთ, ძმანო, ამაზედ.

აქა, ამ ქუეყანაზედ კაცი, თუმცა ადვილად და ხშირად სცოდავს, გარნა ის იმედი აქუს, რომ ცოდვასა მისსა არავინ არ შეიტყობს. ყოველი კაცი თავის მომწონე არის; ყოველ კაცს ეშინიან, რომ ვინმე ცუდი რაიმე არ იფიქროს მას ზედა; ყოველი კაცი ცდილობს, რომ დამალოს და დაჰფაროს ყოველი ცოდვაჲ თჳსი და ცუდნი თჳსებანი. ცოდვას უყვარს სიბნელე და დუმილი; ეს უეჭველია და ჭეშმარიტი, რომ უკეთუ კაცს არ შეეძლოს ამ სოფელში დაფარვა ცოდვისა თჳსისა, უკეთუ იგი დარწმუნებულ იყოს, რომელ იმავე წამს, როდესაც ცოდვას იქმს, ცოდვა მისი შეტყობილ-იქმნება ყოველთა კაცთაგან, მაშინ იგი არ გაბედავდა და ვერ იქმოდა მრავალთა თჳსთა ცოდვათა.

გარნა წარმოიდგინე, ძმაო ჩემო, რომელ ამ საშინელ დროს, ესე იგი, მეორედ მოსვლასა უფლისასა, წინაშე პირისა ყოვლისა ქუეყანისა გამოჩნდება ყოველი შენი ცოდვა. უკეთუ აქაც, ამ წუთს სოფელში ზოგჯერ ისრე შეგრცხვება ხოლმე შენ, თუ დიდ შეკრებულებაში პატივი არა-გცეს, ან ცუდი რამე სთქუას შენზედ, ანუ შენ მეგობარზედ, რომელ თითქმის აღარ იცი სად დაიმალო სირცხვილისაგან, — წარ-

მოიდგინე ვითარი სირცხვილი და განკიცხვა გექმნება მაშინ, ოდეს ცა და ქუეყანა, ყოველნი მცნობნი და უცნობნიცა შეიტყობენ შენსა სიცუდესა და წარწყმედასა. ამ სოფელში შენ რასაკვირველია გყვანან მრავალნი მეგობარნი და მოყვარენი; ფრიად გეწყინება, რომ იმათ ცუდი რამე შეიტყონ შენზედ. წარმოიდგინე, რომ არათუ მხოლოდ იგინი, არამედ მთელი ქუეყანა, ანგელოზნი და კაცნი გიხილავენ შენ მდგომარედ მარცხენით წარწყმედულთა შორის. ჰოი ვითარი სირცხვილი და გამოუთქმელი შემუსრვა დაგეცემა შენ ამ ჟამად! იქმნება, ამ ქუეყანაზედ მრავალთა მიაჩნდი შენ კეთილ კაცად და ღმრთის-მოყვარედ, იქნება აქ ატყუებდი მოყვასთა შენთა კეთილითა სახითა და გარეშეობითა. გარნა მუნ გამოსჩნდება, რომ ესე ყოველი იყო სიცრუე; იქ შეიტყობენ ყოველნი, რომ ღმრთის-მოყვარება შენი იყო მხოლოდ თვალ-ღება, სიმართლე გქონდა შენ მხოლოდ ენასა ზედა და გული შენი იყო აღვსებულ ბოროტებითა და უსჯულოებითა.

მეორედ, ძმანო ჩემნო, ამ სოფლად თუმცა ვსცოდავთ ჩუენ, გარნა ყოველთჳს გვაქუს იმედი ოდესმე მოვინანოთ ცოდვა ჩუენი; თუმცა ვარღვევთ ხშირად სჯულსა, გარნა მრავალ მიზეზსა მოვიგონებთ ჩუენდა სანუგეშოდ და მრავალ-ფერად დავაჩუმებთ სინიდისსა ჩუენსა. სინიდისი ჩუენი ხშირად შეკრული არის და დაბნელებული ამ ქუეყანაზედ, გარნა იმ საშინელ დღეს კაცისა ცოდვილსა მოესპობა ყოველი თავის გასამართლებელი მიზეზი და ყოველი ნუგეში. რით-ღა გაიმართლებს მაშინ თავსა თჳსსა კაცი წარწყმედული? რით დააჩუმებს სინიდისსა თჳსსა? აღარ დარჩა დრო მონანებისა; მან გაიგონა უკანასკნელი განჩინება იგი, იქმნა რა განყოფილ მართალთაგან და დადგინებულ შორის წარწყმედულთა. სინიდისი მისი, განთავისუფლებული ყოველთა ცბიერთა და ცრუთა ჭაზრთა და მიზეზთაგან, იწყებს ტანჯვასა და ქენჯნასა მისსა უწყალოდ. ყოველნი მისნი სიტყვანი და საქმენი ამ ქუეყანისანი, ვითარცა ლაშქარნი უწყალონი, წინა დაუდგებიან მას და იწყებენ შემრწუნებასა და შემუსრვასა მისსა. ამღვრეულნი

და გამტერებულნი შიშით და ურვით, მაშინ იწყებენ ცოდვილნი შეკდრებასა და მოძაგებასა თავისა თჳსისასა. მაშინ მოგაგონდება შენ, ძმაო, ყოველი შენი ბოროტება თჳთოეულად. რაოდენი ჟამი დაკარგე შენ უქმად და უნაყოფოდ სულისა შენისათჳს! რაოდენი მადლი და ნიჭი ღ̂თისა გააუქმე შენ ცოდვათა და უსჯულოებათა შინა! რაოდენ-გზის ღმერთმან მოგცა შენ შემთხვევა მონანებისა და მოქცევისა, გარნა შენ უგულებელს-ჰყავ იგი; რაოდენ-გზის მრავალ-ფერად შეგაგონებდა შენ იგი, გარნა შენ დაშთი ყრუ და ბრმა ყოველთჳს. რასა ვჰფიქრობდი მე უბედური? ეტყვი შენ მაშინ გოდებით და ტირილით თავსა შენსა. ვის ვემსახურებოდი მე? ვის შევსწირე ყოველი ძალი და გონება ჩემი? გარნა ამაოდ იქნება მაშინ ყოველი შენი კვნესა და გოდება, ამაოდ აღიპყრობ ხელთა შენთა. გათავდა ჟამი მონანებისა; მოისპო დრო შეწყალებისა და მოწყალებისა; თქმულ არს საშინელი იგი: წარვედით ჩემგან წყეულნო ცეცხლსა მას საუკუნესა: მაშინ აღსრულდება შენ ზედა წინასწარ-თქმული უფლისა მიერ: აჰა ესერა მოვლენ დღენი, რომელთა შინა იწყონ სიტყუად მთათა, დამეცნინ ჩუენ ზედა და ბორცვთა დამფარენით ჩუენ. კაცი ცოდვილი, მიმავალი ჯოჯოხეთად, დასწყევლის მაშინ დღესა შობისა მისისასა; იგი ისურვებს როგორმე მოსპოს და განაქარვოს თავი თჳსი, გარნა ამაოდ ისურვის იგი: უმაღლესმან სიმართლემან და მართლ-მსაჯულებამან ღ̂თისამან მიაგო მას მსგავსად საქმეთა მისთა და ვინ წინა-აღუდგების განჩინებასა მისსა!

ამას ყოველსა დაუმატე ესეცა: ამ ქუეყანაზედ რაც უნდა საშინელი ჭირი შეემთხვიოს კაცსა, მაინც ანუგეშებს იგი თავსა მისსა მით, რომელ ოდესმე გათავდება ჭირი მისი. ვსთქუათ, რომელ ერთი რაიმე ისეთი უბედურება შეემთხვევა კაცს აქა, რომ სიკუდილამდე უნდა ითმენდეს მას, გარნა სიკუდილით მაინც მოსპობს უბედურებასა მისსა. ხოლო უკანასკნელი ესე სამსჯავრო მით უმეტეს არს საშინელ და შემმუსრველ სულისა, რომელ განჩინება მისი იქნება:

უკანასკნელი, წარწყმედა და ტანჯვა ცოდვილისა დაუსრულებელი. წარმოიდგინე მკუდრები, ძმაო ჩემო, მდგომარეობა ცოდვილისა კაცისა გეენიასა შინა გარესკნელსა; უფსკრულსა შინა და სიბნელესა ტარტაროზისასა ცოდვილნი იტანჯებიან გამოუთქმელად და არც ექმნება დასასრული ტანჯვასა მათსა.

ხოლო ვინ გამოსახავს ბედნიერებასა და ნეტარებასა მართალთასა! ვის შეუძლიან იგრძნოს სიტკბოება გულისა მათისა, ოდესცა იგინი ისმენენ სიტყვასა: მოვედით კურთხეულნო მამისა ჩემისანო და დაიმკვიდრეთ განმზადებული თქ̂ჳ̂ენთჳს სასუფეველი დასაბამითგან სოფლისა. გათავდა ყოველი მათი შრომა და მწუხარება! მიიღეს მათ გვირგვინი, რომლისათჳსცა იგინი იღვწიდენ და ურვიდენ ამ ქ̂ჳ̂ეყანაზედ. იხილეს მათ იგი, რომელსა სული მათი ეძიებდა მარადის; შეერთდნენ იგინი მასთან, რომელიცა იყო წადილი და მისწრაფება მათი ამ სოფელში. განსძღენ იგინი ხილვითა და სიტყვითა ტკბილისა და საყვარელისა მის მეუფისა, რომლისათჳს შიოდა და სწყუროდა მათ ამ ქ̂ჳ̂ეყანაზედ. და წარვიდენ ესენი სატანჯველსა საუკუნესა, ხოლო მართალნი ცხოვრებასა საუკუნესა.

ხოლო აწ გლოცავ თქ̂ჳ̂ენ, საყვარელნო, ვიდრემდის დრო გვაქ̂ჳ̂ს, ვიდრემდის ღმერთი ითმენს ჩ̂ჳ̂ენს ცოდვასა, ხშირად, მარადის წარმოიდგენდეთ საშინელსა ამას სატსა მეორედ მოსვლისასა და მით გააფრთხილებდეთ თავსა თქ̂ჳ̂ენსა. ხოლო გსურსა შეიტყო, რით შეგიძლიან განრინება ცოდვილთა სვედრისა და მიღება იმ ჟამად ნაწილისა მართალთასა? ესეცა გესმა დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან. მაცხოვარი ეტყვის მარჯვენით მდგომარეთა: მშიოდა და მეცით ჭამადი; მწყუროდა და მასჳ̂თ მე; უცხო ვიყავ და შემიწყნარეთ; შიშველ ვიყავ და შემმოსეთ, საპყრობილესა შინა ვიყავ და მოსვედით ჩემდა. აჰა რა აცხოვნებს კაცსა! ჰყავ შენცა ესე, უკეთუ გსურს ცხოვნება. ამინ.

სიტყუა

კვირიაკესა ზედა ყველიერისასა.

"უკეთუ მიუტევნეთ თქუენ კაცთა შეცოდებანი მათნი, მოგიტევნეს თქუენცა მამამან თქუენმან ზეცათამან. ხოლო უკეთუ არა მიუტევნეთ კაცთა შეცოდებანი, არცა მამამან თქუენმან მოგიტევნეს თქუენ შეცოდებანი თქუენნი (მატთ. ვ, იდ.)

ძველითგან მიღებულისა ჩვეულებისა-ებრ მართლ-მადიდებელთა ეკკლესიისა შინა, აწინდელსა დღესა ქრისტიანენი გამოითხოვენ შენდობასა ურთიერთას შორის, შეურიგდებიან ერთი მეორესა და მიუტევებენ რაიცა ჰქონდათ უკმაყოფილება ანუ გულ-ნაკლულევანება ერთი მეორესა ზედა. ამისთჳს ეწოდა დღესა ამას კვირიაკე შენდობისა. ნუ დავივიწყებთ ჩუენცა, ძმანო მართლ-მადიდებელნო, წმიდასა ამას ჩუეულებასა, აღვასრულოთ იგი გულ-წრფელად. მიხედეთ, რა სახით შეგვაგონებს მაცხოვარი აღსრულებასა ამ მცნებისასა: უკეთუ მიუტევნეთ თქუენ კაცთა შეცოდებანი მათნი, მოგიტევნეს თქუენცა მამამან თქუენმან ზეცათამან, ხოლო უკეთუ არა მიუტევნეთ თქუენ კაცთა შეცოდებანი, არცა მამამან თქუენმან მოგიტევნეს შეცოდებანი თქუენნი. ხედავთ, ვითარ სურს მამასა ჩუენსა ზეციერსა, რათა იყოს ჩუენ შორის ერთობა და სიყვარული; გრძნობთ, ვითარ უყვარს მას, ოდეს გვხედავს შერიგებულთა და კეთი-

ლად განწყობილთა! წარმოიდგინეთ, ძმანო ჩემნო, ერთი ვინმე მამა, რომელსა ჰყავს რაოდენიმე შვილი და უყვარს იგინი; ვითარ სასიამოვნო არს მისთჳს, ოდეს ხედავს მათ შორის სიყვარულსა და ერთობასა; გარნა ოდეს ნახავს მათში სიძულილსა და განხეთქილებასა და შფოთ-სა, არ ეტყვისა იგი მათ: შვილნო ჩემნო, უკეთუ გსურსთ იყუ̂ნეთ ჩემთჳს საყვარელ, გიყუ̂არდეთ თქუ̂ენცა ერთი მეორე; შეურიგდით ურთიერთსა და მიუტევეთ შეცოდებანი ერთი მეორესა. ეგრეთვე უნდა ვიფიქროთ მამასა ზედა ჩუ̂ენსა ზეციერსა.

მოახლოებულ არიან დღენი დიდისა მარხვისანი: ვალისამებრ ჩუ̂ენისა, წმიდათა ამათ დღეთა შინა ჩუ̂ენ უნდა მოვინანიოთ ცოდვანი ჩუ̂ენნი და მივიღოთ წმიდა საიდუმლო. გარნა უწინარეს ზიარებისა, შენ, ძმაო ჩემო, მიხვალ რა მოძღუ̂ართან და აღუარებ ცოდვათა შენთა, მოელი მისგან, რათა სახელითა იესო ქრისტესითა მოგცეს შენ შენდობა. ხოლო რომლითა პირობითა მოგიტევებს შენ იესო ქრისტე ცოდვათა შენთა? უკეთუ მიუტევნეთ თქუ̂ენცა კაცთა შეცოდებანი მათნი. მოძღუ̂არსა შენსა ვერ ძალ-უძს განტევება ცოდვათა შენთა, უკეთუ არ აღასრულე ეს დიდი პირობა. თუ ყოფილიყო სხუ̂ა რომელიმე უსაჭიროესი და უდიდესი პირობა, მაცხოვარი გვეტყოდა; თუ საკმაო ყოფილიყო მხოლოდ მარხვა, გრძელი ლოცუ̂ა, მრავალი მეტანიის ყრა, მისაღებელად ღუ̂თისაგან ცოდვათა შენდობისა, წინათვე გვეტყოდა ამას უფალი. გარნა ნაცუ̂ლად ამათ ყოველთა, ერთსა ამას პირობასა ახსენებს. აწ გსურსა, რათა ღმერთმან მოგიტეოს ცოდვანი შენნი, შენცა მიუტევე მოყუ̂ასსა შეცოდებანი მისნი; გსურსა შეგირიგოს ღმერთმან, შეურიგდი შენცა მოყუ̂ასთა შენთა.

ან კი რა მიზეზი და რა სათუმქველი გაქუ̂ს, რომ არ მიუტეო კაცსა შეცოდებანი მისნი? თუ შენ იყო ერთი სრული და ანგელოსთა მსგავსი კაცი, თუ თჳთ შენ არაოდეს არავისა-თჳს არ გიწყენია, მაშინ კიდევ შეგეძლო სიმართლით არა მიტევებად მოყუ̂ასთა შეცოდებათა მათთა; გარნა რას ვიტყვი? მაშინ უმეტესად

ტევებელი და მოწყალე ყოვლისა კაცისათჳს: უფალი ჩუენი იესო ქრისტე, უბიწო და უმანკო, ადვილად, და მოწყალებით მიუტევებს ყოველს ცოდვილს კაცსა; ხოლო შენ თჳთონაც ხარ ცოდვილი, თჳთონაც უთუოდ მრავალ-გზის აწყინე და შესცოდე მოყუასთა შენთა; მაშასადამე შენთჳსაც საჭირო არს, რომ მოგიტეონ მოყუასთა შეცოდებანი შენნი: აწ შენცა მიუტევე გულ-წრფელად ყოველთა შეცოდებანი მათნი.

ჩუენ, ძმანო ჩემნო საყუარელნო, ჩუენ აქა მყოფთა და აქ მცხოვრებთა უმეტესად უნდა გვახსოვდეს და ვასრულებდეთ ამ მცნებასა, მისთჳს რომელ ჩუენ ნამეტნავად ვართ მიდრეკილნი მტრობისა და შურის-ძიებისადმი და ამასთანავე, მიზეზნი ჩუენის განხეთქილებისა და ურთიერთ-შორის უკმაყოფილებისა თითქმის ყოველთჳს არიან ფრიად წურილნი და მცირე ფასისანი. საუბედუროთ, თჳთ ხასიათითა ვართ ჩუენ გულ-ფიცხელნი, ადვილად დავემდურებით და ხშირად უსაფუძვლოდ და უმიზეზოთ გადავემტერებით ერთი მეორესა. ჭეშმარიტად, ძმანო, შეწუხდება და შერცხვება კაცს, ოდეს წარმოიდგენს, რა მცირე და უბრალო მიზეზი საკმაო არს ზოგჯერ, რათამცა დაარღვიოს ჩუენ შორის ერთობა და სიყვარული. ყოვლისა კაცისათჳს და ყოვლისა საზოგადოებისათჳს მშვიდობა, ერთობა და სიყვარული არის ესოდენ ძვირ-ფასი საუნჯე, რომელ ადამიანმა ყოვლითა ღონის-ძიებითა უნდა დაიფაროს და შეინახოს იგი; გარნა ჩუენ საუბედუროდ ერთისა მცირისა მიზეზისათჳს მზად ვართ მოვახდინოთ დიდი შფოთი და დავივიწყოთ სიყვარული. ვინ იტყვის, რომ სხუაგან არსად არ იყოს ცილობა და უკმაყოფილება კაცთა შორის? გარნა სხუათა ქუეყანებთა შინა ცილობა და განხეთქილება დამოკიდებულ-არს ფრიად მძიმეთა მიზეზთა ზედა; ამასთანავე ცილობა და განხეთქილება განათლებულსა საზოგადოებასა შინა არაოდეს არ გათავდება სიძულილითა და შურის-ძიებითა, ვითარცა ვხედავთ ჩუენში ხშირად. სხუათა ქუეყანებთა შინა მხოლოდ მას ცდილობენ, რომ სამართალმა უსამართლოებას აჯობოს, ხოლო აქ ცდილობენ რომ კაცმა კაცს აჯობოს; იქ ჭაზრი ჭაზრთან

ჭიდაობს და საქმე საქმესთან, აქ კაცი კაცთან, გვარი გვართან; იქ ცილობა მოსდებს ჭეშმარიტისა და უმჯობესის წესის-ძიებისაგან, აქ თავ-ხედლობისაგან და თავის მოყვარებისაგან; აქ ცილობა და უკმაყოფილება ყოველთჳს დაბოლოვდება მხოლოდ სიძულილითა და მტრობითა, იქ იმას ფიქრობენ, რომ მხოლოდ ცილობითა და ჭიდაობითა გამოაჩინონ უმჯობესი ჰაზრი და წესი; აქა მცირე რამე უკმაყოფილება საუკუნოდ განაშორებს კაცსა კაცისაგან.

ნუ იქმნება, ძმანო, ეს ცუდი წესი საუკუნოდმდე ჩუენ შორის; უკეთუ ქრისტიანენი ვართ, მივეახლნეთ ქრისტესა. ქრისტე არ არის მუნ, სადაცა სუფევს უთანხმობა და შური.

მომიტევეთ და შემინდევით მე, ძმანო ჩემნო, ყოველი რაჲცა ვისმე ჰსცოდე სიტყვით ანუ საქმით. შეუნდოთ და მოუტევეთ ყოველთა, ვინც რაჲცა მცოდა და ვინც რაჲცა მაწყინა სიტყვით ანუ საქმით. გლოცავთ, თქუენცა მოუტევეთ და შეუნდოთ ერთიერთსა ყოველნი შეცოდებანი სიტყვითნი და საქმითნი; ხოლო უფალი იესო იყოს საზოგადო ჩუენი შემწყნარებელი და მჴსნებელი ყოველთა შინა ცოდვათა ჩუენთა. ამინ.

მ ო ძ ღ უ̂ რ ე ბ ა

პარასკევს დიდ-მარხვის პირველ კვირიაკისა.

საყვარელნო ძმანო ქრისტიანენო! ვგონებ, რომელ მრავალნი თქუ̂ენ შორის ემზადებით ხვალისათჳს ზიარებასა და დღეს უნდა სთქუ̂ათ აღსარება წინაშე მოძღუ̂რისა თქუ̂ენისა; ამისთჳს მსურს წინა-დაგიგო თქუ̂ენ რაოდენიმე ჰაზრი მას ზედა, თუ რა არს აღსარე-ბა, ვინ და რისთჳს დააწესა აღსარება, და უმეტესად, როგორ უნდა მო-ემზადოს ქრისტიანე აღსარებისათჳს, უკეთუ სურს მიიღოს მისგან სრული სარგებლობა სულიერი.

მონანება და აღსარება არს ერთი შვიდთა საიდუმლოთაგანი. საი-დუმლონი, ვითარცა უწყით თქუ̂ენცა, დააწესა უფალმან ჩუ̂ენმან იესო ქრისტემან მისთჳს, რათა მათითა საშუალობითა მიიღოს მორწმუნე-მან უხილავი მადლი სულისა წმიდისა განსამტკიცებელად და საცხოვ-ნებელად სულისა მისისა. აღსარებასა შინა კაცი მონანული, განიხი-ლავს რა თავსა თჳსსა და მოიგონებს რა ყოველთა თჳსთა ცოდვათა, მივალს მოძღუ̂ართან და გულ-წრფელად შეატყობინებს მას სულიერსა თჳსსა მდგომარეობასა და მიიღებს მისგან შენდობასა ცოდვათა თჳს-თასა სახელითა და მადლითა უფლისა ჩუ̂ენისა იესო ქრისტესითა. მა-ცხოვარმან, აღდგომილმან მკუ̂დრეთით, მისცა მოწაფეთა თჳსთა უფ-ლება შეკუ̂რისა და განხსნისა კაცთა ქუ̂ეყანასა ზედა, მეტყველმან: მიიღეთ სული წმიდა, უკეთუ ვიეთნიმე შეიპყრნეთ შე-პყრობილ-იყუ̂ნენ და უკეთუ ვიეთნიმე მიუტევნეთ ცოდვანი,

მიეტევნეს მათ. რომელნი შეკჳრათ ქრისტიანესა ზედა, იყოს კრულ ცათა შინა; ხოლო რომელნი განხსნათ ქრისტიანესა ზედა, იყავნ ხსნილ ცათა შინა. მოციქულთა ესე უფლება გარდასცეს თჳსთა მოადგილეთა, და ესრეთ ვიდრე აქამომდე მოძღუარნი თქუენნი იხმარებენ უფლებასა ამას თქუენდა საცხოვნებელად.

არ არის აქ საჭირო ვრცლად განვიზრახოთ და დავამტკიცოთ, თუ ვითარ დიდ-არს და მაცხოვნებელ კაცთათჳს საიდუმლო ესე მონანებისა. საიდუმლოჲთა ნათლის-ღებისათა კაცი იშვების სულიერად, განიწმიდების და შეერთდების ღმერთთან. უკეთუ შეეძლოს კაცსა დამარხვა სიწმიდისა და მადლისა, რომელსა იგი მიიღებს ნათლის-ღებასა შინა, აღარ იქმნებოდა მისთჳს საჭირო მონანება და აღსარება; გარნა, სამწუხაროდ, ვერცა ერთი კაცი, მცხოვრები ამ სოფლად, ვერ დაიცავს უმანკოებასა ნათლის-ღებისასა. ჩუენ ყოველნი ვსცოდავთ მარადის, ძმანო, და ერთი მხოლოდ გუაქუს ღონის-ძიება, ესე იგი, მონანება, რომლითა შეგვიძლიან კუალად აღვადგინოთ უბიწოება ჩუენი და შევურიგდეთ მამასა ჩუენსა ზეციერსა. ამისთჳს წმიდანი მამანი მონანებასა უწოდებენ მეორე ნათლის-ღებად. უკეთუ ღმერთს არ მოენიჭებინა ეს დიდი მოწყალება ჩუენთჳს, ვგონებ, რომელ არცა ერთი კაცი ვერ სცხოვნდებოდა სულითა თჳსითა.

გარნა, ძმანო ჩემნო, ვისაც სურს რომ კეთილად ისარგებლოს წმიდითა ამით საიდუმლოჲთა, მან ჯეროვნად უნდა აღასრულოს იგი. ვინც განუზრახველად და სიჩქარით იტყვის აღსარებასა, იგი ვერ მიიღებს მისგან დიდსა სულიერსა სარგებლობასა. აღსარებასა, ძმანო, დიდი მომზადება უნდა. ჩუენ ყოველნი ისრე ვფიქრობთ და ის ჩვეულება გუაქუს, რომელ აღსარების მთქმელმან მხოლოდ უნდა დაიხსოვოს რაც ცოდვა უქმნია განმავალობასა შინა ერთის წლისასა, მერმეთ მივიდეს და უთხრას მღუდელსა და მიიღოს მისგან შენდობა. ეს საკმაო არ არის, ძმანო ჩემნო! აქ უმთავრესი საქმე ის არის, რომ შენ ეცადო და შეიტყო შინაგანი შენი მდგომარეობა; არა თუ მხო-

დღეს მოიგონე რა ცოდვა გიქმნია, არამედ ისიც შეიტყუე თუ რა იყო მიზეზი შენის ცოდვისა, რომლისა წყაროჲსგან გამოვიდა ცოდვა შენი. თჳთოეულს ცოდვასა აქუს თჳსი წყარო და ფესვი გულსა შინა ჩუენსა; ყოველნი ცოდვანი წარმოსდგებიან და განსდებიან რომელთამე ცუდთა თჳსებათა და ბოროტთა მიდრეკილებათაგან ჩუენთა; თჳთოეულსა კაცსა, ძმანო ჩემნო, აქუს თჳსნი საკუთარნი ჩვეულებანი და მიდრეკილებანი, რომელნი შეადგენენ მისსა ხასიათსა. მაგალითებრ, ერთი არის გულ-ფიცხელი და ეს გულ-ფიცხელობა მისი შეიქმნება წყაროდ მრავალთა მისთა ცოდვათა; მეორე არის ამპარტავანი ანუ თავხედი, და ამისგან შთავარდება მრავალთა შეცოდებათა შინა; ზოგი არის ანგარი და ამისთჳს იქმს მრავალთა ცოდვათა; სხუა არის მომშურნე და ხარბი; კუალად სხუა არის ზარმაცი, ანუ ცილის-მწამებელი. შენც, ძმაო ჩემო, რომელსაც ემზადები აღსარების თქმასა, ეცადე და შეიტყუე, რა ნაკლულევანება გაქუს შენ და რა ვნება გჭირს, რომლისაგან წარმოსდგებიან თჳთოეულნი შენნი ცოდვანი. ვგონებ, ან თჳთონ შენ გინახავს, ან გაგიგონია, რომელ ოდესცა მიწის მუშაკი სწმენდს თჳსსა ყანობირსა ცუდთა და მავნებელთა ბალახთაგან, მაშინ იგი ცდილობს რომ ფესვიანად ამოგლიჯოს იგინი მიწისაგან, და თუ მხოლოდ ზეითგან მოსჭრა იგინი და ფესვები კი მიწაში დასტოვა, კუალადვე აღმოცენდებიან იგინი და გააფუჭებენ თესლსა. შენც ესრეთ მოიქეცი, ძმაო ჩემო: უკეთუ გსურს კეთილად განსწმიდო გული შენი, ეცადე რომ ფესვიანათ ამოგლიჯო მისგან ყოველნი ცოდვანი შენნი.

მეორედ, ძმაო ჩემო, უკეთუ კარგად არ განიხილე თავი შენი და კარგად არ აცნობე მოძღუარსა შენსა სულიერი შენი მდგომარეობა, იგი ვერ მოგცემს შენ კეთილსა და ჯეროვანსა კურნებასა. ცოდვა სულისა ჩუენისათჳს არის, ვითარცა სნეულება ხორცისა ჩუენისათჳს. მკურნალი ვერ შესძლებს სნეული კაცის მორჩენასა, უკეთუ პირველად არ შეიტყო მიზეზი მისისა სნეულებისა. ეგრეთვე, უკეთუ კეთილად ვერ შეატყობინე მოძღუარსა მიზეზი სულიერისა შენისა სნეულებისა,

ვერცა იგი მოგცემს შენ კეთილსა დარიგებასა და სასარგებლო წამალსა. ეცადეთ, საყვარელნო ძმანო ქრისტიანენო, არა უქმად და უნაყოფოდ იყოს შრომა და მოღვაწება თქჳნი. ხოლო გსურსთა შეიტყოთ, სასარგებლოდ დარჩა თქჳნთჳს აწინდელი მარხვა და მონანება თუ არა? არის ერთი ჭეშმარიტი და ნამდვილი ნიშანი, რომელი გამოაჩენს, მიიღეთა თქჳნ სულიერი სარგებლობა. უკეთუ თქჳნ ამიერითგან უმჯობესნი შეიქმენით სულიერად; უკეთუ ის ცოდვა, რომელიცა აქამომდე გაწუხებდათ, განიშორეთ და შეიძულეთ, ხოლო მადლი და სათნოება, რომელიც აქამომდე არ გქონდათ, შეიყვარეთ და აღასრულეთ, ცხად იქმნება, რომელ მიგიღიათ დიდი სულიერი სარგებლობა აწინდელისა მოღვაწებისა და მარხვისაგან. ხოლო უკეთუ თქჳნში არავითარიმე ცვლილება არ მოხდა, უკეთუ გაათავებთ რა აღსარებასა და მიიღებთ რა ზიარებასა, კჳალადვე დაადგრებით უწინდელს კვალსა და იქმთ უწინდელთა საქმეთა; ვინც გულ-ფიცხელი იყო, ისევ იწყებს მრისხანებასა და მოყჳსის გინებასა; ვინც ამპარტავანი იყო, არ დაიმდაბლა თავი თჳსი; ვინც ანგარი იყო, ისრევე დარჩა გაუმაძღარი და ხარბი, ცხად იქმნება, რომელ ამაოდ დაუკარგავს დროება თჳსი. რისთჳს ვხედავთ ჩჳნ ამ ჩჳნ ქჳყანაში, რომელ, თუმცა მრავალნი პირნი და თითქმის ყოველნი ფრიად გულ-მოდგინედ მარხულობენ, მტკიცედ ემზადებიან ზიარებასა და თითქმის ისრე მარხულობენ, რომ ზოგჯერ ავათ გახდებიან ნამეტნავის მარხულობისაგან, ზიარების შემდეგ არაფერს ცვლილებას და უმჯობესობას არ ნახავს კაცი მათ შორის? მისთჳს, რომელ იგინი კარგად არ განიცდიან თავსა თჳსსა და არ შეიტყობენ, რა უნდა გამოიცვალონ და რა უნდა მოიშალონ. ხოლო თქჳნ, ძმანო, ეცადეთ, რათა უმჯობესნი შეიქმნეთ ამიერითგან სულიერად. ამინ.

მ ო კ ლ ე მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა

დიდ მარხვის პირველის კვირიაკის პარასკევს ზიარებად მომზადებულთადმი.

ძმანო ქრისტიანენო! წინასწარმეტყველი და მეფე დავით იტყვის ფსალმუნსა შინა: ნეტარ-არიან, რომელთა მიეტევნეს უსჯულოებანი და რომელთა დაეფარნეს ცოდვანი. ნეტარ-არს კაცი, რომელსა არა შეურაცხოს უფალმან ცოდვა, არცა არს პირსა მისსა ზაკვა (ფს. ლა, ა. ბ.) თქჳენ ხართ, ძმანო, დღეს მეძიებელნი ნეტარებისა ამის დიდისა, ვინაჲთგან ლოცვითა და მარხვითა ემზადებით აღსარებასა და ზიარებასა.

ერთობ ღრმა და შესანიშნავი არის, ძმანო, ის ოცდა-მეთერთმეტე ფსალმუნი, რომლისაგან მოვიყვანეთ ჩჳენ ეს სიტყუები. ცხადად სჩანს, რომ მეტად აღელვებული იყო გული წინასწარ-მეტყველისა, ოდეს მან წარმოსთქჳა ეს სიტყუები. იმ ჟამად იყო იგი შეწუხებული, რომელ ძვალნი მისნი განკფდეს, მეფე იგი დიდებული თითქმის გარდიქცა გლახაკად, გულსა მისსა განესხა ეკალი. რამეთუ დავდუმენ მე,—ესრეთ განაგრძობს დავით სიტყუას, განკფდეს ყოველნი ძვალნი ჩემნი ღაღადებითა ჩემითა მარად-დღე. რამეთუ დღე და ღამე დამიმძიმდა ჩემ ზედა ჴელი შენი, მივიქეც მე გლახაკობად, რამეთუ განმესხა მე ეკალი. რა აწუხებდა მას, ძმანო, ეგზომად? განზრახვა და წარმოდგენა სიცოდვისა მისისა! სჩანს რომ მან შთასცვლა სიღრმესა შინა გულისა და შეეშინა,

იგრძნო რა, თუ ვითარ დაცემულ არს ბუნება კაცისა და რაოდენი ბოროტება ბუდობს მის გულში. რა ჰქმნა წინასწარმეტყველმა ესრეთსა შინა შეწუხებასა? ცოდვა ჩემი გაუწყე შენ და უსჯულოება ჩემი არა დავფარე შენგან; ვსთქუ, აუარო ბრალი ჩემი უფალსა და შენ მომიტევო მე უღთოება გულისა ჩემისა. ესრეთითა მალითა, ესრეთითა ღრმითა გრძნობითა წინასწარმეტყველი დავით განიკითხავდა თავსა თჳსსა და ემზადებოდა მონანებასა. წინასწარმეტყველი დავით თუ ესრეთ იქმოდა, რაჲღა უნდა ვქმნათ ჩუენ, ძმანო; ვითარითა გრძნობითა და შიშითა უნდა ვემზადებოდეთ ჩუენ აღსარებასა და ზიარებასა?

კაცი უდები და უზრუნველი მსუბუქად აღასრულებს საქმესა ამას, ვითარცა ერთსა უბრალოსა ჩვეულებასა; გარნა შენ, ძმაო ჩემო, ესრეთ უნდა ემზადებოდე აღსარებასა და ზიარებასა, როგორათაც ერთს უმთავრესსა და უსაჭიროესსა საქმესა, რომელსა ზედა დამოკიდებულ არს შენი სიცოცხლე და ბედნიერება; ყოველი ძალი და ხიმტკიცე სულისა შენისა უნდა მოიხმარო ამ საქმისათჳს. ეცადე, რომ ზიარებამ მოახდინოს შენში რომელიმე ცვლილება, დასტოვოს შენ გულში კვალი და ნიშანი. ეს დამოკიდებული არის ღუთის მადლზედ, მეტყვის ვინმე. მართალია, ძმაო, მაგრამ შენზედაც არის დამოკიდებული. რა ზომად დაემორჩილები ღმერთსა და ღირსი გახდები, იმზომად მიიღებ მადლსა ღუთისასა. ეცადე, რომ ის გრძნობა და ის მიდრეკილება, რომელიცა გაქუს გულში, მიმავალსა ზიარებისადმი, დარჩეს მარადის შენთან. რა სასარგებლო იქმნება შენთჳს, თუ ამ ერთის კვირის განმავლობაში ერიდები ცოდვას და მერმე კუალადვე მიიქცევი ცოდვისადმი; ახლა შეურიგდები და შეუნდობ ყოველს კაცს და მომავალში ხელ-ახლად იწყებ ჩხუბს და მტერობასა; ახლა გაქუს გული წყნარი და ლმობიერი, დასშული ყოვლის ცუდის ჭაზრისა და საქმისა-თჳს, ხოლო მომავალში განხსნი გულსა და შეუშვებ მას შინა ყოველსა ცოდვასა.

როდესაც დავით წინასწარმეტყველმან ღრმად იგრძნო ცოდვა

მისი და აღუარა იგი ღმერთსა,- გული მისი დამშვიდდა და სთქუა: ამისთჳს ილოცვიდეს შენდამი ყოველი წმიდა ჟამსა შეწყნარებისასა, ხოლო რღვნა წყალთა მრავალთა მას არა მიეახლოს. რღვნა წყალთა ნიშნავს აქ ყოველსა ცოდვასა და შვოთსა ქრისტიანისასა. არ მოგეახლებიან შენცა ესენი, უკეთუ კეთილად ილოცე, უზაკველად შეიგონე და აღუარე ღმერთსა ცოდვა შენი, რომელიც და მოგცეს შენ ღმერთმან. ამინ.

სიტყუა

პირველსა კვირიაკესა ზედა დიდის მარხვისასა.

«ყოველმან, რომელმან აღიაროს ჩემ-და მომართ წინაშე კაცთა, ძემანცა კაცისამან აღიაროს იგი წინაშე ანგელოსთა ღმრთისათა» (ლუკ. იბ, ჱ).

დღეს, ძმანო ჩემნო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, ჩუჱნ ვაღსრულებთ მცნებასა ამას უფლისასა. ხმითა მაღლითა წინაშე ყოველთა კაცთა აღვიარებთ დღეს ჩუჱნ სახელსა ქრისტესსა და ყოველსა სჯულსა, რომელი გარდამოგვცა მან ჩუჱნ მოციქულთა და მამათა მიერ და არა თუ მხოლოდ აღვიარებთ, არამედ ლოცვასა და მადლობასა შევსწირავთ მისდამი, რამეთუ მოგვცა ჩუჱნ მადლი და შემწეობა ვიდრე ამ ჟამადმდე დაცვად სისწორით და სისრულით ყოვლისა სჯულისა მისისა; ხოლო წინააღმდეგთა ქრისტეს სჯულისათა, ანუ გარდამაქცეველთა და განმასხვავებელთა მისგან მოცემულისა სწავლისასა ვეტყვით ანათემასა, ესე იგი, უარ ვჰყოფთ მათ და განვაძებთ ეკკლესიის კრებულისაგან. გარნა აქ საჭირო არს, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, მივაქციოთ სრული ყურადღება, რომლისა აღსრულებისათჳს გვამცნებს ჩუჱნ მაცხოვარი მეტყველი: რომელმან აღმიაროს მე წინაშე კაცთა.....ესე იგი, საკმაო არსა აღსარება ქრისტეს სახელისა მხოლოდ სიტყვითა და ენითა? არა, ძმანო ჩემნო, აღსარება სჯულისა არის ორ-ნაირი: ერთი სიტყვითა, მეორე თჳთ საქმითა. სიტყვით აღიარებს ღმერთსა იგი, რომელიც ენითა თჳსითა წარმოსთქვამს სა-

ხელსა ქრისტესსა და სარწმუნოებასა მისსა, ხოლო საქმით იგი, რო-
მელი ცხოვრებითა და ყოფა-ქცევითა თჳსითა გამოხატავს ანუ მოი-
ყვანს არსებაში სახარებასა იესო ქრისტესსა. ცხად-არს, რომელ კაც-
მან, რომელსა სურს სათნო-ეყოს უფალსა, ორივე აღსრება უნდა აღა-
სრულოს, ესე იგი, შეაერთოს სიტყვა და საქმე. კაცი, რომელი მხო-
ლოდ ენითა თჳსითა აღიარებს უფალსა, გარნა საქმითა იქცევა წინა-
აღმდეგ მისთა მცნებათა, არა თუ ქრისტიანე არ არის, არამედ არის
მოღალატე ქრისტესი. ისმინეთ რასა იტყვის ესაია წინასწარმეტყვე-
ლი: მომეახლებიან მე ერი ესე სიტყვით და ბაგითა პატივს
მცემენ მე, ხოლო გული მათი შორს არს ჩემგან და ამაოდ
პატივს მცემენ მე. ხოლო უფალი ჩუენი იესო ქრისტე გვეტყვის:
არა ყოველმან, რომელი მეტყოდეს მე უფალო, უფალო და
შევიდეს სასუფეველსა ცათასა, არამედ რომელმან აღასრულე-
ნეს სიტყვანი ჩემნი.

ნუ ატყუებ, ძმაო, თავსა შენსა. ქრისტეს მოწაფე და ქრისტეს
აღმსარებელი მაშინ ხარ, როდესაც აღასრულებ სიტყვათა მისთა; თუ
არ მოინანიე ცოდვანი შენნი, თუ ისრეთს რასმე იქმ, რომელიც
წინააღმდეგი არის იესო ქრისტესი, ქრისტეს მოღალატე ხარ. გახ-
სოვდეს, რომ შენ ყოვლითა შენითა არსებითა, სულითა და ხორცი-
თა ქრისტეს ეკუთვნი. შენ ქრისტესი ხარ ყოვლით-ურთ, ქრისტეს სის-
ხლით მოსყიდული ხარ; ქრისტესთანა შეერთებული ხარ, ნათლის-
ღებითგანვე ქრისტეს სახელი გეწოდება; აწ, უკეთუ კეთილად სვალ,
ქრისტეს აღიარებ; უკეთუ სცოდავ და არ მოინანებ, ქრისტეს მოღა-
ლატე ხარ. გეშინოდეს, რომ არ უარ-გყოს შენ ქრისტემან, უკეთუ შენ
უარ-ჰყავ იგი ცხოვრებითა შენითა. ქრისტეს აღიარებ მაშინ, ოდეს
სახელითა მისითა გლახაკსა, მცირესა ძმასა შენსა შეეწევი ნაყოფისაგან
შენისა; ქრისტეს მოღალატე ხარ, უკეთუ მარტო შენი თავისთჳს ზრუ-
ნავ და არა ვის არ ეწევი; ქრისტეს ადიდებ, ოდეს გიყვარს მოყვასი
შენი, რომელი შეიყვარა მან და სისხლი დასთხია მისთჳს; ქრისტეს

უარ-ჰყოფ, თუ მოიძულე ვინმე მოყვასთა შენთაგანი; ქრისტეს აღიარებ, ოდეს გახსოვს მცნება მისი და ყოველთჳს სიმართლეს იტყვი და არავის მოატყუებ; ქრისტეს უღალატებ, ოდეს იქცევი მზაკვარებით, ოდეს იუდასავით ამბორს უყოფ მოყვასსა და მერმე გაჰყიდი მას.

ნუ დაივიწყებ, რა პატიოსანს სასყიდელს აღუთქვამს ქრისტე მისთა აღმსარებელთა. რა დიდი არის და საკვირველი, რომ შენ წინაშე რაოდენთამე კაცთა აღიარო სახელი ქრისტესი, მაშინ ოდეს იგი აღგითქვამს შენ: ძემანცა კაცისამან აღიაროს იგი წინაშე ანგელოსთა ღ̃თისათა. ოდეს ყოველნი ტომნი, ანგელოსნი და კაცნი შეიკრიბებიან მეორეთ მოსვლაზედ წინაშე დიდებისა უფლისა, მაშინ აღგიარებს შენ უფალი, მაშინ გამოაჩენს შენსა ერთგულებასა, რომელი მოგვცეს ჩ̃ნ ყოველთა ღმერთმან. ამინ.

მ ო ძ ღ უ რ ე ბ ა

დიდ-მარხვის მეორესა კვირიაკესა ზედა.

მართლ-მადიდებელნო ძმანო ქრისტიანენო!

თუმცა წარსრულს კვირას, მართლ-მადიდებლობის წინათ, ჩუენ წინა-დაგიგეთ მცირედი განმარტება წესისა ამის; გარნა ვინაჲთგან საჭიროებისა გამო მაშინ სიტყვა ჩემი იყო მოკლე და მცირე, ხოლო წესი იგი არის ფრიად შესანიშნავი და ამასთანავე რომელთამე პირთა აქუსთ მას ზედა უსაფუძვლო ჰაზრი, ამისთჳს საჭიროდ ვრაცხ კუა-ლად მივაქციო დღეს ყურად-ღება თქუენი საგანსა ამას ზედა.

რომელნიმე მომსმენელნი მართლ-მადიდებლობის წესისა ესრეთ ფიქრობენ გულში და ხშირად ხმა მაღლადაც გამოსთქუამენ ფიქრსა მათსა: რათ აღსრულებს ეკკლესია დღეს წესსა ამას? კარგად არ იქ-ცევა იგი ამ შემთხვევაში! რა საქმე აქუს ეკკლესიას ჩემ ჰაზრთან და ჩემის გულის თქმასთან? ოღონდ მე კი კარგი კაცი ვიყო და პატი-ოსნად ვიქცეოდე, არავის არ ვაწუხებდე, ერთი სიტყვით, საქმით კარ-გი ვიყო, თორემ გულში რაც უნდა ჰაზრი მქონდეს ღმერთზედ, ანუ ატზედ, ანუ სხუა საგანზედ,—ეს სულ ერთია? ვის რა დააკლდება, მე რომ განსხვავებული ჰაზრი მივიღო ღმერთზედ, ანუ სხუა ეკკლესიის სწავლაზედ? ჩუენგან ღმერთი მხოლოდ იმას ითხოვს, რომ ვნება არავის მივსცეთ და ცუდს საქმეს მოვერიდოთ, სხვებრ რაც გინდა ვი-ფიქროთ ეკკლესიის სწავლათა ზედა, ამით არავის არაფერს არ დაუშა-ვებთ. სწორედ ესრეთ ფიქრობენ და ამას იტყვიან ზოგიერთნი პირ-

ნი. მართალი არის თუ არა ეს ლაპარაკი? მისაღები არის იგი დ პრა-ტივ-სადები თუ არა? ამაზედ ვიფიქროთ ახლა.

არა, ძმანო ჩემნო, ესე ვითარი ლაპარაკი დ განზრახვა არის წინა-აღმდეგი, ცრუ დ უსაფუძვლო! ვინც ესრეთ განიზრახავს, მას უთუოთ ავიწყდება ერთი რაჲმე, სახელდობ, ავიწყდება რა საგანი აქუს ეკკლესიის სწავლას, რისთჳს გვამზადებს ჩუენ დ გუზრდის ეკკლესია? წმიდა ეკკლესია გვამზადებს ჩუენ დ გვზრდის, არა თუ მხოლოდ ამ სოფლის ცხოვრებისათჳს, არამედ დ უმეტესად მომავალისა საუკუნოჲსათჳს. ადამიანის არსება დ ცხოვრება რომ არ გაგრძელდებოდეს გარეშე ამის სოფლისა, ჩუენ რომ არა გურწამდეს უკუდავება სულისა ჩუენისა დ მომავალი დაუსრულებელი ცხოვრება, მაშინ სწორეთ სულ ერთი იქმნებოდა, რაც გინდ ჰაზრი გვქონდეს ღმერთზედ; გარნა ვინაჲთგან გვაქუს სასოება მომავალისა ცხოვრებისა, მაშა-სადამე ჰაზრიცა ჩუენი დ სარწმუნოება უნდა იყოს მართალი დ მართლ-მადიდებელი. ჩუენ გურწამს დ აღვიარებთ, რომელ ღმერთი არის შემოქმედი დ მმართველი ყოვლისა ქუეყანისა, რომელ მან მოავლინა ძე თჳსი გამოხსნისათჳს კაცისა, კაცი ცხოვნდება დ განათლდება მხოლოდ საშუალობითა სულისა წმიდისათა, ღმერთი მიაგებს ყოველსა კაცსა საქმეთა-ებრ მისთა: ესე ვითარნი დ ამის მსგავსნი ჰაზრნი დ სწავლანი არიან საფუძველნი ჩუენის სჯულისა დ სასოებისა დ არ შეუძლიან ეკკლესიასა, რომ არ ამხილოს მათი წინა-აღმდეგნი, მისთჳს რომელ ვინც გამოსცვლის დ წინა-აღუდგება სწავლასა ამას, იგი საფუძვლიანად არღვევს სჯულსა ჩუენსა. ათასი სხუა სწავლა აქუს დ ათასი ჰაზრი კაცსა სხუათა დ სხუათა საგნებთა ზედა: ეკკლესია არ შეეხება მათ. რაც გინდა იფიქრო დ ასწავლო შენ ბუნებასა ზედა, ანუ საზოგადოების წყობილებასა ზედა, ანუ სხუათა ამ სოფლის საგანთა, ეკკლესია არ გაერევა ამაში, სრულს თავის უფლებას გაძლევს შენ; გარნა შესახებ საღმრთო სჯულის სწავლისა ეკკლესია ვერ მოითმენს, რომ განასხუაო იგი, მისთჳს რომელ იგი არ არს

მოგონებული შენგან ანუ ჩემგან; გუშინ ანუ გუშინ; წინ არ არის გამო-ცხადებული, არამედ თჳთ ღმერთმა გამოგვიცხადა იგი დასაბამითგან და ჩუ̂ენი საუკუნო ნეტარება არის დამოკიდებული მას ზედა: ეს არის პირველი მიზეზი.

მეორე მიზეზი, რომლისათჳსცა წმიდა ეკკლესია ყოვლის ღონისძიებით იცავს შეუცვლელად სწავლასა მისსა და ფიცხლად განიკითხავს წინააღმდეგთა და გარდამქცეველთა ამა სწავლისათა არის ისა, რომელ სწავლა იგი არს კავშირი ყოველთა ქრისტიანეთა, რომელი შეაერთებს ყოველთა კაცთა წინაშე ღ̂თისა; ხოლო ერთობა და სიყვარული კაცთა შორის არის უძვირფასესი თჳსება წინაშე თვალთა ღ̂თისათა. სადაც არ არის ერთობა და სიყვარული, მუნ არ არის მადლი ღ̂თისა, მუნ ეკკლესია აღარ არის. რა არს ეკკლესია? იგი არს შეკრება კაცთა ერთმორწმუნეთა, ესე იგი ისრეთთა კაცთა, რომელთა აქუ̂სთ ერთი ჭაზრი საღმრთოთა საგანთა ზედა. წმიდა მოციქული პავლე მისწერს ფილიპელთა: აღავსეთ სისარული ჩემი, რათა მასვე ზრასვიდეთ და იგივე სიყვარული გაქუ̂ნდეს, ერთსულ და ერთზრასვა იყუ̂ენით (თ. ბ, ბ); ხოლო ეფესელთა იგივე წმიდა მოციქული ამცნებს: ისწრაფდით დამარხვად ერთობასა მას სულისასა, საკრველითა მით მშვიდობისათა (თ. დ, გ). ისრეთი ძვირფასი თჳსება არის ერთობა სარწმუნოებისა, რომელ უფალმან ჩუ̂ენმან იესო ქრისტემან უკანასკნელსა შინა ლოცვასა პირველ ჯუ̂არცმისა მხურვალედ გამოითხოვა მამისა თჳსისაგან, რათა ყოველნი მისნი მორწმუნენი იყვნენ ერთ, ვითარცა იგი და მამა ერთ არიან. ვარნა ყოველნი წინააღმდეგნი სარწმუნოებისა და გარდამაქცეველნი სწავლისა დაარღვევენ ერთობასა და მოასდენენ განხეთქილებასა და სიძულილსა. მეოთხესა საუკუნესა შინა, ოდესცა ულმრთომან არიოზ მოასდინა საშინელი შფოთი ეკკლესიასა შინა, ერთ ღამეს წმიდა ალექსანდრეს, ეგვიპტის მწყემსთმთავარსა, გამოეცხადა სიზმრად უფალი იესო ქრისტე. ოდესცა წმიდამან ალექსანდრე შეხედა უფალსა იესო ქრის-

ტესა, ნახა რომელ მისი კვართი ანუ სამოსელი იყო გაპობილ ორად თავიდგან ბოლომდი, და ესმა ხმა უფლისა: აჰა რა მიყო არიოსმან! ეს კვართი გაპობილი მოასწავებდა წმიდასა ეკკლესიასა, რომელი განაპო ორად უღმრთომან არიოს, სწავლითა თჳსითა. სადღა იქმნება სიყვარული და ერთობა ეკკლესიასა შინა, უკეთუ ყოველმან კაცმან თჳსებრ დაიწყო სწავლა სამღრთოთა საგანთა ზედა. აჰა რისთჳს ცდილობს წმიდა ეკკლესია, რათამცა სამღრთო იგი სწავლა, რომელი გარდამოგვცეს მოციქულთა, იყოს დაცულ შეუცვლელად ყოველთა გაცთაგან! აჰა რისთჳს ზარ-დასცემს იგი ანათემითა ყოველთა, რომელნიც კადნიერ იქმნებიან გარდაქცევად სჯულისა მისისა!

მესამედ, როდესაც წინა-აღმდეგნი იტყვიან: ოღონდ ყოფა-ქცევით კარგი კაცი ვიყოთ, თორემ ჰაზრი რაც გინდა მქონდეს ღმერთზედ,—ერთია, ამით რას ამტკიცებენ იგინი? ამტკიცებენ მას, ვითომც შესაძლებელი არის, რომ სარწმუნოება არ ჰქონდეს კაცს და სათნოება კი ჰქონდეს, ანუ თუ თჳნიერ სარწმუნოებისა შესაძლებელ იყოს სათნოება და სიწმიდე. ეს ჰაზრი სრულიად უმართლო არის, ძმანო ჩემნო! გარეშე ქრისტეს სჯულისა არ არის შესაძლებელი, რომ კაცმან შეიძინოს ჭეშმარიტი სათნოება და სიწმიდე. შეიძლება კი ცოტაოდენი ანუ დაბლისა ხარისხისა სიმართლე და პატიოსნება ჰქონდეს ურწმუნოსაცა კაცსა; შეიძლება და კიდეც მომხდარა მრავალ-გზის, რომელ თჳთ კერპთ-მსახურნიცა, ეგრეთვე მაჰმადიანნი და სხუა სჯულის ხალხნი იქმოდენ რომელთამე კეთილთა საქმეთა: კაცი ებრალებოდესთ, მოწყალება მისცენ, სიმართლე უყვარდესთ, გარნა არა-ოდეს არ არის შესაძლებელი, რომელ მათ მიითჳსონ ნამდვილი და ჭეშმარიტი სათნოება, ის სათნოება, რომელი მხოლოდ განამართლებს კაცსა ღ̃თის წინაშე. ეს ჰაზრი არის ჭეშმარიტი, გარნა იგი მოითხოვს საკუთარსა განმარტებასა და ვინაჲთგან განვრცელდა სიტყვა ჩუ̂ნი დღეს, ამისთჳს ვალდებულ-ვყოფ თავსა ჩემსა—მერმე ოდესმე მივაქციო ყურადღება თქუ̂ნი საგანსა ამას ზედა; ხოლო დღეს დასასრულად სიტ-

ყვისა ჩუჱნისა გჳვედრები შენ, ჰმაო ჩემო, შენ, რომელი ხარ მართლ-მადიდებელი, ეცადე და განამართლე ყოვლითა ღონის-ძიებითა სჯული შენი წინაშე წინა-აღმდეგთა მისთა. იცი რას იტყვიან და რით იმართლებენ თავსა წინა-აღმდეგნი ჩუჱნისა სამღრთოჲსა სჯულისა? ჩუჱნ არ ვხედავთ, რომ მართლ-მადიდებელნი განსხვავებულნი იყჳნენ კარგითა მათითა ცხოვრებითაო, წინა-აღმდეგ ამისა ვხედავთ, რომელ თუმცა იგინი იქადიან მართლ-მადიდებლობითა, გარნა არ იქცევიან პატიოსნად და არ ერიდებიან უსამართლოებასა და ცოდვასაო. რა უნდა უპასუხოთ ამაზედ მათ? ჭეშმარიტად ვიტყვი: რომელნი იქადიან მართლ-მადიდებლობას, ხოლო ცუდად იქცევიან და ცოდვას არ ერიდებიან, უარესად ავნებენ სჯულსა მათსა, ვიდრელა განცხადებულად ურწმუნონი. როდესაც ურწმუნო კაცი ცუდად იქცევა, ცოდვას არ ერიდება, ეს საკვირველი არ არის და მე ვგონებ, რომ უფრო შესანდობელიც არის; გარნა რით უნდა განვსხნათ და რით უნდა შეუნდოთ ცუდი ყოფა-ქცევა იმ კაცსა, რომელი იქადის მართლ-მადიდებლობასა? ამისთჳს ეცადე მართლ-მადიდებლობის შვილო შენვე არ შეარცხვინო დედა შენი, წმიდა ეკკლესია, წინაშე მტერთა მისთა, არამედ ისრე მოიქეცი, რომ ყოველი ურჩი ეკკლესიისა, მხედველი წმიდისა შენისა ცხოვრებისა, ცხადად ხედვიდეს რა კეთილი და სასარგებლო საქმე არის მართლ-მადიდებლობა. ამინ!

მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა

ხარების დღესა, ჩყჲდ წელსა.

«ყოველი დიდება ასულისა მეუფისა შინაგან ფესკედითა ოქროვანითა შემკულ არს და შემოსილ პირად-პირადად» (ფსალ. მდ, იგ. იდ).

წინასწარმეტყველი დავით ორმეოც და მეოთხესა ფსალმუნსა შინა მისსა აღსწერს დიდებასა, სიკეთესა და მშვენიერებასა ერთის უცნობის რომლისამე მეფისა და მშვენიერებასა მისისა მეუღლისა და მისთა ძეთა და ასულთა და იტყვის: ყოველი დიდება ასულისა მეუფისა, შინაგან ფესკედითა ოქროვანითა შემკულ-არს და შემოსილ პირად-პირადად; ესე იგი დიდება და ღირსება მეუფისა ასულისა არის შინაგან გულსა და სულსა მისსა, თუმცა, ამასთანავე, იგი შემკულ არს ოქროვანითა შესამოსლითა პირად-პირადად. წმიდანი მამანი განგვიმარტავენ ჩუენ, რომელ სიტყვათა ამათ შინა დავით მეფე წინასწარმოასწავებდა ყოვლად-წმიდასა დედოფალსა მარიამს, რომლისა ხარებასა დღეს, ძმანო და დანო ქრისტიანენო, ვდღესასწაულობთ ჩუენ და ვიხარებთ. ჭეშმარიტად მხოლოდ ერთს უბიწოსა მარიამს შეეფერება მაღალი იგი ქება, რომელ ყოველი დიდება მისი შინაგან მისსა იყო, თუმცა-ღა ამასთანვე იგი იყო შემკულ გარეგანითაცა გამოუთქმელითა მშვენიერებითა და სიკეთითა. ამით განსხვავდებოდა იგი ყოველთაგან ასულთა კაცთათა.

ეს დიდი ქება არს კეთილი და მისაღებელი მაგალითი ყოვე-ლისა ქალისათჳს. თუმცა ყოველს ადამიანს, ვითარცა მამაკაცსა, ეგრეთვე დედაკაცსა, აქუს დიდი სურვილი და მიდრეკილება გარეგა-ნისა ღირსებისადმი, გარნა უმეტესად ქალთა. თუმცა ყოველს ადამიანს დიდად მოსწონს გარეგანი მშვენიერება და სამკაული, გარნა უმეტესად ქალთა; ესენი არიან ერთობ მსურველნი და მეძიებელნი გარეგანისა მშვენიერებისა და სამკაულისა; ამათ უნდა ისწავლონ და ახსოვდესთ მარადის, რომელ მშვენიერება და სამკაული ქრისტიანისა არის შინა-განი ღირსება და სათნოება.

წმიდა მოციქული პავლე ეპისტოლესა შინა მისსა არიგებს ტი-მოთეს, მისგან ეპისკოპოსად ხელ-დასხმულსა, რა სახით უნდა ეპყრო-ბოდეს იგი და ასწავლიდეს თჳთოეულსა პირსა მისისა სამწყსოჲსასა; შესახებ ქალების დარიგებისა და სწავლისა ესრეთ მისწერს მას: ეგრეთ-ვე დედათა ასწავლიდე წესიერებისა სამკაულითა მორცხუად და ღირსებით შემკობად თავთა თჳსთა, არა განთხზვითა ოქ-როჲთა, ანუ მარგარიტითა, ანუ სამოსლითა დიდ-ფასითა (ა. ტიმოთ. ბ, თ). ესე იგი, ქალებთა ასწავლე, რათა არს ეძიებდენ ნამეტარსა შემკობასა თავისსა მათისასა ოქროჲთა, ანუ მარგარიტი-თა, ანუ სამოსლითა დიდ-ფასითა, არამედ წესიერად, მორცხვად შე-იმკობდენ თავსა მათსა, რაც პავლემ მისწერა ტიმოთეს, ის მეც უნდა მახსოვდეს და აღვასრულებდე. ამისთჳს დღეს მე მივაქცევ ყურად-ღე-ბასა თქუენსა, ქრისტეს მიერ-დედანო და დანო ჩემნო, ერთის ფრიად დასამრახავისა და ავის ჩვეულებისადმი, რომელი ერთობ განვრცელე-ბულ არს ყოველთა ქალებთა შორის ქუეყანასა შინა ჩუენსა. რომე-ლი არს ეს ჩვეულება? ფერისა და უმარილის ხმარება. წარსრულის წლის თჳთ ამ დღესასწაულის წირვაზედ გეტყოდი მე თქუენ, რომელ არიან ჩუენ შორის მრავალნი ჩვეულებანი, თუმცა ძველნი, გარნა არა პა-ტივ-სადებნი, არამედ ღირსნი მოსპობისა და დავიწყებისა; ერთი ამათ ძველთა ჩვეულებათაგანი არის ფერისა და უმარილის ცხება პი-

რის სახეზედ. ეს ავი ჩვეულება, როგორც ვსთქვი, ერთობ განვრცე-ლებული არის ყოველთა აქაურთა ქალებთა შორის, ვიწყოთ უკანას-კნელისა და უღარიბესისა გლეხის სახლისაგან, ვიდრე უპირატესის თავა-დის სასახლადმდე, და ეგრეთვე მცირე-წლოვანის ასულისაგან, ვიდრე მოხუცებულთა დედათადმდე.

რა საჭირო არის ამაზედ საუბარი ეკკლესიის კათედრასა ზე-და? იფიქრებს ვინმე ჩემთა მსმენელთაგანი, ანუ რა დიდი ცოდვა არის ეს უბრალო ჩვეულება? არა, ძმანო და დანო ჩემნო, ვალი მაქჳს და საჭირო არს, რომ ამაზედ მოგცე თქჳენ მოძღვრება. საღმრთო წე-რილი ხშირად ამხილებს ქრისტიანეთა ქალთა, რათა იგინი არ იყვ-ნენ მსურველნი და მეძიებელნი ამაოთა სამკაულთა. გამოცდილ არს და ვიცით ყოველთა, თუ რა დიდი მიდრეკილობა აქჳს ქალსა სამკა-ულისადმი, იმ ზომად, რომელ გარეგანსა სამკაულსა უმეტესად პა-ტივს სცემს იგი და ეძიებს, ვიდრე შინაგანსა ღირსებასა; მაშასადამე არა მცირედი ცოდვა არის, ოდეს ქრისტიანე ქალი წაიცხებს პირსა ზედა ფერსა და უმარილსა. მეტადრე ოდეს განვიზრახავთ და მოვი-გონებთ, რომელ ყოველთა ჩვეულებათა და ნაკლულევანებათა ჩჳენ-თა აქჳსთ ურთიერთ შორის კავშირი: ერთი ნაკლულევანება მიიზი-დავს მეორესა, ერთი ცოდვა მიიყვანს მეორესა. რისთჳს იცხებს ქა-ლი ფერსა და უმარილსა? არა მისთჳსა, რათა მოაწონოს თჳსი პირის სახე მჭვრეტელთა მისთა? გარნა რათ უნდა ეძიებდეს ამას ქალი? ღჳ-თის-მოყვარე და ღჳთის-მოშიში ქალი არ იქმს ამას, არამედ ამაოე-ბის მოყვარე და თავის მომწონი. მორცხვად და ღირსებით შემკო-ბად ასწავლის პავლე მოციქული ქალთა, და არა ფერის ცხებასა.

მოისპოს და განქარდეს თქჳენ შორის, დანო და დედანო, ეს ავი ჩვეულება, რომლისათჳს გვეცინიან და განგვიკითხავენ ჩჳენ განათლე-ბულნი პირნი. მრავალ-გზის მითქვამს მე, რა დიდი სიკეთე არის სა-ზოგადოებისათჳს, როდესაც მას შინა არიან ქალნი კეთილნი, აღვსე-ბულნი მადლითა ქრისტიანობრივითა. განათლება და კეთილი ზნეობა

საზოგადოებისა არა წარემართების, უკეთუ ქალნი არ არიან განათლებულნი და წინამძღოლნი ყოველსა კეთილსა შინა ზნეობითსა. ყოველი კეთილ-გონიერი და ღ̂თის-მოყვარე ქალი განანათლებს და მოაქცევს ყოველთა გარემოს მისსა. იგი მოაქცევს და განამტკიცებს სათნოებასა შინა ყოველთა მისთა მსხლობელთა. ერთს კარგს მაგალითს გეტყვი თქ̂ჳნ ამაზედ: ვიცით ჩ̂ჳნ ყოველთა, რა დიდი მნათობი იყო მღ̂დელ-მთავარი გრიგორი ნაზიანზელი, ღ̂თის-მეტყველად წოდებული. დედა წმიდისა ამის მწყემსთ-მთავრისა იყო ხათნო და პატიოსანი ქრისტიანე; გარნა მამა მისი უწინ იყო კერპთ-მსახური, რომელსა ფრიად სძულდა ქრისტიანობა. დიდი მეცადინეობა და გონიერება იხმარა კეთილმან ამან ქალმან მოქცევისათჳს თჳსისა მეუღლისა: არ დასცხრებოდა იგი დღე და ღამე ვედრებად და მხილებად მისა; ზოგჯერ მოფერებითა, ზოგჯერ უვედრებითა და მრისხანებითა, და ყოვლითა სახითა ესოდენი ღონე იხმარა, რომელ მოაქცია და გააქრისტიანა იგი. ესე ვითარნი დედანი მრავალნი იყ̂ნენ პირველთა შინა საუკუნეთა; მრავალთა განათლებულთა და კეთილ-გონიერთა დედათა მოაქციეს და აცხოვნეს მეუღლენი მათნი, ძმანი, ძენი, ნათესავნი პატიოსნითა მათითა ხასიათითა და ყოფა-ქცევითა. შენც ესრეთ უნდა მოიქცე, ქრისტიანე ქალო! როდესაც ხედავ რომელსამე ცუდს ჩვეულებას ან ყოფა-ქცევას შენის მეუღლისას, ანუ ძისა ანუ მახლობელისა კაცისასა, უნდა ეცადო და მოაქციო იგი. ისმის ამ ჩ̂ჳნ ქალაქში, რომელ ზოგიერთნი პირნი ოჯახის პატრონნი თამაშობენ ქაღალდსა და ბევრ ფულებს აგებენ. სირცხვილი არ არის შენთჳს, ჵი ქალო ქრისტიანე! უკეთუ მეუღლე შენი ესრეთ აგებს ქონებასა, რომელიც შენ და შენთა ძეთა უნდა მოახმაროთ, როგორ უნდა მისცე ნება რომ მან ქაღალდი ითამაშოს? რა საკვირველია, რომ მეუღლესა შენსა აქ̂ჳს შენი სიყვარული; შენც გექმნება გავლენა მასთან. ისარგებლე ამით, რათა მოაქციო იგი ცუდისა ჩვეულებისაგან და ესრეთ კეთილად აღასრულე დიდი იგი მნიშვნელობა, რომელიც მოგცა შენ ქრისტემან. ამინ.

სიტყუა

ხარების დღესა, თქმული ქუთაისის სობოროში.

აწინდელი დღესასწაული გვაძლევს ჩუენ, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, შემთხვევასა და მიზეზსა ვსთქუათ რაოდენიმე სიტყუა და წინა-დაგიგოთ თქუენ რაოდენიმე განზრახვა და ჰაზრი ქალისათჳს და მისის ცხოვრებისა და მნიშვნელობისათჳს ქრისტიანობრივსა საზოგადოებასა შინა, ვინაჲთგან ყოვლად-წმიდა, რომელმან დღეს მიიღო ხარება მთავარ-ანგელოზისაგან და ესრეთ ღირს იქმნა მსახურებად ღუთის განხორციელებისა, იყო ქალი და გვაჩვენა ჩუენ, ვითარი უნდა იყოს ყოველი ქრისტიანე ქალი.

გარნა რა უნდა ვსთქუათ დღეს ჩუენ ქალსა ზედა, ანუ რომელი კერძო მისისა ცხოვრებისა და მისთა თჳსებათა განვისილოთ? აწინდელი ჩუენი დროება გვაძლევს საგანსა და გვაჩვენებს, რომლის კერძოთ უნდა განვისილოთ ჩუენ მდგომარეობა და მნიშვნელობა ქალისა. რა განსხვავება აქუს აწინდელს დროებასა ამ ჩუენ ქუეყანაში? ის, რომელ ცოტ-ცოტად იცვლება სახე ცხოვრებისა საზოგადოებასა შინა და უმეტესად იცვლება აღზრდა და მდგომარეობა და ყოფა-ქცევა ქალებისა. ვიცით ჩუენ ყოველთა, რა ნაირი იყო უწინ აღზრდა ქალთა: უწინ და ახლაც კიდევ უმეტეს ნაწილად აღზრდა ქალისა იყო შინაური. ქალი იზრდებოდა შინ დედ-მამის მხედველობის ქვეშ; ქალს მისცემდენ ხელში საღმრთო წერილს, ასწავლიდენ დავითნს და ჟამნს, საეკკლესიო გალობას, წერასა; მიაჩვევდენ ოჯახის მო-

ვლას, ასწავლიდენ შინაურს ხელოვნებას; ცხოვრებაცა ქალისა იყო განუყოფლივ შინაური. და ესრეთ ვგონებ, რომ უმჯობესად და კეთილგონიერად მოამზადებდენ მათ მომავალის შინაურის ცხოვრებისათჳს, ვინაჲთგან იგინი სრულიად შეიტყობდენ რაც მოელის მათ და მიჩვევოდენ მომავალსა ცხოვრებასა თჳსსა. ხოლო აწ, ვითარცა იცით და ხედავთ თქჳენ ყოველნი, იცვლება და სხჳანაირად იწყობა გაზრდა, სწავლა და ცხოვრება ქალთა. როდესაც მე ვხედავ ამ ცვლილებასა და როდესაც წარმოვიდგენ, რომ ცოტა ხანს უკან ეს ცვლილება უმეტესად განვრცელდება, ძველი წესი და წყობილება სრულიად დაუთმობს ადგილს ახალ წესსა და წყობილებასა, უნებრივად გამოჩნდება გულში ფიქრი: უმჯობესნი იქმნებიანა ქალნი შემდგომ ესრეთისა ცვლილებისა, ესე იგი უმჯობესნი ქრისტიანენი იქმნებიანა მაშინ ქალნი, ვიდრემდის იყჳნენ უწინდელსა მდგომარეობასა შინა? და ამ ფიქრს ესრეთ გარდავსწყვეტ ხოლმე ჩემს გულში: ნეტავი ღმერთმან ინებოს და ქალთა ჩჳენთა არასოდეს არ დაჰკარგონ ზოგიერთნი ფრიად საქებნი და საყვარელნი თჳსებანი, რომელნი შეამკობენ ძველებურად მცხოვრებთა ქალთა, არამედ შეაერთონ იგინი ახლისა განათლებისა და სწავლისათანა; მაშინ მხოლოდ იქმნებიან იგინი ძვირფას ქრისტიანობისა და საზოგადოებისათჳს.

შეკითხავს ვინმე: რომელნი არიან ეს თჳსებანი და ღირსებანი ძველებურთა ქალთანი? ქალის ბუნება, ძმანო ჩემნო, მით განსხვავდება მამა-კაცის ბუნებისაგან, რომელ ქალი ცხოვრებს უმეტესად გულითა და გრძნობითა, ხოლო მამა-კაცი გონებითა. ქალი, ვგონებ, მაშინ არის თჳთონაც კმაყოფილი და ბედნიერი, როდესაც შეუძლიან მიზღვევა და მინიჭება უხვისა გულითადისა სიყვარულისა მისთა მახლობელთა, ქმარსა, ძმასა და სხჳათა მახლობელთა პირთა; ერთი სიტყვით, იგი მაშინ არის ბედნიერი, როდესაც სხჳას აბედნიერებს. უკეთუ განვიხილავთ ბუნებასა ქალისასა, ვნახავთ, რომ ღმერთმან განგებ მისცა მას განსხჳავებულნი თჳსებანი, ვინაჲთგან მდგომარეობაცა მა-

თი და მნიშვნელობა არის სხუა, ვიდრე მნიშვნელობა და საქმე მამაკაცთა.

ეს მნიშვნელობა ქალისა, რომელიც მისცა ქალთა თჳთ ღმერთმან, კეთილად სრულდებოდა ძველებურად მცხოვრებთა ოჯახთა შინა. პირველად ის უნდა ვსთქუათ, რომელ საკვირველი სიყვარული და ერთგულება ცოლისა ქმრისადმი იყო ძველებურად მცხოვრებთა ოჯახთა შინა. მერმე, ის უმეტესად არის საქები და განსაკვირვებელი, რომელ როგორიც უნდა ყოფილიყო ქმარი, ღირსი ანუ უღირსი, კარგი ანუ ცუდი, — მაინც უყვარდა იგი ცოლს, მაშინ როდესაც ხშირად გამოცდილ არს და ხშირად მომხდარა, რომ განათლებული და სწავლასა შინა გამოსრული ქალი ხშირად შეურაცხ-ჰყოფს და მოიშლის ერთგულებას, თუ ქმარი მისი არის მასზედ ნაკლები ჭკუითა და ღირსებითა. მეორედ, ძველებურ წესზედ გაზრდილთა ქალთა საკვირველი იყო და გამოუთქმელი სიყვარული შვილთა მათდადმი. ეს სიყვარული ესოდენ დიდ იქმნებოდა, რომ თითქმის მრთელსა მისსა ცხოვრებასა და სულსა დედა შთასდებდა გულსა შინა შვილისა მისისასა. ვის არ ახსოვს, ძმანო ჩემნო, მანუგეშებელი და განმაცხოველებელი სიყვარული დედისა მისისა? ვინ არ ინუგეშებს, ჟამსა მწუხარებისასა, ამ ტრფიალითა სიყვარულითა დედისა მისისათა!

მესამე თჳსება და ღირსება უწინდელად გაზრდილთა ქალთა არცა ნაკლები იყო სიმდაბლე და სიმშვიდე მათი. ზოგიერთნი მათგანნი ესოდენ იყვნენ თავ-დაბალნი და მორჩილნი, რომელ თჳთონ არ იცოდენ თავის ფასი და როდესაც მრთელსა სიცოცხლესა, სულსა და ღონესა შესწირავდენ თჳსთა მახლობელთა და საყვარელთა, არასოდეს არ ხედვიდენ ამაში განსხვავებულსა. ამას უნდა დაუმატოთ მათი დაუცხრომელი შრომა, დაუძინებელი ზრუნვა და გულ-მტკივნეულობა ოჯახისათჳს: ვითარცა დაუღალავი ფუტკარი თითო წვეთს თაფლსა ყუავილებისაგან შეაგროვებს, ეგრეთვე იგინი ოჯახისათჳს პოულობდენ და ინახვიდენ საცხოვრებელსა. ერთი სიტყვით, განსხვავებული და მო-

სწორნი შინაური ცხოვრება; ნამდვილი ქრისტიანობრივი შინაური ყოფა-ქცევა,—აჰა ღირსება ძველებურად განსწავლულთ ქალთა!

გარნა არავინ იფიქროს, რომელ ჩუჱნ არ მოგვწონს განათლება და სწავლა აწინდელის დროებისა, არამედ როგორც წინათ ვსთქვით, სასურველ და სანატრელ ის იქმნება, ოდესაც ეს საქებნი თჳსებანი არ დაეკარგოსთ ქალთა. წარმოიდგინეთ, რა დაუფასებელი საუნჯე იქმნება საზოგადოებისათჳს ის ქალი, რომელსა შინა შეერთდენ ეს საყვარელნი თჳსებანი ძველებურად აღზრდილთა ქალთა სწავლისა და განათლებისათანა. ხოლო უკეთუ ნაცვლად ქმრისა და მახლობელთა სიყვარულისა და შეურყეველისა ერთგულებისა, ნაცვლად თავის გამომეტებისა, მახლობელთა ბედნიერების მეცადინეობისა, ნაცვლად სიმშვიდისა, შრომის მოყვარეობისა, შინაურისა შვენიერისა ცხოვრებისა, ჩუჱნთა ქალთა შეიყვარეს დაიფანტული ცხოვრება, განცხრომა, თავის მოწონება, პირისახის შემკობა, ეს იქნება ფრიად სამწუხარო და მავნებელი მომავალისა ტომისათჳს.

დიდ არს მნიშვნელობა ქალისა ქრისტიანობასა შინა! ყოველი ადამიანი პირველთა წელთა ცხოვრებისა თჳსისათა განატარებს დედის ხელთა შინა; მისგან მიიღებს პირველ ჰაზრთა, მიდრეკილებათა, მისგან ისწავლის პირველსა ლოცვასა. მაშასადამე ესრეთ უნდა ვსთქვათ, რომელ ღირსება, თჳსება და ბედნიერება ყოვლისა ადამიანისა თითქმის დამტკიცებულ არს ქალსა ზედა. უკეთუ დედა არის აღვსებული გონიერებითა, ჭკუითა, სასოებითა და სიყვარულითა — შვილიცა მისი გამოვა კეთილი და ღჳთის-მოყვარე. გარნა, ჵი! ვითარ საშინელ არს და მავნებელ, ოდეს დედა თჳთ არს ცუდისა ხასიათისა, არ მიხედავს თჳსსა მნიშნველობასა და ნაცვლად კეთილთა და საყვარელთა თჳსებათა გარდასცემს შვილთა ცუდსა ხასიათსა, უმჯობესი არის, რომ თავისი ხელით მოკლას მან შვილი თჳსი.

დასასრულ სიტყვისა ჩუჱნისა მივაქციოთ გონება და გული ჩუჱნი ყოვლად წმიდისა ღჳთის-მშობელისადმი, რომელი არს მიზეზი დღე-

ვანდელისა დღესასწაულისა. იგი იყო სრული სახე და მაგალითი ქრისტიანობრივისა ქალის ცხოვრებისა; მას ვევედრნეთ, რათა მისცეს კეთილი სურვილი გულსა და განამტკიცოს ნება ქალთა კეთილსა ცხოვრებასა შინა. ამინ.

სიტყუა
ხარებასა ზედა.

«დედაკაცი მხნე ვინ პოვის, უძვირეს არს ქვისა მრავალსასყიდლისა» (იგავთა ლა, ი).

აწინდელი დღესასწაული, ძმანო და დანო ჩემნო ქრისტიანენო, უნებრივად მიაქცევს გონებასა ჩუენსა დედაკაცთა მიმართ და მოითხოვს ჩუენგან, რათა სიტყუა ჩუენი დღეს მოვისმართოთ საკუთრად მათდა სასწავლებელად და დასარიგებელად, მისთჳს რომელ პირი იგი, რომელსა დღეს წმიდა ეკკლესია აღამაღლებს და ადიდებს, იყო დედაკაცი და მისცა დედაკაცთა საკვირველი სახე ცხოვრებისა, თუ ვინმე, წინააღმდეგ ჩუენისა ამის განზრახვისა, სიტყუას მოგვიგებს ჩუენ და ესრეთ გვეტყვის: რა საჭირო არის საკუთარი სწავლა და დარიგება დედაკაცებთათჳს? ნუ თუ სარწმუნოება, სასოება და სიყვარული და ყოველი ჩუენი სჯულის სწავლა ერთი და იგივე არ არის ორთავე სქესთათჳს?—მას მე უპასუხებ: სჯული ერთი გვაქუს ორთავე სქესთა, გარნა ზნეობითი სწავლა და დარიგება განსხუავებული უნდა იქმნეს ქალებთათჳს, ვინაჲთგან ღმერთმან ამათ სხუა მნიშვნელობა მისცა და საკუთარი საქმე დაუნიშნა. დასამტკიცებელად ამისა ჩუენ ვხედავთ, რომელ საღმრთონი წიგნნი ორისავე აღთქმისანი მრავალ-გზის საკუთარსა და განსხუავებულსა დარიგებასა აძლევენ დედაკაცთა. მაგალითებრ, ის ზემო თქმულნი სიტყუანი, რომლითა ჩუენ დავიწყეთ ეს

უბნობა, წარმოთქმულ არიან დიდისა სოლომონ ბრძნისა მიერ. სოლომონ ბრძენმან არ იცოდაა, საჭირო არს თუ არა საკუთარი სწავლა ქალებთა-თჳს? გარნა იგი წიგნთა შინა მისთა მრავალ-გზის მიიქცევა მათდამი და მისცემს მრავალთა საკუთართა დარიგებათა და ბოლოს, უკანასკნელსა ლა-სა თავსა წიგნისა თჳსისასა, საკუთრად უძღვნის ქალებათა დასარიგებელად. ფრიად შესანიშნავი არს, ძმაო, ეს ხსენებული თავი იგავთა სოლომონისათა, მით უმეტესად, რომ სოლომონ პირველთა მუხლთა შინა გვეტყვის, რომელ ეს დარიგება მისცა მას დედამან მისმან, რომელი იყო თავის დროზედ ქალი წარჩინებული და განთქმული ვითარცა მშვენიერებითა, ეგრეთვე მხნეობითა და გონიერებითა. განვიხილოთ, ძმანო და დანო ჩემნო, რა სახით აღწერს და რომელთა თჳსებათა მიაწერს სოლომონ ქალსა მხნესა. იმედი გვაქუს, რომ ეს არ დაშთება უსარგებლო ჩვენთვისაც.

დედაკაცი მხნე ვინ პოვოს, უძვირეს არს ქვისა მრავალ-სასყიდლისა. სოლომონ ბრძენი აქ იჭვნეულებით კითხავს: ვის შეუძლიან იპოვოსო დედაკაცი მხნე; მართლაც, ოდეს აღმოვიკითხავთ რა სახით აღწერს იგი დედაკაცსა მხნესა და როგორ უნდა იქცეოდეს ესრეთი დედაკაცი, დავრწმუნდებით რომელ, თუმცა ფრიად სანატრელ არს, გარნა არა ადვილ პოვნა ესრეთისა დედაკაცისა.

სოლომონ გვეტყვის ჩუენ, რომელ მხნე დედა-კაცი ეგრეთ მართავს სახლსა თჳსსა, რომ გული მეუღლისა მისისა სრულიად არის მოსვენებული და დარწმუნებული მას ზედა: კადნიერ არს მის ზედა გული ქმრისა მისისა (მუხ. ია). იგი ყოველთჳს კეთილსა იქმს და არა ბოროტსა ქმრისა მისისა თჳს (იბ). მან მოიგო მატყლი და სელი და ქმნა კეთილ-სახმარი ხელითა თჳსითა (იგ). იგი არის მსგავსი მოვაჭრის ნავისა, რომელმან შორით შეიკრიბოს თავისა თჳსისათჳს სიმდიდრე (იდ). იგი აღსდგის ღამითგან და მისცის საზრდელი სახლეულთა და საქმე მხევალთა (იე); მან მოირტყა ძლიერებით წელი თჳსი და დაამტკიცნა მკლავნი

თჳსნი საქმესა ზედა (იზ); იგი ისრე მიეჩვია შრომის-მოყვარებასა,
რომელ ამით ინუგეშებს თავსა თჳსსა: იხილა გემო, რამეთუ კე-
თილ არს საქმედ და არა დაშრტეს სანთელი მისი ღამე ყო-
ველ (იჱ); მჴართა თჳსი განმარტა სასარგებლოსა ზედა, ხო-
ლო ნებსა თჳსსა განამტკიცებს ტარსა ზედა სთავად (ით). და
არა თუ მხოლოდ სახლისათჳს ზრუნავს მხნე ქალი, არამედ იგი კე-
თილიცა არის და ქველის-მოქმედი. ჴელნი თჳსნი განუხვნა გლა-
ხაკსა, ხოლო ნაყოფნი მიუპყრნა დავრდომილსა (კ). არ არის აქ
საჭირო დაუმატოთ, რომ ესრეთი მხნე ქალის მოწყალება არის უმე-
ტეს მეირ-ფასი წინაშე თვალთა ღმრთისათა, ვინაჲთგან იგი თავის
ხელის ნაშრომს აძლევს გლახაკთა. გარნა მოვიყვანოთ კიდევ სოლო-
მონის წიგნიდგან რაოდენნიმე სახენი მხნე დედაკაცის თჳსებისა: ქმარი
მისი სრულიად ბედნიერი არის და უზრუნველი სახლისა მისისათჳს:
არა ზრუნავს მყოფთა თჳს სახლსა შინა ქმარი მისი, ოდეს
სადა ყოვნოს (კა). მას არ-ეშინიან ზამთრისა და სიცივისა, ვინაჲთგან
საყვარელმან მისმა მეუღლემ მრჩობლი სამოსელი უქმნა ქმარსა
თჳსსა და ყოველთა მისთანა მყოფთა (კბ). ქმარი მისი არის ქებული
და დიდებული საზოგადოებასა შინა გონიერებითა და სიკეთითა მე-
უღლისა მისისათა: დიდებულ იქმნების ბჭეთა შინა ქმარი მისი,
ოდესცა უკეთუ დასჯდის კრებულთა შორის მოხუცებულთა
თანა მკვიდრთა ქვეყანისათა (კგ).

ესრეთ აღწერს მხნესა დედა-კაცსა სოლომონ, უეჭველია, რო-
მელ მრავალნი აქ მსმენელთა მამა-კაცთაგანი შენატრიან მათ, რო-
მელთა ღმერთმან მისცა ესრეთი გონიერი და მხნე მეუღლე. გარნა
შეიძლება რომელთამე მსმენელთა და უმეტესად ქალებთა ესრეთ იფი-
ქრონ თავის გულში: რა არის, რომელ სოლომონ აქებს ერთსა მხო-
ლოდ შრომასა და დაუძინებელსა მუშაობასა დედაკაცისასა? ნუ თუ
თვინიერ ქსოვისა და კერვისა სხუა უფრო პატიოსანი საქმე არ უნდა
ჰქონდეს დედაკაცსა და თვინიერ დაუძინებელისა შრომის-მოყვარებისა

სხჳა თჳსება არ უნდა შეიძინოს მან? არა, ძმანო დ დანო ჩემნო, სხჳანიცა მრავალნი თვისებანი უნდა ჰქონდეს დედაკაცსა დ სხჳანიცა მრავალნი პატიოსანნი საქმენი შეუძლიან მას აღასრულოს. გარნა შრომის-მოყვარება ანუ მხნეობა, პირველად, არის ისრეთი ძვირ-ფასი თჳსება, რომელიც იპყრობს შორის მისსა ყოველთა სხჳათა მაღალთა თჳსებათა. უკეთუ ქალი ესრეთ დაუცხრომელად არის შრომასა დ სახლის მართვასა შინა, მით იგი ცხადად გვიმტკიცებს, რომელ მას აქჳს თავის უარის-ყოფა, ვინაჲთგან იგი არა თავისა თჳსისათჳს ეძიებს სარგებლობასა, არამედ მისთა მახლობელთა; ამასთანავე აქჳს მას განუზომელი სიყვარული ქმრისა, შვილთა დ სახლეულთა. მეორედ, ქალი შრომის-მოყვარე არის პატიოსანი ზნეობითა დ ყოფა-ქცევითა, ვინაჲთგან ესრეთ გართულსა შრომასა დ მოღვაწებასა შინა არა აქჳს თავისუფალი დრო, რომ დაკარგოს იგი უქმად ჭორსა დ ბოროტ-სიტყჳაობასა შინა, განცხრომასა დ სხჳათა შეუსაბამოთა საქმეთა შინა. მესამედ, იგი აძლევს სასარგებლოსა მაგალითსა შვილთა დ გარემოს მყოფთა მისთა. იგი ვითარცა სანთელი ნათელსა, ესრეთ განავრცელებს გარემოს მისსა სიწმიდესა, ბედნიერებასა დ ქრისტიანულსა ზნეობასა. ერთი სიტყვით, იგი არის მხნე: დედაკაცი მხნე ვინ პოვოს, უძვირეს არს ქვისა მრავალ-სასყიდლისა.

აქ იქმნება ვინმე ქალთაგანმა კიდევ მითხრას: ესრეთი დაუმინებელი შრომა დ მოღვაწება შეეფერება მხოლოდ მდაბიო ღარიბთ დედაკაცთა, გარნა ვინც არის მდიდარი დ ვისაც მრავალი მოახლე ჰყავს, მან რათ უნდა განსწიროს თავი? არა, დაო ჩემო, ფრიად შეცთომილი არის ეს აზრი. ღმერთმან ყოველ ადამიანს დაუნიშნა შრომა დ მუშაკობა. გარნა ჩემი სიტყჳა რა საჭირო არის აქ! მაგალითი სიტყჳაზედ უმჯობესია! მხნე იგი დედაკაცის აღწერა სოლომონის დედამ უთხრა მას: სოლომონ მეფის დედა ღარიბი რათ იქმნებოდა, მაგრამ თჳთან იგი იყო ის მხნე დედაკაცი, რომელსა აღწერს შვილი მისი. გარნა მე, ამაზედ უმჯობესსა დ უსაყვარელესსა მაგალითსა მო-

გიყვან. მე თვითონ არ მინახავს და გამიგონია სარწმუნოთა კაცთა-გან, რომელ ერთ ძველად-ძველ ეკკლესიასა შინა, კედელზედ არის დახატული ყოვლად-წმიდა ღ̃თის-მშობელი და მის წინ ძევს მატყლი, ხელში უჭირავს ტარი და ქსოვს მატყლსა. ნეტამც ჩემი თვალით მე-ნახა ეს ხატი! მაშინ მე გავიცნობდი მეორესა კერძოჲსა საღმრთოჲსა მისის ხასიათისასა და უდიდესსა პატივსა და კრძალვასა მისდამი იგრძ-ნობდა გული ჩემი! რა კარგი რამ იქმნებოდა, რომ ყოველსა ქალსა მარადის ჰქონდეს წინაშე თვალთა ისრეთი ხატი ყოვლად-წმიდისა, რომ ერთ კერძო მისა უდგეს და შესცქეროდეს მას სიყვარულის ღი-მილითა ღ̃თაებრივი მისი ყრმა, ხოლო თჳთ მას ხელში ეპყრას მატყ-ლი და ტარი და სახესა ზედა მისსა ღ̃თაებრივსა კარგითა ხელოვ-ნებითა იყოს გამოყვანილი ის ღ̃თაებრივი სიწმიდე, სიმშვიდე და სიყვარული; თვალთა შინა მისთა ბრწყინვიდეს ის უფსკრული გო-ნიერებისა და კრძალულებისა, რომელნი წარიტაცებენ კაცის გულსა. ესრეთი ხატი იქმნებოდა ჭეშმარიტი დროშა ანუ სიმვოლო, ესე იგი ნიშანი ყოველი ქალის მოვალეობისა, ღირსებისა და მნიშვნელობისა. ამინ.

სიტყჳა

მესამესა კჳრიაკესა დიდისა მარხვისასა, თქმული ქუ-თაისს.

> რომელსა უნებს შემდგომად ჩემსა მო-სვლა, უარ-ყავნ თავი თჳსი და აღიღენ ჯუარი თჳსი და შემომიდგენ მე (მარკ. ჱ, ლდ).

მესამესა კჳრიაკესა მარხვათასა წმიდასა ეკკლესიასა აქუს ჩვეუ-
ლება გამოსვენებად ჯუარისა საკურთხეველითგან და დასვენებად წინა-
შე მლოცველთა, რომელნი ამ ჟამად თაყვანისსცემენ და ამბორს-
უყოფენ მას, მეტყველნი: ჯუარსა შენსა თაყვანის-ვსცემთ მეუ-
ფეო და წმიდასა აღდგომასა შენსა უგალობთ და ვადიდებთ.
ხილულითა ამით მოქმედებითა და წესითა წმიდა ეკკლესია შეგვაგო-
ნებს, რათა ჩუენ ყოველნი მჴვრეტელნი პატიოსნისა ჯუარისა, ვითარ-
ცა მოთმინების და მღვიძარების ნიშანისა, განვათვრთხილებდეთ თავსა
ჩუენსა და ვიქმნებოდეთ მხნენი და დაუღონებელნი მარხვასა, ლოცვა-
სა და კეთილსა საქმესა შინა და ესრეთ ვსძლევდეთ ცოდვათა და ნაკ-
ლულევანებათა ჩუენთა, ვითარცა მაცხოვარმან სძლო ჯუარითა თჳ-
სითა ცოდვა, სიკუდილი და ჯოჯოხეთი. რომელსა უნებს შემდგო-
მად ჩემსა მოსვლა, უარ-ყავნ თავი თჳსი და შემომიდეგინ მე.
რასა ნიშნავს, ძმანო, უარის-ყოფა თავისა თჳსისა და აღება ჯუარი-
სა, ანუ როგორ შეიძლებს რომ კაცმან თავი თჳსი უარ-ყოს? ვითა-

ქროთ ამაზედ: საგანი ესე დიდ-არს და ფრიად ღრმა, გარნა ცნობა მისი უსაჭიროეს არს ყოვლისა ქრისტიანისათჳს, ვინაჲთგან უარის-ყოფა თავისა თჳსისა არის საფუძველი ქრისტიანობრივის ცხოვრებისა. მაცხოვარი ხშირად მოითხოვდა მოწაფეთა მისთაგან უარის-ყოფასა თავისასა; სახარება ხშირად გვეტყვის ჩუჱნ, რომელ ვისაც ნებავს, რათა იყოს ჭეშმარიტი მოწაფე უფლისა, მან უნდა უარ-ჰყოს და დაივიწყოს თავი თჳსი. და ესრეთ, რასა ნიშნავს უარ-ყოფა თავისა თჳსისა?

ბუნებასა კაცისასა და ყოველსა მისსა შინაგანსა და გარეგანსა მოქმედებასა აქუს ორი კერძო ანუ ორი სახე: ერთის მხრით კაცსა აქუს ბევრი კეთილი თჳსება, დიდი სათნოება, უმაღლესი ღირსება; კაცსა აქუს სურვილი და მიდრეკილება, რომ აღასრულოს სიმართლე, სათნოეყოს ღმერთსა, ერთი სიტყვით: მრავალს კეთილს და საქებელ საქმესა იქმს. მეორეს მხრით ბუნებასა შინა კაცისასა ვხედავთ ჩუჱნ მრავალთა ნაკლულევანებათა, ბოროტთა თჳსებათა და მიდრეკილებათა, ცოდვათა და უღირსებათა. ვინც გულის-ხმიერად გასინჯავს თჳსსა ბუნებასა და შთახედავს გულსა შინა თჳსსა, იგი მსწრაფლ ნახავს, რომელ კაცი შინაგან თჳსსა გრძნობს ბრძოლასა და წინააღმდეგობასა შორის კეთილთა და ბოროტთა თჳსებათა და მიდრეკილებათა მისთა. დღეს კაცი არის კეთილი და ჰქმნა მრავალი კეთილი საქმე, ხოლო ხვალე გული მისი გამოიცვალა და ჰქმნა ბევრი ცოდვა; ერთ წამს გული მისი გრძნობს სიყვარულსა ღუთისასა და მოყუსისა, ხოლო შემდგომში მან დაივიწყა სიყვარული. ერთი სიტყვით, გული მისი ყოველთჳს გაპობილ-არს ორად: ბუნებასა მისსა აქუს მრავალი კეთილიცა და ბოროტიცა თჳსება და მიდრეკილება. და ესრეთ, ძმანო, ოდეს მაცხოვარი მოითხოვს ჩუჱნგან, რათა უარ-ვჰყოთ თავი ჩუჱნი, ცხად არს რომელ იგი შეგვაგონებს ჩუჱნ, რათა უარ-ვჰყოთ ეს მეორე ცუდი და ბოროტი კერძო ბუნებისა ჩუჱნისა, რათა დავივიწყოთ ცოდვა და ყოველი ნაყოფი მისი: რომელსა უნებს შემდგომად ჩემსა მოსვლა, უარ-ჰყავნ თავი თჳსი და აღიღენ ჯუარი თჳსი და შემომიდეგინ მე.

გარნა ვისაც სურს აღსრულება დიდისა ამის მცნებისა, მას ყოველთჳს უნდა ახსოვდეს რა ძნელია ეს საქმე. აქ კაცი უნდა ებრძოდეს თავის თავს, თჳსთა სურვილთა, თჳსთა ჩვეულებათა, თჳსთა მიდრეკილებათა, ერთი სიტყვით: მან უნდა დათრგუნოს და დაიმორჩილოს თჳთ ბუნება თჳსი. უკეთუ გსურსთ შეიტყოთ სიძნელე ამა საქმისა, წარმოიდგინეთ მხოლოდ ერთი მაგალითი. მრავალნი წმიდანი, სიყრმითგან შედგომილნი მაცხოვარისადმი, ვიდრე სიბერედმდე იყვნენ ბრძოლასა ამას შინა; იგინი დაუტევებდენ სოფელსა, განვიდოდენ უდაბნოდ, დღე და ღამე ყოველ წამს ცდილობდენ, რათა დაემორჩილებინათ თჳსნი ბოროტნი მიდრეკილებანი; გარნა მრავალგზის ცოდვა სძლევდა მათ.

მეორედ, კაცი უნდა ებრძოდეს სოფელსა, რომელსა შინა იგი ხედავს მრავალთა ცოდვათა და ცუდთა მაგალითთა. სოფელი კაცსა მიიზიდავს ყოველთჳს ცოდვისადმი და იგი ყოველთჳს უნდა წინააღუდგეს სოფელსა; გარნა, თუ ვითარ ძნელ-არს ბრძოლა სოფლისა, ესეც დაგვიმტკიცებს მრავალთა წმიდათა; იგინი მისთჳს დასტოვებდენ სოფელსა და განვიდოდენ უდაბნოდ, რომელ, თუმცა იყვნენ მტკიცენი და ძლიერნი სულითა, გარნა მაინც ეშინოდათ სოფლისა.

დასასრულ კაცი უნდა ებრძოდეს მარადის სულიერსა მტერსა მისსა, რომლისა საცთურნი ხშირად მიიზიდვენ გულსა კაცისასა და დაავიწყებენ მას მოღვაწებასა და ქრისტიანებრივ სარწმუნოებასა.

ესრეთ ძნელ-არს და მძიმე ცხოვნება სულისა. კაცი, მეძიებელი ღჳთის სასუფეველისა, მარადის ითმენს შინაგანსა და გარეგანსა ბრძოლასა; იგი მარადის ზიდავს ჯუარსა თჳსსა მხართა ზედა თჳსთა.

გარნა რასა ვხედავთ ჩუენ აწ? ვგონებ, რომ ვინც შეხედავს ცხოვრებასა აწინდელთა ქრისტიანეთასა ისრე იფიქრებს, რომელ სულის ცხოვნებაზედ უადვილესი საქმე არ იყოს ქუეყანაზედ. პირველად ის ვსთქუათ, რომელ აწინდელნი ქრისტიანენი თითქმის ყოველთა დღეთა ცხოვრებისა თჳსისათა შესწირავენ სოფელსა და ხორ-

ციელთა ზრუნვათა: განმავალობასა შინა შვიდის დღისასა, იქმნება რომ ზოგმა ერთი მხოლოდ საათი მოისმაროს ლოცვისათჳს და შევიდეს ეკკლესიასა შინა; გარნა მაშინაც, ამ მოკლეს დროს, დაფანტულითა გონებითა ისმენს ლოცვასა, მაშინ როდესაც ყოველ წამს და ყოველ ჟამს იგი უნდა ებრძოდეს თჳსსა ბუნებასა და თჳსთა ნაკლულევანებათა.

სიჭაბუკესა ჩუენსა, დონესა, ნიჭსა, ქონებასა, ერთი სიტყვით, ყოველსა, რაცა გუაქუს უმჯობესი, ჩუენ ვხმარობთ სოფლისა და ხორციელის წარმატებისათჳს, იქმნება მხოლოდ მეასე, ანუ მეათასე ნაწილი ამათ ყოველთაგან მოახმაროს ვინმე სულსა თჳსსა; ზოგი მრთელსა სიცოცხლესა მისსა შესწირავს სოფელსა და ბოლოს, ჟამსა სიბერისა და უძლურებისასა, მოახლოვება სიკუდილისა და საფლავისა მოაგონებს მას ღუთის-მსახურებასა. შეიძლებაა ასე ადვილად ცხოვნება სულისა?

იქმნება ვინმე მითხრას: ვის შეუძლიან მარადის იფიქროს მხოლოდ სულისა თჳსისათჳს. კაცსა აქუს მრავალი ხორციელი საჭიროება; მან თჳსი თავი უნდა არჩინოს და შეინახოს და თუ იფიქრა მხოლოდ ლოცვისა და მოღვაწებისათჳს, როგორღა შეუძლიან თავი არჩინოს?—სასუფეველი ღუთისა, ძმანო ჩემნო, სიტყვისამებრ მაცხოვარისა, ემსგავსება კაცსა ვაჭარსა, რომელი ეძიებდა კეთილთა მარგარიტთა და ჰპოვა რა ერთი ძვირ-ფასი მარგარიტი, წარვიდა, განჰყიდა ყოველი, რაცა ჰქონდა და იყიდა მარგარიტი იგი. გირჩევნია შენც ესრეთ მოიქეც: სხუა ყოველი დაივიწყო და დაჰკარგო და შეიძინო ერთი მხოლოდ ესე, სასუფეველი ღუთისა. გარნა მაცხოვარი ამასაც არ მოითხოვს შენგან: არა ყოველს კაცსა შეუძლიან დატევება სოფლისა, გარნა ყოველ კაცს შეუძლიან, რომ სოფელსა შინა იყოს, სოფლის საქმეს არ დასტოვებდეს და მაინც აღასრულოს მცნება ესე უფლისა. ვსთქუათ, მაგალითებრ, ერთი ვინმე არის მსახური, ანუ ჩინოვნიკი სასამართლოსა შინა: რა საჭიროა რომ იგი ემსახურებ

არა სულის საცხოვნებელად, არამედ ხორციელის წარმატებისათჳს; გარნა უკეთუ იგი არა დაივიწყებს ღმერთსა, მარადის ემსახურება სიმართლით და სიწმიდით, ქრთამს ერიდება, ყოველს საქმეს იქმს საფუძვლიანად და სჯულიერად, მაშინ მას აღასრულა მცნება მაცხოვრისა; მსახურება მისი შეერაცხება მას, ვითარცა მოღვაწება სულიერი, ვითარცა უარის-ყოფა თავისა თჳსისა. ვსთქუათ, რომ სხუა ვინმე არის ვაჭარი; რა-საკვირველია, რომელ ვაჭრობა არის სოფლიური საქმე; ვაჭარი ფიქრობს მხოლოდ მოგებისა და გამდიდრებისათჳს; გარნა, უკეთუ იგი ვაჭრობს სინიდისით და სიმართლით, უკეთუ აღებ-მიცემაში ახსოვს პატიოსნება, უკეთუ არ არის ხარბი, ანგაარი, ოდეს შეიძინა მრავალი სიმდიდრე — არ განლაღდა და ოდეს შეემთხჳა სიღარიბე — მოითმინა; უკეთუ რაოდენიმე ნაწილი მონაგებისა შესწირა ღმერთსა და გლახაკსა, მაშინ ვაჭრობა მისი მიეთვლება მას, ვითარცა მოღვაწება და მით აცხოვნებს იგი თავსა თჳსსა. ვსთქუათ კიდევ, რომელ ვინმე აქა მდგომარეთაგანი არის შინაური მოსამსახურე, ანუ ყმობით ანუ ჯამაგირით; შეუძლიან მას ისრე მოიქცეს, რომ მსახურება მისი იყოს ვითარცა მსახურება ღ̃თისა; უკეთუ იგი არის მართალი და ერთგული მებატონისა, უკეთუ მას უყვარს თჳსი ბატონი, ცდილობს მისთჳს, ითმენს მისგან სულ-გრძელად ყოველსა სიტყვასა ანუ გაჯავრებასა, ემსახურება მას ღ̃თის წინაშე და თავის დავიწყებადმდე, — სწორედ მან უარ-ჰყო თავი თჳსი, აღიღო ჯუარი თჳსი და შეუდგა უფალსა; გარნა უკეთუ იგი არის ორგული და ურწმუნო, უკეთუ იგი, ვითარცა საუბედუროდ მრავალ-გზის ვხედავთ, მხოლოდ იმას ფიქრობს, რომ ბატონს გამორჩეს რამე და მხოლოდ თჳსი თავი ახსოვს, მაშინ მსახურება მისი არ მიეთვლება მას ღ̃თისაგან კეთილად, არამედ დაისჯება იგი. ესრეთ, ძმანო, ყოველსა შინა დღესა და წამსა, ყოველთა შინა საქმეთა და სიტყვათა შეგვიძლიან გვახსოვდეს და აღვასრულებდეთ მცნებასა ამას თავის უარის-ყოფისას და ჯუარის აღებისასა, ამინ.

მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა

მესამესა კჳრიაკესა დიდის მარხვისასა.

«და მოუწოდა ერსა მას მოწაფეთა მისთა თანა და რქუა მათ: რომელსა უნებნ შემდგომად ჩემსა მოსჳლა, უარ-ჰყავნ თავი თჳსი და აღიღენ ჯუარი თჳსი და შემომიდგენ მე (მარ. ჱ, ლდ: ლე).

სწავლა, რომელსა დღეს წინა-დაგვიგებს ჩუენ, ძმანო ქრისტია-ნენო, წმიდა სახარება სიტყუათა ამათ შინა, არის ერთობ მაღალი, დიდი და ღრმა. იგი მოითხოვს ჩუენგან სრულსა და მტკიცესა გუ-ლის-ხმობასა. თჳთ მაცხოვარმან განგებ მიაქცია მას ზედა საკუთარი ყურად-ღება მსმენელთა მისთა, ვინაჲთგან თქმულ არს: მოუწოდა ერსა მას მოწაფეთა მისთა თანა და რქუა მათ; ესე იგი, პირ-ველად განაღვიძა მათი ყურად-ღება და მერმე უთხრა სწავლა ესე. სა-კვირველიც არ არის! მაცხოვარი აქ პირ-და-პირ გამოგვიცხადებს ჩუენ, რა სახით ანუ რა პირობით შეიქმნება კაცი მოწაფედ მისდა. ვის არა სურს, რომ იყოს ჭეშმარიტი მოწაფე ქრისტესი? ჩუენ ყოველნი ამას ვეძიებთ და მისთჳს ვიღუწით, ძმანო ქრისტიანენო, რათა შევიქმნეთ ნამდვილნი მოწაფენი ქრისტესნი. მაშასადამე მოიხმარეთ თქუენცა აწ სრული და შეურყეველი ყურად-ღება, უკეთუ გსურსთ შეიტყოთ ეს დიდი პირობა. თუმცა თქუენ ყოველთჳს ერთგულად და გულის-ხმი-ერებით ისმენდით სუსტსა სიტყუასა ჩუენსა და მიიღებდით მას, არა

ვითარცა სიტყჳსასა კაცისასა; არამედ, ჭეშმარიტად, ვითარცა სიტყჳსასა ღჳთისასა, გარნა დღეს უმეტესსა ყურადღებასა მოვითხოვ თქჳნ-გან, ვინაჲთგან სწავლაცა აწინდელი არის სხჳათა უმეტესი და უსაჭი-როესი.

სამსა პირობასა გამოუცხადებს მაცხოვარი უფალი მათ, რომელ-თა სურს შემდგომად მისსა სვლა და მოწაფედ მისდა ყოფა; პირველად, რათა უარ-ჰყონ თავი მათი: რომელსა უნებს შემდგომად ჩემსა მოსვლა, უარ-ჰყავნ თავი თჳსი; მეორედ, რათა აღიღონ ჯჳარი მა-თი: და აღიღენ ჯჳარი თჳსი; მესამედ, რათა ვიდოდენ შემდგომად მისა: და შემომიდეგინ მე. და ესრეთ ჩჳნცა სამ ნაწილად განვჰყოთ დღეს სიტყჳა ჩჳნი.

პირველი პირობა, რომელსა მოითხოვს უფალი ჭეშმარიტისა მი-სისა მოწაფისაგან, არის თავის უარის-ყოფა: რომელსა უნდეს შემ-დგომად ჩემსა მოსვლა, უარ-ჰყავნ თავი თჳსი. სოფლისა ამის მო-ყჳარესა ფრიად განუკვირდება და ეწყინებაცა, ოდეს მას ესმის ესრეთი მცნება იესო ქრისტესი; გარნა თავის უარის-ყოფა არის ისრეთი მიუ-ცილებელი პირობა, რომელ თჳნიერ მისა არამცა თუ შემდგომად ქრისტეს სვლა ანუ ჭეშმარიტი ქრისტიანობა არ შეიძლება, არამედ არცა ერთი ამ სოფლის სასარგებლო და კეთილი საქმე არ აღსრულ-დება. წარმოვიდგინოთ რამდენიმე მაგალითი: მაგალითებრ, როდესაც ჭაბუკი იწყებს წიგნის სწავლასა, უკეთუ მან არა უარ-ჰყოს მისი საკუ-თარი ნება და ჭკუა და არ დაემორჩილოს მასწავლებელსა მისსა, იგი ვერაფერს ვერ ისწავლის; როდესაც მხედარი არის ბრძოლასა შინა, სრულიად უნდა უარ-ჰყოს თავი თჳსი იმ ზომად, რომელ ერთითა მეუფროსეს ბრძანებითა სიცოცხლე თჳსი აღარ დაზოგოს; კაცი, რო-მელი არის სამოქალაქო სამსახურსა შინა, უკეთუ არა უარ-ჰყოს თავი თჳსი და სრულიად არ დაემორჩილოს სჯულის ბრძანებასა, არამედ იწ-ყოს ყოვლის საქმის წარმოება მისისა საკუთარისა სარგებლობისა-მებრ, შეიქმნება ფრიად მავნებელი სამსახურისათჳს. შინაურმა მოსამსახურემ

სრულიად უნდა მოჰკვეთოს საკუთარი თჳსი ნება და სურვილი და აღასრულოს მხოლოდ ის, რასაც უბრძანებს მას პატრონი მისი; წინააღმდეგ შემთხვევაში იგი მოსძულდება მალე უფალსა მისსა. ერთი სიტყჳთ, თჳთ მცირეცა საქმე არ წარემართება თჳნიერ თავის უარის-ყოფისა. მცირე საქმე მცირესა თავის უარის-ყოფასა მოითხოვს, დიდი საქმე დიდსა. და ვინაჲთგან შემდგომად ქრისტეს სვლა ანუ ქრისტჱს სჯულის აღსრულება არის ყოველთა საქმეთა უსაჭიროესი, უდიდესი და უძნელესი. მაშასადამე არსად არ დასჭირდება კაცს ისრე თავის უარის-ჰყოფა, ვითარცა ამ საქმეში. ამისთჳს ნუ გაგიკვირდება, ძმაო, ოდეს გესმის საღმრთო წერილისაგან არა თუ ეს უბრალო ბრძანება თავის უარის-ყოფისა, არამედ ამაზედ კიდევ უფიცხელესი სიტყუა: რომელი მოვალს ჩემდა და არა მოიძულოს მამა თჳსი, და ცოლი და შვილნი, და ძმანი, და დანი, და მერმე კუალად სულიცა თჳსი, ვერ ჴელეწიფების მოწაფე ყოფა ჩემდა (ლუკ. იდ, კვ). აჰა რა ზომადმდე უნდა მიაღწიოს თავის უარის-ყოფამან! თუ საჭიროებამ და შემთხვევამ მოითხოვა, შენ უნდა მოიძულო არა თუ ყოველი ამ სოფლის კავშირი, არამედ სულიცა შენი, ესე იგი სიცოცხლე შენი. რისთჳს მოითხოვს მაცხოვარი ჩუენგან ესრეთსა შემაძრწუნებელსა თავის უარის-ყოფასა? რისთჳს არის საჭირო, რომ კაცმა არამცა თუ თავი უნდა უარ-ჰყოს, არამედ თითქმის უნდა მოიძულოს სული მისი? მისთჳს, ძმაო ჩემო, რომ ცოდვა და ბოროტება ერთობ ღრმად არის შთანერგული დაცემულსა ბუნებასა შინა კაცისასა, ესრეთ რომელ კაცჲსა ბუნებითსა, ესე იგი, არა განწმედილსა მადლითა ქრისტესითა ყოველნივე თჳსებანი და ნიჭნი ჰქონან გაფუჭებულნი, ღირსნი მოძულებისა და მოძაგებისა. გული კაცისა ცოდვისაგან ესრეთ არის გარყუნილი, რომელ იგი ხშირად ნაცვლად მისა, რომ დაუშალოს კაცსა ცოდვა და მოაძულოს იგი, იწყებს მიზეზებად, ესე იგი მოიგონებს მზაკვართა და ცრუთა თავის შესანდობელთა და გასამართლებელთა მიზეზთა და მით დაადუმებს სინიდისსა. ჩუევა ცოდვილისა კაცისა არის

დაბნელებული და დამონებული ცოდვისა. გარნა ეს კიდევ ცოტა არის, რომ კაცი ემონება ცოდვასა, რომელ ცოდვა ხშირად გარდექცევა მას ჩვეულებად; არამედ იგი ხშირად გარდაექცევა მეორე ბუნებად; იგი მიიღებს ბუნებაზედ უდიდესსა ძალასა და შეჰკრავს კაცსა გაუწყვეტელითა საკვრელითა.—როგორ მოვიძულო თავი ჩემი? რა სახით შემიძლიან, რომ დავივიწყო და მოვიძულო სული ჩემი? იმ სახით, ძმაო ჩემო, რომელ ერთის მხრით შთახედე შენ გულში, გასინჯე შენი ბუნება და შეიტყე, რაოდენნი ცოდვანი, ბოროტნი მიდრეკილებანი, უწმიდურნი თჳსებანი ბუდობენ მას შინა, და მეორეს მხრით წარმოიდგინე, ვითარ-სა სიწმიდესა და უმანკოებასა მოითხოვს შენგან იესო ქრისტე. მო-გვითხრობენ კაცნი გამოცდილნი, რომელ ზოგთა სჯულის გარდამო-დომთა და უმეტესად კაცის მკჳლელთა სინიდისი ისრე სასტიკად ჰქენ-ჯნის, რომელ მათ სრულიად მოსძულდება თავი მათი და თჳთ იგი-ნივე გამოითხოვენ მსაჯულთაგან, ვითარცა ერთსა დიდსა მოწყალება-სა, რათა მალე მისცენ იგინი სასჯელსა სიკჳდილისასა. ანუ იქმნება თჳთ შენც გამოგიცდია ხშირად, ძმაო, რომელ ოდესცა შთავარ-დნილ ხარ რომელსამე დიდსა შეცთომასა შინა ანუ ცოდვასა, შენვე მოგწყენია შენი თავი, შენვე გიყვედრებია მისთჳს და გირცხვენია. ესრე-თი გრძნობა ყოველთჳს უნდა ჰქონდეს კაცსა; მას ყოველთჳს უნდა სძულდეს მისი სიცოდვე, სისაწყლე, სიბოროტე; ყოველთჳს უნდა ჰქონდეს წინაშე თვალთა თჳსი უღირსება და მოიძულოს ყოველი, რაცა არს ბუნებასა შინა მისსა სიცუდე. ეს არის თავის უარის-ყოფა; ეს არის პირველი პირობა, რომელსა მოითხოვს ჩუენგან უფალი იე-სო ქრისტე! იგი გიბრძანებს შენ, ძმაო, რათა დაივიწყო, მოიძულო ის შენი მანუგეშებელი ცოდვა, რომელი სუფევს შენს ბუნებასა შინა, გარნა ნაცვლად ამისა რას იქმ შენ? ცოდვას არა უარ-ყოფ, სიბოროტეს, სიცუდეს არ მოიძულებ, არამედ მხოლოდ საჭმელს გამოიცვლი ამ დღე-ებში; ჰგონებ, რომ მხალის და ზეთის ჭამით, ნაცვლად ხორცისა, აღ-სრულდება ეს დიდი მცნება თავის უარის-ყოფისა. მართალია, ეკკლე-

სიამ კი გამცნო მარხვა, ესე იგი დატევება დროებით ხორცისა, გარნა რისთჳს? მისთჳს, რათა მოუძლურდეს დამკჳდრებული ცოდვა, სჯულსა შინა შენსა მყოფი. ხოლო შენ, თუმცა ხორცის ჭამას უარჰყოფ, გარნა უწინდელსა ცოდვასა და ცუდსა ჩვეულებასა არ ივიწყებ. არა, ძმანო ჩემნო, საჭმლის გამოცვლით არ სცხონდება კაცი; არამედ ცუდის ყოფა-ქცევის გამოცვლით, ცოდვის უარის-ყოფით. ამას ვეძიებდეთ და ამის მსურველნი ვიყვნეთ მარადის, რომელსა შინა ღმერთი იყოს შემწე ჩუენი. ამინ.

მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა

დიდის მარხვის მეოთხესა კვირიაკესა ზედა.

> რომელსა უნებს შემდგომად ჩემსა მოსვლა, უარ-ყავნ თავი თჳსი და შემომიდეგინ მე (მარკ. ჱ, ლდ).

წარსრულს კვირიაკეს, ძმანო ქრისტიანენო, ჩუენ აღვხსენით პირველი ნაწილი სიტყჳათა ამათ, ესე იგი გამოვიკვლიეთ, რაჲ არს თავის უარის ყოფა; დღეს განვაგრძოთ და კიდეც დავაბოლოოთ სიტყუა ჩუენი განმარტებითა ორთა უკანასკნელთა ჰაზრთა, რომელნი არიან სიტყჳათა ამათ შინა; ესე იგი პირველად შევიტყოთ, რას ნიშნავს ჯჳარის აღება, და მეორედ, რაჲ არს შემდგომად ქრისტესსა სლვა რომელსა უნებს შემდგომად ჩემსა მოსვლა, აღიღენ ჯჳარი თჳსი. ჯჳარი, ძმანო ქრისტიანენო, ძველსა დროებასა შინა იყო ის მახვილი, რომლითაცა დასჯიდენ სჯულის გარდამხდომელთა კაცთა. ჯჳარის აღება, ანუ ჯჳარის ზიდვა საღმრთო წერილის ენაზედ ნიშნავს ყოველსა მას შრომასა, იწროებასა, ჭირსა და განსაცდელსა, რომელნი უნდა მოითმინოს ქრისტეს სჯულის აღმასრულებელმან კაცმან. ყოველი იგი მოღვაწება, განსაცდელი, მწუხარება, იწროება, რომელი შეგემთხვევა შენ, მიმავალსა შემდგომად ქრისტესსა, უკეთუ იგინი მიიღე სიმდაბლით და მოითმინე სულ-გრძელებით, მიგეთვლება შენ ვითარცა ქრისტეს ჯჳარის ზიდვა. ღმერთმან ყოველს კაცს თავისი ჯჳარი დაუნიშნა: ერთს სიღარიბე, მეორეს სნეულება; ამას შეურაცხ-ყოფა, სხჳას, ცუ-

ლის წამება ბოროტთა კაცთაგან, ზოგს სიკვდილი მოყვასთა, სხჳას უსამართლოება მსაჯულთა. გარნა თუ კაცმან ჭეშმარიტად უარ-ჰყო თავი თჳსი და შეუდგა ქრისტესა, მაშინ არა თუ სიღარიბე და ვიწროება, არამედ თჳთ დიდი პატივი და მაღალი ხარისხიცა გარდაიქცევა მისთჳს ჯჳარად. რა სახით? ესრეთ, რომელ იგი პატივსა მისსა და დიდსა ხარისხსა მოიხმარს არა თავის განსაცხრომელად და სანუგეშოდ, არამედ ღჳთის-მსახურებისათჳს; იგი შეიყვარებს სიმართლესა და ყოველ საქმეში იქმნება მართლ-მსაჯული და ჭეშმარიტების მეძიებელი; ხოლო ვინაჲთგან ამ სოფელს არ უყვარს სიმართლე, უთუოთ რომ მრავალი მწუხარება და განსაცდელი უნდა მოითმინოს მან სიმართლისათჳს. ერთი სიტყვით. არ შეიძლება რომ ამ ქჳეყანაში ქრისტეს სჯულის მოყვარემან თჳნიერ ჯჳარის აღებისა განატაროს ცხოვრება თჳსი. წმიდა იყო და სულის წმიდისაგან განათლებული მოციქული პავლე; რაღა საჭირო იყო მისთჳს ჯჳარის ზიდვა? გარნა რას მოგვითხრობს იგი ჩვენდა განსაკვირვებლად? მოგვითხრობს, რომ მას სჭირდა ერთი საშინელი სნეულება, რომელი ფრიად სტანჯვიდა სხეულსა მისსა. სამჯერ მხურვალედ ევედრა ღმერთსა, რათა განათავისუფლოს იგი მისგან; გარნა რა უპასუხა ღმერთმან? საკმაოდ არს შენდა მადლი იგი ჩემი, რომელი მოგეც; ძალი ჩემი უძლურებასა შინა აღსრულდება. და ესრეთ არ ისმინა ლოცვა მისი. თუ პავლესთჳს საჭიროდ შერაცხა ღმერთმან ზიდვა ჯჳარისა, შენ ვინ ხარ, ძმაო ჩემო, რომ თჳნიერ მწუხარებისა სვიდოდე შემდგომად ქრისტესსა და იქმნე მოწაფე მისი? რისათჳს განაჩინა ღმერთმან ესრეთ? რისთჳს არის, რომ მხოლოდ მწუხარებითა და მოთმინებითა ძალუძს კაცსა სვლა შემდგომად ქრისტესსა? ეს ღმერთმა კი არ განაჩინა, ძმაო, არამედ თჳთ ჩჳენმა სიცოდვამ და სიბოროტემ. ღმერთმა სამოთხის ცხოვრება და ნუგეში დაუნიშნა კაცსა თჳთ ამ ქჳეყანასა ზედა; გარნა ცოდვამან ჩჳენმან და ბოროტებამან გვიყო ესე, რომელ ახლა აღარ შეიძლება ნუგეშითა და ნეტარებითა განტარება სოფლიურის ცხოვრება-

სა. ახლა მხოლოდ ჯუარის ზიდვით შეიძლება მოპოვება სამოთხის ნეტარებისა. რა სარგებლობას მისცემს კაცსა ჯუარის ზიდვა? ეს აღგვიხსნას ყოვლად გამოცდილმან ამ საქმეში პავლემ, მეტყველმან: ქრისტესთა მათ, ანუ ქრისტეს მოწაფეთა, ხორცნი თჳსნი ჯუარს-აცვნეს ვნებითურთ და გულის-თქმით; ანუ სხვაგან: ჯუარითა უფლისა იესო ქრისტესითა სოფელი ჩემდამო ჯუარ-ცმულ არს და მე სოფლისა. სოფელი საღმრთო წერილში ნიშნავს ყოველსა ცოდვასა და ვნებასა. მაშა-სადამე ცოდვა და ვნება კაცის გულში მოისპობა ჯუარის ზიდვითა. მართლადაც, მრავალ გზის, მრავალთა პირთაგან გამოცდილ არს, რომელ ყოველი ამ სოფლის ჭირი და იწროება ფრიად განსწმედს გულსა კაცისასა, უკეთუ მან სულ-გრძელებით მოითმინა იგი. კაცი მდაბალი და ღუთის-მოსავი, ოდესცა მას შეემთხვევა რომელიმე უბედურება, თუმცა სტირის და სწუხს, გარნა ბოლოს შეიკრეფს რა გონებასა და გრძნობასა, იწყებს თავის გულში განზრახვად: უთუოთ ჩემდა განსაცდელად და განსაწმედელად მოავლინა ღმერთმან ეს უბედურება; მე ღირსი ვარ არა თუ ესრეთისა, არამედ ამაზედ უდიდესისა სასჯელისა. და ესრეთ მწუხარება ასწავლის მას სიმდაბლესა და მოთმინებასა. მრავალ-გზის მომხდარა ისიც, რომ დიდმან მწუხარებამან და უბედურებამან მოაქცია ღუთისადმი გული თჳთ ურწმუნოთა და განრყვნილთა კაცთა.

გარნა ნუ ჰგონებ, ძმაო, რომ მხოლოდ ქრისტეს სჯულის აღსრულება მოითხოვს ჩუენგან შრომასა და მოთმინებასა. არა! თჳთ იგინიც, რომელნი ღმერთს ავიწყებენ და მხოლოდ ამ სოფლისათჳს ზრუნავენ, არ არიან თავის-უფალნი ჭირთა და მწუხარებათაგან; მაშა-სადამე უმჯობესი არ არის, ძმაო, ღუთის გულისათჳს მოითმინო ჭირი და განსაცდელი, ვიდრეღა უმადურისა ამის სოფლისათჳს? ეს სოფელიც არ გიტევებს შენ შეუწუხებლად, ისიც დასდებს მხართა ზედა შენთა თჳსსა მძიმესა ჯვარსა; გარნა ზიდვა ჯუარისა ამის, თუმცა ერთს წამს იქმნება გასიამოვნებს შენ, ხოლო ბოლოს ფრიად შეგა-

წუხებს; ზიდვა ქრისტეს ჯუარისა საბოლოოდ დარჩება შენთჳს მაცხოვარებითად.

მესამე და უკანასკნელი პირობა, რომელსა მოითხოვს მაცხოვარი მისთა მოწაფეთაგან, არის შემდგომად მისსა სვლა. შემდგომად ქრისტეს სვლა იმას ნიშნავს, რომ ქრისტიანე წინ უნდა მიდიოდეს, არ დარჩეს უკან, ყოველთჳს იყოს მოძრაობაში; სვლა ანუ მოძრაობა აქ ნიშნავს ქრისტეს მცნებათა აღსრულებასა, ნაყოფის გამოღებასა, ანუ სულიერსა წარმატებასა სათნოებათა შინა. მარტო თავის უარის-ყოფა, ანუ ცოდვისაგან განშორება და ჯუარის აღება, ანუ მოთმინება განსაცდელისა არ არის საკმაო ქრისტიანესათჳს, უკეთუ იგი ამასთანავე არ არის სვლასა ანუ სულიერსა წარმატებასა შინა, ესე იგი დაბალის ხარისხის სათნოებისაგან არ წარემართება უმაღლესისა ხარისხისადმი. როგორათაც რომ კაცი, რაც გინდა მრთელი და მაგარი აგებულობის სხეული ჰქონდეს, უკეთუ იგი უძრავად ატარებს თჳსსა ცხოვრებასა, ერთს ადგილს ზის, დაეკარგება მას სიმრთელე და შთავარდება სნეულებასა შინა და ბოლოს სიცოცხლეც მოაკლდება, ეგრეთვე სულიცა ჩუენი, უკეთუ იგი მარადღე არ არის წარმართებული უდიდესისა მადლისა და სიწმიდისადმი, არამედ მოისვენა და დაიძინა, მოაკლდება მადლსაცა მას, რომელიცა აწ აქუს, ვითარცა მონა იგი ხსენებული იგავსა შინა მაცხოვრისასა ტალანტთა ზედა, რომელმან მიიღო მხოლოდ ერთი ტალანტი და არ განამრავლა იგი, არამედ შთაფლა მიწასა შინა და ბოლოს დაკარგა იგიცა ერთი და იქმნა დასჯილ; ეგრეთვე სულიცა ჩუენი, უკეთუ არა ცდილობს წარმატებასა, არა ცდილობს რომ თან და თან შეიქმნეს უმჯობეს და უმახლობელეს ქრისტესა, ბოლოს მოაკლდება მადლსაცა მისსა და იქმნება დასჯილ.

აჰა, ძმანო, სამი იგი პირობა, რომელსა გამოუცხადებს მაცხოვარი მისთა მოწაფეთა. მცირესა რასმე კი არ მოითხოვს იგი ჩუენგან: იგი მოითხოვს პირველად, რათა უარ-ვყოთ თავი ჩუენი, და-

თრგუნოთ ჩჳჱნი დასხნილი, დაცემული ბუნება, განვამოთ ყოველი რაჲცა არის ჩჳჱნში ბოროტი, ავი, ცოდვილი; მეორედ, მხნედ და მზად ვიყვნეთ მოთმენად ყოვლისა განსაცდელისა და სიმძიმისა სჯულის აღსრულებასა შინა და ბოლოს მარადის, დაუცხრომელად ვიდოდეთ შემდგომად მისსა, ესე იგი ვიყვნეთ წარმატებასა შინა სულიერსა. ადვილი არ არის აღსრულება ქსრეთთა პირობათა; გარნა მაცხოვარმან არა თუ სიტყვით გვითხრა იგინი, არამედ საკუთარი მაგალითი და სახე მოგვცა მას შინა. მან თჳთ დაივიწყა ჩჳჱნთჳს თავი თჳსი, მან აიღო მძიმე და საშინელი მისი ჯუარი და აღიტანა იგი გოლგოთას მთასა ზედა და მას ზედა დამსჭვალა ყოველი ამ სოფლის ცოდვა; მაშასადამე სიტყვით აღგვიხსნის იგი მცნებასა, სახით გვაჩვენებს მისსა აღსრულებასა და ბოლოს სულიერითა შემწეობით მადლისათა ჴლგვიმსუბუქებს აღსრულებასა მისსა, ნუ ვინმე სთქუას: არ შემიძლიან ამის აღსრულებაო, არამედ ადვილად და გულ-მოდგინედ აღასრულოს იგი, რაჲცა მოგჳმადლოს ღმერთმან ჩჳჱნ ყოველთა. ამინ.

მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა

ბზობის კვირიაკესა ზედა.

ხვალისაგან ერი მრავალი, რომელი იგი მოსრულ-იყჳნეს დღესასწაულსა მას, რამეთუ ესმა, ვითარმედ იესო მოვალს იერუსალიმად, მოიღეს რტოები დანა-კის ბუდთაგან და განვიდეს მიგებებად მისა, ღაღადებდეს და იტყოდეს: ოსანნა, კურთხეულ არს მომავალი სახელითა უფლისათა, მეუფე ისრაელისაჲ (იოან. იბ, იბ. იგ).

წმიდა სახარება მოგვითხრობს ჩჳენ, მმანო ქრისტიანენო, რომელ უფალსა ჩჳენსა იესო ქრისტესა არ უყვარდა გამოჩენა თავისა თჳსისა საეროდ და მიღება პატივისა და დიდებისა განცხადებულად შეკრებულებასა შინა ერისასა. სწავლითა და ქადაგებითა და სასწაულებითა თჳსითა მან მოაქცია თჳსდამი გული ყოვლისა კაცისა, ესრეთ რომელ ყოველი ერი ხედვიდა მას, ვითარცა დიდსა, ღჳთისაგან მოვლინებულსა მესსიასა და ხშირად სურდა მეფედაც დადგინება მისი, გარნა მაცხოვარი ესოდენ იყო თავ-მდაბალ და მშვიდ, რომელ იფარვიდა თავსა თჳსსა ყოვლის სოფლიურის დიდებისაგან. ოდესცა იგი განკურნებდა სნეულსა, ანუ აღადგინებდა მკჳდარსა, მაშინვე ამცნებდა, რათა არა ვის უთხრან, არამედ ფარულად მადლობდენ ღმერთსა. გარნა დღეს მაცხოვარი სრულიად გამოსცვლის ჩვეულებასა თჳსსა:

დღეს იგი განცხადებულად მრთელისა ქრისტიანისაგან მიიღებს პატივის-ცემასა; იგი არა-თუ არ ფარავს დღეს თავსა თჳსსა ერის შეკრებულე-ბისაგან, არა-თუ არ უშლის ვისმე მისცენ მას დიდება, არამედ დიდი-თა სიყვარულითა და კმაყოფილებითა ისმენს ღაღადებასა ერისასა, და ყოველსა კაცსა აძლევს ნებასა, რათა განაცხადოს თჳსი ერთგულება და სიყვარული. საყვარელნი მეგობარნი და მცნობელნი მისნი დაბასა შინა ბეთანიასა განუმზადებენ მას დიდსა სერობასა; აქ ყოველი კა-ცი ცდილობს, რათა აჩვენოს მას ეგოდენი ერთგულება და პატივი; რაოდენსაცა შეაგონებდა მას განუზომელი მისი სიყვარული ღმრთაებ-რივის მეგობრისადმი. ლაზარე, მისგან მკუდრეთით აღდგომილი, არის ერთი მისთა მეინახეთაგანი; მარიამ, და ლაზარესი, აიღებს ძვირ-ფასსა ნარდის ნელსაცხებელსა და სცხებს ფერხთა მისთა და წარხოცს თმი-თა თავისა თჳსისათა; იუდა აყვედრებს მას ესრეთის მოქმედებისა-თჳს, გარნა მაცხოვარი განამართლებს და აქებს მარიამსა. ხვალისაგან ურიცხვი ერი, გამოსრული იერუსალიმითგან ბეთანიად ხილვად დი-დისა სასწაულთ-მოქმედისა და მკუდრეთით აღდგომილისა, და სხჳანი-ცა მრავალნი ურიანი, რომელნი მოსრულ-იყვნეს იერუსალიმს დღე-სასწაულსა პასექისასა ყოვლის ქუეყნებითგან, მიეგებებიან მაცხოვარ-სა, მიმავალსა იერუსალიმად, რტოებითა ხისათა და დაუგებენ ქუეშე ფერხთა მისთა რომელნიმე სამოსელსა მათსა და რომელნიმე რტო-ებსა, ღაღადებენ ხმითა მაღლითა: ოსანნა მაღალთა შინა, კურ-თხეულ არს მეუფე ისრაილისა. თჳთ ყრმანიცა მცირე-წლოვან-ნი შეაერთებენ ხმათა მათთა ერის ღაღადებისა თანა და აქებენ უფალ-სა. მაცხოვარი შევალს ტაძარსა შინა და ვითარცა უფალი ტაძრისა განსდევნის მისგან ყოველთა მოვაჭრეთა და უჯეროდ მოქმედთა; ფარისეველნი და მწიგნობარნი, აღვსებულნი შურითა და განკვირვები-თა, ჰკითხვენ მას: რომლისა სიმართლითა და ძალითა იქცევა იგი ეს-რეთ. ერთი სიტყვით, მაცხოვრის შესვლა იერუსალიმსა შინა იყო. ვითარცა შესვლა მეფეთა სატახტოთა შინა ქალაქთა მათთა.

რას ნიშნავს, ძმანო, ესრეთი ქცევა უფლისა? რისთჳს მიიღებს დღეს ესოდენსა დიდებასა და პატივსა იგი, რომელიცა აქამომდე მარადის იფარვიდა თავსა თჳისსა ყოვლის დიდებისა და პატივისაგან? ესრეთ ქმნა მაცხოვარმან პირველად მისთჳს, რომელ სადღესასწაულო მისი შესვლა იერუსალიმს იყო წინასწარ-თქმული ერთისა ძველისა წინასწარმეტყველისაგან: არქუთ ასულსა სიონისასა, აჰა ესერა მეუფე შენი მოვალს შენდა მშვიდი და ზე ზის იგი კიცვსა ნაშობსა კარაულისასა; ესრეთ იყო დაწერილ წიგნსა შინა ძველისა წინასწარმეტყველისასა და ესრეთ აღსრულდა დღეს. მეორედ, მაცხოვარმან, იცოდა რა წინათვე, რომელ მოიწია ჟამი მისი და არღარა მრავალი დღე დაშთებოდა იგი კაცთა შორის, მისცა ერთის მხრით მეგობართა და ერთგულთა მისთა უკანასკნელი შემთხვევა, რათა გამოსთქუან განუზომელი სიყვარული თჳსი, ემსახურონ მას მალის-მებრ თჳსისა, და მეორეს მხრით მტერთა და მოძულეთა მისთა მისცა უკანასკნელი სწავლა, რათა მოიქცენ იგინი და შეინანონ, უკეთუ შესაძლებელ იქმნებოდა მათ-თჳს მოქცევა და შენანება.

მაცხოვარსა ჰყვანდნენ მრავალნი ერთგულნი მორწმუნენი და მსახოებელნი; ურიცხვნი პირნი იყუნენ მისგან განბედნიერებულნი და გაცოცხლებულნი სულითაცა და ხორცითაცა, ხოლო უმეტეს ყოველთა მეგობარი მისი ლაზარე და სასლეულობა მისი; ამათ ყოველთჳს სურდათ მსახურება უფლისა და გამოჩენა განუზომელისა სიყვარულისა მათისა, გარნა უმეტესად აწ, ოდესცა გული მათი უნებრივად გრძნობდა, რომელ მალე მოაკლდებიან იგინი ხილვასა და ნუგეშსა ღუთაებრივისა მათის მეგობრისასა. თჳთ მაცხოვარმანცა, რომელმან სიტყვისამებრ იოანე მოციქულისა, შეიყვარნა თჳსნი იგი ამა სოფელსა შინა და სრულიად შეიყვარნა იგინი, უტევა საყვარელნი თჳსნი მეგობარნი, რათა ემსახურონ მას და მით დააკმაყოფილონ გულითადი მათი წადილი. იგი დასჯდა სერობად მათ თანა, ინება ბედნიერისა მარიამისაგან ძვირ-ფასისა ნელსაცხებლისა ცხება და წარხო-

ცვა თმითა მისითა; მეორე დღეს მისცა შემთხვევა საზოგადოდ ყოველსა ერსა, რათა გამოაცხადონ თჳსი გრძნობა და პატივის-ცემა. ესრეთ ინება მაცხოვარმან ერთის მხრით ერთგულთა და საყვარელთა მისთა-თჳს; გარნა მოძულეთაცა და მოშურნეთა მტერთა იესო ქრისტესთა ჰქონდათ აქ ერთი კარგი შემთხვევა, რათა გამოეცვალათ მათი ჯაზრი და გული. რაც გინდა სასტიკი იყოს კაცი, გარნა ოდეს იგი ისილავს ესოდენსა საზოგადო სიყვარულსა და ერთგულებასა, მისიცა გული დალბება და ერთ წამს მაინც დაივიწყებს თჳსსა სიბოროტესა; გარნა სჩანს, რომელ გულთა შინა იუდასსა და ფარისეველთა მოკუდა ყოველი მართალი კაცობრივი გრძნობა. იუდა სჯავრობს ხედავს რა მარიამის გულ-წრფელსა მოქმედებასა; ფარისეველნი განისერსებიან შურითა, მხილველნი მრთელის ქუეყნის ერთგულებისა და სიყვარულისა.

ესრეთ ორად განიყუნენ ყოველნი თანა-მედროენი იესოსნი: რომელნიც იყუნენ მაშინ გულ-წრფელნი, მართალნი და კეთილნი, ამათ შეიყვარეს იგი განუზომელად; ხოლო ბოროტთა, ღრკუთა და მზაკუართა მოიძულეს იგი. ახლა, ამ ჩუენ დროებაში არ შეიძლებაა ვინმე დაემსგავსოს ამათ ბოროტთა, გარნა არიანა რომელნიმე ჩუენ შორის ისრეთნი ერთგულნი მეგობარნი იესოსნი, ვითარცა ლაზარე ანუ ვითარცა მარიამ, და მისი, რომელმან თმითა თავისა თჳსისათა წარსოცნა ფერხნი მისნი? აწცა ეძიებს, ძმანო, მაცხოვარი ჩუენ შორის ერთგულთა თჳსთა მეგობართა, მსასოებელთა და მოყვარეთა. ახლაცა სანუგეშოდ ეჩვენება მას, ოდეს ხედავს გულსა შინა ჩუენსა ისრეთსა მხურვალესა სიყვარულსა, ვითარცა ლაზარესა და დისა მისისასა. მართალია, ჩუენ ყოველნი მისნი მორწმუნენი და მსასოებელნი ვართ; გარნა მაცხოვარი არ დაკმაყოფილდება გრილითა სარწმუნოებითა და გრძნობითა; იგი მოელის ჩუენგან ლაზარეს მეგობრობის გრძნობასა, მარიამის მხურვალე სიყვარულსა. ახლაც შეიძლება, ძმანო ჩემნო, პატივის-ცემისა და სიყვარულის განცხადება მის-

დამი. თუმცა იგი ხილულად არ არის ჩუენ შორის, გარნა ნაცჳლად ნელსაცხებელისა, საიდუმლოჲთა ცრემლითა თვალისა შენისათა დაბანე ფერხნი უხრწნელისა ხატისა მისისა, ნაცჳლად სმისა პირისა შენისათა გულსა შინა შენსა საიდუმლოდ ულაღადებდე მას: ოსანნა, კურთხეულ არს მომავალი მეუფე ჩუენი; მხურვალითა გულითა და გრძნობითა მიეგებებოდე მაცხოვარსა მიმავალსა იერუსალიმად და თანაუვიდოდე მას განუშორებლივ გრძნობითა შენითა, ვიდრე გოლგოთადმდე. ამინ.

მოკლე მოძღჳრება

დიდსა ხუთშაბათსა ზედა.

საყვარელნო ძმანო ქრისტიანენო!

მადლითა და შეწევნითა ღ̃თისათა, აჰა ესერა ჩ̃ნ მოვასწიეთ აღსასრულსა დიდისა ამის მარხვისასა. ორნი დღენი, დაშთენილნი აღდგომამდი, არ ეკუთვნიან დიდსა მარხვასა. იგინი არიან დანიშნულ ხსენებისა და თაყუანისცემისათჳს ქრისტეს ვნებათა. გარნა, ვინ როგორ გაატარა აწინდელი მარხვა? ეს უწყის ერთმან მხოლოდ ღმერთმან. მოინანაა ვინმე ცოდვანი თჳსნი, ანუ თუ ცოდვასა კ̃ალად ცოდვა დაუმატა? განძლიერდა მის გულში მადლი ღ̃თისა და სასოება, ანუ თუ, სამწუხაროდ, უმეტესად დასუსტდენ იგინი? იცნო მან, ბოლოს, თავი თჳსი და მიიღო მტკიცე განზრახჳა ამიერითგან სიწმიდით და კრძალულებით განტარებად ცხოვრებისა მისისა, ანუ თუ დაშთა უდებ და უზრუნველ,—ამას ყოველსა შეიტყობს იგივე გულთამეცნიერი ღმერთი და თავის დროზედ გამოგვიცხადებს ჩ̃ნ, ძმაო ჩემო. გარნა შენც უნდა იფიქრო ამაზედ, ძმაო! შენი სინიდისიც უნდა იყოს ამის გამომძიებელი! მოვაჭრე კაცს ყოველთჳს წინათვე აქ̃ს დანიშნული ერთი დღე, როდესაც იგი გულმოდგინედ გაასწორებს ანგარიშსა, რათა შეიტყოს: არის იგი მოგებასა შინა, თუ არა. უკეთუ იგი ამას იქმს ამაოჲსა და წუთის სიმდიდრის მოგებისათჳს, შენ, რომელი ეძიებ საუკუნესა ნეტარებასა, უმეტესად არ გმართებსა მარადის გამოიკვლიო და ჰკითხო თავსა შენსა: ხარ შენ სულიერსა წარ-

მატებასა შინა, ანუ არა? გარნა, სამწუხაროდ ჩუენდა, ცხად არს, რომელ არა მრავალნი არიან ესრეთსა მიებასა შინა და გამოკვლევასა. დასამტკიცებელად ამისა ჩუენ გვსურს დღეს მივაქციოთ ყურად-ღება თქუენი, ძმანო ქრისტიანენო, ერთისა ჩუენის ქუეყნის ჩვეულებისადმი, რომელი ფრიად განაკვირვებს კაცსა. რომელი არს ეს ჩვეულება? ის, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, რომელ მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენი თუმცა ყოველ ქუეყნებში დიდითა კრძალულებითა, მარხვითა და გულს-მოდგინებითა ემზადებიან ზიარებად, გარნა ჩუენ ქუეყანაში უმეტესითა მარხვითა და მოთმინებითა; მეტადრე სოფლის მცხოვრებნი ნამდვილ გააკვირვებენ კაცსა მათითა მოთმინებითა და მზადებითა ზიარებისათჳს. განმავალობასა შინა ქჳსისა ანუ შვიდის დღისა ზოგიერთნი მათგანნი სრულიად არ მიიკარებენ სასმელსა და საჭმელსა, და თუ მიიღებენ, ფრიად მცირესა და უმარილოსა, იმ ზომად, რომ უმეტესნი მათგანნი ავად გახდებიან ესრეთის მარხულობისაგან. ესეც გამიგონია, თუმცა ძნელად დასაჯერებელი არის, რომელ ვითომც ზოგიერთი ნამეტნავის მარხულობისაგან კიდეც მომკუდარა. ესრეთისა მარხულობისათანა სხუათაცა ცოდვათა დიდად ერიდებიან და ცდილობენ, რომ მყუდროდ და კაცთაგან განშორებით იცხოვრონ, გული არ მოუვიდესთ ლაპარაკში და ღმერთს არ შესცოდონ და სხუათა ყოველთა ცოდვათა ფრიად ერიდებიან, მტერთა და მოძულეთა შეურიგდებიან; ერთი სიტყვით, ვინც დაუკვირდება მათსა მოთმინებასა და მოღვაწებასა, ესრეთ იფიქრებს, რომ ამათზედ უმჯობესი ქრისტიანე აღარ უნდა იყოს ქუეყანაზედ. გარნა რას ვხედავთ მერმე, ჩუენდა განსაცვიფრებლად? როდესაც ამ სახით მოემზადებიან და მიიღებენ წმიდასა ზიარებასა და გავა თჳთ მოკლე დრო, ვნახავთ რომელ ესრეთ მონანულნი და განწმედილნი სრულიად ისრეთნივე დაშთნენ, ვითარნიცა იყუნენ უწინ, იგინი სრულიად არ გამოიცვალნენ ყოფა-ქცევითა, უმჯობესნი არ შეიქმნენ; გულფიცხელი ისრეთვე გულფიცხელი დარჩა; კაცის მოშურნე და მეშფოთე რომ იყო,

მან კვალადვე იწყო მოშურნეობა და შფოთი. მტერთა თჳსთა იგი თურ-მე ერთ წამს შეურიგდა; მისი ბოროტი გული, აღვსებული მრის-ხანებითა და სიძულილითა, არ გამოიცვალა, ისრევე დარჩა შავად. რას ნი-შნავს, ძმანო, ეს საშინელი საქმე? რა არის, რომ დღეს შენ მოინანებ შენთა ცოდვათა, აღუარებ მოძღუარსა: ესა და ეს ცუდი ჩვეულება მაქუ-სო და მოითხოვ ღმრთისაგან მსურვალედ შენდობასა და ხვალე ისრეთვე მიიქცევი იმა ცოდვათადმი და არ დაივიწყებ ცუდთა შენთა თჳსებათა? მიზეზი ამისა ის არის, ძმაო ჩემო, რომ, ვითარცა გსთქვით, ანგა-რიშს არ აძლევ შენ თავს, არ განიკითხავ და არ გამოიკვლევ შენსა სულიერსა მდგომარეობასა. ვითარცა მოვაჭრე კაცი, რომელი მოგი-ყვანე მაგალითად, არ ჰკითხავ შენ თავს: შეგეძინა მადლი თუ დაგა-კლდა, უმჯობესი შეიქმენი შენ სულიერად ანუ უარესი.

ფრიად საჭირო არის, ძმანო, რომ ქრისტიანე განიკითხავდეს თავ-სა თჳსსა. თჳნიერ ესრეთისა განკითხვისა არ იქმნება იგი წარმატებულ სულიერსა მადლსა შინა. და ვინაჲთგან უმრავლესთა თქუენგანთა გან-მავალობასა შინა დიდ-მარხვისასა მიიღეთ ქრისტეს საიდუმლო, გევე-დრები არასოდეს არ დაივიწყოთ ის შიში, კრძალვა და მორიდება ცოდ-ვისა, რომელი გქონდა ზიარების წინათ; ის სასოება და საღმრთო გრძნობა, რომლითაც იყავით აღვსებულ მიმავალნი ქრისტეს ბარ-ძიმისადმი, მარადის დარჩეს თქუენს გულში. ნუ თუ ქრისტიანე მხოლოდ ერთის კვირის განმავალობასა შინა უნდა ერიდებოდეს ცოდ-ვასა და მერმე არა? განა ისრე გვამცნო ქრისტემან ღმერთმან: შვიდი დღის განმავალობაში იყავით მონანებასა და კრძალვასა და მერმე რო-გორც გსურსთ, ისრე იცხოვრეთო? ნუ თუ ქვსი დღის მარხვა და ცოდვის მორიდება მისცემს კაცსა დაუსრულებელსა ნეტარებასა? არა, ძმანო ჩემნო, მთელი სიცოცხლე უნდა განვატაროთ მონანებასა და ცოდვის მორიდებასა შინა. ესრეთი დაუდგრომელობა არ დაგვამსგავ-სებსა ჩუენ ურიათა მათ, რომელნი გუშინ აღტაცებით ღაღადებდენ: ოსანნა მაღალთა შინა! და ხვალე იწყებენ, ვითარცა ცოფნი, ხმობად:

ჯუ̂არს-აცუ̂, ჯუ̂არს-აცუ̂ ეგე! ყოველი ცოდვის მოქმედი ქრისტიანე არის ქრისტეს მოღალატე. ნუ იყოფინ ჩუ̂ენდა ესრეთ, არამედ ვევედროთ ქრისტესა ღმერთსა, რათა მოგვცეს მისი შეურყეველი ერთგულება. ამინ!

მოკლე მოძღვრება,

თქმული დიდ ხუთშაბათს ზიარებულთადმი.

მოგილოცავ თქუენ, საყვარელნო ძმანო ქრისტიანენო, მიღებასა წმიდათა საიდუმლოთა ქრისტესთა. ვთხოვ ღმერთსა, რათა ყოვლად-წმიდა ხორცი და სისხლი ესე ქრისტესი იყოს თქუენთანა არა-თუ მხოლოდ შესანდობელად ცოდვათა წარსრულის თქუენის ცხოვრებისა, არამედ განსამტკიცებლად კეთილისა და სულიერისა მომავალისა ცხოვრებისა თქუენისასა. რა სარგებლობა გექმნებათ თქუენ, ძმანო, უკეთუ დღეს მოინანეთ ცოდვანი თქუენნი, ეღირსეთ შეერთებასა ქრისტესთანა და მერმეთ ისრეთნივე დაშთით სულიერად, როგორც უწინ იყავით? ქრისტიანე იმ განზრახვით უნდა ეზიაროს, რომ უმჯობესი შეიქმნეს სულიერად ზიარებითა; ცხოვრება გამოიცვალოს, უარ-ჰყოს ცოდვანი თჳსნი და იწყოს კეთილი სულიერი ცხოვრება. და ესრეთ, ძმაო ჩემო, შენც ეცადე, რომ ამიერითგან უმჯობესი შეიქმნე, ვიდრე იყავ აქამომდე; თუ არ შეგიძლიან რომ სრულიად გამოსცვალო შენი ცხოვრება, სრულიად უარ-ჰყო პირველნი შენნი ცოდვანი, ვნებანი და ნაკლულევანებანი და ცუდნი ჩვეულებანი, ერთი რომელიმე შენი ცოდვა მაინც უარ-ჰყავ და მით დასდევ დასაწყისი შენისა მოქცევისა და უმჯობესობისა; ერთი მაინც რომელიმე ცოდვა შენი დასტოვე. იქმნება გქონდა ვისზედმე უკმაყოფილება, ან შური, შეურიგდი მას გულწრფელად და ნურღარა გახსოვს ძვირი მას ზედა და მით დაამტკიცე, რომ სწორეთ გსურს ამიერითგან უმჯო-

ბესად იცხოვრო; ან, იქმნება, ანგარი იყავ—მოიშალე ეს საშინელი ცოდვა; ან გულ-მწყრალი ხარ—დაამშვიდე გული შენი. ერთი სიტყვით, გამოაჩინე რითმე, დაუმტკიცე ღმერთსა დ̃ შენს სინიდისსა, რომ სწორეთ გსურს უმჯობესი შეიქმნე ამიერითგან. მართალია, ადვილი არ არის, რომ მოიშალოს კაცმან თჳსი ცოდვა დ̃ ჩვეულება, გარნა ძალა უნდა დაატანოს თავის თავსა. ღირს კიდეც, რომ კაცმან ძალა იხმაროს თავის თავზედ, მისთჳს რომელ დიდი სარგებლობა მიეცემა აქაც, ამ ქუეყანაზედ დ̃ იქაც, უკეთუ გადაეჩვია ერთს რომელსამე ცოდვას. მაშა რისთჳს სცხოვრობს კაცი ქუეყანაზედ, თუ არ ეცადა დ̃ უმჯობესი არ შეიქმნა სულიერად დ̃ ხორციელადაც? მაცხოვარი გვეტყვის: სასუფეველი ღმრთისა იიძულების, დ̃ რომელნი აიძულებენ, მათ მიიტაციან. ესე იგი, სასუფეველსა ცათასა კაცი მხოლოდ იძულებით, შრომით, ძალადობით მიიტაცებს დ̃ არა მოსვენებით დ̃ შვებით, თუ ხორციელს სარგებელსა ვერ მოიგებს კაცი უშრომელად, სულიერს—მით უმეტესად.

მაცხოვარმან სთქუა ერთხელ: ვინც ჩემთან არ არის, ის ჩემი მტერია, ვინც ჩემთან არ შეკრებს იგი განაბნევს; ესე იგი, ვინც არ ცდილობს, რომ თან-დათან უმჯობესი შეიქმნეს სულიერად, იგი უეჭველად თან-დათან უარესი გახდება დ̃ მტერი შეიქმნება ქრისტესი. სულიერი სიმდიდრე ემსგავსება ხორციელს სიმდიდრესა: თუ ვაჭარი კაცი არ ცდილობს, რომ ყოველთჳს ცოტ-ცოტა მაინც დაუმატოს თჳსსა სიმდიდრესა, ბოლოს იგი სრულიად გაღარიბდება. ეგრეთვე, თუ ქრისტიანე არ ცდილობს რომ თან დ̃ თან უმჯობესი შეიქმნეს, ბოლოს უარესი შეიქმნება დ̃ წარწყმდება.

აჰა რისთჳს ცდილობს ეკკლესია შეგაგონოს თქუენ, რომელ ყოველთჳს იყვნეთ ლოცვაში, მარხვაში, მონანებაში, დ̃ ხშირად აღსარება სთქუათ დ̃ ეზიაროთ. კუალად ვსთხოვ ღმერთსა ამიერითგან უმჯობესნი იყვნეთ. ამინ.

ს ი ტ ყ უ ა

კვირიაკესა სამარიტელისასა.

«მოვალს ჟამი და აწვე არს, ოდეს ჭეშმარიტნი თაყვანის-მცემელნი თაყვანის-სცემენ მამასა სულითა და ჭეშმარიტებითა, რამეთუ მამაცა ეგე ვითართა ეძიებს თაყვანის-მცემელთა მისთა; სული არს ღმერთი და თაყვანის-მცემელთა მისთა სულითა და ჭეშმარიტებითა თანა-აძს თაყვანის-ცემაჲ (თ. დ, მჳ. კგ).

უფალი ჩუენი იესო ქრისტე, მიდიოდა რა ერთ-გზის იერუსალიმითგან გალილეას, მოწაფეთა თანა მისთა, მიეახლა ქალაქსა სამარიტელთასა და დასჯდა მოსასვენებლად წყაროსა ზედა იაკობისსა. ამ ჟამად მივიდა იქ წყლის ამოსავსებლად ერთი სამარიტელი დედა-კაცი. მაცხოვარმან ჩვეულებისაებრ მისისა იწყო სწავლა და დარიგება მისი და გამოუცხადა მას ყოველი ცოდვა, რაცა მას ექმნა სიყრმითგან. დედა-კაცმან შეიტყო, რა მოძღვარი ასწავლის მას და სთხოვა, რათა აუხსნას ეჭვი, რომელი ჰქონდა მას სჯულსა ზედა. სამარიტელნი ფიქრობდნენ და არწმუნებდნენ, რომელ ჭეშმარიტი ლოცვა და თაყვანის-ცემა ღმრთისა შესაძლო არს მხოლოდ იმ მთაზედ, სადაცა მათ აეშენეს ტაძარი, გარნა ურიანი ამტკიცებდნენ, რომელ ღმერთი მხოლოდ იერუსალიმის ტაძრითგან მიიღებს ლოცვასა და შესაწირავსა. — მამანი ჩუენნი, ჰკითხა დედაკაცმან, მთასა

ამას თაყვანის-სცემდეს და თქუჱნ იტყვით, ვითარმედ იერუსალიმს არს ადგილი, სადა ჯერ-არს თაყვანის-ცემა. მაშინ მაცხოვარმან მიუგო: მოვალს ჟამი და აწვე არს, ოდეს არცა იერუსალიმს, არცა მთასა ამას ზედა თაყვანის-სცემდენ მამასა; არამედ ჭეშმარიტნი.....

ურიანი, ვითარცა ვიცით ჩუჱნ საღმრთოჲსა წერილისაგან, თაყვანის-ცემასა ღუთისასა განსაზღურებდენ ერთითა მხოლოდ გარეგანითა მსახურებითა და მსხვერპლის შეწირვითა. იგინი არა ზრუნავდენ შინაგანისა, სულიერისა სიწმიდისა და სიმართლისათჳს, არამედ ესრეთ ფიქრობდენ, რომ საკმაოდ აღსრულდება ღუთის-მსახურება, ოდესცა კაცი შესწირავს ღმერთსა ცხოვართა სისხლსა და აღასრულებს სხუათა რომელთამე გარეგანთა წესდებულებათა; გარნა მაცხოვარმან გვასწავა ჩუჱნ, რომელ ჭეშმარიტი ღუთის-მსახურება არის სულიერი და კაცი უნდა ემსახურებოდეს ღმერთსა სულითა და ჭეშმარიტებითა.

დიდ-არს, ძმანო, და ფრიად საჭირო საგანი ესე ჩუჱნთჳს! კაცი ყოველთჳს და ყოველგან არის მიდრეკილი, რომ ნაცვლად სულიერისა და ჭეშმარიტისა თაყვანის-ცემისა ემსახუროს ღმერთსა რომლითამე გარეგანითა წესითა, ანუ შესაწირავითა. ყოველთჳს უნდა ფიქრობდე შენ, ძმაო ჩემო, რომელ ნაცვლად ჭეშმარიტისა სულიერისა მსახურებისა არ ემსახურო ღმერთსა გარეშეობითა. სული არს ღმერთი; იგი მოითხოვს შენგან სულსა და გულსა; იგი მოითხოვს, რათა შენ ყოველთჳს ხვიდოდე სიმართლითა, ყოველთჳს გახსოვდეს, რომ მას ესმის ყოველი შენი სიტყვა, იგი ხედავს ყოველსა შენსა საქმესა, იგი გამოსცდის შენსა გულის-სიტყუჱსა და ზრახვასა. ეს ხშირად გავიწყუდება და ნაცვლად გულის სიწმიდისა, ნაცვლად სიმართლისა შენ მიუძღუჱნი ღმერთსა რომელსამე გარეგანსა მსახურებასა და მსხვერპლსა. მრავალ მაგალითებს წარმოგიდგენ მე შენის ცხოვრებისაგან, რომელნიცა დაგიმტკიცებენ ამას: მარხვის შენახვა, ესე იგი, მარხვის დღეს

ხორცის უჭმელობა რა არის, სულიერი მსახურება ღ̂თისა, ანუ ხორციელი? რა საკვირველია, ეს არის ერთი ოდენ ხორციელი მსახურება. გარნა შენ დიდი იმედი გაქუს ამაზედ; მარხვას არა-ოდეს არ დაარღვევ და სხუას ამის უდიდეს მცნებას ადვილად დაარღვევ. იმავე დღეს, როდესაც ხორცი არ სჭამე, იტყოდი ცოდვა არისო, იქმნება კიდეც წაეჩხუბე ვისმე, მოატყუე ვინმე და აგინე და სხუა ბევრი ცოდვა ქმენი, მაგრამ სინიდისი არ გამხილებდა და არც გიფიქრია, რომ ეს ცოდვა არისო; მაშასადამე შენ სულიერი მსახურება ღ̂თისა არ გახსოვს და ხორციელი კი გახსოვს. ჭეშმარიტად, მიკვირს და ვსწუხვარ, რატომ არ გახსოვს, რომ სიცრუის თქმა უარესი ცოდვა არის, ვიდრე მარხვის ჭამა და სხუაცა ყოველი ცოდვა უმძიმესი არს, ვიდრე მარხვის დარღვევა; გარნა შენ გსურს, რომელ მხოლოდ მარხვის შენახვით დააკმაყოფილო შენი სინიდისი. ვინაჲთგან ჭკუა და სინიდისი შენი გაიძულებს თაყუანის-სცე და ადიდო ღმერთი, შემოქმედი შენი, ხოლო ცოდვის მოსპობა, ამ სოფლის უარის-ყოფა გემძიმება, მარტო მარხვის შენახვითა გინდა დაამშვიდო სინიდისი შენი და აღასრულო თხოვნა მისი. მაშასადამე აღარ შევინახო მარხვა? გეტყვის ვინმე. შეინახე, მაგრამ არა ხორციელად მხოლოდ, არამედ სულიერადცა. ცოდვისაგან იმარხე და არა მხოლოდ საჭმლისაგან.

სხუა მაგალითს გეტყვი: რავდენ-ჯერ იტყვის ზოგი კაცი: მე ყმა და ამ ეკკლესიაზედ მმართებს ლოცვაო; ანუ მე ამ ხატის შესაწირავი ცხვარი, ანუ სხუა რაჲმე მმართებსო. არ ვიცი, სითგან იწყო ეს ჩვეულება; სითგან მიხუდა ის კაცი, რომ ცხვარს მოითხოვს მისგან ხატი. მე ესრეთ ვგონებ, რომ ეს წარმოსდგა უგუნურთა და უმეცართა მკითხავთა და მარჩიელებთაგან, რომელნი ფრიად აბრიყვებენ მრავალთა კაცთა და აბნელებენ სინიდისსა მათსა. რა არის ამაში ცუდი? მკითხავს ვინმე. ის, ძმაო ჩემო, რომელ ეს არის მხოლოდ ერთი გარეგანი, ხორციელი მსახურება ღ̂თისა; როდესაც შენ ცხვარი, ანუ სხუა რაჲმე შესწირე ხატსა, ეგრეთ ფიქრობ, რომ ერთი დიდი

სამსახური მიეც ღმერთსა. ამით შენ სინიდისს ამშვიდებ და არღარა ჰყრუნავ სულითა და ჭეშმარიტებითა ემსახურებოდე ღმერთსა. თუ გახდა ვინმე ავათ, ანუ სხჳა რაიმე დაემართა უბედურება, იტყვის: ეს ამა და ამ ხატმა მიყო; იმისი შესაწირავი მმართებსო და უნდა წავიდე მივართვაო. ვაჲ უგუნურებასა და დაბნელებასა შენსა! თუ ავათ გახდი, ან რაიმე უბედურება გეწია, წინა-პირველად ის არ უნდა იფიქრო, რომელ ღმერთმან გიყო ეს რომლისამე ცოდვისა და უსჯულოებისა შენისათჳს, ანუ გამოსაცდელად შენის სასოებისა და მოთმინებისა. და არ უნდა ეცადო, რომ სინიდისი გამოიცადო და რაც ცოდვა გიქმნია, მოისპო ღმრთის წინაშე და მოვლინებული შენზედ უბედურება მიიღო ვითარცა სწავლა და სასჯელი ღმრთისაგან. გარნა შენ იტყვი: ხატს ძღვენი არ მივართვიო. რათ უნდა ღმერთსა, ანუ ხატსა შენი ხორციელი ძღვენი? ღმერთი მოითხოვს შენგან სიმართლესა, წმიდასა გულსა, სულსა შემუსრვილსა, დამდაბლებულსა და მონანულსა, ხოლო შენ გინდა გარდისადო ყოველი მსახურება შენი რომლითამე ხორციელითა შესაწირავითა.

ვინაჲთგან სიტყვა ჩუენი შეეხო ხატსა და მის მსახურებასა, იძულებულ ვარ ვსთქუა, რომელ საზოგადოდ ამ ჩუენ ქუეყანაში შეცთომილი აზრი და ცნობა აქუსთ ყოველ ხატებზედ და ხატების პატივის-ცემაზედ; ესე იგი, სრულიად არ იციან, თუ ვითარ გვასწავლის ჩუენ წმიდა ეკკლესია და წმიდანი მამანი, რაჲ არს ხატი და ვითარი პატივის-ცემა ჯერ-არს ხატისადმი. გარნა საგანი ესე დიდ-არს და მოითხოვს ვრცელსა განსილვასა, ხოლო სიტყვა ჩუენი განგრძელდა, ამისთჳს ამ საგანზედ მერმე ოდესმე გეტყვი თქუენ, ძმანო; მოძღურებასა, ხოლო დღეს დავასრულებ სიტყვათა ჩემთა შემდგომითა აზრითა: ეს სოფელი, ძმანო ჩემნო, და ამ სოფლის ცხოვრება ჩუენი არის მომზადება მომავალისა ცხოვრებისათჳს საუკუნესა შინა. აქ კაცმან უნდა ეცადოს და სული თჳსი აღზარდოს და მოამზადოს იმ ნეტარებისათჳს, რომელიც ღმერთმან დაგვინიშნა ჩუენ

სასუფეველსა შინა ცათასა. გარნა ესე შესაძლებელ არს მხოლოდ მაშინ, ოდეს ჩუჱნ ჯაზრსა და ჭკუასა ჩუჱნსა განვანათლებთ ჭეშმარიტითა სწავლითა, გულსა ჩუჱნსა განვსწმენდთ, შევიყვარებთ სიმართლესა, ერთი სიტყვით ვისწავებთ სულიერს მსახურებას და თაყვანისცემასა ღჳთისასა. სული არს ღმერთი და თაყვანის-მცემელთა მისთა სულითა და ჭეშმარიტებითა თანა-აძს თაყვანის-ცემა. ამინ.

სიტყუა

კვირა-ცხოვლობაზედ.

«რქუა მას იესო, რამეთუ მიხილე და გრწამს, ნეტარ არიან რომელთა არა უხილავ და გრწმენე» (იოან. კ, კთ).

იესო ქრისტე, მკუდრეთით აღდგომილი, მრავალ-გზის გამო-ეცხადებოდა მოწაფეთა თჳსთა ორმეოცთა დღეთა შინა, ვიდრე ზე-ცად ამაღლებადმდე; ასწავლიდა მათ, განამტკიცებდა მათ სარწმუნოე-ბასა შინა და ამზადებდა მათ დიდისა მათისა მსახურებისათჳს. თჳთ აღდგომის დღეს გამოუჩნდა იგი მწუხრად ათთა მოწაფეთა, რო-მელნი იყვნეს შეკრებილ ერთ სახლში, აღუთქვა მოვლინება სულისა წმიდისა და უბრძანა, რომელ წარავლინებს მათ ყოველსა ქუეყანასა ზედა ქადაგებად სახარებისა. ამ დროს ერთი მოწაფეთაგანი, თომა არ იყო მუნ; ხოლო ოდეს ახარეს მას აღდგომა ქრისტესი, არ ირწ-მუნა: უკეთუ არა ვიხილო ხელთა მისთა, სთქუა თომა, სახე იგი სამსჭვალთა და დავსხნე თითნი ჩემნი ადგილსა მას სამსჭვალთასა და დავსდვა ხელი ჩემი გვერდსა მისსა, არა სა-და მრწმენეს. ხოლო იესო, შემდეგ რვისა დღისა კუალად გამო-უჩნდა მოწაფეთა თჳსთა, რომელთა შორის იყო თომაცა, აჩვენა მას ხელნი თჳსნი, ფერხნი და გვერდი და რქუა მას: ნუ იყოფინ ურწმუნო, არამედ გრწმენინ. მიუგო თომა და რქვა: უფალი ჩემი და ღმერთი ჩემი! რქუა მას იესო: რამეთუ მიხილე და

გრწამს, ნეტარ-არიან რომელთა არა უხილავ და გრწმენე: ჩუჱნთჳს რქუა, ძმანო ქრისტიანენო, სიტყუა ესე მაცხოვარმან. ნეტარ-არიან, რომელთა არა უხილავ და გრწმენე. ჩუჱნ ყოველნი მორწმუნენი, რომელნი არა ვხედავთ მას ხორციელითა თვალითა, ვითარცა მოციქულნი ხედვიდენ მას, გარნა გვრწამს იგი გულითა და სულითა, მივიღებთ ნეტარებასა ამას, აღთქმულსა მაცხოვარისაგან. აწ განვიზრახოთ მოკლედ, თუ რაჲსათჳს უმეტესი აქუს ფასი სარწმუნოებასა ჩვენსა, ვიდრე სარწმუნოებასა მათსა, რომელნი თვალითა თჳსითა ხედვიდენ მაცხოვარსა.

სარწმუნოებასა ჩუჱნსა, ძმანო ქრისტიანენო, მისთჳს აქუს უმეტესი ფასი, რომელ იგი პირველად გაჩნდება გულსა შინა ჩუჱნსა და გულისაგან გამოვა გარეშე სიტყუათა და საქმეთა შინა ჩუჱნთა. ხოლო სარწმუნოება თანამედროვეთა მაცხოვრისათა, რომელნი ხედვიდენ მას თვალითა თჳსითა, გაუჩნდებოდა ხედვისაგან და მერმე შევიდოდა გულსა შინა მათსა. ადვილი იყო მათთჳს რწმენა, ოდეს იგინი ხედვიდენ თვალითა თჳსითა დიდთა სასწაულთა: ბრმისა განკურნებასა, განრღვეულისა განმტკიცებასა, მკუდრის აღდგომასა; არა ძნელ იყო რწმენა მაცხოვრისა მათთჳს, რომელნი თვალითა თჳსითა ხედვიდენ საღმრთოსა მისსა სახესა, ყურითა თჳსითა ისმენდენ ზეციურსა ხმასა, პირისა მისისაგან მიიღებდენ დარიგებასა; საკმაო იყო, ზოგჯერ, ერთი მხოლოდ შეხედვა მისისა ღუთაებრივისა სახისა, რომ ეთქუა კაცს: სწორეთ იგი არის ძე ღუთისა. ხოლო აწ ჩუჱნ ვართ მოკლებულ ამათ ყოველთა; ჩუჱნ მხოლოდ წიგნთაგან შევიტყუებთ მისთა სიტყვათა და ჰაზრთა; ამისთჳსცა სარწმუნოება ჩუჱნი მოითხოვს ჩუჱნგან უმეტესსა გულსმოდგინებასა და მხნეობასა.

მეორედ, სარწმუნოება ჩუჱნი, ვისაც აქუს ჭეშმარიტი და ცხოველი სარწმუნოება, გამოაჩენს უმეტესსა ღირსებასა და სათნოებასა კაცისასა, ვიდრე სარწმუნოება მათი, რომელნი ხედვიდენ მაცხოვარსა.

არის ორგუარი სარწმუნოება: ერთი თავისუფალი, გულითა-

დი და მერე იძულებითი, უნებრივი. ოდეს თანამედროვენი იესო ქრისტესნი იხილვიდენ ოთხის დღის მკჳდრის საფლავით გამოხმობასა, ანუ სხუასა ეს ვითარსა სასწაულსა, მაშინ არ შეეძლოთ მათ არა რწმენად, მაშინ უნებრივ გაუჩნდებოდათ მათ სარწმუნოება. აქამნება გული მათი თავით თჳსით არ იყო მიდრეკილი სარწმუნოებისადმი, გარნა ოდეს იმას იხილვიდენ, არ შეეძლოთ არა რწმენად. თჳთ მტერნი იესო ქრისტესნი, ოდეს იხილვიდენ მისთა დიდთა საქმეთა, არ შეეძლოთ არა რწმენად, რომელ იგი იყო ძე ღჳთისა, გარნა გული მათი ქუოდენ იყო გაფუჭებული, რომელ მაინც სდევნიდენ მაცხოვარსა; ხოლო ვისაც აწ რწმენა მაცხოვრისა, იგი მით გამოაჩენს, რომელ გული მისი არის კეთილი და სახიერი.

გარნა ნუ დავივიწყებთ, ძმანო ჩემნო, რომელ ახლაცა დიდი განრჩევა არის ჩუენ შორის სარწმუნოებითა. არა ყოველთა აწინდელთათჳს იტყვის მაცხოვარი: ნეტარ-არიან, რომელთა არა უხილავ და ჰრწმენე.

ჩუენ ყოველთა გვაქუს სარწმუნოება, გარნა ზოგთა სარწმუნოება არის ცივი, უქმი და თითქმის მკჳდარი, და იგინიც არიან მსგავსნი ფარისეველთა და მწიგნობართა, რომელნი, ხედვიდენ რა სასწაულთა ქრისტესთა, იცოდენ, რომ იგი არს ძე ღჳთისა, გარნა არ იქმოდენ კეთილსა საქმესა; ხოლო ზოგთა ჩუენგანთა აქუსთ სარწმუნოება ტფილი და ცხოველი, რომელი იპყრობს ყოველსა გულსა და გამოჩნდება სიტყუათა და საქმეთა შინა. მათთჳს მხოლოდ იტყვის მაცხოვარი: ნეტარ-არიან, რომელთა არა უხილავ და ჰრწმენე.

უკეთუ თჳთ გული შენი მოითხოვს სარწმუნოებასა და ვერ შეგიძლიან გასძლო თჳნიერ სარწმუნოებისა, უკეთუ სმენა სახარებისა არს ნუგეში გულისა შენისათჳს, მაშინ ნეტარ ხარ შენ, ვინაჲთგან ცხადად სჩანს, რომ გული შენი კეთილია და სახიერი. კაცი ბოროტი ვერ მიიღებს სახარებასა; გული განრყვნილი და გონება დაფანტული ვერ შეიტკბობს სახარებასა ქრისტესსა. ხასიათი და თჳსება კაცისა გა-

მოჩნდება მისგან, რაც უყვარს, რასაც ეძიებს და რაჲსადმიცა აქჳს მის-წრაფვებს. უკეთუ შენ გრწამს და გიყვარს ლოცვა, ეკკლესია, სახარე-ბა, მაშასადამე გული შენი კეთილ არს, მაშასადამე მადლი ქრის-ტესი ახლო არს შენდამი. ხოლო უკეთუ ნაცჳლად ამისა შენ ეძიებ ხორციელსა ნუგეშსა და კმაყოფილებასა, უკეთუ შენ ჰპოებ შენსა ნუ-გეშსა, საჭმელსა, ანუ სასმელსა, ანუ შესამოსელსა, ანუ სხჳასა რო-მელსამე მსოფლიოსა კმაყოფილებასა შინა, მაშასადამე გულსა შენსა არ მიუღია მადლი ქრისტესი და არა გაქჳს შენ ნაწილი მათ შორის, რომელთათჳს ჰსთქჳა უფალმან: ნეტარ-არიან, რომელთა არა უხი-ლავ და ჰრწმენე.

განა არ შეუძლიან, ძმანო ქრისტიანენო, უფალსა ახლაც გამო-ცხადდეს და სასწაულებითა თჳსითა შეარცხვინოს ურწმუნონი; გა-ნამტკიცოს სულ-მოკლენი და სუსტნი მსგავსად თომა მცირედ მორწ-მუნისა, დაუხშოს პირი წინააღმდეგთა, გარნა მას არა სურს, რათა სარწმუნოება ჩჳენი იყოს იძულებითი, მას სურს რათა თჳთ გუ-ლი ჩჳენი მიგვიზიდავდეს სახარებისადმი, რათა თავისუფლად, ჩჳენ-ნითა განზრახვითა მივიდოდეთ მისდამი; მოკლედ ჰსთქჳათ, მას სურს, რათა ჩჳენ მივიღოთ უმეტესი სასყიდელი და ნეტარება, ჩჳენითა სარწმუნოებითა. ამინ.

სიტყუა

კვირიაკესა განრღვეულისასა.

«ეტყოდეს მას ჰურიანი იგი, შაბათი არს და არა ჯერ-არს შენდა აღებად ცხედარი შენი» (იოან. ე, ი).

ოდეს მაცხოვარმან, დღესა შაბათისასა, განკურნა განრღვეული, მდებარე უძრავად ოც და ათვრამეტ წელ ცხედარსა ზედა, ვითარცა გვესმა ჩუენ დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან, და უბრძანა მას აღება ცხედრისა თჳსისა და წასვლა, მაშინ ჰურიათა, იხილეს რა განრღვეული იგი განკურნებული, აყვედრებდეს მას და ეტყოდეს: შაბათი არს და არა ჯერ-არს აღებად ცხედარი შენი. ნაცვლად სიხარულისა და მადლობის შეწირვისა ღ̃თისადმი ესე ვითარისა დიდისა სასწაულისათჳს, ჰურიანი მხოლოდ მას ხედვიდეს, რომელ მაცხოვარმან, ვითომც, დაარღვია დღესასწაული შაბათისა; მათ ეგონათ, რომელ შაბათის დღეს კაცი უნდა იჯდეს ერთს ადგილს, თითქმის უძრავად და არა ქმნას არცა ბოროტი, არცა კეთილი რაჲმე საქმე; ხოლო ოდეს მაცხოვარი დღესა შაბათისასა განკურნებდა რომელსამე სნეულსა, მაშინ ჰურიანი აყვედრებდეს მას, ვითარცა სჯულის დამარღვეველსა: ესრეთ იყო დაბნელებული გონება მათი ცუდისა ამის ჩვეულებისაგან. სჯულსა შინა მათსა არ იყო თქმულ, რომელ დღესა შაბათისასა კაცი უნდა იყოს უძრავი და არცა რაჲმე კეთილი საქმე აღასრულოს. ცუდი ესე ჩვეულება მოიგონეს თჳთ მათ, ჰურიათა; სხვანიცა მრავალნი ცუდნი-

ჩვეულებანი ჰქონდათ მათ, რომელნი აბრკოლებდენ სულიერსა მათსა ცხოვრებასა და აფუჭებდენ კეთილსა ზნეობასა; გარნა რა საჭიროა ჩუენთჳს, ძმანო ქრისტიანენო, ვრცლად მოთხრობა მათთა ჩვეულებათა. ჩუენ, ჩუენთჳს ვიფიქროთ, ჩუენის ცხოვრებისათჳს და ჩუენთა ჩვეულებათათჳს; განვიზრახოთ და განვიკითხოთ, არა გვაქუს ჩუენ რომელნიმე დამაბრკოლებელნი და კეთილისა ზნეობისა წინააღმდეგნი ჩვეულებანი?

ერთისა, უმეტესად მავნებელისა და არა შესაწყნარებელისა ჩვეულებისათჳს მე კიდეც გითხარი თქუენ, ძმანო ჩემნო ქრისტიანენო, რაოდენიმე სიტყუა ერთსა წარსრულსა კვირიაკესა შინა, ესე იგი გრძელისა მის წყობილებისა და ტირილისათჳს, დროსა მიცვალებულთა განსვენებისასა. პირველი მიზეზი, რომლისათჳსცა ჩვეულებასა ამას მე ვსდევ ვითარცა მავნებელსა და არა შესაწყნარებელსა, არის შემდგომი: აღსრულება ჩვეულებისა ამის ადვილად ასწავლის კაცსა ფარისევლობასა და პირ-მოთნეობასა. ყოველი მწუხარება და ტირილი, ძმანო ჩემნო ქრისტიანენო, არის ბუნებითი უნებრივი გრძნობა. მწუხარება და ტირილი ჩემდა უცნობელად და უნებრივად უნდა მქონდეს მე გულში; გარნა, უკეთუ მე წინათვე მოვამზადებ თავსა ჩემსა მწუხარებისა და ტირილისათჳს, უკეთუ მე ვეტყვი ჩემ თავს: აქ და ამ დროს მე უნდა ვიტირო და ცრემლი ვყარო, რა საკვირველია, რომ ეს არის ფარისევლობა და ვინც ამას ხშირად იქმს, იგი სხუათაცა შინა საქმეთა მიეჩვევა ფარისევლობასა და პირ-მოთნეობასა.— ყოველი გარეგანი მოქმედება და სიტყუა მხოლოდ მაშინ არის ჭეშმარიტი და სასარგებლო, ოდესცა იგი გამოვა გულისა და სულისაგან, გარნა ოდეს კაცი სიტყვით და მოძრაობით ერთ საქმეს იქმს და გულში სხუა ჰაზრი აქუს, მაშინ ბუნება კაცისა განიპობა ორად და ზნეობა მისი დავარდება. გარნა თქუენ ყოველთა იცით, რომელ უმეტესი ნაწილი მოტირალთა სტირიან არა გულისაგან, არამედ მხოლოდ ცერემონიის აღსასრულებელად. სხუა არის, ოდესაც სტირის

ჭირის-უფალი მიცვალებულისა და მახლობელი მისი ნათესავი, რომელსაც გული ეწვის და რომელიც მართლად მწუხარე არის, გარნა როდესაც სტირის კაცი შორეული მიცვალებულის და თითქმის, უცნობი, მაშინ იგი ფარისევლობს და სტყუის. ვინ იცის; იქმნება ეს ჩვეულება იყოს ერთი მიზეზთაგანი, რომ საზოგადოდ ამ ქუეყნის მცხოვრებთა აქუსთ მიდრეკილება სიცრუისა და მოტყუებისადმი. აჰა პირველი მიზეზი, რომლისათჳსცა ჩუენ უნდა ვეცადნეთ და მოვსპოთ ეს ჩვეულება. ამის მეტი სხუა მიზეზი რომ არ იყოს, ესეც საკმაო იქმნება, რათა განვეშოროთ ჩვეულებასა ამას; გარნა არის კიდევ სხუა მიზეზი, არა უმცირესი ამაზედ: ჩვეულება ესე ართმევს მისთა აღმასრულებელთა მრავალსა დროებასა და ასწავლის მათ უქმად დროების გატარებასა. თქუენ ყოველთა იცით, ძმანო ქრისტიანენო, რომელ, ზოგჯერ მიცვალებული არის დაუმარხავი უმეტეს ორის და სამის კვირისა: განმავალობასა შინა ესოდენისა ჟამისა ყოველთა მისთა ჭირის-უფალთა არა აქუსთ მოცალება, ხოლო დღესა ტირილისასა ურიცხვი ერი არის უქმად. შორითგან მომავალნი მონათესავენი და მცნობნი მიცვალებულისა, გარე-მოცულნი მრავალთა მხლებელთაგან, უსაქმოდ და ცუდად ჰკარგვენ რაოდენსამე დღესა. გარნა თქუენ თჳთონ იცით, თუ რაოდენ ძვირ-ფასი არის შრომის-მოყვარისა კაცისათჳს, არა-თუ მრთელი დღე, არამედ ერთიცა წამი. ისიც არის ერთი დიდი უწესოება, რომელ მოტირალი დაიჩოქებს და ესრეთ სტირის წინაშე მიცვალებულისა, მაშინ როდესაც კაცმან მუხლი უნდა მოიდრიკოს მხოლოდ წინაშე ღუთისა, ანუ ხატისა მისისა, ჟამსა ლოცვისასა. ზოლოს, ვითარი შეუსაბამო და წინააღმდეგი არის ისიცა, რომელ ზოგჯერ ტირილი მოხდება შიგ ეკკლესიაში, და ესრეთ ადგილი იგი ლოცვისა, სადაცა დუმილით და შიშით და კრძალულებით უნდა იქცეოდეს კაცი, აივსება საშინელითა ყვირილითა, შფოთითა და აღრეულობითა.

თუმცა ეს ორი მიზეზი ცხადად გვეტყვიან ჩუენ, თუ ვითარ

უსარგებლო და უადგილო არის ამ ჩუენ დროებაში ჩვეულება ესე, გარნა მას ერთი მაინც მისი გასამართლებელი მიზეზი ის აქუს, რომ-მელ იგი არის ძველი, წინაპართაგან მოღებული ჩვეულება; ხოლო რით უნდა განვამართლოთ რომლისა მიზეზისათჳს უნდა შევიწყნა-როთ მეორე იგი ჩვეულება, რომელიც თჳთონ ჩუენ მოვიგონეთ და მიუმატეთ ტირილსა, აწ ამ ჩუენ ახალ დროებაში, ესე იგი მუზი-კით გამოსვენება და დამარხვა მიცვალებულთა? მუზიკა წესდებულებისა-მებრ სამხედროჲსა მთავრობისა უნდა ეხლოს მხოლოდ მას მიცვა-ლებულსა, რომელსა ჰქონდა სამხედრო ხარისხი; ხოლო აწ, მისედვი-თა რომელთამე არა გონიერთა დამწყებელთა პირთა, თითქმის ყო-ველთა მიცვალებულთა ზედა იწყეს მოწოდება მისი, ვითარცა ქალაქ-სა, ეგრეთვე სოფლებთა შინა. მრავალთა შესაწუხებელთა ჰაზრთა გა-ნაღვიძებს გულსა შინა ჩემსა ეს ახლად მოგონებული ჩვეულება. ვი-ხილავ რა მუზიკასა, მოწოდებულსა გამოსვენებასა ზედა უბრალოჲსა და სრულიად არა მდიდრისა მიცვალებულისა, მე ვფიქრობ: ვითარი აღუარებელი ამაოება, თავხედობა და თავის-მოწონება სუფევს გულსა შინა ჩუენსა? რისთჳს მიიწვევენ მუზიკასა, რა სამკაული არის იგი, ანუ რა სასმარია მიცვალებულისათჳს? გარნა ვინ ფიქრობს აქ მიცვა-ლებულისათჳს; ეს არის ერთი მხოლოდ თავის გამოჩენა და სხუათა მიბაძვა. თუ იმ ჩემმა მეზობელმა მუზიკით დამარხა თჳსი მიცვა-ლებული, მე იმაზედ უარესი ხომ არა ვარო! ჰოი უგუნურებასა და ამაო-ებასა ჩუენსა! ქუეყნის სასარგებლო და გონიერი რაჲმე თუ მოიგო-ნა ვინმე და გვაჩვენა, იმას ძნელად ვისმენთ და მივბაძავთ; ხოლო ფუჭი და ურგები და ამაო თუ ვნახეთ რაჲმე, იმას მალე ვისწავლით და მივეჩვევით. ნაცვლად მოწყალების გაცემისა და გლახაკის და ობ-ლის შეწყნარებისა მიცვალებულის სულის საცხოვნებლად, ჩუენ მუ-ზიკას მიუწოდებთ დროსა მისის გასვენებისასა. რაოდენი ღარიბი სოფლები ეკლესიებს აშენებენ ჩუენ ქუეყანაში; რაოდენი ქვრივნი, ობოლნი, გლახაკნი, დავრდომილნი არიან ყოველთა შინა სოფლებთა;

ნაცვლად მათდა შემწყეობისა ჩუენ მუზიკით ვიქადით და აღვამაღლებთ ჩუენ თავსა და მასზედ ვსარჯავთ მცირესა, მიცვალებულთაგან დაშთენილსა ქონებასა.

არა, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, ნაცვლად ახალთა ამათ ჩუეულებათა მოგონებისა და მიღებისა, ძველი რაც ვიცით ამაო და ურგები, ისიც უნდა დავივიწყოთ. გევედრები, ძმანო ჩემნო, არა ამაოდ იყოს ჩემი სიტყვა და სწავლა, არა ცუდად ვსცემდე ჰაერსა ენითა ჩემითა, არამედ კარგად იფიქრეთ თქმულზედ და ცოტ-ცოტათი განეშორენით ცუდთა ჩუეულებათა და ესრეთ სასარგებლოდ თქუენდა იყოს სწავლა ჩემი. ამინ.

სიტყუა

კვირიაკესა ზედა განრღვეულისასა.

> ამისა შემდგომად ჰპოვა იგი იესუ ტაძარსა მას შინა და ჰრქუა მას: აჰა ცოცხალ-იქმენ, ნურღარა სცოდავ, რაჲთა არა უძვირესი რაჲმე გეყოს შენ (იოან. ე, იდ).

მაცხოვარმან, ვითარცა გვესმა დღეს წარკითხულის სახარებისაგან, განჰკურნა რა ოცდაათვრამეტის წლის უძლური განრღვეული, უთხრა მას ეს სიტყვები: აჰა ცოცხალ-იქმენ, ნურღარა სცოდავ, რათა არა უძჳრესი რაჲმე გეყოს შენ. რა ჰაზრი გამოდის, ძმანო, სიტყვათა ამათგან? რომელი სწავლა და დარიგება შეგვიძლიან ჩვენ ვპოვოთ მათ შინა? ეს, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, რომელ ესოდენ გრძელ-ჟამიერი და სასტიკი სნეულება კაცისა მის იყო შედეგი ანუ ნაყოფი რომლისამე მისის ცოდვისა, მაშასადამე ყოველსა ცოდვასა კაცისასა შეუდგება რომელიმე ხორციელი, ანუ სულიერი უბედურება; ცოდვა ყოველთჳს კაცის ბუნებაში ისრე მოქმედებს, ვითარცა საწამლავი; გააფუჭებს და წახდენს მას არა-თუ მხოლოდ სულიერად, არამედ ხორციელადცა.

სწორეთაც ესრეთ არის, ძმანო ჩემნო! ყოველსა ცოდვასა აქვს დამარღვეველი და გამაფუჭებელი მოქმედება სულსა და ხორცსა ზედა კაცისასაც ყოველი ცოდვა გააჩენს ჩვენში რომელსამე ვნებასა და ზი-

ანსა: დიდი ცოდვა დიდს უბედურებას შეამთხვევს კაცსა, მცირედი ცოდვა მცირესა ვნებასა.

პირველი შედეგი ანუ ნაყოფი ცოდვისა ის არის, რომელ იგი ყოველ კაცს მოაკლებს მადლსა ღ̃თისასა და ესრეთ წარსწყმედს მას; ეს არის თჳთ უსაშინელესი მოქმედება ცოდვისა. გარნა ამაზედ მე არ განვაგრძელებ დღეს სიტყჳსასა ჩემსა, მისთჳს, რომელ ეს იცის ყოველმან კაცმან; ამაზედ არავინ არ ცილობს. ჩ̃ნ დღეს ის უნდა დავამტკიცოთ, რომელ ცოდვა არა-თუ მხოლოდ სულსა ჩ̃ნსა წარსწყმედს, არამედ თჳთ აქ, ამ სოფელშიაც, წაახდენს კაცს მით, რომელ ყოველსა ცოდვასა შეუდგება ხორციელი სნეულება და ვნება. ამას დაგიმტკიცებ მე შენ, ძმაო ჩემო, მრავლითა მაგალითითა; ვსთქჳათ მაგალითებრ: ნაყროვანება, ანუ ნამეტნავის საჭმლის მიღება ხშირად შეიქმნება მიზეზად მრავალთა სნეულებათა; ეს იცის ყოველმა კაცმა; ეგრეთვე ყოველმან კაცმან უწყის, რომელ სიმთვრალე სრულიად დაასნეულებს კაცს და მიიყვანს საფლავამდინ. გარნა ვნება გამომავალი ორთა ამათ ხსენებულთა ცოდვათაგან უფრო ცხად-არს და უეჭველ ყოვლისა კაცისათჳს. ჩ̃ნ ავიღოთ მაგალითად ისრეთი ცოდვა, რომელი პირველითა შეხედვითა არ შეამთხვევს კაცსა არცა ერთსა სენსა და უბედურებასა; ვსთქჳათ შური. რა სენი ანუ რა ვნება უნდა მისდევდეს ამ ცოდვას. იგი აქჳს კაცსა გულში და ვერც კი ვინმე შეატყობს მას, რომ ჰქონდეს ეს ცოდვა. გარნა, ძმანო ჩემნო, შურისაგან კაცს შეემთხვევა მრავალი ცხადი უბედურება. თუ კაცის გულში განძლიერდა შური, თუ შურმა შეიპყრა გონება კაცისა, მაშინ იგი იქმნება მოუსვენებელი, პირ-მკრთალი, გამხდარი ტანითა, აღელვებული, ერთი სიტყვით, იგი არის საწყალი და შესაბრალებელი. ავიღოთ კიდევ სხჳა ერთი მაგალითი; ვსთქჳათ მცონარება ანუ უსაქმობა: თავ-და-პირველად კაცი ესრეთ იფიქრებს, რომელ ამ ცოდვას არ შეუდგება არცა ერთი სენი და ვნება; გარნა ეს არ არის ესრეთ: კაცის ტანი და აგებულობა ყოველთჳს მოითხოვს შრომასა და მოძრაობასა; თუ კაცი დიდხანს დამ-

თა უქრავად და უსაქმოთ, უთუოდ ავათ გახდება. ამაზედ კიდევ ის დაამატე, რომელ მცონარე კაცი მალე შთავარდება სიღარიბეში და სისაწყლეში. არღა-რას ვიტყვი სხვათა რომელთამე საშინელთა ცოდვათათჳს, რომელთა შეუდგებიან უსაშინელესნი ვნებანი და უბედურებანი, რომელთა ზედა საუბარი არ არის შესაფერი წმიდისა ამის ადგილისა.

გარნა, ძმაო ჩემო საყვარელო, ის კიდევ არ არის საკმაო, რომ ცოდვითა შენითა შენს საკუთარ თავს აფუჭებ და ხშირად შთავარდები სენსა და უბედურებასა შინა; არამედ ის არის აქ საშინელი, რომ წინათვე უმზადებ სენსა და უბედურებასა ყოველთა შვილთა და მომავალთა შენთა. ყოველი კაცის თჳსება სულიერიცა და ხორციელიცა გარდადის მისთა შვილთა და მომავალთა ზედა. ერთხელ მოციქულთა იესო ქრისტესთა, იხილეს ერთი შობითგანვე ბრმა კაცი და ჰკითხეს უფალსა: ვინ სცოდა, ამან, ანუ მშობელთა მისთა, რამეთუ ბრმა იშვა? (იოან. თ, ა). სჩანს, რომელ სნეულება და უბედურება გადავა მამისაგან შვილებთა ზედა. ყოველი ცოდვა არის თესლი, რომელი თავის დროზედ გამოიღებს მწარესა ნაყოფსა, ვითარცა შენს ბუნებასა შინა, ეგრეთვე ყოველთა მომავალთა შინა შენთა. მაშა-სადამე კარგად განსინჯე, ძმაო, და ერთად წარმოიდგინე, რაოდენი და რა საშინელი ვნებანი შეუდგებიან ცოდვასა; იგი დაგასნეულებს და წაგახდენს თჳთ შენ; მოყუასნი შენნი, მხედველნ იცოდვისა შენისა, მიიღებენ შენგან ცუდსა მაგალითსა; შვილნი და მომავალნი შენნი ეგრეთვე შეიქმნებიან მოზიარედ შენისა უბედურებისა. ჰი, ვითარსა მძიმესა ტჳრთსა გარდასცემ შენ შვილთა და მომავალთა შენთა! ხორცისა და სისხლისა შენისა თანა იგინი მიიღებენ შენგან შობითგანვე მრავალთა სენთა და ცუდთა მიდრეკილებათა; იზრდებიან რა იგინი სახლსა შენსა წინაშე პირისა შენისა, ხშირად ხედვენ ცოდვასა შენსა, მიეჩვევიან მას და ესრეთ უნებრივად შეიქმნებიან მემკვიდრედ შენისა ცოდვისა და უბედურებისა.

განგებ ქმნა, ძმანო ჩემნო, ღმერთმან ესრეთ, რათა ყოველსა ცოდვასა შეუდგებოდეს ცხადი ხენი და უბედურება. კაცსა აქუს დიდი მიდრეკილება ცოდვისადმი; ცოდვა ადვილად მიიზიდავს კაცსა და აცთუნებს. გარნა ღმერთმან ყოველი ცოდვა შეაერთა რომლისამე უბედურებისა-თანა, რათა შეგაშინოს შენ და განგაშოროს ცოდვისაგან. ახლა ძმაო ჩემო, შენ თჳთონ იფიქრე: უკეთუ ცოდვა ესრეთ წაგახდენს შენ, ავნებს შენითა მხედველთა და მომავალთა, ცხად არს, რომელ მადლი და სათნოება გიქმს შენ ამის წინა-აღმდეგსა, ესე იგი, თჳთ ამ ქუეყანაში იქმნება წყაროდ ნუგეშისა და ბედნიერებისა შენთჳს და ყოველთა შენთა მომავალთათჳს. მაშა-სადამე არ უნდა შეიყვაროს ყოველი მადლი და სათნოება და არ უნდა მოერიდოს ყოველსა ცოდვასა? ღმერთო! რა საკვირველი არის ბუნება კაცისა, რა გაფუჭებულია იგი და დავარდნილი! უკეთუ მსახურება შენი, ღმერთო ჩემო! თჳთ აქ, ამ სოფელში, ესოდენ არს ჩემთჳს სასარგებლო და ბედნიერ, ხოლო ცოდვა ესოდენ მავნებელ და უბედურ, შენ მხოლოსა არ უნდა გემსახურებოდეა მე ყოველსა ცხოვრებასა შინა ჩემსა?

გარნა აქ ვინმე მეტყვის მე, რომელ სათნოების შეძენაცა არ არის ადვილი; ღ̃თის-მსახურებაცა მოითხოვს ჩუენგან დიდსა შრომასა და მოთმინებასა, ჭეშმარიტ-არს ესე, ძმაო, გარნა უკეთუ შრომა და მოთმინება მიუცილებელი არის კაცისათჳს ამ სოფელში, არ გირჩევნია, ძმაო ჩემო, ღ̃თისათჳს და სულის ცხოვნებისათჳს მიიღო შრომა და ტჳრთი, ვიდრე დამონებული ცოდვისადმი, ცოდვისაგანვე მიიღო სასჯელი და უბედურება თჳთ აქ, ამ ქუეყანაზედვე და უმეტესად დაუსრულებელი ტანჯვა მომავალსა შინა საუკუნესა?

ღმერთო! დანერგე ჩუენსა გულში შიში და მოძაგება ცოდვისა და სიყვარული სათნოებისა. ამინ.

ს ი ტ ყ ჳ ა

განრღვეულის კვირიაკესა ზედა.

> «ეტყოდეს მას ჰურიანი იგი: შაბათი არს და არა ჯერ-არს შენდა აღებად ცხედარი შენი» (იოან. ე, ი).

უფალმან ჩუენმან იესო ქრისტემან, განკურნა რა ოცდაათვრამეტის წლის უძლური განრღვეული, მდებარე ცხედარსა ზედა, კითარცა გვესმა დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან, უბრძანა მას: აღსდეგ, აღიღე ცხედარი შენი და ვიდოდე. განკურნებული იგი კაცი სიხარულითა დიდითა აღსდგა ცხედარისაგან, აღიღო იგი და ვიდოდა. ეს იყო დღესა შაბათისასა. ჰურიათა, ოდეს იხილეს კაცი იგი, ეტყოდეს მას: შაბათი არს და არა ჯერ არს შენდა აღებად ცხედარი შენი. და როდესაც შეიტყვეს, რომ მაცხოვარმან განკურნა იგი და უბრძანა აღება ცხედრისა შაბათსა, მაშინ იგინი აყვედრებდეს უფალსა და ეტყოდეს: იგი სჯულის გარდამაქცეველი არისო. რას ნიშნავდა, ძმაო, ეს გასაოცარი ქცევა ჰურიათა? როგორ მოხდა, რომელ კეთილის-მყოფელსა მათსა, კაცის გამაბედნიერებელსა და განმაცოცხლებელსა, ნაცჳლად მადლობისა, სიყვარულისა და პატივის-ცემისა, აყვედრებდეს, აგინებდეს და სდევნიდეს; და არა თუ სდევნიდენ, არამედ სახარებასა შინა შენიშნულ არს: მისთჳს სდევნიდეს ჰურიანი იგი იესოს და ენება მოკჳლა მისი. გესმის, ძმაო? ჰურიათა სურდა მოკჳლა იესოსი, იმ იესოსი, რომელიცა, იყო მათი კეთილის-მოქმედი, ცხოვრების და ბედნი-

ქრების მიმნიჭებელი. ამას ვერ დაიჯერებდა კაცი და ვერც წარმოიდგენდა, თუ თჳთ სახარება არ ახსენებდეს ამას. რისთჳს იქცეოდენ ესრეთ ებრაელნი? რამეთუ ამას იქმოდა შაბათსა შინა.

აჰა, ძმანო, საშინელი და გასაოცარი მაგალითი მისა, თუ ვითარი მავნებელი არის კაცისათჳს ყოველი ცრუ ჰაზრი; რა სახით მოსწამლავს კაცის გულს, რა სახით დაასნეულებს ჭკუასა მისსა ზოგიერთი ამაო რწმუნება, უმართლო წარმოდგენა; რა სახით მოქმედობს იგი კაცის გულში, რა ნაირად გამოსცვლის მისსა ყოფა-ქცევასა და რაოდენთა ცოდვათა შინა შთააგდებს მას იგი. ურიათა ჰქონდათ გულში ღრმად შთანერგული ის ამაო რწმუნება, ანუ ჰაზრი, რომელ შაბათს კაცი უნდა იჯდეს უძრავად, არა ქმნას არცა ერთი საქმე, თუმცა საქმე იგი იყოს კეთილი და ღმრთის-სათნო და როდესაც მაცხოვარი მათდა განსანათლებელად და სასწავლებელად შაბათის დღესა განკურნებდა სნეულთა, მაშინ იგინი სდევნიდეს იესოს და ენება მოკლვა მისი.

ჩუენ, ძმანო, ქრისტიანენი ვართ; უფალმან იესო ქრისტემან საღმრთოჲთა სწავლითა თჳსითა განათავისუფლა კაცი ყოველთა ცრუთა, ამაოთა, მავნებელთა რწმუნებათაგან, რომელნი ფრიად სტანჯვიდენ და ავნებდენ ყოველთა წარმართთა და ურიათა, და მით უმეტეს სირცხვილი არის ჩუენთჳს და შეუნდობელ, ოდეს ჩუენ გულშიც და გონებაშიც გაჩნდება და მუშაობს რომელიმე ცრუ ჰაზრი და ამაო რწმუნება; გარნა, საუბედუროდ, ქრისტიანეთაცა შორის არიან მრავალნი ესრეთნი ჰაზრნი, რომელნი დიდსა ვნებასა აძლევენ მათ. სიტყუა ჩუენი არა ერთ-გზის შეეხებოდა ესრეთთა ცრუთა ჰაზრთა. მრავალგზის, შეძლებისა მებრ, ვიტყოდით აქ რომელთამე ესრეთთა ცრუთა რწმუნებათა ზედა და გაჩვენებდით ვნებათა, რომელნი წარმოსდგებიან მათგან. დღეს ჩუენ გუსურს გიჩვენოთ თქუენ კიდევ ერთი ცრუ და ფრიად მავნებელი ჰაზრი, რომელი მუშაობს ჩუენ ქუეყანაში და დიდსა ვნებასა აძლევს რომელთამე პირთა. გარნა, პირველ, გამოვითხოვ

თქუენგან — არა საწყენად მიიღოთ სიტყუანი ჩემნი. როდესაც რომელიმე ჰაზრი ღრმად აქუს შთანერგული გულში კაცს, თუ გინდ თჳთ კაცი იგი გრძნობდეს, რომ ის აზრი არის ცრუ და მავნებელი, მაინც ეწყინება, თუ ვინმე შეეხო იმ ჰაზრსა და ცდილობს გაამტყუნოს იგი; გარნა ჩუენგან არ უნდა გეწყინოს, ძმაო, სიტყუა და დარიგება, როგორათაც შვილს მამის დარიგება და მეგობარს საყვარელისა მეგობრისა და ძმის სწავლა არ უნდა ეწყინოს, მისთჳს რომელ ღმერთმან თჳთ ჩუენ მოგუცეს ესოდენი სიკეთე და ბედნიერება, რაოდენსაცა ჩუენი სული წადილობს თქუენთჳს.

რომელი არის ეს ცრუ ჰაზრი და ამაო რწმუნება, რომელზედაც ახლა გვსურს ჩუენ უბნობა? ისა, ძმაო ჩემო, რომელ, ვითომც კეთილ-შობილისა კაცისათჳს რომელიმე მუშაობა, შრომა ანუ რომელიმე ხელთ-საქმობა იყოს სათაკილო ანუ სასირცხო, დამამდაბლებელი მისისა ღირსებისა. ეს ჰაზრი არის სრულებით ცრუ და გამოუთქმელად მავნებელი ჩუენთჳს. მოკლედ, ესრეთ უნდა ვსთქუათ, რომ ქუეყანაზედ არ არის ისრეთი მუშაობა, რომელი კაცს აძლევდეს სარგებლობას, გარნა შემაგინებელი კი იყოს მისის ღირსებისა. ადვილად კი აღიხსნება, საითგან გაჩნდა ის ჰაზრი, რომელ კეთილ-შობილისა კაცისათჳს მუშაობა იყოს სათაკილო და სასირცხო. იყო ისრეთი დროება და გარემოება ჩუენ მამულში, როდესაც ნახევარი კერძო მცხოვრებთა უნდა ყოფილ-იყო აღჭურვილ თოფითა და იარაღითა და განმზადებულ ბრძოლად მამულის მტერთან. მაშინ თჳთ გარემოება მოითხოვდა, რომელ ესრეთთა პირთა ჰქონოდათ უმეტესი პატივი და მათ სიყრმითგანვე შეაგონებდენ, რომელ მათთჳს მდაბიო მუშაობა არის სირცხვილი. გარნა როდესაც მამულს არ ადგია ჭირი და მტერი არ აიწროებს, მაშინ ესრეთი შეგონება და ჰაზრი არის დიდად სავნებელი კაცისათჳს. ვერაფრით, ვერცა საღმრთო წერილით, ვერცა ისტორიით ანუ ფილოსოფიურის განზრახვით ვერ გაამართლებს კაცი იმ ჰაზრს, ვითომც რომელთამე პირთათჳს მუშა-

ობა იყოს სასირცხო და დამამდაბლებელი. საღმრთო წერილი მარადის სიტყვითა და მაგალითითა გვასწავლის, რომელ მუშაობა არის საქმე კეთილი, საქები და ღუთის-სათნო. ათასთა მაგალითთა შორის გამოვარჩევ ერთსა და წარმოგიდგენ: წმიდა მოციქული პავლე არ იყო არც ღარიბი და არც მდაბალის ხარისხისა. მას ჰქონდა ღირსება რომის მოქალაქობისა, რომელიც არა თუ დაედარება, არამედ უმაღლესი არის ახლანდელისა კეთილ-შობილობის ხარისხისა, და ამასთანავე იგი ესოდენ უყუარდათ ქრისტიანეთა, მისგან განათლებულთა, რომელ საჭირო რომ ყოფილ იყო და ეთხოვა არა თუ საჭმელსა და სასმელს მისცემდენ მას, არამედ საკუთარსა თვალსა ამოითხრიდა ყოველი მისი მოწაფე და მისცემდა,—როგორათაც თჳთ მისწერს იგი კორინთელთა; გარნა, როდესაც ესრეთი კაცი იშოვნიდა თავის-უფალს დროებას, მაშინვე დაჯდებოდა და იწყებდა მუშაობას: იგი თავისი ხელით კერვიდა კარვებს, ყიდდა და ამით იზრდებოდა, რათა არავინ დაემძიმებინა. ჩუენ რომ ქრისტიანენი ვართ, ეს მაგალითი საკმაო უნდა იყოს ჩუენთჳს; გარნა არ შემიძლიან გაუშვა და არ წარმოგიდგინო კიდევ ერთი მაგალითი, რომელიცა, დარწმუნებული ვარ, გაგაკვირებს შენ. ჩინეთის კელმწიფე ანუ იმპერატორი, რომელსა სამასი მილიონი ქვეშევრდომი ჰყავს და სიმდიდრე აქუს აურაცხელი და წარმოუდგენელი, ყოველ წელიწადს, ერთ დანიშნულ დღეს, გამოვა მინდორში თავისი შვილებით და დიდებულებითურთ, თავისი საკუთარის ხელით შეაბამს ხარებსა გუთანში, გაუძღვება მათ წინ, მოხნავს და დასთესს ყანასა; ამ ჟამად მას უმზერს აურაცხელი ერი, ყოველ მხრითგან შეკრებილი. რისთჳს იქმს იგი ამას? მისთჳს, რათა აჩვენოს, რომ მიწის მუშაობა არა ვისთჳს არ არის სათაკილო და სასირცხვო, არამედ პატიოსანი და ღირსი. თუმცა იგი არის გაუნათლებელი კერპთა-მსახური, გარნა ამ შემთხვევაში იგი ჩუენცა, ქრისტიანეთა, გვამლევს ფრიად გონიერსა და განათლებულსა მაგალითსა.

როგორ უნდა იფიქროს კაცმა, რომ მუშაობა არის სათაკილო

და სასირცხო საქმე? მუშაობა კი არ დაგამდაბლებს შენ, ძმაო ჩემო, ვინც გინდა იყო, არამედ უქმად დროების გატარება, რომელი არის დედა ყოვლისა ცოდვისა. ღმერთო! რა სატირალი არის კაცის ბუნება! როგორ აფუჭებს მას ყოველი ცრუ ჰაზრი და ამაო რწმუნება! იგივე კაცი, რომელსა რცხვენის უბრალო მუშაობა, რომელი არ ცდილობს თავისი ხელის შრომით მოიგოს რამე, რავდენ-გზის მოტყუებით, ჭორით, ავაზაკობით და ყოვლითა უჯეროჲთა საშუალობითა ცდილობს მოგებად სიმდიდრისა. ესრეთ გააფუჭებს კაცის ბუნებასა ცრუ ჰაზრი! ცოდვისა არა რცხვენის, ცოდვას არ ერიდება და შრომა და მუშაობა კი სასირცხოთ მიაჩნია. ღმერთო! იჳთ შენ განაღარე ჩუენგან ყოველი ცრუ და მავნებელი ჰაზრი. ამინ.

მ ო ძ ღ უ რ ე ბ ა

სულის წმიდის მოფენის დღესა (*).

«მრავალთა ერისა მისგანთა ისმინეს სიტყუა ესე და იტყოდეს: ესე არს ჭეშმარიტად წინასწარმეტყუელი; სხუანი იტყოდეს, ესე არს ქრისტე. ხოლო სხუანი იტყოდეს: ნუ უკუე გალილეად მოსულად-არს ქრისტე? და განწვალება იყო მისთჳს ერსა შორის; და რომელთამე მათგანთა უნდა შეპყრობა მისი, და არავინ მიჰყუა ჴელნი მის ზედა» (იოან. ზ, მ. მა. მგ. მდ).

დასასრულსა დიდისა დღესასწაულისასა მაცხოვარი, ჩვეულებისაებრ მისისა, დასდგა შორის ერისა და იწყო სწავლად და ქადაგებად; იგი აძლევდა ნუგეშსა მორწმუნეთა მისთა, აღუთქუამდა რა მათ მოვლინებასა განმანათლებელისა სულისა წმიდისასა, და სხუათა მრავალთა ეტყოდა მათ სწავლათა და მოძღურებათა. გარნა მსმენელთა მისთაშორის გაჩნდა ამაზედ ცილობა და შფოთი; ზოგნი იტყოდენ: ის წინასწარმეტყველი არისო და კეთილად გვასწავლისო. სხუანი ამბობდენ: იგი მცბიერი არისო და ცუდად გვასწავლისო; ერთი სიტყვით, დიდი განწვალება და შფოთი იყო ერსა შორის მისთჳს. რას ნიშნავ-

(*) თქმულ არს ჩყჲდ-სა წელსა.

და, ძმანო ჩემნო, ეს გასაოცარი ცილობა და განწვალება? რისთჳს აღსდგა ეს შფოთი და უკმაყოფილება? რას ეტყოდა მათ მაცხოვარი საწყენსა? იგი აღუთქუამდა მოახლებასა უმჯობესისა დროებისა, როდესაც იგინი მიიღებენ განათლებასა სულისა წმიდისაგან; იგი აძლევდა მათ ნუგეშინის-ცემასა და სწავლასა. მაშასადამე, რისთჳს იწყეს მათ შფოთი? რისთჳს გაჩნდა მათ შორის განწვალება? ზოგიერთთა მსმენელთა იესო ქრისტესთა, ვითარცა შენიშნულ-არს თჳთ სახარებასა შინა, ვერც კი გაიგეს ნამდვილი ჰაზრი მისისა სიტყვისა, ვინაჲთგან სული წმიდა, რომელსა იგი აღუთქუამდა მათ, არ იყო ჯერეთ ცნობილი მათგან. მაშასადამე, რისთჳს იწყეს მათ ცილობა და შფოთი? რა ეჩუენა მათ აქ წინააღმდეგად?

ეს საკვირველი გარემოება, აღწერილი დღევანდელს სახარებასა შინა, გვასწავლის ჩუენ, ძმანო ქრისტიანენო, ერთს ფრიად შესანიშნავს ჭეშმარიტებას, ესე იგი, რა მძიმე და ძნელი საქმე არის ქადაგება სიტყვისა ღუთისა. რაჲ არს ქადაგება და როგორ უნდა ქადაგებდეს სულიერი მოძღუარი სიტყუასა ღუთისასა?

ქადაგება სიტყვისა ღუთისა, ძმანო საყვარელნო, ორ-გუარი არის და ორ-გუარად აღსრულდება. პირველად შეიძლება, რომ მქადაგებელმან ქადაგებასა შინა მისსა გამოსთქუას მხოლოდ ისრეთნი ჰაზრნი, რომელნიცა არიან საზოგადონი, განყენებულნი ანუ განშორებულნი ცხოვრებისაგან, არავის პირ-და-პირ არ შეეხებიან, არავის არ მისცემენ განსაკუთრებითსა სწავლასა და დარიგებასა, არამედ ყოვლისა მსმენელისათჳს იქმნებიან ერთ-გუარნი და ერთის ფასისანი. ესრეთი ქადაგება არავის არ გააჯავრებს, გარნა სარგებლობასაცა დიდსა არავის მისცემს. შეიძლება, რომ იგი იყოს დაწერილი მჭევრ-მეტყველად, მაღალთა ლექსებთა შინა, გარნა სარგებლობა მისი საეჭვო არის. მსმენელნი გულ-გრილად მიიღებენ ესრეთსა ქადაგებასა. იქმნება მათ კიდეც აქონ მქადაგებელი, გარნა გულში არ დაუშთებათ არცა ერთი საკუთარი სარგებლობა.

მეორე სახე ქადაგებისა არის სხჳა. აქ მქადაგებელი ცდილობს, რომ სიტყუა მისი იყოს დაახლოვებული მსმენელთა მისთა თანა; იგი წინა-პირველად შეიტყობს სულიერთა ნაკლულევანებათა და საჭი-როებათა მსმენელთასა და შემდეგ იწყებს დარიგებასა და მოძღჳრე-ბასა მათსა; იგი ცდილობს, რათა სიტყჳა მისი იყოს არა უქმი და განყენებული, მაღალი ღრუბელთა ზედა, არამედ მახლობელ კაცთა, ცხოველ და გამოყვანილ თჳთ კაცის ცხოვრებისაგან, მისთჳს რათა ყოველმან კაცმან დაინახოს სიტყუათა შინა მისთა, ვითარცა სარკესა, მისი სულიერი მდგომარეობა. ესრეთი მქადაგებელი არ მისდევს მა-ღალთა ლექსთა, არ ეძიებს მჭევრ-მეტყველობასა, გარნა ცდილობს, რომ მარტივი სიტყჳა მისი შევიდეს გულსა შინა მსმენელთასა და დასტოვოს მუნ რომელიმე კჳალი. ესრეთნი ქადაგებანი არიან უმე-ტესად სასარგებლონი ერისათჳს; გარნა მქადაგებელსა უნდა ახსოვდეს, რომელ იგინი ხშირად აღძრავენ უკმაყოფილებასა და შფოთსა შორის მსმენელთა.

ახლა გამოვითხოვ თქჳენგან, ძმანო, ნებას, შევაქციო სიტყჳა ჩჳენი ჩჳენზედვე. მოვალეობისა-მებრ ჩჳენისა, ვითარცა აქაურმა შო-ბითგანვე, ჩჳენ შევიტყუეთ, რა ნაკლულევანება და საჭიროება აქჳსთ მცხოვრებთა ჩჳენის ქჳეყანისათა, და გუსურს, რათა დავსერგოთ გულ-თა შინა მათთა რომელიმე ზრუნვა გამოცვლად მათისა ზნეობისა და ყოფა-ქცევისა. მარადჟამ, ყოველთა ადგილთა და სოფლებთა შინა ვამ-ხილებდით ჩჳენ ორთა საშინელთა და დამღუპველთა ჩჳენთა ცოდ-ვათა, ესე იგი უქმად დროების დაკარგვასა და ურთიერთთა შორის მტერობასა და განხეთქილებასა. თითქმის ყოველსა კაცსა ვაჩვენებდით მისსა საკუთარსა ნაკლულევანებასა. არ არის საკვირველი, რომელ ეს-რეთმან, დაახლოვებულმან ჩჳენმან სიტყჳამან განამწარა რომელნიმე პირნი. ყოველი კაცი თავის მოყვარეა და არ მოსწონს, როდესაც მას გამოუხატვენ ცხადად ცუდსა მისსა ხასიათსა; ამისთჳს ჩჳენზედაცა მოხ-და რაოდენიმე ცილობა და განწვალება. გარნა ჩჳენ არა ვსწუხვართ;

როდესაც რომელნიმე პირნი ცილობენ ჩუჱნზედ, და გვემდურვიან. ესრეთვე ჰყუჱს სხუათა უმჯობესთა მქადაგებელთა, რომელნი გულწრფელად ასწავლიდენ და ამხილებდენ მსმენელთა მათთა; ეგრეთვე ჰყვეს მაცხოვარსა, ოდეს იგი ქადაგებდა სიტყუასა ღუთისასა: ვინ არსო იგი,—იტყოდენ ზოგიერთნი ერისაგანნი, ვიდრე ერთი გალილეველი, ხუროს შვილი, როგორ ბედავს ესრეთ ჩუჱნს მხილებასაო? დიდნი მქადაგებელნი იყუნენ გრიგორი ნაზიანზელი, ღუთის-მეტყუჱლი, და იოანე ოქროპირი, გარნა მრავალ-გზის იყუნენ იგინი დევნილ მათისა ქადაგებისათჳს.

აქ იქმნება ვინმე იფიქროს თავის გულში: ვის შეადარა ამან თჳსი თავი? ნუ თუ მაგას ჰგონია, რომელ იგი არის მსგავსი გრიგორი ღუთის-მეტყუჱლისა და იოანე ოქროპირისა? არა, ძმაო ჩემო, ნუ სარ ჩქარი განკითხვად მოყუსისა შენისა! მე არ შევადარებ თავსა ჩემსა ხსენებულთა მქადაგებელთა; მე სხუა მწუხარება მაქუს გულში: მე იმას ვსტირ და ვსწუხვარ, რომელ სიტყუა ჩემი არის ერთობ სუსტი და უძლური, რომელ იმას არა აქუს ეგოდენი ძალა და მოქმედება, რაოდენიცა სურს გულსა ჩემსა. ნეტავი ვინმე მომცეს მე ისრეთი სიტყვა, რომელი შევიდოდეს შინაგან მსმენელისა და გამოსცვლიდეს მის გულსა; ანუ ვითარცა ზარი დაეცემოდეს მძინარესა სინიდისსა ცოდვილისასა და განაღვიძებდეს მას ღრმისა მისისა ძილისაგან, ანუ ცეცხლად მოეკიდებოდეს და დასწვიდეს ყოველსა ღვარძნილსა და კუროს-თავსა ცოდვილის გულისასა; შემუსრვიდეს გულსა ამაყისასა, ხოლო გულსა შინა მწუხარებისაგან დამძიმებულისა იქმნებოდეს ვითარცა ხელ-საცხებელი, დამალბობელი წყლულებისა მისისა, მოიყვანდეს ცრემლსა თვალთა ზედა მსმენელთასა, მოაძულებდეს მათ ცოდვასა. შეაყვარებდეს ღმერთსა და მოყუსსა. ესრეთი რომ ყოფილიყო სიტყუა ჩუჱნი, მაშინ არ შევსწუხდებოდით, როდესაც გაჩნდებოდა მისგან განწვალება შორის მსმენელთა; გარნა იგი არის უსუსური და სუსტი, ესრეთ რომელ არა უწყით, აქუსა მას რომელიმე.

კეთილი ნაყოფი შორის მსმენელთა, ხოლო შფოთი და ცილობა კი განაჩინა მან.

გარნა რაც გინდა სუსტი და უძლური იყოს სიტყუა ჩუჱნი; მას აქუს ერთი კეთილი თჳსება, რომელსა ვერავინ ვერ წაართმევს მას; იგი არის გულ-წრფელი და მომდინარე სიყვარულის და ერთგულების წყაროჲსაგან: თჳთ სულიერი მტერი ჩუჱნი, ეშმაკი, რომ წარმოსდგეს აქა, იგიცა ვერ დაამტკიცებს, რომელ სხუა რაჲმე მიზეზი აღძრავდეს ენასა ჩუჱნსა, ანუ იყოს ვითარიმე ორგულობა ჩუჱნ გულში. მაშა-სადამე რისთჳს მოახდინე შფოთი, ჵი შენ ბოროტო კაცო? რისთჳს აჩვენე შეურაცხება წმიდასა ამას ადგილსა? რათ აჩვენე სირცხვილი ეკკლესიის კრებასა და სჯულსა ჩუჱნსა? რას იტყვიან ახლა ურწმუნონი? არ იტყვიანა იგინი, რომელ მართლ-მადიდებელთა ესრეთ მცირედი აქუსთ სასოება და მორიდება თჳსის საკუთარის საყდრისა, რომელ არ ერიდებიან თჳთ ეკკლესიაში შფოთსა და უწესოებასა? ეს სწვავს გულსა ჩემსა; სხუა არაფერი არ გვაწუხებს ჩუჱნ. იქმნება ჩუჱნ ვართ ერთი უკანასკნელი კაცი, ღირსი ყოვლისა შეურაცხ-ყოფისა, გარნა, ძმაო ჩემო, არა მე შეურაცხ-მყოფ შენ, არამედ თჳთ შენსა სჯულსა; ჩემ პირში და ჩემ სახეში ანუ პატივ-ჰსცემ და ანუ შეურაცხ-ჰყოფ თჳთ შენსა საკუთარსა სარწმუნოებასა. შეინანე, ძმაო; შენი ბოროტ-მოქმედება და ნუ იყოფინ ნურაოდეს ჩუჱნში ესრეთი შფოთი და ცილობა, არამედ იყავნ სიყვარული და ერთგულობა. ამინ.

სიტყჳა

თქმული ქუთაისის სობოროში, დღესა სულის წმიდის მოფენისასა.

დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან გვესმა ჩჳენ, ძმანო ჩემნო საყუარელნო, სიტყჳსანი: დასასრულსა მას დიდისა მის დღესასწაულისასა დასდგა იესო, ღაღადჰყო და სთქჳა: უკეთუ ვისმე სწყუროდეს, მოვედინ ჩემდა. რას ნიშნავს, ძმანო, სიტყჳსანი ესე? სიტყჳსათა ამათ შინა მაცხოვარი გვიწოდს ჩჳენ მისჳლად მისდამი და სმენად სწავლისა და მოძღჳრებისა და აღგვითქჳამს მადლსა სულისა წმიდისასა, რომელი დღეს გარდამოეფინა მოციქულთა ზედა. განვიხილოთ, ძმანო ქრისტიანენო, სიტყჳსანი ესე; აღვხსნათ და ცხადად წარმოვიდგინოთ საღმრთო ჰაზრი, ჰურობილი მათ შინა. პირველად მაცხოვარი იტყჳს: რომელსა სწყუროდეს. მაშასადამე, იგი უწოდს არა ყოველსა კაცსა, არამედ იხმობს მას, რომელსა სურს სმენად საღმრთოისა სწავლისა, რომელი ეძიებს განათლებასა და მიღებასა მადლისა სულისა წმიდისასა. არიან, ძმანო, ზოგიერთნი კაცნი, რომელთა ნამდვილად სწყურისთ სმენა საღმრთოისა სწავლისა, რომელთა გული ნამდვილად მოშურნე არს მიღებად მადლისა და განათლებისა სულისაგან წმიდისა და რომელნი სწუხან, უკეთუ დიდხანს მოაკლდათ საღმრთო სწავლა და მადლი. თჳთ ბუნება და გული მიიზიდავს ესრეთთა კაცთა ეკკლესიისადმი და ყოვლისა სამ-

ღრთოჲსა მოქმედებისა და წეს-დებულებისადმი. ეს ნიშნავს, რომ ბუნება მათი და გული არის მრთელი, ესე იგი არა გასფუჭებული ცოდვისაგან. ვისაც გული აქუს წრფელი და ხასიათი უმანკო, არა დაშავებული და დავარდნილი ცოდვისაგან, იგი დიდხანს ვერ გასძლებს თჳნიერ სამღრთოჲსა მადლისა და სწავლისა. წინააღმდეგ ამისა, არიან სხუანი პირნი, რომელთა გული გრილ არს სმენად სამღრთოჲსა სწავლისა და მიღებად მადლისა სულისა წმიდისაგან. ამათ არ სწყურის კითხვა და განზრახვა სამღრთოჲსა წერილისათჳს, გული არ მიიზიდავს მათ სამღრთო სიტყვისადმი. დიდი უბედურება არის, ძმანო, კაცისათჳს ესრეთი მდგომარეობა! როდესაც კაცი ხორციელად მძიმედ ავათ გახდეს, მაშინ მას სრულიად დაეკარგება სურვილი და გემო საჭმელისა და სასმელისა. თუმცაღა მას სწყურიან და ხშირად ითხოვს სასმელსა, გარნა ყოველი სასმელი იგი არის მისთჳს უგემური და ვერც მოუნელებს წყურვილსა მისსა; გარნა თუ ავათ-მყოფმა კაცმა მოითხოვა სასმელი და საჭმელი და გემოვნებით მიიღო იგინი, მაშინ ვიტყვით, რომელ იგი მორჩება. ეგრეთვე არს სულიერიცა მდგომარეობა კაცისა: ჭეშმარიტი საზრდო, საჭმელი და სასმელი სულისა ჩუენისა არის სამღრთო სწავლა და მადლი სულისა წმიდისა: ვისაც არა აქუს სურვილი მიღებად სამღრთოჲსა ამის საჭმლისა და სასმელისა, ვინც ანუ ისმენს სწავლასა ამას, ანუ კითხულობს სამღრთოჲსა წერილსა, ანუ სდგას ეკკლესიასა შინა წირვა-ლოცვად, გარნა ვერ გრძნობს გემოვნებასა და გული მისი არს გრილ, ცხადი არის რომელ იგი ავათ-მყოფია სულიერად. ესე ვითართა კაცთა, თუმცა აქუსთ მოუნელებელი წყურვილი, ვითარცა ავათ-მყოფსა ხორციელსა, თუმცა იგინი მიიღებენ მრავალ-გზის სხუათა და სხუათა სასმელთა, ესე იგი მრავალ-ფერთა სწავლათა, ჰაზრთა და მოთხრობათა სოფლიურთა, გარნა ვერ მოინელებენ წყურვილსა თჳსსა, ვინაჲთგან სულნი მათნი ქმიებენ და გაძღებიან მხოლოდ მაშინ, როდესაც მიიღებენ სასმელსა სამღრთოჲსა წყაროჲსაგან. ოდეს მაცხოვარი იტყოდა სიტ-

ყჳათა ამათ, მაშინ მსმენელთა მათთა შორის ზოგნი იყჳნენ გულ-წრფელნი, კეთილისა ხასიათისანი, მაგალითებრ მოწაფენი და მოციქულნი მისნი, რომელთა ისმინეს სიტყჳა და რწმენა, ამისთჳსცა მიიღეს მათ აღთქმული მადლი სულისა წმიდისა; ხოლო სხჳანი, ვითარცა მწიგნობარნი და ფარისეველნი, იყჳნეს გულ-გრილნი, სწავლასა ამას ზედა; გული მათი, აღვსებული შურითა, ამპარტავანებითა და ანგაარებითა, ვერ შეიწყნარებდა წმიდასა ამას და საღმრთოსა სწავლასა, ამისთჳსცა დაშთნენ იგინი მკჳდარნი ცოდვასა შინა თჳსსა. რა ვქმნა? იტყჳვის ვინმე: რა დამნაშავე ვარ, უკეთუ არა მაქჳს წყურვილი; ძალად ხომ ვერ მოვიწყურვებ? არა, ძმაო! წარმოიდგინე: როდესაც შენ დაგეკარგება სურვილი ჭამისა და სმისა, გეშინიან და იტყჳი: ავათ ვარო, და ცდილობ როგორმე მოირჩინო თავი შენი; ეგრეთვე მოიქეც: უკეთუ სული შენი არა გრძნობს შიმშილსა და წყურვილსა საღმრთოჲსა მადლისათჳს. გაქჳს ჭკუა და სინიდისი; ამათ უნდა განაჩინონ წყურვილი საღმრთოჲსა მადლისა გულსა შინა შენსა. უმთავრესი მიზეზი, რომელი გააქრობს და მოსპობს სულსა შინა ჩჳენსა საღმრთოსა წყურვილსა, არის ცოდვა და ცუდი ცხოვრება; ესენი არ შეუშვებენ გულსა შინა შენსა სწავლასა და მადლსა. ეცადე და განაგდე გულისა შენისაგან ბოროტნი გულის-ზრახვანი, მოამზადე გული შენი, ვითარცა მიწის-მოქმედი მოამზადებს ყანასა თჳსსა თესვისათჳს. მადლისა სულისა წმიდისასა დიას სურს და ცდილობს, რათა შევიდეს გულსა შინა შენსა, გარნა როდესაც იგი ხედავს მას აღვსებულსა ცოდვითა და ბოროტებითა, ვერ განსძლებს იგი მას შინა; როგორათაც კაცი ვინმე პატიოსანი, აღზრდილი სიყრმითგანვე შემკულსა და მდიდარსა სახლსა შინა, ვერ შევა და ვერ იცხოვრებს უწმინდურს და აყროლებულ სახლში. ოდესმე მეფე და წინასწარმეტყველი დავით შთავარდა საშინელსა ცოდვასა და მოაკლდა საღმრთოსა მადლსა სულისა წმიდისასა; გარნა მოინანა და ილოცა მხურვალითა გულითა: გული წმიდა დაბადე ჩემთანა, ღმერთო, და სული წრფელი განმი-

ახლე გჳამსა ჩემსა; ნუ განმაგდებ მე პირისა შენისაგან და სულსა წმიდასა შენსა ნუ მიმიღებ ჩემგან. მაშინ ღმერთმან კჳალადვე მოუვლინა მას სული წმიდა. ბაძევდი მისა მონანებასა, ვითარცა ხშირად ბაძავ მისსა ცოდვასა.

იქმნება სხჳამ ვინმე იფიქროს: მადლობა ღმერთსა! მე თითქმის ყოველთჳს დავდივარ ეკკლესიასა შინა; მე მსურს სმენა წირვა-ლოცვისა, მხიარულებით ვისმენ საღმრთოსა სწავლასა, მიყვარს საუბარი და გამოკითხვა საღმრთოთა საგანთა ზედა. არა, ძმაო! შენც განიცადე კარგად თავი შენი: იქმნება, რომელ არა საღმრთო წყურვილი მოგიყჳანს შენ ეკკლესიასა შინა, არამედ ერთი მხოლოდ უბრალო ჩვეულება: ანუ მიბაძავ სხჳათა, ანუ გეშინიან, რომ არ შთავარდე განკითხვასა შინა კაცთასა; გარნა უკეთუ ნამდვილად წყურვილი საღმრთოჲსა მადლისა მოგიყჳანს შენ ეკკლესიასა შინა, უკეთუ ნამდვილად გიყჳარს შენ საღმრთო მადლი, მაშა-სადამე შენ მიგიღიეს მადლი სულისა წმიდისა, და უკეთუ მიგიღიეს, ნაყოფიცა უნდა გქონდეს; ხოლო ნაყოფი სულისა წმიდისა არს, ვითარცა იტყჳს პავლე მოციქული: სიყვარული, სიხარული, მშვიდობა, სულგრძელება, სიტკბოება, სახიერება, მყუდროება, მარხვა, მოთმინება. გქონანა სათნოებანი ესე, ანუ ერთი რომელიმე მათგანი? ბოლოს, ჩჳენ ყოველთა, ძმანო ჩემნო ქრისტიანენო, მტკიცედ უნდა გვახსოვდეს სიტყჳანი პავლე მოციქულისანი, რომელნი მან მისწერა ეფესელთა: ნუ შეაწუხებთ სულსა წმიდასა ღჳთისასა, რომლითაცა იგი აღიბეჭდენით დღედ გამოხსნისა. ყოველი ქრისტიანე არის აღბეჭდილი სულითა წმიდითა საიდუმლოთა შინა; ყოველსა ნათელ-ღებულსა და ზიარებულსა კაცსა აქჳს რაოდენიმე ნაწილი ნიჭისა სულისაგან წმიდისა, ხოლო ცხად-არს, რომელ ცოდვითა და უწმინდურებითა თჳსითა იგი შეაწუხებს და კიდევაც განაშორებს მადლსა ამას; ხოლო კრძალული, ღჳთის-მოყჳარე, წმიდა კაცი განამტკიცებს, განამრავლებს მადლსა ამას, იმ ზომად, რომელ მდინარენი მუცლისა მისისაგან

სდიოდენ წყლისა ცხოველისანი, ვითარცა სთქუა მაცხოვარმან. ხოლო აწ ვევედროთ ღმერთსა წმიდისა წინასწარმეტყველისა დავითისათანა: სულსა წმიდასა შენსა ნუ მიმიღებ ჩემგან, ღმერთო. ამინ.

მოძღჳრება.

კვირიაკესა ყოველთა წმიდათასა.

აწინდელსა კვირიაკესა შინა, საყვარელნო ძმანო ქრისტიანენო, წმიდა ეკკლესია აღასრულებს სხენებასა ყოველთა წმიდათასა, ესე იგი მოიხსენებს, აქებს და ადიდებს ყოველთა მათ კეთილ-მსახურთა და ღჳთის-მოყვარეთა და ღჳთივ განათლებულთა კაცთა, რომელნი სიტყვით და საქმით, შრომით და მოღვაწეობით შეეწეოდენ წარმატებასა წმიდისა სარწმუნოებისასა, განამტკიცებდენ ქრისტიანობასა და განავრცელებდენ სასუფეველსა ცათასა ქჳეყანასა ზედა, და ამათ ყოველთათჳს იყჳნენ შერაცხილ ეკკლესიისაგან გუნდთა შინა წმიდათასა. ხოლო დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან გვესმა ჩჳენ მოკლეთა სიტყჳათა შინა გამოხატვა მათისა ცხოვრებისა და მათისა მოღჳაწებისა განვიმეოროთ რომელნიმე ჰაზრნი დღეს წარკითხულისა სახარებისანი, რათა პირველად, ვცნათ თუ ვითარი იყო ცხოვრება წმიდათა და მეორედ, ჩჳენთჳსცა გამოვიყვანოთ რომელიმე დარიგება და ნუგეში.

ყოველმან, რომელმან აღიაროს ჩემდამო წინაშე კაცთა, მეცა აღვიარო იგი წინაშე მამისა ჩემისა ზეცათასა, და რომელმან უარ-მყოს მე წინაშე კაცთა, უარ ვყო მეცა წინაშე მამისა ჩემისა ზეცათასა.

აჰა მცნება, რომელსა აღასრულებდენყოველნი წმიდანი განმავალობასა შინა მრთელისა მათისა ცხოვრებისასა; იგინი აღიარებდენ სახელსა უფლისასა წინაშე ყოველთა კაცთა, იგინი ჰქადაგებდენ სჯულ-

სა ქრისტესსა და აუწყებდენ ყოველსა ქუეყანასა დიდებასა ღმრთისასა. რომელნიმე მათგანნი, ვითარცა საქმითა, ეგრეთვე უმეტესად ენითა და სიტყვითა აღიარებდენ სახელსა ქრისტესსა. მიმავალნი სოფლითი სოფლად აჴსარებდენ იგინი ყოველთა ტომთა, მოაქცევდენ ურწმუნოთა, განანათლებდენ დაბნელებულთა, აღაშენებდენ ეკკლესიათა და ესრეთ პირსა ზედა ყოვლისა ქუეყანისასა დაამყუნეს სჯული ქრისტიანობრივი. ხოლო რომელნიმე მათგანნი, თუმცა არა ჰქადაგებდენ ენითა თჳსითა სახარებასა, გარნა წმიდა მათი ცხოვრება, კეთილი და საყვარელი მათი ყოფა-ქცევა ხმა-მაღლად ჰქადაგებდენ დიდებასა ქრისტესსა, ვინაჲთგან მრთელი მათი სიცოცხლე იყო გამოხატვა და აღსრულება ქრისტეს სახარებისა. ვინ აღწერს მოკლეთა და სუსტთა სიტყუათა შინა მრავალ-ფერთა საქმეთა და მოღვაწებათა წმიდათასა? იგინი იყუნენ ცხოველნი სახენი ქრისტესნი ქუეყანასა ზედა; იგინი იყუნენ ნათელნი და მნათობნი და მარილი ამის სოფლისანი; მათ ცხოვლად გვიჩვენეს, რა ძალი აქუს სახარებასა ქრისტესსა, ვითარ გამოსცვლის და განაბრწყინვებს იგი ბუნებასა კაცისასა, ოდესცა კაცი სრულიად დაემორჩილდება მას. რომელი მცნება ქრისტესი არ აღასრულეს მათ, რომელი ღვაწლი არ იტჳრთეს, რომელი შრომა არა აღიღეს თავის თავზედ, რომელი მაგალითი არ გვაჩვენეს და რომელი სახე სიწმიდისა და სათნოებისა არ მოგვცეს ჩუენ? გარნა, ძმაო, შენცა შეგიძლიან აღიარო სახელი ქრისტესი წინაშე კაცთა მსგავსად წმიდათა. ვითარ, რომელითა სახითა? სიტყვითაცა და უმეტესად საქმითა. უკეთუ ცხოვრება შენი წმიდა არს, უკეთუ შენ ყოველი კაცი ცხადად გხედავს, რომ გეშინის ღმრთისა და აღვსებულ ხარ სათნოებითა, იცოდე რომ ძალისა-მებრ შენისა აღგიარებია შენ სახელი ქრისტესი წინაშე კაცთა, და იგიცა აღგიარებს შენ მერმედ მოსულსა თჳსსა წინაშე მამისა თჳსისა ზეცათასა. ხოლო, უკეთუ ცუდითა შენითა ცხოვრებითა დააბრკოლე ვინმე, უკეთუ მოყვასნი შენნი ცხადად ხედვენ, რომ შენ ხარ სუსტი აღსრულებასა შინა მცნებათა ქრისტესთა, იცო-

დე, რომ უარ გიყოფიეს შენ ქრისტე წინაშე კაცთა. თუმცა ენითა შენითა არ გითქვამს უარი, გარნა საქმენი შენნი უცხადესად გამოაჩენენ უარის ყოფასა შენსა. მოიხსენე, რას იტყვის მაცხოვარი: არა ყოველმან, რომელმან მრქუას მე: უფალო, უფალო და შევიდეს იგი სასუფეველსა ცათასა, არამედ რომელმან ჰყოს ნება მამისა ჩემისა ზეცათასა. მრავალთა მრქუან მე მას დღესა მინა: არა სახელითა შენითა წინასწარ-ვმეტყველებდით, და სახელითა შენითა ეშმაკნი განვასხენით, და სახელითა შენითა ძალნი მრავალნი ვქმენით? მას ჟამსა შინა ვრქუა მათ: არა გიცნი თქუენ; განმეშორენით ჩემგან ყოველნი მოქმედნი უსჯულოებისანი. (მატთ. ზ, კა—კგ).

რომელმან არა აღიღოს ჯუარი თჳსი და არ შემომიდგეს მე, იგი არა არს ჩემდა ღირს. აჰა მეორე მცნება, რომელი აღასრულეს ყოველთა წმიდათა. მრთელი მათი ცხოვრება იყო დაუსრულებელი შრომა, მოღვაწება და ტჳრთვა ქრისტეს ჯუარისა. არა მქონებელნი სახლისა და კარისა, მოკლებულნი ყოველითა ნუგეშითა და კმაყოფილებითა სოფლისათა, ხშირად შიშველნი და მშიერნი, იგინი ვიდოდეს სოფლითი სოფლად და ახარებდეს სახარებასა ქრისტესსა. დევნულნი, წყლულნი, ცემულნი, განკიცხულნი, შეურაცხნი, იგინი არა დასცხრებოდეს ქადაგებასა, არა უკუნ-იქცეოდეს სიყვარულისაგან, არ მოიშლიდეს განათლებასა სოფლისასა. ვინ გამოხატავს მათსა მოთმინებასა! მრთელ სიცოცხლეს ტანჯულნი, მრავალ-გზის მყოფნი ცეცხლსა შინა განსაცდელთასა, იგინი სიკუდილსაც ვერ ეღირსებოდეს მოსვენებით სარეცელსა ზედა თჳსსა, არამედ იყუნეს მოწყუედილ მრავალ-ფერითა ტანჯვითა.

ესეც ყოველი გქონდეს სახეში, ძმაო ჩემო! გახსოვდეს, რომელ არა შესაძლო არს კაცი შეუდგეს ქრისტესა, ნამდვილად სურდეს აღსრულება სჯულისა ქრისტესისა და არ შეემთხვიოს მრავალსა განსაცდელსა. ამისთჳს შენც აღიღე ჯუარი ქრისტესი და ესრეთ შეუდგე

კჳალსა მისსა. შენც მოითმინე ჭირი დ განსაცდელი, გამომავალი ვითარცა გულისა შენისაგან, ეგრეთვე სოფლისა დ სულიერისა მტერისაგან. თავსა შენსა მარადის უნდა აიმულებდე, ვნებათა დ ცოდვათა, რომელნი არიან ასოთა შინა შენთა, აღვირ-უსხმიდე, სოფლის მწუხარებათა დ გაჭირვებათა წინა-აღუდგებოდე, განსაცდელთა სულიერის მტერისაგან გამომავალთა განარჩევდე დ განაქარვებდე ლოცვითა დ მოთმინებითა.

ასლა ისიც ვიხილოთ, რა იყო დასასრული შრომათა დ მოთმინებათა წმიდათათა? რა მიიღეს მათ ნაცვლად მათის სამსახურის ერთგულებისა? ესეცა გვესმა დღეს წარკითხულისა სახარებისაგან. მოციქული პეტრე ჰკითხავს მაცხოვარსა: აჰა ესერა ჩჳჱნ ყოველი დაუტევეთ დ შეგიდეგით შენ, რაჲმე იყოს ჩჳჱნდა? ხოლო იესო ჰრქჳა მათ: ამინ გეტყვი თქჳჱნ, რამეთუ თქჳჱნ, რომელნი ეგე შემომიდეგით მე, მერმესა მას შობასა, რაჟამს დასჯდეს ძე კაცისა საყდართა დიდებისა თჳსისათა, დასსხდეთ თქჳჱნცა ათორმეტთა საყდართა განსჯად ათორმეტთა ტომთა ისრაილისათა. აჰა რას მიაგებს უხვი დ უხვად მიმცემელი უფალი ერთ-გულთა თჳსთა მონათა! ჩჳჱნც გვექმნება, ძმაო, სასოება ამისა, უკეთუ ვბაძავთ შრომასა დ მოთმინებასა მათსა. გარნა, საუბედუროდ, ჩჳჱნ ხშირად ვართ სულ-მოკლე დ მოუთმენელ. უკეთუ მცირედენ შეუდეგით კეთილსა ცხოვრებასა, მაშინვე აქავ, ველით ღჳთისაგან ჯილდოსა დ მიგებასა, ხოლო უკეთუ გვეწია რაჲმე ჭირი დ განსაცდელი, ვსდრტვინავთ დ ვფიქრობთ გულსა შინა ჩჳჱნსა: სად არის სიმართლე, რათ მიყო მე ეს ღმერთმა? რას ფიქრობ, ჵი სულ-მოკლეო დ მცირედ მორწმუნეო! ნუ თუ უმჯობეს ხარ შენ ყოველთა წმიდათა, რომელთა ვერ იხილეს ნუგეში დ გამოხსნა ამ ქჳჱყანაზედ? მითხარ, რა მიიღო ამ სოფელში მოციქულმა პავლემ, რომელმან განანათლა კიდესი ქჳჱყანისასი სახარებითა? თავი მოჰკვეთეს მას კერპთ-მსახურთა. რა უყვეს პეტრეს? ჯჳარზედ ჩამოჰკიდეს იგი.

იოანე ღჳთისმეტყველსა? ადუღებულს ზეთში შთააგდეს იგი. ვითარ გაათავა ცხოვრება თჳსი მეორე იოანემ, მსგავსმან პირველისა, ოქროპირად წოდებულმან, მნათობმან სოფლისამან და ორღანომან სულისა წმიდისამან? იგი იყო განდევნულ სამწყსოჲსა თჳსისაგან და აღასრულა ცხოვრება თჳსი გზასა ზედა. ან რომელი წმიდათაგანი ეღირსა დიდებასა და ნუგეშსა ამის სოფლისასა? დიას შეეძლო ღმერთსა აქვე, ამ სოფელში, მიგება წმიდათა კეთილისა მათის მსახურებისა წილ; გარნა ზეცას უმჯობესი მისაგებელი განუმზადა მათ, რომელსა იგინი აწ ხედვენ და გემოვნებენ.

დასასრულ ნუ დავივიწყებთ უკანასკნელთა სიტყუათაცა დღევანდელისა სახარებისა: მრავალნი იყუნენ პირველნი უკანა, და უკანანი წინა. სოფელსა ამას შინა ყოველნი წმიდანი იყუნენ შეურაცხნი და უკანასკნელნი, ხოლო მომავალსა საუკუნესა იგინი იქმნებიან მსაჯულნი აქაურთა მათთა მსაჯულთა.

ვევედროთ ღმერთსა, რათა ჩუენცა გვყოს მოზიარედ მათისა დიდებისა. ამინ.

ს ი ტ ყ უ ა

კთ-ს ივნისს, პეტრე-პავლობის დღეზედ.

«მობაძავ ჩემდა იყვენით, ვითარცა მე ქრისტესსა».

რისთჳს შეკრებულ ვართ ჩუენ დღეს, ძმანო ჩემნო ქრისტიანენო, ეკკლესიასა ამას შინა? მისთჳს, რათა სიყვარულითა და კრძალულებითა აღვასრულოთ ხსენება უმთავრესთა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი, ვადიდოთ იგინი, ანუ უმჯობეს არს თქმად, მადლი ღმრთისა, რომელი გამოჩნდა მათ მიერ; ცხოვლად წარმოვიდგინოთ მათი შრომა და ცხოვრება და კეთილითა ამით მაგალითითა განვაღვიძოთ თავნი ჩუენნი ბაძვად მათდა, ვითარცა იგინი იყუნეს მიმბაძავნი ქრისტესნი: მობაძავ ჩემდა იყვენით, გვეტყვის მოციქული პავლე, ვითარცა მე ქრისტესსა. მაგალითსა და საქმესა კაცისასა უმეტესი მოქმედება აქუს გულსა ზედა ჩუენსა, ვიდრე სიტყვიერსა დარიგებასა და შეგონებასა. სიტყვა კაცისა ესოდენ ვერ მიიზიდავს და ვერ განაღვიძებს სულსა ჩუენსა, რაოდენ წარმოდგენა ცხოვრებისა წმიდათა კაცთასა. მათ თჳთ საქმით აღასრულეს მცნება ღმრთისა, ამათ მოიყვანეს არსებაში სჯული ქრისტესი, ამათ მოგუცეს ჩუენ ცხოველი სახე სათნოებისა და გვაჩვენეს, თუ ვითარ ჯერ-არს დაწყობა ცხოვრებისა მსგავსად სახარებისა. აჰა მიზეზი, რომლისათჳსცა წმიდამან ეკკლესიამან დააწესა ხსენება წმიდათა და ხშირად შეგვკრებს ჩუენ სმენად მათისა ცხოვრებისა და მათთა საქმეთა. მივიქცეთ უმთავრესთა

მოციქულთადმი და ვიხილოთ რა მაგალითი და რა სულიერი მოძღურე-
ბა გვაჩვენეს ჩუენ მათ ცხოვრებასა შინა მათსა. არ შეგვიძლიან ჩუენ
აღვსწეროთ ყოველნი მათნი საქმენი და ცხადად წარმოვიდგინოთ ყო-
ველი მათი სულიერი მადლი და დიდება; გარნა მოვიხსენოთ მაინც,
რასა შინა მდგომარეობდა მათი ღირსება და რომელნი იყუნეს მათ-
ნი უმჯობესნი თჳსებანი.

პეტრეს თჳთ ქრისტემან უწოდა კლდედ. შენ ხარ კლდე,—
რქუა მას უფალმან, და კლდესა ამას ზედა აღვაშენო ეკკლესია
ჩემი......კლდე იყო სარწმუნოება მისი; მას აქუნდა სარწმუნოება მტკი-
ცე და შეურყეველი, ვითარცა კლდე.

პავლე იყო ზღუა სიყვარულისა; ყოველნი მისნი წერილნი ცხად-
ჰყოფენ, თუ ვითარი საუნჯე იყო გული მისი, ვითარი განუსაზღვრე-
ბელი სიყვარული ჰქონდა მას ყოველთა მისთა მოწაფეთადმი.

აჲა ორნი უმთავრესნი ღირსებანი წმიდათა ამათ თავთა მოცი-
ქულთა. ამათ ორთა სათნოებათა ზედა დამყარებულ არს ეკკლესია
და სჯული ქრისტესი. შეურყეველი სარწმუნოება და სრული სიყვა-
რული უნდა ჰქონდეს ყოველსა კაცსა, რომელსა სურს, რათამცა იყოს
ნამდვილი და ჭეშმარიტი ქრისტიანე.

ახლა ვიხილოთ, რა სახით გამოჩნდენ ცხოვრებასა შინა პეტრეს-
სა და პავლესსა ესე ორნი თჳსებანი; რა აქმნევინა სარწმუნოებამან პეტ-
რეს; ვითარი ნაყოფი გამოიღო დიდმან სიყვარულმან პავლესმან ცხოვ-
რებასა შინა მათსა. დღეს წარკითხულისა სამოციქულოჲსაგან გვესმა
ჩუენ, ვითარი იყო ცხოვრება პავლესი. ცხოვრება მისი იყო ერთი
გაუთავებელი შრომა, ჭირი, განსაცდელი. ყოველნი მოციქულნი და
უმეტესად პეტრე და პავლე იყუნეს ქუეყანასა ზედა ვითარცა ცხო-
ვარნი შორის მგელთა; ყოველს წამს მოელოდენი და მომზადებულ-
ნი დათხევად სისხლისა მათისა და შეწირვად ცხოვრებისა; გარნა არ
მიმხედველნი ესოდენისა ჭირისა, პეტრე სარწმუნოებითა მისითა ყო-
ველ წამს მოაქცევდა და განაცოცხლებდა კაცთა, ცოდვათაგან მკუდარ-

თა, ხოლო პავლე განანათლებდა და ნუგეშ-სცემდა სიყვარულითა თჳსითა მრავალთა პირთა. ორთავე განავრცელეს პირსა ზედა ქუეყანისასა საღმრთო სჯული და დაამყარეს მრავალნი ეკკლესიანი.

რა განამტკიცებდა და რა აძლევდა ძალსა და ღონესა ორთა ამათ მოციქულთა შორის ესოდენთა ჭირთა და დევნულებათა? როგორ არ მოეწყინა მათ და როგორ განძლეს ქუეყანასა ამას შინა, მოკლებულნი ყოვლითა ნუგეშითა და ყოვლითა სოფლიურითა წარმატებითა? მათი სიმტკიცე და მათი ნუგეში იყო იგივე სარწმუნოება და სიყვარული. პეტრე არა-თუ ითმენდა სულ-გრძელად ყოველსა დევნასა და განსაცდელსა, არამედ უხაროდაცა, ოდეს მიიღებდა ქრისტეს გულისათჳს განსაცდელსა; პავლე, აღვსებული სიყვარულითა, თჳთ ამ სიყვარულსა შინა ჰპოვებდა თჳსსა ნუგეშსა.

აჰა დიდი მაგალითი შენთჳს, ძმაო! ეცადე და შეიძინე ესოდენი სარწმუნოება და სიყვარული, რათა ყოველი შენი ნუგეში მდგომარეობდეს აღსრულებასა შინა ქრისტეს მცნებათა. შენ უნდა სრულიად მიანდო თავი შენი ღმერთსა. ბუნებასა კაცისასა აქუს ის თჳსება, რომელ კაცი ყოველთჳს ეძიებს რომელსამე ბედნიერებასა და ნუგეშსა. გაუძნელდება ქუეყანასა ზედა ცხოვრება იმ კაცს, რომელსაც არა აქუს არცა ერთი ნუგეში და ბედნიერება ამ სოფელში; გარნა შენ, ძმაო ჩემო, ეცადე რომ შენი ნუგეში და ბედნიერება იყოს სარწმუნოება, ღ̃თისა და მოყ̃სის სიყვარული, სიმართლის აღსრულება. ფრიად საჭირო არს და საშიშო, უკეთუ არა-ოდეს ესენი არ გახსოვს, ანუ სრულიად გავიწყდება და ნაცჳლად მისა ხედავ ბედნიერებასა შენსა სხჳსათა რომელთამე სოფლიურთა ნივთთა, ანუ მოქმედებათა შინა. სადაცა არს საუნჯე შენი, მუნ იყოს გული შენი, გვეტყვის უფალი: უკეთუ საუნჯე შენი არ არის ღმერთი და ღ̃თის სჯული, არამედ სხჳსა რაჲმე, მაშა გული შენი განეშორება ღმერთსა. მოციქულთა პეტრემ და პავლემ საუნჯე მათი დასდვეს ღმერთსა შინა; ამისთჳს გულიცა მათი ჰპოვებდა განსვენებასა საქმეთა შინა ღ̃თისათა. ნუ გგონია, ძმაო ჩე-

მო, რომ იგინი იყ̂ნენ მოკლებულნი რომლითამე ნუგეშითა და კმა-
ყოფილებითა. ვგონებ, რომ თჳთ ის კაცი, რომელიც ქმიებს და
კიდეც შეიძინებს ამ სოფლის ბედნიერებასა და ნუგეშსა, ვერ იქმნება თჳთ
ამ სოფელში ისრეთ ნეტარ და ბედნიერ, როგორც იყ̂ნენ მოციქულ-
ნი პეტრე და პავლე. მართალია, იგინი იყ̂ნენ, ვითარცა ვსთქვით,
დევნულნი და დამძიმებულნი ყოვლითა ამ სოფლის უბედურებითა;
გარნა სული წმიდა, რომელი სუფევს გულსა შინა მართალთასა, ყო-
ველთჳს მისცემს მათ ისრეთსა ნეტარებასა, სიხარულსა და ბედნიერე-
ბასა, რომ ისა მსგავსსა ვერაოდეს ვერ იგრძნობს ცოდვილი კაცის
გული. იმავე სამოციქულოსა შინა, დღეს წარკითხულსა, პავლე მო-
ციქული მოგვითხრობს ჩ̂უენ, ვითარ იგი იყო აღტაცებულ სულითა
მესამედ ცად და მუნ ესმა სიტყვანი, რომელთა ვერ გამოსთქუამს
ენა̃ კაცისა. ესრეთსა ნუგეშსა აძლევს ყოველთჳს სული წმიდა მარ-
თალსა და ღუთისმსახურსა კაცსა. რომელი სიხარული ანუ რომელი
სოფლის ნუგეში დაემსგავსება იმ სიხარულსა და მოსვენებასა, რომელ-
სა გრძნობს კაცი ღუთის მოშიში? ყოველი ამ სოფლის სიხარული
და ნუგეში არის მოკლე და აქ̂უს ყოველთჳს მწარე ბოლო; გარნა სი-
ხარული სულისა წმიდისა გააცხოველებს კაცსა. ამას ვეძიებდეთ, ძმა-
ნო ჩემნო, და ამას მოვითხოვდეთ მარადის ღუთისაგან მადლითა და
შეწევნითა წმიდათა უმთავრესთა მოციქულთა პეტრესითა და პავლესი-
თა. ამინ.

სიტყუა

თქმული ახალწლის დღესა ჩუენსა ქუთაისის სობოროში.

პირველსა დღესა ახლისა წლისასა, ძველისა ჩუეულებისამებრ, ჩუენ ყოველნი, ძმანო ქრისტიანენო, მივულოცავთ ახალსა წელსა და ვულოცავთ ურთიერთას მსურველნი ყოვლისა სიკეთისა და წარმატებისა. არცა მე უარ-ვყოფ ჩუეულებასა ამას, ვინაჲთგან არ არის იგი ურიგო, ანუ წინააღმდეგი სჯულისა; მეც მსურს მოგილოცო თქუენ ახალი ესე წელიწადი. გარნა რა უნდა ვისურვო მე თქუენთჳს და ყოვლისა ჩემისა სამწყსოჲსათჳს, და როგორ უნდა დავლოცო ყოველნი სულიერნი ძენი და ძმანი? ნუ თუ მეც ისრე დაგლოცოთ, როგორც ურთიერთარს გაქუსთ ჩუეულება, ესე იგი რათა ღმერთმან მრავალი ამისთანა წელიწადი დაგასწროს, ტკბილად დაგაბეროს, გაგამდიდროს და სხუანი! რა საკვირველია, არც ეს არის ურიგო და კიდეც ვსთხოვ ღმერთსა ყოველი ესე მოგანიჭოს თქუენ თჳსითა მადლითა. გარნა, ძმანო ჩემნო საყუარელნო, მეგულვება უმჯობესი რაჲმე გითხრა თქუენ და უძჳრფასესი ამათ ყოველთა ვისურვო თქუენთჳს. რა? მე ვარ სულიერი თქუენი მოძღუარი და ახლა ჩუენ ყოველნი ვდგევართ ტაძარსა შინა ღუთისასა. ყოველი სოფლიური დავუტეოთ სოფელსა და ჩუენ ვიფიქროთ რაჲმე სულიერი. პირველად მსურს და ვევედრები ღმერთსა, რომ ამ მდგომარე წელიწადსა ჩუენ ყოველნი უმჯობესნი შევიქმნეთ სულითა და გულითა. მსურს, რომ სულიერობა მოგვემა-

ტოს; ესე იგი, არა თუ მხოლოდ გარეშეობით ვაღსრულებდეთ სჯულსა ჩუჱნსა, არამედ სულიერად; არა თუ მხოლოდ მოვისმენდეთ წირვა-ლოცვასა ეკკლესიაში, არამედ რაც ეკკლესიაში გვესმის, მას სოფელში და სახლში აღვასრულებდეთ; არა თუ მხოლოდ მოვნათვლიდეთ შვილთა ჩუჱნთა, არამედ აღვზრდიდეთ ქრისტიანობრივად; არა თუ ერთხელ მხოლოდ წელიწადში ვეზიარებოდეთ და მერმეთ კვალადვე მივაქცევდეთ გულსა უწინდელთა ცოდვათადმი; არამედ რაც ერთხელ მოვინანეთ, იმას მეორედ აღარ ვიქმოდეთ. ერთის სიტყვით, თჳთ საქმით ვიყუჱნეთ ქრისტიანენი.

მეორედ, ვინაჲთგან დღევანდელი დღე ცხადად გვაჩვენებს ჩვენ, ვითარ მოკლე არიან დღენი ცხოვრებისა ჩუჱნისანი, და თჳთოეული ჩუჱნგანი ერთითა ნაბიჯითა მიეახლა სიკუჱდილსა და საფლავსა, ვინაჲთგან მოაკლდა ცხოვრებასა მისსა ერთი წელი, ამისთჳს ვისურვეთ და ვევედრები ღმერთსა, რათა დანაშთენნი დღენი ცხოვრებისა ჩუჱნისანი მოგვახმაროს კეთილად და სულისა ჩუჱნისათჳს სასარგებლოდ; რათა უქმად დროებას არავინ ატარებდეს, ქალები ლოტოს თამაშობით არ ჰკარგავდენ დროებასა, არამედ მოახმარებდენ ოჯახსა თჳსსა; რათა კაცები ქაღალდის თამაშობითა არ ღუპავდენ [illegible] ფულთა, ღამეს დღედ არ გარდააქცევდეს და დღეს ღამედ. ერთის სიტყვით, რათა ღმერთმან ძალითა თჳსითა შეგვაგონოს, თუ ვითარ ძვირფასი არის კაცისათჳს ყოველი წამი. ბოლოს ვისურვეთ და მხურვალედ ვევედრები ღმერთსა, რათა მოგვცეს ჩუჱნ ერთობა და სიყვარული, რომელი არს ნიშანი, დამამტკიცებელი სულიერისა წარმატებისა, საუნჯე დაუფასებელი, გვირგვინი ქრისტიანობისა.

ახლა, ძმანო ჩემნო ყოვლად საყუჱრელნო, ვინაჲთგან მე დაგლოცე თქუჱნ და ვისურვე თქუჱნთჳს ყოველი რაც ვიცოდი უმჯობესი, თქვენც გმართებსთ დამლოცოთ მე და ისურვოთ ჩემთჳს რაჲმე კარგი. რა არის ჩემთჳს საჭირო და რა უნდა ისურვოთ თქუჱნ ჩემთჳს?

პირველად, ევედრნით ჩემთჳს ღმერთსა, რათა მომცეს ძალი და

მადლი კეთილად და ჯეროვნად ვემსახურო წმიდასა ეკკლესიასა, ესე იგი თქუენსა ცხოვნებასა, ვინაჲთგან თქუენ და ჩუენ ყოველნი შევადგენით ეკკლესიასა ღუთისასა. მეორედ, ისურვეთ ჩემთჳს, რათა სიტყუათა და დარიგებათა ჩემთა ჰქონდესთ კეთილი ნაყოფი და მოქმედება, რათა ყოველთა მსმენელთა ჩემთა იცნან, რა მსურს მე და რას ვცდილობ. არიან ვიეთნიმე პირნი, რომელნი მემდურებიან მე სწავლისა და მხილებისა ჩემისათჳს, არ მოსწონთ საქმენი ჩემნი; ევედრეთ ღმერთსა, რათა ჰცნან ესე ვითართა პირთა, რომელ მე თანამდებ ვარ ესრე ვიქცეოდე, როგორც სჯული და სინიდისი მიბრძანებენ მე; შეიტყონ, რომელ მე თუ მხოლოდ ის ვქმენი და ის ვსთქვი, რაც მათ იამებათ მეშინიან, პირველად, არ გამოვჩნდე ღუთის წინააღმდეგი და მეორედ, მათიც მავნებელი და წარმაწყმედელი.

ბოლოს, საყვარელნო ძმანო, ერთობ ყოველნი მივიქცეთ მხურვალითა ვედრებითა მაცხოვარისადმი, რათა იყოს ჩუენდა შემწე და მფარველ განმავლობასა შინა ახლისა ამის წლისასა. თუმცა ცოდვილნი ვართ, მაცხოვარო ჩუენო! თუმცა არ ვასრულებთ ჯეროვნად შენთა მცნებათა; გარნა მაინც შენნი ვართ, შენსა სახელსა ვესავთ ძუელითგანვე, ვითარცა წინაპარნი ჩუენნი, ეგრეთვე ჩუენ. ვითარცა იგინი დაიცვე მრავალთა ჭირთა და განსაცდელთა შორის ვიდრე აქამომდე და ქუეყანა ესე ჩუენი შეიყვანე მყუდროსა ნავთსაყუდელსა შინა, ეგრეთვე ჩუენთჳს იყავ შემწე და მფარველ უკუნისამდე. ამინ.

სიტყჳა

კჳრიაკესა ზედა შემდგომად ნათლის-ღებისა, თქმული ქუთაისს ჩყჲბ-სა წელსა.

უფალმან ჩუენმან იესო ქრისტემან გამოუცხადა თავი თჳსი სოფელსა და იწყო ქადაგება სახარებისა თჳსისა შემდგომად ნათლის-ღებისა იოანესაგან იორდანესა შინა; ხოლო პირველნი სიტყუანი ქადაგებისა მისისანი იყუნენ ესენი: შეინანეთ, რამეთუ მოახლე-ბულ არს სასუფეველი ცათა. მერმეცა მრავალ-გზის ახსენებდა მაცხოვარი სიტყუათა შინა თჳსთა სასუფეველსა ღმრთისასა და უხმობდა მსმენელთა შესულად მას შინა; და ვინაჲთგან წარსრულს კჳრიაკესა შინა ჩუენ ვიდღესასწაულეთ ნათლის-ღება იესო ქრისტესი, არა იქმნება უდროო, დღეს ჩუენ ვიფიქროთ, რაჲ არს სასუფეველი ღმრთისა, რო-მლითა მაცხოვარმან ამ ჟამად იწყო ქადაგება თჳსი, და რა უნდა ქმნას კაცმან, რათა ეღირსოს შესულად სასუფეველსა ამას შინა.

რომელნიმე ქრისტიანენი შეცთომით ფიქრობენ, ვითომც სასუ-ფეველი ღმრთისა იქმნება მხოლოდ ცათა შინა, მომავალსა საუკუნესა; გარნა მაცხოვარი არა იტყოდა: მოახლებულ არს სასუფეველი ცა-თა; არა შეაგონებდა მსმენელთა, რათა მიეღოთ სასუფეველი აქა და შესულ-იყუნენ მას შინა. არა, ძმანო, სასუფეველი ცათა არის და დაიწყობა ქუეყანასა ზედა, კაცთა შორის; იგი არის უხილავი, შინაგანი ცხოვრება კაცისა, ოდეს კაცი დაუმორჩილებს გულსა მისსა სიმართ-ლესა სახარებისასა და ატარებს ცხოვრებასა თჳსსა მსგავსად მცნე-

ზათა მაცხოვრისათა, ანუ ვითარცა აღგვიხსნა მოციქულმან პავლე: არა არს სასუფეველი ღუთისა საჭმელ და სასმელ; არამედ სიმართლე და მშვიდობა და სიხარულ სულითა წმიდითა. (რომაელ. იდ, იზ).

ცხოვრებასა კაცისასა აქუს ორი კერძო: ერთი შინაგანი უხილავი, მეორე გარეგანი ხილული. პირველსა შეადგენენ ყოველნი სულიერნი თჳსებანი და მოქმედებანი კაცისანი, ესე იგი ჰაზრი, ფიქრი, განზრახვა, სურვილი, მიდრეკილებანი, სიყვარული ანუ სიძულილი, მხიარულება ანუ მწუხარება, ერთი სიტყჳთ ყოველი, რასაც კაცი გრძნობს გულსა შინა თჳსსა. ხოლო მეორე არის ყოველი ხილული მოქმედება კაცისა: ლაპარაკი, მოძრაობა და სხუანი გარეგანნი მოქმედებანი. ცხად არს, რომელ ყოველი გარეგანი მოქმედება კაცისა და მრთელი მისი გარეგანი ხილული ცხოვრება დამოკიდებულ-არიან შინაგანთა თჳსებათა ზედა მისის სულისათა, ესე იგი ყოველნი საქმენი კაცისანი არიან ესრეთნი, ვითარნიცა არიან მისნი სულიერნი თჳსებანი და მიდრეკილებანი, ვინაჲთგან კაცი მხოლოდ იმას იქმს და გამოაჩენს, რაჲცა აქუს გულსა და გონებასა შინა. გარნა ოდესცა მაცხოვარი გვეტყვის: მოახლებულ არს სასუფეველი ცათა, მიიღეთ და შედით სასუფეველსა შინა ღუთისასა, ამით გვასწავებს ჩუენ, რათა დაუმორჩილოთ გული და სული ჩუენი სახარებასა ღუთისასა, რათა ყოველი შინაგანი ცხოვრება სულისა იყოს დაწყობილ მსგავსად მცნებათა სახარებისათა, ჰაზრნი და სურვილნი, თჳსებანი და მიდრეკილებანი, სიყვარული და სიძულილე, ყოველივე დაემორჩილოს სიტყუასა ღუთისასა. გარნა ოდესცა შინაგანი ყოველი ჩუენი ცხოვრება დაემორჩილება სახარებასა, მაშინ გარეგანნიცა მოქმედებანი ჩუენნი იქმნებიან კეთილ, მაშინ მრთელი ჩუენი არსება შევა სასუფეველსა შინა ღუთისასა.

რაჲ ვქმნა, მეტყვის ვინმე, დიახ მსურს რომ მეც ვიყო მოქალაქე ღუთის სასუფეველისა; ვინ არ ისურვებს ამას? გარნა ცოდვა და უძლურება ჩემი არ მიშვებენ მე; სოფელი და თჳთ ხორცნი ჩემნი მაყენებენ მე. ესე ყოველი უწყოდა მაცხოვარმან; ამისთჳს სთქუა: შეინა-

ნეთ, მოახლებულ არს სასუფეველი ცათა: ერთი მხოლოდ არს პირობა, რომლითა კაცს შეუძლიან შევიდეს სასუფეველსა შინა ღმრთისასა—მონანება. კაცსა, რომელსა გვალადვე უყვარს ცოდვა, რომლისა გული აღვსებულ არს ბოროტითა მიდრეკილებითა, მხოლოდ მონანებითა შეუძლიან შევიდეს სასუფეველსა შინა ღმრთისასა. გარნა რაჲ არს მონანება და როგორ უნდა მოინანოს კაცმან, ამას გვასწავლის ჩუენ დღეს წარკითხულის სახარებისაგან მაგალითი ცოდვილის დედაკაცის მონანებისა: ოდეს მაცხოვარი იყო სახლსა შინა სჳმონ ფარისეველისასა, დედაკაცი იგი, არა მიმხედველი მისა, რომ ცოდვა და სირცხვილი მისი ცხად იქმნებოდა კრებასა შინა, დავარდა ფერხთა ქვეშე მაცხოვრისათა, ცრემლითა თჳსითა დაბანა იგინი და თმითა თავისა თჳსისათა წარხოცდა. იგი არ იტყოდა არცა ერთსა სიტყვასა; მხოლოდ ოხრვა მისი და ცრემლნი ცხად ჰყოფდენ, თუ ვითარ დამძიმებულ იყო სინიდისი მისი, ვითარ რცხვენოდა მას ცოდვისა თჳსისა, ვითარ სწუხდა იგი უღირსებისა გამო თჳსისა და ვითარითა მდუღარითა გულითა და სასოებითა გამოითხოვდა იგი ღმრთისაგან შენდობასა. ესრეთ უნდა მოინანო შენცა, ძმაო ჩემო; ესრეთ უნდა გრცხვენოდეს შენცა ცოდვისა შენისა; ესრეთ უნდა სწუხდე უღირსებისა შენისათჳს, უკეთუ გსურს მოიგო სასუფეველი ცათა. სასუფეველი ცათა ემსგავსება მდიდარსა და წარჩინებულსა ქალაქსა, რომლისა მოქალაქენი და მოვაჭრენი არიან ფრიად მდიდარნი და ჩინებულნი. შეუძლიანა გლახაკსა და ღარიბსა რომელსამე გაერიოს მოქალაქეთა მათ შორის და მიიღოს პატივი მათთანა, უკეთუ პირველად არ შეიძინა მან სიმდიდრე? ეგრეთვე, უკეთუ ქრისტიანემან არ შეიძინა სულიერი სიმდიდრე, რომელ არს სათნოებანი, არ იქმნება შერაცხილ შორის მოქალაქეთა სასუფეველისა ცათასა.

ახლა, ძმაო ჩემო საყვარელო, განიცადე თავი შენი, შესრულ ხარა შენ სასუფეველსა შინა ცათასა, მიგიღია შენ მოქალაქობა სულიერისა ამის სუფევისა, ანუ ვიდრე აქამომდე ღარიბ ხარ შენ სულითა და ვერ

შერაცხე თავი შენი შორის მოქალაქეთა ზეციერისა სუფევისათა! დიდი-ხანია სასუფეველი ესე რეკს კარსა ზედა გულისა შენისასა და ცდილობს, რომ შევიდეს იგი მას შინა, გარნა ვაჲ თუ ვიდრე აქამომდე ვერ ხედავს იგი, რომელ შენ აღგესრულებინოს პირობა მონანებისა; ვიდრე აქამომდე ვერ ხედავს, რომ შენ უარ გეყო სოფელი და ცოდვა მისი. ნუ მეტყვი, ძმაო: მე ქრისტიანე ვარ და ნათელ-მიღებიეს; მე მრწამს სახარება, დავდივარ ეკკლესიაში და თავის დროზედ ვეზიარები. კეთილ არს ესე ყოველი და არც შეიძლება უმისოთ კაცი შევიდეს სასუფეველსა შინა ცათასა; გარნა შეიძლება, რომ კაცმა ყოველი ესე აღასრულოს და მაინც არ იყოს მოქალაქე სასუფეველისა ცათასა; ვინაჲთგან თუმცა ამას ასრულებს, გარნა გული მისი მაინც დამორჩილებულ არს ცოდვისადმი, მაინც უყვარს მას სოფელი უმეტეს ღ̃თისა.

ძმაო ჩემო საყვარელო! მრთელი გული და ცხოვრება შენი უნდა დაუმორჩილო სახარებასა; არ შეგიძლიან ემსახურო ორთა უფალთა, ესე იგი სოფელსა და ღმერთსა. ღმერთი არ მიიღებს ნახევარსა გულისა შენისასა; მას სურს, რომ მრთელი გული და გონება შენი მას ეკუთვნოდეს და მრთელი გული მას შესწირე. დიდ არს, ძმაო, და სანატრელ წოდება ესე შენი, რომლითა გიწოდა შენ ღმერთმან, რათა იყო მოქალაქე ღ̃თის სასუფეველისა. მაცხოვარმან დანერგა ქ̃ყანასა ზედა სასუფეველი ესე და ჩ̃ნ ქრისტიანეთა მოგვანდო განვრცელება, განმტკიცება და განძლიერება მისი. თჳთოეული ჩ̃ნგანი უნდა იხმარდეს ყოველსა ღონის-ძიებასა, რათა შეეწიოს განვრცელებასა სუფევისა მისისასა: უკეთუ ცხოვრება შენი კეთილ არს და სათნო, უკეთუ სიტყვითა და საქმითა შენ ცდილობ განავრცელო და განამტკიცო სასუფეველი, მაშინ იცოდე, რომ შენ ხარ მეგობარი ქრისტესი, ვინაჲთგან შენ აღსრულებ საქმესა მისსა, შენ ხარ შემწე მისი; ხოლო უკეთუ ცუდითა შენითა ყოფა-ქცევითა აბრკოლებ ძმასა შენსა, გამოჩნდები ქრისტეს მტრად, ვინაჲთგან შენ არღვევ შენობასა მისსა, შენ აოხრებ სასუ-

ფეველსა მისსა. გვიხაროდეს, ძმანო, ჩუენ ყოველთა, ვინაჲთგან ღმერთ-მან ჩუენ ქრისტიანეთა მოგუცა მოქალაქობა თჳსისა სასუფეველისა; გარნა ვეკრძალნეთ და ფრთხილ ვიყუნეთ, რათა უღირსებითა ჩუენი-თა არ დავკარგოთ უმაღლესი ესე პატივი. ამინ.

ს ი ტ ყ უ ა

დღესა ღჳთის-მშობლის შობისასა, თქმული გაენათის მონასტერში.

„მოვალს ჟამი და აწვე არს, ოდეს ჭეშმარიტნი თაყუანის-მცემელნი თაყუანის-სცემდენ მამასა სულითა და ჭეშმარიტებითა......სული არს ღმერთი და თაყუანის-მცემელთა მისთა სულითა და ჭეშმარიტებითა თანა-აძს თაყუანის-ცემაჲ (იოან. დ, კგ. კდ).

საყვარელნო ძმანო მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! მე განვიზრახე დღეს თქვენთან მოლაპარაკება მისთჳს, თუ რაჲ არს სულიერი თაყვანის-ცემა ღჳთისა და როგორ უნდა ემსახურებოდეს კაცი ღმერთსა სულითა თჳსითა; გარნა ვინაჲთგან საგანი ესე ფრიად ღრმა არს და ცნობა მისი მეტად საჭირო და სასარგებლო ჩვენთჳს, მივიქცეთ ლოცვითა და ვედრებითა ყოვლად-წმიდისა ღჳთის-მშობელისადმი, რათა შეგვეწიოს და მოგვანიჭოს იგი.

ყოვლად-წმიდაო დედოფალო ღჳთის-მშობელო! დღეს ჩვენ ყოველნი შეკრებულ ვართ წმიდასა ამას სახლსა შენსა, შენდამი შევრდომილნი, შენნი მადიდებელნი და შენგან მომლოდნენი დიდისა წყალობისა, ვინაჲთგან შენ ხარ წყარო მოწყალებისა და კარი შეწყნარებისა. შენ გევედრებით მოგვეც ჩვენ გულის-ხმის-ყოფა, განაღე გული ჩვენი,

რათა ვისწავლოთ, რაჲ არს სულიერი მსახურება ღჳთისა, რათა ვიცოდეთ, თუ როგორ ჯერ-არს თაყუანის-ცემა და სათნო-ყოფა მისა შენისა, უფლისა ჩჳჱნისა იესო ქრისტესი.

დასაწყისად და საფუძვლად აწინდელისა ჩჳჱნისა სიტყვისა აღვიღოთ სიტყუა მაცხოვრისა: სულ-არს ღმერთი და თაყუანის-მცემელთა მისთა სულითა და ჭეშმარიტებითა თანა-აძს თაყუანის-ცემა; ესე იგი ღმერთი არის სული, უხილავი და თაყუანის-მცემელნი მისნი სულითა და ჭეშმარიტებითა უნდა თაყვანის-სცემდენ მას. ეს სიტყუა რქუა მაცხოვარმან დედა-კაცსა სამარიტელსა, რომელმან ჰკითხა მას: სადა ჯერ-არს თაყუანის-ცემა ღჳთისა, იერუსალიმს ანუ მთასა მას ზედა, სადაცა სამარიტელთა ჰქონდათ ტაძარი და თაყუანის-სცემდენ ღმერთსა. იმ ჟამად ურიანი ფიქრობდენ, რომელ მხოლოდ იერუსალიმს ჯერ-არს თაყუანის-ცემა, მსახურება და მსხვერპლის შეწირვა ღჳთისადმი; ხოლო სამარიტელნი იყუნენ წინააღმდეგნი ამისა და ემსახურებოდენ ღმერთსა თჳსსა შინა ტაძარსა. გარნა სხუანი ტომნი და ხალხნი იყუნენ კერპთ-მსახურნი, ემსახურებოდენ მრავალთა ცრუთა ღმერთთა. მსახურება მათი იყო მხოლოდ ხორციელი. გონება მათი იყო ესოდენ დაბნელებულ, რომელ არ იცოდენ მათ უხილავი ღმერთი; იგინი ემსახურებოდენ რასაცა ხედვიდენ თვალითა თჳსითა, მზესა ანუ მთოვარესა, ანუ ვარსკულავთა და სხუათა ქმნილებათა ღჳთისათა; მსახურებასაცა მათი მდგომარეობდა მას შინა, რომელ იგინი შესწირვიდენ რომელთამე მსხვერპლთა. გარნა ოდეს მოვიდა მაცხოვარი ჩჳჱნი ქუეყანასა ზედა, მან გამოგვიცხადა და გვასწავა ჩჳჱნ, რომელ ღმერთი არის სული უხილავი, დაუსრულებელი, ყოვლად-შემძლებელი, და ვინაჲთგან ღმერთი არის სული უხილავი, თაყუანის-ცემა და მსახურებაცა მისი უნდა იყოს სულიერი, ესე იგი კაცი უნდა ემსახურებოდეს და ადიდებდეს ღმერთსა კეთილითა თჳსითა სულითა, სიმართლითა, ჭეშმარიტებითა, კეთილითა სახიერითა და ყოფა-ქცევითა. ვინაცა ყოველთჳს ახსოვს, რომელ ღმერთი ყოველგან არს, ყო-

ველსა მისსა საქმესა ხედავს, ყოველსა მისსა სიტყვასა ისმენს, ყოველსა მისსა სურვილსა დ განზრახვასა გამოსცდის; ვისაც ახსოვს ქსენი დ შიში აქვს, რომ არ განარისხოს ცუდითა თჳსითა საქმითა, ანუ ჴაზრითა, ანუ ყოფა-ქცევითა უხილავი დ ყოვლგან მყოფი ღმერთი, იგი არის ჭეშმარიტი თაყჳანის-მცემელი ღჳთისა.

გარნა ჩჳენ, სამწუხაროდ, გვაკლია სულიერი თაყჳანის-ცემა ღჳთისა; ჩჳენ უმეტესად იმას ვცდილობთ, რომ ხორციელად ვემსახუროთ ღმერთსა, ხოლო სულიერი მსახურება დ თაყჳანის-ცემა ღჳთისა გვავიწყდება. დასამტკიცებელად ამისა წარმოვადგენ რამოდენსამე მაგალითსა: რომელსა მცნებასა, ანუ რომელსა ღჳთის მსახურებასა ვაღსრულებთ ჩჳენ ყოველნი უმტკიცესად დ დაურღვეველად? მარხვის შენახვასა. ხომ არ შეიძლება, რომ ვინმე მარხვაში ხორცი სჭამოს; ხომ საშინელ სირცხვილად მიაჩნიათ სოფელში, ვინც ხორცსა სჭამს მარხვაში? ხომ განიკითხვენ დ შეარცხვენენ მას, ვინც გაბედავს მარხვის დარღვევასა. ოთხ-შაბათს დ პარასკევს, არა-თუ ხორცის ჭამას, არამედ თითქმის თევზსაც არა სჭამენ მრავალნი. ერთის სიტყვით, ეს მცნება მაგრა გვიჭირავს დ ძნელად დავარღვევთ. გარნა რას ვსედავთ? იმავე დღეს, როდესაც შენ ხორცს არა სჭამ, როდესაც შენ გეშინიან დ ძლიერ გახსოვს, რომ ხორცის ჭამა არ შეიძლებაო, ადვილად იტყვი სიცრუეს დ მოატყუებ შენ მოყჳასსა; იქმნება კიდეც წაეჩხუბო დ სცემო ვისმე, იქმნება კიდეც წაართვა ვისმე რამე. ერთის სიტყვით მრავალს სხჳა ცოდვას იქმ დ სინიდისი არ გაწუხებს შენ. რა არის ეს? შეიძლება ასრე მსახურება ღჳთისა? ღმერთი ითხოვს შენგან კეთილსა საქმესა, სიმართლესა დ სათნოებასა, — შენ მიუძღვნი მას საჭმლის გამოცვლასა. სულითა დ ჭეშმარიტებითა უნდა ემსახურებოდე ღმერთსა დ შენ ემსახურები მუცლითა შენითა. რა დიდი სათნოება არის დ რა დიდი ღჳთის მსახურება არის, რომ ნაცვლად ხორცისა შენ სჭამო ერთს ანუ ორ დღეს ლობიო ანუ სხჳა მარხვის საჭმელი! ეს ფრიად ადვილია, ეს ძნელი არ არის, ამას ყო-

ველი კაცი იქმს; დიდი სათნოება და მოღვაწება ის იქმნება, როდესაც შენ განსწმედ გულსა შენსა ცოდვათაგან და ემსახურები ღმერთსა სი-მართლითა და კეთილითა ყოფა-ქცევითა.

გარნა მისთჳს კი არ გეტყჳ ამას, რომ მარხვა აღარ შეინახო; არამედ მისთჳს, რომელ უკეთუ ამ მცირე საქმეს და უკანასკნელ მცნე-ბას ესრე მტკიცედ ინახავ, რაც უმაღლესი მცნება არის და უსაჭირო-ესი ის უმტკიცესად უნდა შეინახო. მარხვა თავის თავათ არაფერი არის, უკეთუ არა შეერთებულ არს სხჳსათა სათნოებათა თანა. შენ მარხუ-ლობ და სიცრუის ლაპარაკს და შურის-მიებას არ ერიდები? არაფერი სარგებლობა არა გაქჳს, არამედ უარესად სცოდავ, მისთჳს რომ გგო-ნია, ვითომც მარხვის შენახვით სხჳა ცოდვას დაჰფარავ. თუ სიცრუ-ის ლაპარაკი გიყვარს და ცილის-წამება, მომეცი პირობა, რომელ ამი-ერითგან ერთი სიცრუე აღარა სთქჳა, და მაშინ ექმნება პატივი და ღირსება შენს ხორცის უჭმელობას; ან იქმნება შენ გულ-ფიცხელი ხარ, ხშირად ეჩხუბები შენთა მეზობელთა, ხშირად აწუხებ და აიწრო-ებ შენთა მონათესავეთა: მომეცი პირობა, რომ ამიერითგან შენ იქმ-ნები მშვიდ და არავის არ შეაწუხებ და მაშინ მოგიწონებ შენს მარ-ხულობას. დარწმუნებულ იყავ, რომ ღმერთს უმეტესად იამება შენი სიმშვიდე და კეთილი ყოფა-ქცევა, ვიდრე შენი მარხვის შენახვა.

მეორე მაგალითი ისმინეთ. ხომ გაგიგონიათ და იცით, თუ ვი-თარი დიდი ღჳთის მცნება არის მშობელთათჳს შეთა თჳსთა კეთი-ლად აღზრდა და შვილთათჳს დედ-მამის პატივის-ცემა და შენახვა. საღ-მრთო წერილი მრავალ-გზის და მრავალ-ფერად ასწავლის, თუ ვითა-რითა შიშითა და ერთგულებითა მშობელნი უნდა ზრდიდენ შვილთა თჳსთა, თუ ვითარ იგინი უნდა ცდილობდენ, რომ შვილნი მათნი გამოვიდენ კეთილნი ქრისტიანენი, ღჳთის-მსახურნი და ჭეშმარიტე-ბითა თაყჳანის-მცემელნი ღჳთისა; ეგრეთვე შვილნი როგორ უნდა პატივს-სცემდენ მშობელთა თჳსთა. ემორჩილებოდენ, ინახავდენ, უვ-ლიდენ. ერთის სიტყვით, ამაზედ უკეთესი ღჳთის-მსახურება და ხუ-

ლიერი თაყუანის-ცემა ქუეყანაზედ არ იქმნება, როდესაც მშობელნი
კეთილად ზრდიან ძეთა თჳსთა და ძენი პატივს-სცემენ და ემორჩი-
ლებიან მშობელთა თჳსთა; გარნა რას ვხედავთ დღეს ჩუენ? წარ-
სრულს თვეს რაოდენიმე დღე ვსცხოვრებდი მე აქ, ამ მონასტერში;
განმავალობასა შინა ხუთისა ანუ ექუსისა დღისასა მრავალნი მოვიდნენ
ჩემთან მოჩივარნი, რომელთაგან ზოგი უჩივოდა შვილთა თჳსთა,
რომელ იგინი არ ემორჩილებიან მათ, პატივს არა სცემენ, სურსთ
განყოფა მათგან და წარსულა თჳსად; სხუანი უჩივოდნენ დედ-მამა-
თა თჳსთა; იყუნენ ზოგნი, რომელნი ამბობდენ, რომ არ სურსთ შე-
ნახვა მშობელთა თჳსთა. ერთის სიტყვით, დავინახე მე, თუ ვითარ
დარღვეულ არს სამღრთო ესე კავშირი მამა-შვილობისა შორის მრავალ-
თა დედ-მამა-შვილთა; დავინახე რომელ, როგორც გამოიზრდებიან ზო-
გნი შვილნი და ცოლს შეირთავენ, მაშინვე მოსძულდებათ დედ-მამასთან
ცხოვრება და ყოფნა; დავინახე რომელ ზოგიერთნი უღმრთონი შვილ-
ნი ცდილობენ, რომელ დედ-მამა მათი აშალონ და წაჰკიდონ სხუათა
შვილთა თანა იმ განზრახვით, რომ მხოლოდ მათ დაშთეს სამკვიდ-
რებელი მშობელთაგან; დავინახე, რომ სხუათა რომელთამე უღმრ-
თოთა შვილთა ესოდენ დაუვიწყებიათ ღმერთი და მცნება მისი, რო-
მელ ემძიმებათ და კიდეც სძულსთ შენახვა მოხუცებულთა მშობელთა
თჳსთა. ხოლო იმავე დროს, როდესაც ამისთანა საშინელს უსჯულო-
ებას იქმონენ, მარხვის დარღვევას ძნელობენ და მარხვის დღეს ხორც-
სა არა სჭამენ. ღმერთო! რა საშინლად დაბნელებულ არს გონება
ჩუენი! პირველსა და უმთავრესსა მცნებასა ვარღვევთ და ნაცულად მისა
ვაღსრულებთ უმცირესსა და უკანასკნელსა მცნებასა! პატივ-ეც მა-
მასა შენსა და დედასა შენსა, რათა კეთილი გეყოს შენ და დღე-
გრძელ იყო ქუეყანასა ზედა. ეს მცნება მოგუეცა თჳთ უფალმან
ღმერთმან; ამ დიდს და უსაჭიროესს მცნებას ვარღვევთ ადვილად და
რაც ესოდენ საჭირო არ არის, იმას ვაღსრულებთ. ეს არის ღუთის-
მსახურება? ეს არის სულიერი თაყუანის-ცემა ღუთისა? გარნა სხუა-

ნიცა მრავალნი მაგალითნი და ჩუეულებანი ჩუენნი ამტკიცებენ, თუ ვითარ შორს ვართ ჩუენ სულიერისა თაყუანის-ცემისაგან; გარნა ვინაჲთგან განგრძელდა სიტყუა ჩუენი, აღარ მოვიყვან დღეს სხუათა მაგალითთა; მხოლოდ, უკანასკნელ, გლოცავ თქუენ, ძმანო ჩემნო, გახსოვდესთ მტკიცედ, რომ ღმერთი არს სული უხილავი და სულიერი მსახურება და თაყუანის-ცემა ჯერ-არს მისდა, ხოლო სულიერი თაყუანის-ცემა არის კეთილი ყოფა-ქცევა, სიმართლით და სიწმიდით ცხოვრება. ამინ.

მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა

თქმული გაენათს სეკდემბრის ჱ-სა, ღჳთის-მშობლის შობას, ჩყჲგ-სა წელსა.

მართლ-მადიდებელნო, ძმანო ქრისტიანენო! დღეს ჩჳენ ვდღესასწაულობთ შობასა ყოვლად-წმიდისა დედოფლისა ჩჳენისა მარიამისასა. რას გვასწავებს ჩჳენ ეს დღესასწაული? რა დარიგება, ანუ რა აღმშენება შეგვიძლიან გამოვიყვანოთ ჩჳენთჳს აწინდელის დღესასწაულისაგან? ვინაჲთგან ყოვლად-წმიდა ღჳთის-მშობელი იყო ასული ფრიად კეთილთა და ღჳთის-მოყჳარეთა მშობელთა, იგი აღიზარდა ფრიად კეთილსა და პატიოსანსა ოჯახსა შინა და თჳთონაც ისრე კეთილად და ღჳთაებრივად ატარებდა შინაურსა ცხოვრებასა, რომელ მოგჳცა ჩჳენ მან საკვირველი სახე შინაურისა ცხოვრებისა; ამისთჳს ჩჳენცა, ძმანო ქრისტიანენო, მოვისმაროთ რაოდენიმე წამი ამ საგანზედ და ვიფიქროთ, რა ნაირი უნდა იყოს შინაური ცხოვრება ქრისტიანისა, როგორ უნდა იქცეოდეს ქრისტიანე თავის სახლში, თჳსთა ნათესავთა და მასლობელთა შორის.

წინა-პირველად ის უნდა ვსთქჳათ, რომელ კეთილი შინაური ცხოვრება და პატიოსანი ყოფა-ქცევა თავის საკუთარ სახლში არის საფუძველი ქრისტიანობრივის ცხოვრებისა და ზნეობისა. ყოველი კაცი თავის სახლში და თავის ოჯახში მიიღებს პირველთა ჰაზრთა და ჩვეულებათა, თავის ოჯახში ისწავლის ცუდსა ანუ კარგსა ყოფა-ქცევასა, თავის სახლში შეითვისებს კეთილსა, ანუ ბოროტსა ხასიათსა.

თქჳჱნც გაგეგონებათ, ძმანო ჩემნო, იტყვიან ერთს კაცზედ: ეს კაცი კარგის ოჯახისაგან არისო და თჳთონაც კარგი უნდა იყოსო; მეორეზედ,—ეს კაცი ცუდი სახლისაგან არისო და თჳთონაც კარგი ვერ იქმნებაო. რას ნიშნავს ეს თქმა? იმას, რომელ კეთილს, ღუთის-მოყუარეს და წმიდა ოჯახში კაცი თჳთონაც კარგი გაიზარდება და კარგი კაცი გამოვა; ხოლო ცუდს, გაფუჭებულს სახლში კაცი გაფუჭდება.

მეორედ, კეთილი შინაური ცხოვრება მისთჳს არის საფუძველი კეთილისა ქრისტიანობრივისა ზნეობისა, რომელ ქრისტიანე ვერსად ისრე კარგად ვერ აღასრულებს ქრისტეს მცნებასა, როგორათაც თავის სახლში. პირველი ქრისტეს მცნება არის სიყუარული მოყუსისა, გარნა სად შეგიძლიან შენ, ძმაო ჩემო, გამოაჩინო სიყუარული ისრე, როგორათაც შენს სახლში? აქ ნამდვილად დამტკიცდება, თუ როგორი გული გაქჳს და თუ ნამდვილად შეგიძლიან შენ შეყუარება მოყუასისა. თუ დედ-მამა შენი ვერ შეიყუარე, თუ ძმები და დები არ გიყუარს, თუ ნათესავებში და მოყურებში ცუდად ხარ გაწყობილი, მაშასადამე როგორღა შეგიძლიან შეყუარება ყოველთა სხუათა მოყუასთა შენთა?

კარგი სათნოება არის მოთმინება: მოთმინებით კაცი თავის სულს აცხოვნებს; გარნა სად შეგიძლიან შენ მიეჩვიო და აღასრულო იგი ისრე, როგორათაც შენს სახლში? აქ ყოველ დღე და ყოველ წამს შენ უნდა იქცეოდე მოთმინებით და სულ-გრძელად. როდესაც კაცნი ერთი მეორის სიახლოვეს ცხოვრებენ, თუ ერთმა მეორესა ნაკლულევანებანი და შეცთომანი არ დაუთმო და არ მოითმინა, ვერ გასძლებენ ერთად.

დიდი და ფრიად საჭირო არს ყოვლისა კაცისათჳს თავის უარის ყოფა, ესე იგი, თავის შეწირვა სხვისათჳს; გარნა შენ სახლში ყოველს დღეს გაქჳს შემთხვევა აღასრულო ეს სათნოება. აქ დედ-მამანი თავის თავს უნდა დაივიწყებდენ და თავი შესწირონ შვილთა; შვილმა დედ-მამა უნდა შეიყვაროს თავის უმეტესად; ცოლმა თავის

თავი უნდა შესწიროს ქმრის სიყვარულსა; ქმარს თავის თავი ისრე არ უნდა ახსოვდეს, როგორც ცოლი.

კარგნი არიან: სიწმიდე, სულ-გრძელება, სიმშვიდე და სხვანი ქრისტიანობრივნი სათნოებანი; გარნა ამათ ყოველთა ვერსად ვერ შეიძენს კაცი ისრე და ვერ დაამტკიცებს, როგორათაც სახლში.

მესამედ, ისიც უნდა ვსთქვათ, რომელ კაცის ხასიათი ისრე ვერსად ვერ გამოჩნდება, როგორათაც შინაურს ცხოვრებასა შინა. კარგი ხარ შენ, ძმაო, თუ ავი ხასიათით, იქ შეგეტყობა, შენ ოჯახში. როდესაც შენ უცხოთა კაცთა შორის იქცევი, როდესაც სხვაგან ხარ, გარეშე შენისა ოჯახისა, მაშინ შენ ძვირად გამოაჩენ შენსა ნამდვილსა ხასიათსა; როდესაც შენ ელაპარაკები, ან საქმე გაქვს უცხო კაცთან, მაშინ შენ იმას ცდილობ, რომ დამალო შენი ნამდვილი ხასიათი და კარგ კაცად აჩვენო; გარნა შენ ოჯახში ვერ დაფარავ შენ ყოფა-ქცევას და შენ ხასიათს; იქ ყოველს წამს და ყოველს შემთხვევაში გამოჩნდება, კეთილი ხარ, თუ ბოროტი. შინაური ცხოვრება არის სარკე, რომელსა შინა ცხადად გამოისახების ნამდვილი შენი ხასიათი და თვისება.

აჰა, ძმანო ჩემნო, თუ ვითარ დიდი საქმეა შინაური კეთილი ცხოვრება ჩვენ ქრისტიანეთათვის. სახლი ანუ ოჯახი ჩვენთვის არის მეორე ეკკლესია. როგორც ეკკლესიაში იქცევი შენ შიშით, ეგრეთვე შენს ოჯახში უნდა იქცეოდე სიწმიდით და მორიდებით; ისე უნდა გახსოვდეს, რომ რასაც შენ სახლში იტყვი, ანუ იქმ, ის მარტო შენთვის არ არის, არამედ მრთელისა შენისა სახლეულობისათვის. ყოველი შენი შინაური სიტყვა და საქმე არის თესლი, რომელიც თავის დროზედ გამოიღებს კეთილსა ანუ ბოროტსა ნაყოფსა.

თუ შენ ხარ მამა, ანუ დედა და გყვანან ძენი, ყოველი შენი ღონის-ძიება უნდა იხმარო, რომ იგინი გამოვიდნენ კეთილნი და ღვთის-მოყვარენი. გახსოვდეს, რომ იგინი ყოველთვის შენ გიყურებენ და შენგან ისწავლიან ყოფა-ქცევასა. როგორათაც გაზრდი და რა-

საც მიაჩვევ, ისინიც ისეთნი გამოვლენ. თუ შენ გულ-ფიცხელი კაცი ხარ, ხშირად ყვირი, ჯავრობ ოჯახში, ჩხუბობ, შენი შვილებიც ამას მიეჩვევიან. რისთჳს არის რომ ძმები ერთი მეორესთან ვერა სძლე-ბენ და მაშინვე ცდილობენ გაიყარნენ და თჳსად დადგნენ? მისთჳს, რომ პატარაობითგანვე დედ-მამამ არ დანერგეს მათ გულში სიყუა-რული და ერთობა. კეთილი და გონიერი მამა, ვიდრემდის შვილები მისნი არიან წვრილნი, თჳთონ უყურებს მათ და ცდილობს რომ და-ნერგოს მათ გულში სიყუარული და ერთობა. იგი თჳთონვე დაი-სუამს მათ თავის მუხლზედ, ასწავლის ლოცვებს, შეაგონებს ერთობასა და სიყუარულსა, უყურებს რა ხასიათი აქუსთ მათ, და ცუდი თუ შენიშნა მათში ყოფა-ქცევა, მაშინვე გაუსწორებს და ესრეთ ცდილობს, რომ სიყრმითგანვე კარგი ხასიათი მისცეს მათ და კარგს გზაზედ დააყენოს.

შვილს უნდა ჰქონდეს მორჩილება, სიყუარული და მინდობილება თავის დედ-მამასთან; იმას ყოველთჳს უნდა ახსოვდეს, რომ თუ დედ-მამის კურთხევა არ არის მის თავზედ იგი ბედნიერი არ იქმნება ქუეყანაზედ. დიდი ძალა აქუს და მოქმედება დედ-მამის ლოცვასა და კურთხევასა.

ახლა, ძმანო, ვინაჲთგან სიტყუა ჩუენი იყო დღეს შინაურსა კეთილ-ყოფაქცევასა ზედა, მე უნდა გითხრა თქუენ, რომელ თქუენ ყოველთა, თითქმის მრთელ იმერეთის მცხოვრებთა, გაქუსთ ერთი ფრიად ცუდი და ფრიად მავნებელი ჩვეულება, რომელიც თითქმის დაგამსგავსებს თქუენ ურწმუნოთა მახმადიანთა. რომელი ანუ რა ჩვეულება? ის, ძმანო ჩემნო, რომელ როდესაც დედ-მამანი, ანუ ჭი-რის-უფალნი გაათხოვებენ ქალს, მაშინ იგინი ფულს იღებენ სიძისა-გან, ასრე რომ თითქმის არ გაათხოვებენ; არამედ გაჰყიდიან ქალი-შვილსა. რაც გინდა დაარქვი ამას, თუ გინდა პირის ხანსავი, თუ გინდა სხუა რაჲმე სახელი მიეცი, თუ მშობელმა ფული აიღო თა-ვის ქალის მიცემისათჳს, მან, ერთის სიტყვით, გაჰყიდა თჳსი შვილი.

ეს ავი ჩვეულება არის ჩვეულება ურწმუნოთა მაჰმადიანთა! იგინი ჰყიდიან თავის ქალი-შვილებს ფულზედ და ჩჳჱნ კი უნდა გჳრცხვენოდეს და გვეძაგებოდეს ეს ჩვეულება. რისთჳს შჳრებიან მაჰმადიანნი ამ საქმეს? მისთჳს, რომ იგინი არიან გაუნათლებელნი, მოუნათლავნი, დაბნელებულნი; მათ შორის ქალს არაფერი ფასი არა აქჳს; იგინი ქალს უყურებენ ვითარცა საქონელსა და ისრე გაჰყიდიან, როგორც საქონელს. მათ შორის ცოლი ქმრისა წინაშე არის მონა და პირუთქმელი; გარნა ჩჳჱნ ქრისტიანეთა შორის დედა-კაცს აქჳს ისრეთი ღირსება და ფასი, როგორც მამა-კაცს. ქრისტე ღმერთმა ორნივე გამოისყიდა სისხლითა თჳსითა და ორთავე თანასწორ მიანიჭა ნათლის-ღება, ზიარება და ყოველი ქრისტიანობრივი მადლი. ეს კი არა, სამღრთო წერილი ესრეთ გვასწავლის ჩჳჱნ, რომელ, ვინაჲთგან ქალი არის სუსტი ჭურჭელი, ამისთჳს უმეტესად უნდა გჳქონდეს სიყჳარული და შებრალება ქალისა, და სწორეთ ესრეთაც ვხედავთ ჩჳჱნ განათლებულსა ქრისტიანებრივსა საზოგადოებასა შინა, ვინაჲთგან ყოველს განათლებულს საზოგადოებაში ქალს უმეტესი აქჳს პატივი და მორიდება, ვიდრე მამა-კაცს. ხოლო თქჳჱნ დაბალთა სოფლის კაცთა შორის ხშირად ნახავს კაცი, რომ ქალი არის შეურაცს, დამდაბლებული და დავრდომილი, რაჲცა არის ფრიად საწყენი და წინააღმდეგი ჩჳჱნის სჯულისა. ვისი დღესასწაულია დღეს? ვისი ტულისათჳს შეიკრიბა დღეს ესოდენი ერი? ვის სახელზედ აშენებულ არს ეს დიდებული ტაძარი? ქალის სახელზედ! ყოვლად-წმიდა ღჳთის-მშობელი ქალი იყო და ახლა იგი არის უმაღლესი ქერუბიმთა და სერაფიმთა. აჰა ვითარ აღამაღლა ღმერთმან ბუნება ქალისა! მაშა-სადამე როგორ უნდა იფიქრო შენ, რომელ ქალს არა აქჳს ესოდენი ღირსება, როგორც კაცს?

ტყუილად და ამაოდ კი არ გეტყვი, ძმაო ჩემო, რომ ცუდი არის ეს ჩვეულება, რომლისაც ჭირის-უფალი ქალის გათხოვებაზედ აიღებს ფულსა. რაოდენი ცუდი და საძაგელი საქმე გამოვა ამ ჩვე-

ლებისაგან! რამდენ-გზის ჩემამდის მოიწია ამაზედ საჩივარი! ბევრ-ჯერ მოხდა ესრეთ: დედ-მამამ ანუ ჭირის-უფალმა აღუთქჳა ერთს კაცს ქალის მიცემა; ქალმაც ნახა ის კაცი, მიეჩვია ⴃ კიდეც შეიყჳარა. მერმე მოვიდა სხჳა ვინმე, უმეტესი ფული აღუთქჳა დედ-მამასა ⴃ ამათ დაუწყიათ ძალის დატანება ქალისათჳს, რათა გაჰყვეს მეორესა მთხოვნელს; გარნა ქალი გულ-დამწჳარი ⴃ გამწარებული ჩუმათ გაქცეულა პირველისა სასიძოსა-თანა ⴃ ჯჳარ-დაუწერელი მასთან ცხოვრებს. კარგია ეს? ვისი ცოდვა იქმნება ეს საშინელი საქმე? ვინ უპასუხებს ღჳთის წინაშე ამ ცოდვისათჳს? შენ, რომ მშობელი ხარ, რას უნდა ეძიებდე ⴃ რა უნდა ისურვო შენისა შვილისათჳს? იმას არ უნდა ფიქრობდე, რომ შენი შვილი კარგ კაცს მისცე, რათა ბედნიერი იყოს? გარნა ბედნიერი მაშინ იქმნება ის, როდესაც გაჰყვება მას, რომელიცა უყჳარს; ხოლო შენ ამას არ მოიკითხავ: ვინც მეტს ფულს მოგცემს, იმას აძლევ შენს შვილს. შენს შვილს ჰყიდი? შენ სისხლს ⴃ ხორცს აძლევ ფულში? რამდენჯერ მომხდარა, რომ ესრეთ გამწარებული ⴃ დაჩაგრული ქალი მრთელს სიცოცხლეში აღარ მიეკარება ⴃ აღარ ელაპარაკება დედ-მამას.

ნუღარ იქმნება, ძმანო, ჩჳენ შორის ეს საძაგელი ჩვეულება. სირცხვილი ⴃ სიკჳდილი არ არის ჩჳენთჳს, რომელ ამ საქმეში სრულიად დავემსგავსენით უსჯულოთა მახმადიანთა? ზოგიერთი უგუნური დედ-მამა იტყვის: ჩემი შვილი არისო ⴃ ვისაც მე მინდა, იმას მივსცემო, მე უნდა დამემორჩილოსო. მაშა-სადამე შენ შვილი ისრე მიგაჩნია, როგორც პირუტყვი: არც საქონელს ჰკითხავ როდესაც გაყიდვა გინდა მისი ⴃ არც შვილს მოჰკითხავ, ოდესცა მისი გათხოვება გინდა. მართალია, შვილი უნდა დაგემორჩილოს შენ; გარნა შენ რომ მამა ხარ, ანუ დედა ყოველთჳს შენი შვილის ბედნიერებას უნდა ცდილობდე ⴃ მაშინ კიდეც დაგემორჩილება შენი შვილი; ხოლო როდესაც ის ხედავს, რომ შენ იმას ჰყიდი, მაშინ როგორღა შეუძლიან დამორჩილება შენი.

კჳ̂ალად გეტყჳ, ძმანო, მოისპოს ეს ცუდი ჩვეულება თქჳ̂ენ შორის. განგებ გამოვარჩიე დღევანდელი დღე ამის სათქმელად, ვინაჲთგან თქჳ̂ენ დღეს შეკრებულ ხართ ამ დიდებულ ტაძარში სხჳ̂ათა და სხჳ̂ათა სოფელთაგან, მე მსურს, რომ თქჳ̂ენ რაც დღეს გესმა გარდასცეთ თქჳ̂ენთა მეზობელთა და ესრეთ განვრცელდეს სოფელში კეთილი ზნეობა და არა ამაოდ დაიკარგოს დღევანდელი ჩემი და თქჳ̂ენი შრომა, არამედ მიიღოთ რომელიმე სულიერი სარგებლობა, რომელიც ნუ მოგვაკლოს ჩჳ̂ენ ღმერთმან. ამინ.

ს ი ტ ყ უ ა

თქმული გელათის სობოროში, ჩუდ-სა წელსა ტ-ს სეკტემბერს.

„და იყო ვიდრე იტყოდა იგი ამას, აღიმაღლა ერთმან დედაკაცმან ხმა ერისა მის შორის და ჰრქუა მას: ნეტარ-არს მუცელი, რომელმან გიტჳრთა შენ და ძუძუნი რომელთა სწოვდი. ხოლო თავადმან ჰრქუა, არამედ ნეტარ-არიან რომელთა ისმინონ სიტყუა ღმრთისა და დაიმარხონ იგი» (ლუკ. ია, კზ. კჱ).

ოდეს მაცხოვარი ჩუენი ჰქადაგებდა სიტყუასა ღუთისასა შორის ურიათა, მაშინ მრავალნი მისთა მსმენელთაგანნი დიდითა სიყვარულითა და გულს-მოდგინებითა მიიღებდეს სასარებასა მისსა და ადიდებდეს გულთა შინა მათთა მოძღურებასა მისსა. ერთ-გზის ერთმან მსმენელთაგანმან, უბრალო დედაკაცმან, დატკბობილმან მისითა სიტყვითა, აღიმაღლა ხმა თჳსი შორის ერისა და რქუა: ნეტარ-არს მუცელი, რომელმან გიტჳრთა შენ, და ძუძუნი რომელთა სწოვდი. მაცხოვარმან ისარგებლა ამ უბრალო დედაკაცის პასუხითა, რათა აჩვენოს მას და ჩუენცა ყოველთა, რომელ ნეტარ-არიან იგინიცა, რომელნი ისმენენ და აღასრულებენ სიტყუასა ღუთისასა. რაჲსათჳს შეაერთა, ძმანო, უფალმან ეს ორი საგანი? დედა-

კაცი იგი იტყოდა დედისა მისისა, ყოვლად-წმიდისა ღჳთის-მშობლისათჳს, რომელმან იტჳრთა იესო ქრისტე და აწოებდა მას ძუძუთა თჳსითა; ხოლო მაცხოვარი უპასუხებს მას: ნეტარ-არიან მსმენელნი და დამცველნი სიტყვისა ღჳთისანი. მიზეზი ესრეთის პასუხისა იყო ეს: დედა ღჳთისა მისთჳს უმეტესად შეიქმნა ნეტარ, რომელ მიიღო სიტყჳა ღჳთისა და დაიმარხა იგი; შენ უწოდებ ნეტარად დედასა ჩემსა, უპასუხებს მაცხოვარი დედაკაცსა მას, გარნა იგი მისთჳს შეიქმნა ნეტარი, რომელ მიიღო სიყვარულითა და სარწმუნოებითა სიტყჳა ღჳთისა და დაიმარხა იგი; ნეტარ იქმნებიან სხჳანიცა ყოველნი მიმღებელნი და აღმასრულებელნი სიტყვისა ღჳთისა.

ესრეთ, ძმანო მართლ-მადიდებელნო, ნეტარ-არს დედა უფლისა ჩჳენისა, რომელმან ისმინა სიტყჳა ღჳთისა და აღასრულა იგი; ნეტარ-არიან სხჳანიცა ყოველნი, რომელნი ისმენენ სიტყჳასა ღჳთისასა და დაემორჩილებიან მას.

დედა ღჳთისა სიყრმითგან ვიდრე აღსასრულადმდე ისმენდა და იზრდებოდა სიტყვითა ღჳთისათა; ხოლო უმეტესად მაშინ, როდესაც მიიღო მან ხარება მთავარ-ანგელოზისა, იტჳრთა ძე ღჳთისა, აღზარდა იგი და მერმეთ ყოველ დღე ისმენდა მისგან სწავლასა და ქადაგებასა. სახარებასა შინა თქმულ-არს მისთჳს: ხოლო დედასა მისსა დაუმარხნეს ყოველნი ესე სიტყვანი გულსა შინა მისსა. დიდითა კრძალულებითა ისმენდა ყოვლად-წმიდა ყოველსა სიტყჳასა უფლისასა და დაიმარხავდა სიღრმესა შინა გულისასა, ამისთჳსცა შეიქმნა იგი ტაძრად ცხოველად საღმრთოჲსა მადლისა; ამისთჳს იყო იგი ჭურჭელი ყოვლისა სათნოებისა: მშვიდი, მდაბალი, მყუდრო და სახიერი; ამისთჳს გამოჩნდა იგი დედოფლად ცისა და ქჳეყანისა, სამკაულად კაცობრივისა ბუნებისა, თაყჳანის საცემელად ანგელოსთა და კაცთა; ამისთჳსცა ჩჳენცა ყოველნი დღეს შეკრებულ ვართ აქა და ვადიდებთ სანატრელსა მისსა სახელსა.

გარნა ჩჳენცა ყოველთა, ძმანო ქრისტიანენო, სიტყჳა ღჳთისა

გვყოფს ნეტარად, უკეთუ ვისმენთ და აღვასრულებთ მას. სიტყუა ღ̂თისა, ანუ სამღრთო წერილი, პირველად განანათლებს გონებასა და გულსა კაცისასა და მერმეთ გამართავს და შეამკობს მისსა მოქმედებასა. სიტყუამან ღ̂თისამან მოაქცია და აცხოვნა ყოველი სოფელი. არა სიტყუამან ღ̂თისამან მოაქცია და განანათლა ჩ̂ჳნიცა მამული და წინაპარნი? რას მოგვითხრობს შეხედვა ძველისა ამის და ცის მსგავსისა ტაძრისა, თუ არა კეთილ მსახურებასა და ღ̂თის მოყვარებასა მათსა? არ გვიმტკიცებს ცხადად ეს დიდებული შენობა და სხჳანი მრავალნი ძველთაგან დაშთენილნი, ვრცელნი ტაძარნი, რომ წინაპართა ჩ̂ჳნთა ჭეშმარიტად ისმინეს სიტყუ̂ა ღ̂თისა და მტკიცედ დაიმარხეს იგი? გარნა, სამწუხაროდ ჩ̂ჳნდა, ჩ̂ჳნ არა ვბაძავთ მათ ამ საქმეში: ოდეს მამული ჩ̂ჳნი იყო შეიწროებული მტერთაგან, ოდესცა ჩ̂ჳნ ყოველნი ვიყვენით მოუძლურებულ და დამცირებულ, მაშინ უმეტესად ვიყავით განკრძალულ ღ̂თის მსახურებასა შინა; მაშინ მონასტერნი და უდაბნონი ჩ̂ჳნნი იყ̂ნენ აღვსებულ კეთილთა და პატიოსნის ცხოვრებისა მონაზონთა მიერ; სოფელთა შინა იყო სიწმიდე ზნეობისა, ხოლო აწ, ოდეს ღმერთმა მოგ̂ცა მშვიდობა და ხორციელი წარმატება, ოდეს მოგვემატა კეთილ მდგომარეობა, მაშინ გული გაგვიგრილდა ღ̂თისმსახურებაზედ, სოფლებში განეფინა ბიწიერება და უსამართლოება, დაგვეკარგა ერთ-გულება, განქარდა სიყვარული, შეირყივა ზნეობა.

ამ ჩ̂ჳნ დროს მოხდა აქ ის საშინელი საქმე, რომელიც უწინ არა-ოდეს არ მომხდარა. ტაძარსა ამას უნახავს და გამოუცდია მრავალი ცუდი დრო: ოდეს მტერნი აოხრებდენ და არღვევდენ სხჳათა დიდებულთა შენობათა და ტაძართა, მაშინ ყოვლად-წმიდა ღ̂თისმშობელი იცავდა საკვირველად თჳსსა ამას სამყოფსა და ხატსა, ხოლო აწ, ჟამსა მშვიდობისასა, ხატი მისი, სიქადული ჩ̂ჳნი, იქმნა განძარცულ. რასა ნიშნავს, ძმანო, ეს საშინელი საქმე? ანუ თუ არ შეეძლო ყოვლად-წმიდასა, რომელმან უწინ უმრავლესთა უსჯულოთა მტერთაგან იხსნა ეს ადგილი, ახლაც დაეფარა ხატი თჳსი ერთის

უბედურის კაცისაგან? არა, ძმანო! მე ვგონებ, რომ ეს საშინელი დ სასირცხო საქმე მოხდა ჩუ̃ნისა მხილებისა დ სასჯულისათჳს; ძვირ-ფასნი იგი თვალნი დ მარგარიტნი იყუ̃ნეს შეწირულ ღ̃თის-მშობლისადმი კეთილ-მოღუ̃აწეთა დ ღ̃თის-მოყუ̃არეთა მეფეთა დ ქრისტიანეთაგან; იგინი ნიშნავდეს სიყვარულსა დ ერთგულებასა წინაპართა ჩუ̃ნთა. დ ესრეთ, ვიდრემდის იყო ჩუ̃ნ შორის ერთგულება დ კეთილ-ზნეობა, ღ̃თის-მშობელიცა მიიღებდა დ იცავდა მსხვერპლსა ჩუ̃ნსა; ხოლო ოდეს განქარდა ერთგულება ჩუ̃ნი, განმრავლდა ორგულება ჩუ̃ნ შორის დ დაიკარგა კეთილ-ზნეობა, მაშინ უარ-ჰყო ყოვლად-წმიდამან მსხვერპლი ჩუ̃ნი. მითხარ: რათ უნდა მას თვალი დ მარგარიტი, თუ გული დ სული შენი შორს არს მისგან, თუ არ ისმენ სიტყვასა ძისა მისისასა დ არ აღასრულებ მას? ყოველი მსხვერპლი დ შესაწირავი ჩუ̃ნი, ყოველი სამკაული ხატთა დ სიმდიდრე ტაძრისა მხოლოდ მაშინ არის სათნო დ საყვარელ ღ̃თისათჳს, ოდესცა გული ჩუ̃ნი მიქცეულ არს მისდამი, ოდეს გვაქუ̃ს კეთილი ყოფა-ქცევა დ სიყუ̃არული, ხოლო ოდეს განქარდეს ესენი, გაუქმდებიან იგინიცა, ამ გვარად შეემთხვა ოდესმე ძველსა ისრაილსა; განქარდა მათ შორის შიში ღ̃თისა, მიემსგავსნენ იგინი წარმართთა ცუდითა ზნეობითა დ ამისთჳს მოაკლო მათ ღმერთმან ერთ-გზის კიდობანი აღთქმისა, წმიდა წმიდათა დ მისცა იგი ტყვედ ფილისტიმელთა უსჯულოთა.

ჭეშმარიტსა ვიტყვი: დასუსტდა ჩუ̃ნ შორისცა კეთილი ზნეობა, არა სჩანს ღ̃თის-მსახურება, განირყვნა სოფელი. შევხედავ რა რომელთამე პირთა, ვკითხავ ჩემ თავს: ვინ არიან იგინი, მორწმუნენი თუ ურწმუნონი? რით ვსცნა, რომ იგინი არიან ქრისტიანენი? რა ნიშანი აქუ̃სთ, რით შეეტყობა რომ იგინი აღიარებენ სჯულსა ქრისტესსა? სად ანუ როდეს მივხუ̃დეთ, რომ მათ ახსოვსთ მათი წოდება? ეკკლესიაში რომ ხელს აქნევენ დ ვითომც პირზედ ჯუ̃არს გამოისახვენ, ეს თავის თავად დიდი არა ფერია! შენს სახლში, შენს

ოჯახში, შენთა მეზობელთა შორის, შენ საქმეში და სიტყვაში, შენს მი-სვლა-მოსვლაში — იქ მაჩვენე ქრისტიანობა შენი; იქ გიყურებ შენ და ვხე-დავ, რომ არაფერი არ გაჩნია ქრისტიანობისა; იქ ვერას ფიქრით ვერ გაგარჩევ შენ ურწმუნოთაგან; ლაპარაკში ნახევარი შენი სიტყჳსა ან სიცრუე არის, ან მტერობა და ცილის-წამება; ხშირად ისმის შენი პირისაგან გინება, ფიცი და უშვერი სიტყვა; ყოფა-ქცევაში და საქმე-ში უმეტესად ვხედავ, რომ შენ სიმართლეს არ ეძიებ, მხოლოდ შე-ნი თავი გახსოვს და შენი მოყჳასი არა-რათ მიგაჩნია, ხშირად ეჩხუ-ბები მეზობელს, აიწროებ შენს ძმას, პატივს არა სცემ დედ-მამასა, არ გებრალება კაცი გაჭირვებული, ნახევარი მონაგები შენი უსჯუ-ლოდ გაქჳს მოტაცებული. ერთი სიტყვით, არ ვიცი, რით გაგარჩიო შენ ურწმუნოთაგან, რომელი ნიშანი გამოაჩენს, რომ შენ ხარ მორ-წმუნე ქრისტიანე? რომელ შემთხვევაში გამოჩნდება უმჯობესობა შენი ურწმუნოთა კაცთა-ზედა?

ძმანო ქრისტიანენო! ის უმეტესად არის შესაწუხებელი და შე-მაძრწუნებელი, რომ ესე ვითარნი პირნი, რომელთა არა აჩნია ქრის-ტიანობა, რომელთა ყოფა-ქცევა ცხადად გამოაჩენს, რომელ მათ არა-ოდეს არ ახსოვსთ სჯული და სახარება, ესე ვითარნი პირნი არა ორნი ანუ სამნი არიან ჩჳენ შორის, არამედ მრავალნი, თითქმის ყოველნი. მითხარ, ვინ დარჩა ახლა ისეთი კაცი, რომ ყოველთჳს, ყოველ სიტყვაში და საქმეში ეძიებდეს სიმართლესა და სძულდეს უსჯულოება და სიცრუე? იქმნება მოხუცებულნი პირნი ჩჳენ შორის იყჳნენ კეთილის-მოყვარენი და ახსოვდესთ, რომ მათი ცხოვრება შემოკლებულ არს და უნდა მოემზა-დნენ მომავალის საუკუნოჲსათჳს? გარნა რაოდენი არიან ჩჳენ შორის მოხუცებულნი და მაინც არ იშლიან ცუდსა ყოფა-ქცევასა? ან იქმნება ჭაბუკნი იყჳნენ წმიდისა ცხოვრებისა და კარგად იზრდებოდნენ? გარ-ნა მრავალნი, თუ არა ყოველნი მათ შორისცა საუბედუროდ ადრი-თგან ეჩვევიან ყოველსა უწესობასა. ან იქმნება ქალნი ჩჳენ შორის იყჳნენ უმჯობესისა ცხოვრებისა, სიწმიდით და მყუდროებით ატარებ-

დენ ცხოვრებასა მათსა, გარნა, საუბედუროდ, შორის მათსაცა მნე-ლად ნახავს კაცი ქრისტიანობრივსა ცხოვრებასა.

ესრეთ, ძმანო! ყოველთა შევსცოდეთ ღმერთსა და განვამწარეთ მამა ჩუენი ზეციერი; ყოველთა გვმართებს მონანება ცოდვათა და შერიგება ღუთისა თანა ლოცვითა და კეთილის ყოფა-ქცევითა; ნუ დავიმძიმებთ ცოდვათა შინა, რათა არა უკანასკნელადმდე დაგვივიწყოს ღმერთმა და მიაქციოს ჩუენგან პირი თჳსი; ყოველმან კაცმან შეიყვა-რეთ სიმართლე და განანათლეთ გული და სული თჳსი სიტყჳთა ღუ-თისათა; გახსოვდესთ სიტყუა იგი მაცხოვრისა: ნეტარ-არიან, რო-მელთა ისმინონ სიტყუა ღუთისა და დაიმარხონ იგი.

საყვარელნო ძმანო ქრისტიანენო! გუშინ აქ მომავალი, მე ვხე-დავდი მრავალთა თქუენგანთა, რომელნი მოეშურებოდით აქა დიდითა გულს-მოდგინებითა: ზოგნი თქუენგანნი მოდიოდენ ფეხ-შიშველნი, სხუანი იყუნენ დამაშვრალნი ოფლითა და მტვერითა. განმახარა ესრე-თიმა თქუენმა ერთგულებამან; გარნა გლოცავ თქუენ, არ დაივიწყოთ რომ ერთგულება და სიყუარული ღუთისა აქ უნდა გეტყობოდესთ, სოფე-ლში, სოფლიურს ცხოვრებაში. კაცის გული ორად არ უნდა იყოს გაპო-ბილი; სრულებით უნდა ეკუთვნოდეს იგი ღმერთსა და არა ერთითა მხოლოდ კერძოჲთა; ვინც ერთსა მხოლოდ წამსა არის ღუთისა და მერმე კუალად მისცემს თჳსსა გულსა სოფელსა და ამაოებასა, იგი სცდება ფრიად: სოფელსაც ვერ შეიძინებს და ღმერთსაც მოაკლდება, რომელიც და განაშოროს ჩუენგან. ამინ.

ს ი ტ ყ უ ა

იდ-ს სეკდემბერს, ჯუარის ამაღლებასა ზედა.

«სიტყუა იგი ჯუარისა წარწყმედულთა მათთჳს სიცოფე არს, ხოლო ჩუენ ცხოვნებულთა ამათთჳს ძალ ღმრთისა არს» (კორინთ. ა, იჱ).

თუმცა ჩუენ, მართლ-მადიდებელნი ქრისტიანენი, ყოველთჳს პატივსა და თაყუანის-ვსცემთ ჯუარსა ქრისტესსა, ყოველთჳს და ყოველ დღეს ჯუარითა ქრისტესითა ვაკურთხევთ ყოველსა ჩუენსა საქმესა და დაწყებასა, ჯუარსა ქრისტესსა გამოვხატავთ ყოველ წამს გულსა ზედა ჩუენსა, ჯუარითა შევამკობთ სახლსა, კარსა და ყოველსა ადგილსა, ესრეთ, რომელ ჯუარი ყოველთჳს არის წინაშე თვალთა ჩუენთა, გარნა დღეს განსაკუთრებით თაყუანის-ვსცემთ მას და მისთჳს ვდღესასწაულობთ.

შემთხვევა, რომელსაც ჩუენ ვახსენებთ და ვდღესასწაულობთ დღეს, იყო ესრეთი: ძელი იგი ცხოველს-მყოფელი, რომელსა ზედა დამოკიდებულ-იქმნა მაცხოვარი ჩუენი მთასა გოლგოთასა, დიდსანს იყო დაფარული მიწასა შინა. გარნა ოდეს სჯული ქრისტესი განჰრცელდა და განმტკიცდა, ოდეს ჯუარმან ქრისტესმან სძლო კერპთ-მსახურნი ესოდენ, რომელ თჳთ რომისა მეფემან, დიდმან კონსტანტინემ და დედამან მისმან ელენამ, მეოთხესა საუკუნესა შინა, აღიარეს ქრისტე, მაშინ წმიდამან, ღმრთის-მოყუარემან და მოციქულთა-

სწორმან ელენამ დიდითა წადილითა ისურვა ნახვა და თაყვანის-ცემა ცხოველს-მყოფელისა ძელისა, რომელსა ზედა ჯუარს-ეცუა ქრისტე ღმერთი. მრავლითა მეცადინეობითა, ძიებითა და გამოკულევითა შემ-დგომ ნახა ადგილი, სადაცა მიწაში დამალულ იყო ჯუარი. აღმოსთხარეს მიწა და იპოვეს სამნი ჯუარნი, თანასწორნი და მსგავსნი; გარნა, რო-მელი ამ სამთაგანი იყო ჯუარი ქრისტესი, ეს გამოაჩინა თჳთ ჯუარ-მან, ვინაჲთგან განჰკურნა სნეული და აღადგინა მკუდარი ერთითა მხოლოდ შეხებითა; მაშინ ხმა ამისა განეფინა ყოველსა ქუეყანასა ზედა; შეიკრიბა ურიცხვი ერი ყოველთა ადგილთაგან. მაშინდელმან პატრიარხმან იერუსალიმისამან აღიღო ჯუარი მხარსა ზედა თჳსსა; მას წინა-უძღოდნენ დიდი კონსტანტინე და ელენა და აურაცხელი სი-მრავლე ერისა; აღვიდა რა მაღალსა ადგილსა ზედა, პატრიარხმან აღამაღლა ძელი იგი, ხოლო ყოველნი ერნი; მუნ მყოფნი, დაეცნენ მუხლთა ზედა მათთა და თაყვანი-ჰსცეს მას შიშითა და სიხარულითა, აჲა შემთხვევა, რომელსა ვდღესასწაულობთ ჩუენ; ხოლო რა ფასი და რა მნიშვნელობა აქუს ჯუარსა ქრისტესსა, ეს გვითხრა თჳთ წმიდა-მან პავლე მოციქულმან: სიტყუა იგი ჯუარისა წარწყმედულთა მათთჳს სიცოფე არს......

ძველ დროებაში, ვიდრე ქრისტეს სოფლად მოსვლამდე, ჯუარ-სა ხმარობდნენ დასასჯელად უგანასკნელთა ავაზაკთა და სჯულის და-მარღვეველთა მონათა. მაშინ ჯუარზედ უსაშინელესი სასჯელი არ იყო ქუეყანასა ზედა. ერთი მხოლოდ შეხედვა ჯუარისა იყო საშინელ და საზარელ კაცისათჳს; ერთი სიტყვით, ჯუარი იმ დროს მიაჩნდათ, ვითარცა ერთი საზარელი, შემაგინებელი და მოძულებული ნივთი. აჲა რისთჳს იტყვის მოციქული: სიტყუა იგი ჯუარისა წარწყმედულ-თა მათთჳს სიცოფე არს......

წარმოიდგინე, რას იფიქრებდნენ წარმართნი და ურიანი, რომელ-თა ერთი მხოლოდ შეხედვა ჯუარისა მიაჩნდათ უბედურებად, ხოლო ჯუარსა ზედა დამოკიდებული კაცი, კაცადაც არ მიაჩნდათ. რას იფი-

ქრებდენ იგინი და რას იტყოდენ, როდესაც მოციქულნი უქადაგებდენ მათ, რომელ ჯუარზედ დამოკიდებული იესო ღმერთად უნდა აღიარონ, ხოლო ჯუარსა თაყუანი-სცენ, ვითარცა სამღრთოსა მაცხოვრისა ჩუენისა ცხოვრებისასა? არ გამოჩნდებოდესა მათ წინაშე მოციქულნი, ვითარცა ცოფნი და სიტყვა მათი ვითარცა სისულელე? ახლა წარმოიდგინე, თუ შეგიძლიან სიბრძნე, მალი და მადლი ღუთისა; ეს სიცოფე, ეს სისულელე, ეს საზარელი და შემაგინებელი თვალთა წინაშე კაცთასა საგანი გარდააქცია ღმერთმან მაცხოვრად ჩუენისა ცხოვრებისა; ვინც ამ ჯუარის მაგინებელთაგანი მიიღებდა ქრისტიანობასა, მაშინვე, ნაცულად სიძულილისა და შიშისა, იგრძნობდა გამოუთქმელსა სიყვარულსა და ნუგეშსა, მხედველი ჯუარისა ქრისტესისა. ესრეთ აღასრულდა სიტყვა იგი: წარვსწყმიდო სიბრძნე იგი ბრძენთა და მეცნიერება იგი მეცნიერთა შეურაცხ-ვყო. სადა არს ბრძენი, სადა არს მეცნიერი, ანუ არა განაცოფა ღმერთმან სიბრძნე იგი ამის სოფლისა?

ვიდრე ქრისტეს ქუეყანად მოსულამდე, ვითარცა ურიანი, ეგრეთვე წარმართნი ხედვიდენ და გრძნობდენ, თუ ვითარ განხრწნილ და დავარდნილ არს ბუნება კაცისა; ურიანიცა და წარმართნიცა ფიქრობდენ, რომელ ღმერთმან საკუთარითა რომლითამე საშუალობითა უნდა აღადგინოს კაცობრივი დავარდნილი ბუნება; გარნა რას მოელოდენ იგინი და როგორ განიზრახვიდენ? ურიანი ფიქრობდენ, რომელ ღმერთი მხოლოდ მათითა საშუალობითა განაახლებს ქუეყანასა; იგინი მოელოდენ, რომელ ღმერთი მრავლითა მაგალითითა და სასწაულებითა დაუმორჩილებს მათ ყოველსა თესლებსა, განავრცელებს მათსა სჯულსა და მით განანათლებს ქუეყანასა; ხოლო წარმართნი სხუაფრივ ფიქრობდენ: მათ შორის იყუნენ მრავალნი მეცნიერნი, ჭეშმარიტების მეძიებელნი, ფილოსოფოსნი, ბრძენნი; იგინი ფიქრობდენ, რომელ მხოლოდ მათითა ფილოსოფოსობითა და სიბრძნითა განახლდება და განათლდება კაცობრივი ნათესავი. ახლა წარმოიდგინე კიდევ მათი და

ურიათა განცჳიფრება, რომლისაც მათ ესმისთ, რომელ ერთი მხოლოდ ჯუარი და მასზედა დამოკიდებული არის კაცის განმაახლებელი და განმანათლებელი, — ის ჯუარი, რომელი იყო უწინ შემაგინებელ და წარმაწყმედელ კაცისა. აჰა ვითარ განაცოფა ღმერთმან სიბრძნე კაცისა! კაცმან სიბრძნითა თჳსითა ვერ იცნა ღმერთი და ძალი მისი, ამისთჳს ჯერ-იჩინა ღმერთმან ქადაგებითა სისულელისათა ცხოვრება მორწმუნეთა. საგანი იგი, რომელი საშინელად და საზარელად მიაჩნდა მათ, შეიქმნა ნუგეშად და სიქადულად კაცთა. საგანი იგი, რომელსა შიშისაგან ვერც შეხედვიდეს, გარდაიქცა აწ სამკაულად და დიდებად ყოვლისა სოფლისა; რომელი იგი მოჰკვლიდა და წარსწყმედდა ცოდვილთა, აწ განსწმედს და აცხოვანებს ცოდვილთა. ურიანი სასწაულსა ითხოვენ, წარმართნი სიბრძნესა ეძიებენ, ხოლო მოციქულნი უქადაგებდენ მათ ქრისტესა ჯუარ-ცმულსა. ურიათა სამე საცთურ და წარმართთა სისულელე. გარნა ისილე ძალი და სიბრძნე ღ̃თისა: ურიანი მოიქცეს, წარმართთა აღიარეს; ორნივე დაემორჩილნენ ქადაგებასა; ორთავე უარ-ჰყვეს — პირველთა მათნი სასწაულნი, მეორეთა მათი მეცნიერება; ქრისტე ჯუარ-ცმული შეიქმნა მათთჳს სასწაულიცა და სიბრძნეცა. ისილე, თუ ვითარ სულელი იგი ღ̃თისა უბრძნეს კაცთა არს და უძლური იგი ღ̃თისა უძლიერეს კაცთა არს. დაუმატე ამას კიდევ, რომელ მახმადიანნი ცეცხლითა და მახჳლითა ავრცელებდენ თჳსსა სჯულსა; მათ მოსწყვიდნეს ურიცხვი ერი, გარნა რაც ვერ ქმნეს ურიცხვთა ლაშქართა მათთა, იგი ადვილად აღასრულეს თორმეტთა სუსტთა და მდაბალთა მოციქულთა ქრისტესთა, აღჭურვილთა ჯუარითა უფლისათა; ამათ დაიპყრეს სიტყვითა და ქადაგებითა თჳსითა მრთელი ქუეყანა; ხოლო სჯული მახმადიანთა დასუსტდა და დავარდა. აჰა ვითარ უძლური იგი ღ̃თისა უძლიერეს კაცთა არს; აჰა რა ძალი და მნიშვნელობა აქუს ჯუარსა ქრისტესსა ჩუენ ქრისტიანეთათჳს!

გარნა, ძმაო ჩემო, ოდეს შეხედავ სახესა ჯუარისასა, ოდეს თაყუანის-სცემ და ემთხვევი ჯუარსა ხისასა, ანუ ვეცხლისასა და ოქრო-

სახსა, იცოდე რომ ის მხოლოდ სახე და ნიშანი არის; ნუ დააკვირვებ დიდხანს გონებასა შენსა სახესა ზედა და ნიშანსა ჯუარისასა, არამედ ეცადე და წარმოიდგინე, რასაც იგი ნიშნავს. ჯუარის სახემ მოგაგონოს და წარმოგიდგინოს შენ იგი, რომელი იყო დამოკიდებულ თჳთ ჯუარზედ მთასა ზედა გოლგოთისა. თჳთ პავლე მოციქული, ოდეს აღსწერს ესოდენსა ძალსა და ჯუარის მადლსა, იტყვის: არა ჯუარის სახისათჳს, არამედ იყოს ჯუარ-ცმისათჳს. შენცა, ოდეს ემთხვევი ჯუარსა ანუ გამოიხატავ პირსა ზედა შენსა სახესა ჯუარისასა, ანუ ხედავ სოლმე ჯუარსა, მაშინვე წარმოიდგინე გოლგოთის მთა და მას ზედა აღმართული მაღალი იგი ჯუარი და ჯუარსა ზედა დამოკიდებული იესო მაცხოვარი. მაშინვე განიზრახე, რომ ეს იქმნა შენთჳს, შენის განათლებისა, გამოხსნისა და ცხოვრებისათჳს; მაშა-სადამე ეცადე, რომ შენც გერგოს ეს მადლი; გეშინოდეს, რომელ ცუდითა შენითა ცხოვრებითა არა გააუქმო ჯუარცმა ქრისტესი. უკეთუ არ მოინანებ ცოდვათა შენთა, არ ეცდები რომ სიწმიდით იცხოვრო, მაშა-სადამე გაუქმდეს შენთჳს ესოდენი მადლი, ძალად ღმერთი არავის არ აცხოვნებს, არამედ თჳთონ კაცმან უნდა იწყოს ძიება ცხოვნებისა და სიწმიდისა და მაშინ ღმერთიც მისცემს მას შემწეობასა ჯუარითა თჳსითა. ამინ.

სიტყუა,

თქმული ბ-სა ოკდომბერს მოწამეთის მონასტერსა შინა.

«რასა მეტყვით მე: უფალო, უფალო, და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქუენ» (ლუკ. ვ, მვ).

ვის აყვედრებს, ძმანო, ესრეთ უფალი იესო ქრისტე? ვის ეტყვის სამდურავსა ამას? ეტყვის მათ, რომელნი მივიდოდნენ მასთან, ისმენდენ სიტყუასა მისსა, გარნა არა აღასრულებდენ მას. აყვედრებს მათ, რომელთა უყვარდათ კი დარიგება მისი, კიდეც ჰქონდათ სასოება მას ზედა, ხშირად ევედრებოდნენ მას და ეტყოდნენ: უფალო შეგვიწყალენ, უფალო შეგვეწიე, უფალო შეგვინდევ ცოდვანი ჩუენნი; გარნა საქმით კი არ ცდილობდენ აღსრულებასა მცნებათა მისთასა. სჩანს, ძმანო, რომ მაშინაც იყუნენ კაცნი სულ-მოკლენი, სუსტნი ხასიათითა, რომელთა ჰქონდათ კი სარწმუნოება და სასოება, გარნა ესოდენსა ძალსა ვერ დაატანდენ თავთა თჳსთა, რომ მოეშალათ ცოდვა და ეწყოთ სიწმიდით ცხოვრება. გარნა აწ, ამ ჩუენ დროებაში უმრავლესნი არიან ესრეთნი პირნი; მაშასადამე მათცა აყვედრებს დღეს მაცხოვარი: რასა მეტყვით მე: უფალო, უფალო და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქუენ.

თუ სარწმუნოება და სასოება გაქვს შენ, ძმაო ჩემო, თუ ეკკლესიაში მოდიხარ და ლოცულობ ღმერთსა, თუ გამოითხოვ ღუთისაგან შენდობასა და მოტევებასა ცოდვათა შენთასა, თუ ხშირად ევედ-

რები ღმერთსა: ღმერთო მილხინე მე ცოდვილსა, უფალო შემიწყალე მე ცოდვილი, მაშასადამე თჳთ საქმითაც უნდა ეცადო, ყოველი ღონისძიება უნდა იხმარო, რომ მოიშალო ცოდვა და აღასრულო სათნოება. წინააღმდეგ შემთხვევაში შენც გაყვედრებს ოდესმე უფალი: რასა მეტყოდი მე: უფალო, უფალო და არა ჰყოფდი, რომელსა მე გეტყოდი შენ.

ესრეთ აყვედრებს უფალი ყოველსა ცოდვის მოქმედსა.

ამას გაყვედრებს უფალი შენ, ძმაო, მტყუარო და სიცრუის მოყვარეო. უფალმან დაგიდვა შენ მცნებად: ნუ სტყუი. მაცხოვარმან სიტყვით და საქმით გასწავლა შენ, ვითარი დიდი ცოდვა არის სიცრუის თქმა; ვითარცა იგი უფალი იყო ჭეშმარიტი და ჭეშმარიტებასა იტყოდა ყოველთჳს და თავიც თჳსი შესწირა სიმართლესა, ეგრეთვე შენგანაც მოითხოვს, რათა გიყვარდეს სიმართლე და სიმართლისათჳს თავი შესწირო; გარნა შენ ხშირად ატყუებ მოყუასსა შენსა, ხშირად ლაპარაკობ წინააღმდეგ შენისა სინიდისისა და იმავე დროს მოდიხარ ეკკლესიაში, დასდგები წინაშე მაცხოვრის ხატისა და ევედრები მას: უფალო შემიწყალე მე, უფალო შემინდევ მე, უფალო მილხინე მე. რასა მეტყვით მე: უფალო, უფალო და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქუენ?

გაყვედრებს შენ, კაცო ბოროტო, აღვსებულო სიძულვილითა და შურითა მოყუასისა ძმართ შენისა. შენ გული გეწვის, ოდესცა ხედავ შენი მეზობლის სიკეთესა და ბედნიერებასა, მაშინ როდესაც შენ უნდა გიხაროდეს, რომ ღმერთმა მისცა სიკეთე და ბედნიერება ძმასა შენსა, უფალმან გამცნო შენ მეყუსრებად ყოვლისა მოყუსისა, ვითარცა თავისა შენისა, გარნა შენ ბოროტი ხარ მრავალთა მოყუასთა შენთა ზედა; მრავალ-გზის ცილის წამებას მოიგონებ მას ზედა, მრავალ-გზის ემტერები მათ. როგორ ბედავ შენ ამისთანა ცუდის გულით შემოსვლას ამ ღუთის სახლში? რა იმედით მოდიხარ აქ და ევედრები ღმერთსა: უფალო! უფალო! განიწმიდე უწინარეს გული,

განამე სულისა შენისაგან ყოველი შური, მტერობა და ბოროტება და მაშინ მხოლოდ მოსვიდოდე და ევედრებოდე ღმერთსა. რასა მეტყვით მე: უფალო, უფალო და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქჳენ.

გაყვედრებს შენცა, კაცო ხარბო და გაუმაძღარო, რომელსა ესოდენ გიყჳარს ვეცხლი, რომელ მზად ხარ ვეცხლის მოგებისათჳს დაარღვიო ყოველი სჯული და დაივიწყო სინიდისი; რომელსა ვეცხლი გიყჳარს, თითქმის, უმეტეს ღჳთისა. უკეთუ გსურს, რომ ღმერთმან მიიღოს ლოცვა და ვედრება შენი, განაგდე გულისა შენისაგან სიხარბე: რასა მეტყვით მე: უფალო, უფალო და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქჳენ.

გაყვედრებს შენცა, მპარავო და მტაცებელო შენის მოყჳსის საქონლისაო: ღმერთმა მოგცა შენ მცნება: ნუ იპარავ. ვიდრემდის არ მოისპობ საძაგელსა ამას ჩვეულებასა და არ განაგდებ გულისა შენისაგან ამ ვნებას, ღმერთი არ მიგიღებს შენ, არამედ გაყვედრებს: რასა მეტყვით მე: უფალო, უფალო და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქჳენ.

ერთი სიტყვით, ყოველს ქრისტიანეს, რომლისა გულში კიდევ სუფევს ცოდვა, რომელი უმეტესად ემორჩილება ცოდვასა და ვნებასა, ვიდრე ღმერთსა, რომელი არ ებრძვის ცუდსა თჳსსა ხასიათსა, არა ცდილობს, რომ ცოდვას განეშოროს და მადლი აღასრულოს, და იმავე დროს ღმერთს ევედრება, ლოცულობს, გამოითხოვს შენდობასა ცოდვათა მისთასა, ღმერთი უთუოდ აყვედრებს და ეტყვის: რასა მეტყვით მე: უფალო, უფალო და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქჳენ.

ესრეთ, ძმანო ჩემნო, უფალი ჩჳენი არ იქმნება კმაყოფილ ჩჳენგან მხოლოდ მით, რომ ენითა ჩჳენითა ვევედრებით მას და ვადიდებთ. შენ უწოდებ მაცხოვარსა: უფალო, უფალო და თუ გულწრფელად მიიღებ მას, ვითარცა უფალსა და მეუფესა, მაშა-სადამე აღა-

სრულე მცნება მისი: რასა მეტყვით მე: უფალო, უფალო და არა ჰყოფთ, რომელსა მე გეტყვი თქ̃ნ.

ვინც მხოლოდ ისმენს სიტყ̃ასა ღ̃თისასა, სთქ̃ა უფალმან იმავე სახარებაში, რომელიც დღეს ჩ̃ნ გვესმა, ხოლო არ აღასრულებს მას, ემსგავსება იმ უგუნურ კაცსა, რომელმან სახლი თჳსი აღაშენა ქჳ-შაზედ და არ გაუკეთა მაგარი საფუძველი. ატყდნენ ქარნი, დაეცნენ მას წყალნი და დაარღვიეს სახლი იგი. გარნა კაცი, რომელი ისმენს სიტყ̃ასა ღ̃თისასა და კიდეც აღასრულებს მას, ემსგავსება იმ გონიერ კაცს, რომელმან აღმოსთხარა საფუძველი და სახლი თჳსი დააშენა კლდესა ზედა. ატყდნენ ქარნი, დაეცნენ მას ნიაღვარნი, გარნა ვე-რა რაჲ ავნეს მას. ესრეთი სიმტკიცე აქ̃ს კაცსა მას, რომელი აღა-სრულებს მცნებათა ღ̃თისათა.

თუ გსურს შეიტყო, ვითარ უნდა აღასრულებდეს კაცი მცნება-თა ღ̃თისათა, დიდი მაგალითი გაქ̃ს თვალთა წინაშე: შეხედე წმი-დასა ამას კუბოსა და იფიქრე, რისთჳს მისცა უფალმან ესოდენი მად-ლი წმიდათა დავითს და კონსტანტინეს, არგვეთის მთავართა, რომელ-ნაწილნი მათნი, უმეტეს ათასის წლისა, არიან ჩ̃ნ შორის უხრწნელ და კეთილ-სუნნელოვან მაშინ როდესაც გ̃ამი ყოვლისა კაცისა, შემდეგ სიკ̃დილისა, გარდაიქცევა მტ̃რად და მიწად. იყო ერთხელ საშინელი და უბედური დრო მამულსა ამას შინა ჩ̃ნსა; ურწმუნო და სასტიკი მტერი მურვან-ყრუ ურიცხვითა ლაშქრითა დაეცა მამულ-სა ჩ̃ნსა, აღაოხრა ქ̃ყანა და აიძულებდა ქრისტიანეთა მიღებად მახმადიანობისა. მაშინ ზოგნი სუსტნი და სულ-მოკლენი, შეშინებულ-ნი სასტიკისა ამის მტრისაგან, უარ-ჰყოფდენ სარწმუნოებასა, გარნა მხნენი დავით და კონსტანტინე, ვიდრემდის შეეძლოთ, მხნედ ებრძო-დენ მტერსა, მერმე, თუმცაღა მთავარდენ ხელთა შინა მურვან-ყრუე-სისა, კადნიერად აღიარეს სჯული ქრისტესი, მოითმინეს მრავალნი და სასტიკნი ტანჯვანი და შემდეგ მიიღეს გვირგვინი მოწამეობისა. მა-

შასადამე წმიდათა ამათ თჳთ საქმით დაამტკიცეს მათი სასოება და სარწმუნოება.

მობაძავ ვიყვნეთ ჩვენცა, ძმანო, მხნეთა ამათ მოწამეთა; თჳთ საქმით აღვასრულებდეთ მას, რაჲცა გვესმის უფლისაგან სახარებასა შინა, და უკეთუ არა, გვეტყვის ბოლოს მაცხოვარი ჩვენცა მწარესა საყვედურსა: რასა მეტყოდით მე: უფალო, უფალო და არა ჰყოფდით, რომელსა მე გეტყოდი თქვენ. ამინ.

მოძღურებანი,

თქმულნი სოფლების ეკკლესიებთა შინა.

მოძღჳრება,

თქმული სოფლის ვანის ეკკლესიის კურთხევაზედ.

მოგილოცავ თქჳენ, საყვარელნო ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, კურთხევასა ეკკლესიისა ამის თქჳენისასა. ვსთხოვ ღმერთსა, რათამცა წმიდა ეკკლესია ამაერიითგან იყოს თქჳენთჳს წყაროდ სულიერისა მადლისა, ნუგეშინის-მცემელად, განმწმედელად, განმანათლებელად და მაცხოვნებელად. კიდეც ვესავ ღმერთსა, რომელ იგი აღასრულებს ჩემსა ამას ვედრებასა. თქჳენცა მისთჳს დამჯერით და შეამკეთ, რათა მიიღოთ მისგან სულიერი აღშენება, სარგებლობა და მადლი სულისა თქჳენთათჳს; გარნა, ძმანო ჩემნო ქრისტიანენო, უკეთუ ჭეშმარიტად გსურსთ და მოელით, რომ ამ ეკკლესიაში მოგცესთ სულიერი მადლი და სიწმიდე და მეც დარწმუნებულ ვარ, რომელ ნამდვილად ამას მოელით და ისურვებთ, თქჳენც თქჳენი მხრიითგან განიზრახეთ, იფიქრეთ და შეიტყეთ, რა უნდა ქმნას კაცმან, როგორ იხმაროს ეკკლესია და როგორ უნდა იქცეოდეს მას შინა, რათა ეკკლესია მისთჳს იყოს ჭეშმარიტად სასარგებლო.

პირველად, კაცი, რომელსა სურს ეკკლესიაში მისვლა და წირვის მოსმენა, წინათვე უნდა მოემზადოს ამ საქმეს. კვირას ანუ დღესასწაულ დღეს, ვიდრე ეკკლესიაში მისვლამდე, ეცადე ძმაო და ისრე დააწყე შენი სული და გული, რომ ეკკლესიაში შესვლის დროს აღარაფერი არ გიშლიდეს გულს-მოდგინებით ლოცვის მოსმენასა. თუ კაცის ჭაზრი დაფანტული არის, თუ ეკკლესიაში მან შემოიტანა

ყოველი შფოთი და ზრუნვა, რომელიც მას აწუხებს სოფელში, რა საკვირველია რომ კარგად და სასარგებლოდ ველარ ილოცავს. ამისთჳს ეცადე, ძმაო, და დაამშვიდე შენი გული, განიშორე შენგან ყოველი სოფლიური ზრუნვა და ჭაზრი და მოსვენებული გულითა მიუახლოვდი ეკკლესიას; გარნა უწინარეს ეკკლესიაში შესვლისა, დასჯდე ერთ წამს ეკკლესიის ეზოში და მოიკრიფე გონება, ჰკითხე შენ თავს: სად მიდიხარ? ეკკლესიაში ღმერთის უნდა წარუდგე, იქ ანგელოსნი და წმიდანი იქმნებიან შენნი მოწამენი. ხოლო უმეტეს ყოვლისა ეცადე, რომ ყოველ კაცთან შერიგებული იყო და მტერი არა ვისზედ არ გქონდეს. როგორ ილოცავს ის კაცი, რომლისა გული აღვსებულია შურითა და მტერობითა, რომელი აღშფოთებულ არს და აღელვებულ? ხშირად მოსდება, რომელ წირვის დაწყებამდე ეკკლესიის ეზოში წაეჩხუბებიან ზოგნი ერთი მეორეს, აგინებენ ერთმანერთს და მერმე მივლენ ლოცვაზედ. რაღა ლოცვა იქმნება მათი ლოცვა? რა მადლი და ნაყოფი ექმნება იმ ლოცვას? თჳთ დღეს რომელნიმე აქა მდგომარეთაგანნი ნადირობდენ მინდორში და მერმეთ მოვიდენ წირვის მოსასმენად; როდესაც ღუთის-მოყვარენი კაცნი იდგნენ ცისკარზედ, იგინი ყვირილითა და ნადირობითა ემზადებოდენ ეკკლესიაში მისვლასა. რაღა მადლი ექმნება მათ ლოცვას? მათი გული აღვსებულია მით, რაც ნახეს და გამოსცადეს იმ ნადირობაზედ. მათ არ ესმისთ ლოცვა და გალობა აქაური, ვინაჲთგან მათი სასმენელი ახლაც აღვსებულია ხმითა ნადირობისათა. თუალნი მათნი თუმცა უყურებენ ხატებსა, გარნა ისრევე ხედვენ მინდვრებს და ნადირთა; ერთი სიტყვით, ხორცი მათი კი აქ არის, გარნა სული და გული და სურვილი მათი იქ არის, ტყეში და მინდვრებში. ქრისტიანენი არიანა იგინი? არც თათრები, არცა ურიანი არ დაარღვევენ და არ შეაგინებენ თჳსთა დღესასწაულთა.

მეორედ, კეთილად მომზადებულმან ლოცვისა-თჳს, ეკკლესიაშიც წირვა-ლოცვაზედ კეთილად უნდა იდგეს და გულის-ხმიერად ილოცვიდეს. როდესაც შეხვალ ეკკლესიაში, იმას ნუ კი ფიქრობ წინ დავდგეო; თუ

ეკკლესიაშიც შენი პატივი და თავის-მოყუარება არ დაგავიწყდა, თუ იქაც ფიქრობ თავის გამოჩენას წინ დადგომით, მაშა-სადამე რაღა ლოცვა იქმნება შენთჳს? მრავალნი კარგავენ მადლსა და სულიერსა სარგებლობასა მით, რომელ ეკკლესიაში ეძიებენ წინ დადგომას და თავის მოწონებასა. ეკკლესიაში იდეგ დუმილით და კრძალულებით; ნუ გავიწყდება სადა სარ; ლაპარაკი, იქით-აქეთ მიხედ-მოხედვა, ერთი მეორის კაბების სინჯვა ეკკლესიაში ცოდვა არის. ეკკლესიაში კითხულობენ ლოცვებს, სამღრთო წერილს,—ეცადე რომ რაჲმე გაიგო, რაჲმე შევიდეს შენ გულში. ფრიად ცუდი ჩვეულება გვაქუს ყოველთა, რომელ სულ არ ვისმენთ და არ ვცდილობთ გავიგოთ ჭაზრი წარკითხულის წიგნებისა; იქმნება ზოგიერთთა სამოციქულო და სახარება კი მოისმინონ დუმილით, გარნა დავითნის და ჟამნის კითხვასა არავინ ისმენს სრულიად; დიაკონიც ისე კითხულობს, რომ თითქმის იცის: მაინც არავინ არ ისმინსო, მაშინ ოდესცა დავითნში მრავალნი სანუგეშონი, მრავალნი დიდნი და აღმაშენებელნი ჭაზრნი არიან. და ვინც კეთილად ისმენს მათ, მიიღებს დიდსა მადლსა. კითხვა, ლოცვა და გალობა მისთჳს არის ეკკლესიაში დაწესებული, რომელ გაიგონოს ერმა და მიიღოს აღშენება; ხოლო უკეთუ ნაცვლად ლოცვის გაგონებისა, ნაცვლად სასოებისა და სიყვარულისა უქმად გაატარებს კაცი ეკკლესიაში დროებას, რა სარგებლობა იქმნება მისთჳს ეკკლესიაში დგომა. ვინც გულის-სმიერად ისმენს წირვა-ლოცვას და არ დაკარგავს არც ერთს ჭაზრსა, იგი მიიღებს დიდსა განათლებასა სულიერსა. ყოველი სჯული და სწავლა ქრისტიანობრივი გამოითქმების იმ ლოცვებში და გალობაში, რომელნიც იკითხებიან ეკკლესიაში; მაშა-სადამე ვინც გულის-სმიერად ისმენს იმათ, იგი შეიტყობს, რაჲ არს სჯული და სწავლა ჩუენი. ისიც გახსოვდეს, ოდეს სდგესარ და ლოცულობ ეკკლესიაში, გული შენი გრილად არ იყოს. მლოცველი რამეს უნდა გრძნობდეს გულში; დროსა ლოცვისასა იგი უნდა გრძნობდეს ან შიშსა თჳსთა ცოდვათა და უღირსებათა თჳს, ანუ მწუხარებასა, ანუ

სიყვარულისა ღმრთისასა, ანუ სიტკბოებასა, ანუ ნუგეშსა, ანუ სხუასა რომელსამე სულიერსა გრძნობასა. უკეთუ გულ-გრილად სდგეხარ ეკკლესიაში, არაფერს არა გრძნობ, ლოცვაცა შენი იქმნება გრილ, უსაყოფო. არიან მრავალნი, რომელნი ლოცულობენ მხურვალედ, გულს-მოდგინედ, რომელნი ჰპოულობენ ნუგეშსა და სიტკბოებასა ლოცვათა შინა; ხოლო არიან სხუანი, რომელნი ერთისა მხოლოდ გარეშეობისათჳს მივლენ ეკკლესიაში. ლოცვა ისრე უნდა უყვარდეს კაცს, როგორათაც საჭმელი და სასმელი უყვარს მშიერსა; როგორათაც მოსწყინდება კაცსა, უკეთუ დიდ-ხანს არ მიიღო საჭმელი, ისრე უნდა მოსწყინდეს, უკეთუ დიდ-ხანს დააკლდა წირვასა და ლოცვასა.

მესამედ, ის ვიფიქროთ, რა ბოლო ანუ რა ნაყოფი უნდა ჰქონდეს კეთილსა ლოცვასა და წესიერსა, გულითადსა წირვა-ლოცვის მოსმენასა ეკკლესიასა შინა. ნაყოფი ჭეშმარიტისა და გულს-მოდგინებითისა ლოცვისა არის სულიერი წარმატება, უმჯობესობა, სულიერი სისრულე კაცისა. ჭეშმარიტი ლოცვა დაალბობს გულსა კაცისასა, გამოსცვლის ხასიათსა, გააკეთებს მას; როგორც ცეცხლი დაადნობს თოვლსა და ყინვასა და გაათბობს ჰაერსა, ეგრეთვე მხურვალე ლოცვა დაადნობს და გააქრობს ვნებათა ბოროტის გულისასა. გინდა შეიტყო, კარგად და ნაყოფიერად გილოცავს თუ არა? ადვილად შეგიძლიან შეიტყო: უკეთუ გული შენი ლოცვისაგან იგრძნობს მოსვენებასა და სიმშვიდესა, უკეთუ შენ ატყობ შენ თავს, რომ უმჯობესი და უკეთესი ხარ, ცოდვისა უმეტესად გრცხვენია და უმეტესად გრძნობ სიყვარულსა ღმრთისა და მოყუსისასა, მაშა-სადამე კეთილად გილოცავს. თუ მართლა გულს-მოდგინედ ილოცე და მადლიანად, ოდეს გამოსრული ეკკლესიითგან ნახავ შენს მტერსა ანუ ძვირის-მოქმედსა, შენს გულში არა თუ სიძულილეს გრძნობ, არამედ შეგებრალება იგი და მზათ ხარ გარდაეხვიო მას კისერზედ და ყოველივე მიუტევო. გარნა უკეთუ გამოსრული ეკკლესიითგან ნახე ვინმე შენი მტერი და ძჳრის-მოქმედი და გულში კუალადვე ის სიძულილე ანუ მტერობა იგრძენ, ეცადე რომ

ლოცვა შენი ყოვლისა უნაყოფო და ცრუ. ახლა რა უნდა ვსთქვათ იმ ქრისტიანეთათჳს, რომელნი მოისმენენ რა წირვასა და გამოვლენ ეკკლესიიდგან, მაშინვე მზათ არიან ცუდი საქმისა და სიტყვისათჳს: იმავე წამს, თჳთ ეკკლესიის ეზოში დაიწყებენ ყვირილსა და ჩხუბსა; რა საკვირველია რომ მათ სრულიად არ ულოცავსთ; იგინი მხოლოდ ხელს აქნევდენ, რაღასაც მოძრაობას იქმოდენ ხელითა და სხეულითა, მაგრამ სულითა არ ულოცავსთ. მრავალნი პირნი არიან, რომელნი წირვა-ლოცვას არ მოაკლდებიან, ძლიერ უყვარსთ ეკკლესიაში სიარული, მაგრამ მაინც უმჯობესნი არ არიან ცხოვრებითა! სჩანს რომ იგინი მხოლოდ გარეშეობით ლოცულობენ, პირ-მოთნეობით. არიან კიდევ ერის-კაცნი, რომელნი ხორცს არა თევზს არ სჭამენ; დღე და ღამე ვითომც ლოცულობენ, გარნა ისრეთი საშინელი ხასიათი და ყოფა-ქცევა აქუსთ, რომელ მრთელი ის სოფელი, სადაც იგინი სცხოვრობენ, შეწუხებულია მათგან. რას ნიშნავს ეს? იმას, რომ მათ არ იციან რაჲ არს ლოცვა. იგინი ფარისევლობით ლოცულობენ და არა სიმდაბლით და სიყვარულით. ხოლო თქუენ, ძმანო ჩემნო, ისრე ილოცეთ რომ ლოცვამ გული გაგიკეთოსთ და ყოფა-ქცევა შეგიმკოსთ. ამინ.

მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა,

თქმული სოფელს ჩხარს.

მართლ-მადიდებელნო ძმანო ქრისტიანენო!

ვგონებ, თქჳენ ყოველთა გაგიგონიათ და იცით, რომელ ვისაც სურს რათა იყოს ნამდვილი და ჭეშმარიტი ქრისტიანე და აცხოვნოს სული თჳსი, უნდა ჰქონდეს ორი ესე: მართლ-მადიდებელი სარწმუნოება და კეთილი ყოფა-ქცევა. ღჳთის მადლით მართლ-მადიდებელი სჯული ანუ სარწმუნოება გვიპყრიეს ჩჳენ ყოველთა მტკიცედ; ვერავინ იტყვის, რომ ჩჳენ არ გვახსოვდეს რომელიმე წეს-დებულება ანუ ბრძანება სჯულისა; რაც ვისწავლეთ წმიდათა მამათაგან, ის ყოველი გვახსოვს და გვრწამს, გარნა კეთილს ყოფა-ქცევაში და სჯულის აღსრულებაში ვართ ფრიად სუსტნი და ნაკლულევანნი. ხოლო უფალი ჩჳენი იესო ქრისტე წმიდასა სახარებასა შინა გვასწავებს ჩჳენ, რომელ ჭეშმარიტი მისი მოწაფე არს მხოლოდ იგი, რომელი აღასრულებს მცნებათა მისთა. არა საკმაო არს სულის ცხოვრებისათჳს ერთი მხოლოდ სარწმუნოება, არამედ სარწმუნოება შეერთებული საქმისათანა; ყოველმა კაცმა უნდა ეცადოს და განიწმიდოს თავი თჳსი ბოროტებისა და ბილწებისაგან; ყოველმან კაცმან უნდა განიკითხოს თავი თჳსი, განიცადოს გული თჳსი და სცნას, რა ცოდვა ბუდობს მას შინა, რა ნაკლულევანება სჭირს მას.

ამისთჳს მე მსურს, ძმანო, დღეს მოკლეთ გითხრა თქჳენ, რა ნაკლულევანება და რა ცოდვა შევნიშნე საზოგადოდ ამ ჩჳენის ქჳეყნის მცხოვრებთა შორის. პირველი და უსაშინელესი ჩჳენი ცოდვა ის

არის, რომელ სიყვარული და ერთობა ჩჳჱნ შორის არ იპოვება; არ დარჩა თანხმობა და კეთილ-განწყობილება მოყჳასთა შორის, აღარ გვახსოვს უმთავრესი მცნება ღჳთისა: შეიყვარე მოყჳასი შენი, ვითარცა თავი შენი. ამ მცირე ჟამის განმავალობასა შინა, რაც აქ მე მოსრულ-ვარ, ისრე არაფერი არ მაკვირვებს და მაწუხებს, როგორც საზოგადო განხეთქილება, მტერობა, შური, შურის-ძიება და სიძულილე, რომელი სუფევს ქჳჱყანასა ჩჳჱნსა; არა-თუ მეზობელთა შორის აღარ არის სიყვარული და მოყვრობა, არამედ ნათესავნი და მახლობელნი უმეტეს განხეთქილებაში არიან: ძმა ძმას ემტერება, მამა და შვილნი ვეღარ სდგებიან ერთად; დედანი ხშირად სწყევლიან შობილთა თჳსთა, ძენი აღარ ემორჩილებიან მშობელთა. საშინელ არს და საზარელ წარმოდგენის ამის ყოველისა! ამოდენი ჩივილი, დავა და მტერობა, რაც ამ პატარა ქჳჱყანაში არის, არსად არ გაგონილა ქჳჱყანაზედ. სხჳა ქჳჱყნებში, ძმანო, როგორ შეიძლება მამა შვილს ანუ ძმა ძმას გაეყაროს; პირველად სირცხვილი არის და მეორედ ოჯახის დაცემა. თქჳჱნც იცით, რომელ რაც მეტი მუშაკი არის ოჯახში, ის ოჯახი უფრო გაკეთებულია და აღშენებული; გარნა აქ, როგორ შეიძლება ძმამ ძმასთან გასძლოს; თუ როგორმე ძმები კარგად იქმნებიან ერთმანერთში, რძლები მაინც ვერ გასძლებენ ერთად ვერაოდეს. ამ მიზეზისა გამო ოჯახები არიან დაცემულნი და ღარიბნი: თუმც ღჳთის მადლით მიწა და მამული გვაქჳს ფრიად ნაყოფიერი, გარნა მაინც ღარიბნი ვართ. ამ მშვენიერ მამულში რომ იდგნენ ვინმე უცხო თესლნი, ძრიელ მდიდარნი და გაკეთებულნი იქმნებიან. ცხად არს, რომელ ჩჳჱნმა უთანხმოებამ და განხეთქილებამან არა თუ სულითა წარგვწყმიდა, არამედ აქაც, ამ სოფელში, გაგვაფუჭა და დაგვამდაბლა.

მეორე ჩჳჱნი ვნება და ჭირი, უმეტესად კეთილ-შობილთა შორის, არის უსაქმობა ანუ უქმად დროების განტარება. ახლა, ძმანო, ისეთი დროება და ჟამი მოიწია, რომ ყოველი კეთილ-შობილი კაცი უნდა დაადგრეს რომელსამე საქმესა და იყოს შრომაში და გამოზარდოს თავი

თჳსი შრომითა თჳსითა. ძუელ დროში კეთილ-შობილთა არ შე-ეძლოთ სხუა საქმე რაჲმე გაეკეთებინათ, თჳნიერ ომობისა და ლაშ-ქრობისა, ვინაჲთგან მაშინ მრავალთა მტერთაგან იყო შეიწროებული ქუეყანა ჩუენი და არა ჰქონდათ მათ დრო, თჳნიერ ომობისა; გარნა აწ მოგუეცა ღმერთმან მშვიდობა. შრომა და მუშაობა არ დაამდაბლებს კაცსა, არამედ უქმობა უმეტესად წაახდენს და დაამდაბლებს კეთილ-შობილსა წოდებასა. უქმად მყოფი ადვილად იქმს ყოველსა ცოდვასა, გონება და გული მისი მიდრეკილ არს ყოვლისა ბილწებისადმი; ხოლო კაცი, რომელსა არა აქუს მოცალება და ყოველთჳს არის საქმეში, ადვი-ლად ვერ შესცოდებს. რისაგან განმრავლდა კეთილ-შობილთა შორის ურიგოება და სჯულის-გარდასხდომილება, რისგან გუესმის მრავალნი შემარცხვენელნი საქმენი მათ შორის, თუ არა უქმობისაგან?

მესამე ჩუენი ცოდვა ის არის, რომელ არ გჳყუარს სიმართლე არც ლაპარაკში და არც ყოფა-ქცევაში, ყოველთჳს ბრუნდედ ვლაპარა-კობთ და ბრუნდედ ვიქცევით, მაცხოვარი გვასწავებს: ნეტარ-იყუნენ, რომელთა შიოდეს და სწყუროდეს სიმართლისათჳს, რამეთუ იგინი განძღენ. ასრე უნდა უყუარდეს კაცსა სიმართლე, როგორც მშიერს კაცს სურს და უყუარს პური. მაგრამ სად არიან ჩუენში სი-მართლის მოყუარენი? ყოველნი მას ცდილობენ, რომ დამალონ სიმართლე, ანუ დაბნელონ იგი. საქმემ იქამომდე მიაღწია, რომელ მესმა, ვითომც ზოგნი მოწოდებულნი მოწმედ ფიცის ქუეშეცა იტყჳან სიცრუესა; გარნა, ამას არ დავიჯერებ. ასრე როგორ გაფუჭდება სინიდისი, ასრე როგორ გაგვიწყრა ღმერთი, რომ ფიცის მალი დაგ-ჳავიწყდეს!

ბოლოს, ძმანო, ამასაც დავუმატებ თქუმულზედ: მესმა მე თქუენ შორის ვითომც იყოს მკითხაობა. ამაზედ კალი მაქუს კითხვა, რომ წმიდანი მამანი აღუკრძალავენ ყუე ვითართა ზიარებასა, და ვინც მივა მკითხავთან, იმის თითქმის სჯულზედ უარი უთქვამს. ვინც ჭკუიანად იფიქრებს და კარგად გამოსცდის, იგი მალე მიხუდება როგორ ატყუებენ

მკითხავები მოკლე ჭკუის კაცთა. ბევრი გამიგონია მე იყოს მათგან წახდენილი კაცი და ბევრი ავად-მყოფი მათითა უმეცრებითა მომკვდარიყოს.

ვეცადოთ, ძმანო, რომ სჯული ქრისტესი აღვასრულოთ საქმით, და გამოვაჩინოთ ჩუენი სარწმუნოება ყოფა-ქცევაში. გვახსოვდეს, რომ მარტო სარწმუნოება ვერ გვაცხოვნებს, თუ არ შევაერთეთ მასთან ყოფა-ქცევაცა. ქრისტიანე ცუდად მცხოვრები უარესად განარისხებს ღმერთისა, ვიდრე მოუნათლავი უსჯულო, და უარესად დაისჯება, რაჲ-ცა ღმერთმან განაშორს ჩუენგან. ამინ.

მ ო ძ ღ ჳ̂ რ ე ბ ა,

თქმული სოფელს ფარცხანაყანევს, ფებერვლის კ-ს, ეკ-კლესიის კერთხევაზედ.

ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! მადლითა დ̃ შეწევნითა ღჳ̂თისათა თქჳ̂ნ დაასრულეთ შენობა ამ ეკკლესიისა დ̃ ჩ̂ჳნ დღეს ვაკურთხეთ იგი. აწ ვიფიქროთ, რისთჳს აღაშენეთ თქჳ̂ნ დ̃ რისთჳს ვაკურთხეთ ჩ̂ჳნ იგი. გარნა, პირველ სიტყჳს დაწყებისა, მივიქცეთ ღჳ̂თისადმი დ̃ ვსთხოვოთ მას, რათა მოგჳ̂ცეს გულისხმის-ყოფა სმენად დ̃ აღსრულებად სიტყჳსა მისისა.

ეკკლესიასა მისთჳს ვაშენებთ ჩ̂ჳნ, რომ იმაში ვემსახუროთ ღმერთსა, ესე იგი ღმერთი ვადიდოთ, ვილოცოთ, მადლობა შევსწიროთ; ერთის სიტყჳთ, გარდვიხადოთ ყოველი მოვალეობა, რომელი გვმართებს ჩ̂ჳნ ღჳ̂თის წინაშე. გარნა რისთჳს უნდა ემსახუროს კაცი ღმერთსა, რათ მართებს კაცსა, ლოცვა, დიდება დ̃ მადლობა ღჳ̂თისადმი? ღმერთს მისთჳს უნდა ემსახურებოდეს კაცი, რომელ ღმერთი არის მისი შემოქმედი, უფალი დ̃ მამა. ღმერთმან შექმნა ცა დ̃ ქ̂ჳეყანა, მზე, მთოვარე, ხე დ̃ ყოველნი ცხოველნი პირუტყვნი დ̃ შემდგომ ღმერთმან შექმნა კაცი. კაცს ღმერთმან მისცა უმჯობესი ბუნება დ̃ უდიდესი შეძლება; კაცს დაუმორჩილა ღმერთმან ყოველი ბუნება. კაცს მისცა ღმერთმან სამკვიდრებელად ქ̂ჳეყანა; გარნა ეს კიდევ არაფერია: ღმერთმან თავის თავი გამოუცხადა დ̃ ამცნო მხოლოდ კაცსა. მარტო კაცმან იცის სახელი ღჳ̂თისა, მარტო კაცსა აქჳ̂ს გულ-

ში დანერგული ჭაზრი ღმერთზედ; სხჳა ხილული ქმნილებანი: წყალი, მიწა, ცა, პირ-უტყვი ვერა-რას იფიქრებენ ღმერთზედ, მხოლოდ კაცი მოიფიქრებს და წარმოიდგენს ღმერთსა; მაშა-სადამე კაცმან უნდა ადიდოს ღმერთი ყოვლისა ქუეყანისა და ყოველთა ქმნილებათა მაგიერად. გარნა ესეც კიდევ არაფერია: ჩუენ კაცთა გვაქუს კიდევ ამაზედ უმაღლესი მიზეზი, რომლისა-თჳსცა ღმერთი უნდა შევიყუაროთ და ვადიდოთ. რომელი მიზეზი? ღმერთი ხომ ყოვლად-შემძლებელი არის და ყოველთა უმაღლესი, კაცი ხომ ვერაფერს ვერ მოუმატებს ღმერთსა; გარნა ღმერთი ესოდენ მოწყალე არის და კაცთ-მოყუარე, რომელ მან ინებს მიახლება კაცთა, ინება რომ კაცისა და ღმრთის შორის იყოს კავშირი; როგორც რომ ერთი კაცი მეორე კაცთან, თავის სწორთან დასდებს რომელსამე პირობას და აღთქმას, ეგრეთვე ღმერთმან ინება და დასდვა პირობა და აღთქმა შორის მისსა და კაცისა. როდის და რა-ნაირად? პირველად იმავე ჟამს, როდესაც შექმნა ღმერთმან კაცი. წინაპარნი ჩუენნი ადამ და ევა ღმერთმან შეიყვანა სამოთხეში, მისცა მათ ედემი და დასდვა მათთან პირობა და აღთქმა, და თუმცა ადამმა და ევამ დაარღვიეს ეს პირობა და მცნება ღმრთისა, გარნა ღმერთმან არ დაუტევა კაცი, არამედ მაშინვე აღუთქუა მოვლინება ქუეყანასა ზედა ძისა თჳსისა, მხსნელისა, რომელი აღადგინებს კუალადვე კავშირსა და ერთობასა შორის კაცისა და ღმრთისა. მამათმთავარნი და წინასწარმეტყუელნი სულითა წმიდითა მრავალ-გზის განუმეორებდენ ერსა ამ ღმრთის აღთქმასა. შემდგომ მოიწია ჟამი წინასწარ-თქმული და იშვა მაცხოვარი ქალწულისაგან მარიამისა. მან გვიქადაგა ჩუენ ახალი აღთქმა, მან მოგუცა ჩუენ სახარება, მან აღადგინა აღთქმა და კავშირი შორის კაცთა და ღმრთისა: იგი ჯუარს-ეცუა ჩუენთჳს; სისხლითა თჳსითა მან აღხოცა ჩუენნი უსჯულოებანი, თავის თავზედ მიიღო ჩუენნი ბრალნი და ესრეთ შეგვარიგა ღმრთისა თანა. აჰა, ძმანო ჩემნო, რაოდენნი და ვითარნი მიზეზნი გვქონან, რათა ვადიდებდეთ ღმერთსა, ვლოცულობდეთ და ვმადლობდეთ მას მარადის!

გარნა გახსოვდესთ მარადის, ძმანო: ღმერთმან თავის მხრით ყოველივე აღასრულა და ყოველივე მოგჳცა, რათა ჩჳჱნ ვსცხოვნდეთ და ვიყჳნეთ ბედნიერნი; აწ ჩჳჱნზედ არის დამოკიდებული, თუ მივიღებთ ჩჳჱნ მათ ყოველთა და კეთილად ვისმართ ჩჳჱნდა საცხოვნებელად. ეკკლესიაში დასდვა ღმერთმან ყოველნი სწავლანი, ღონის-ძიებანი, საშუალობანი, რომლითაც კაცმან უნდა იცხოვნოს სული თჳსი. ღმერთი ყოველს კაცთან თჳთოეულად დასდებს პირობასა და აღთქმასა. როგორათაც რომ პირველი აღთქმა დასდვა ღმერთმან ადამ და ევასთან, ეგრეთვე ჩჳჱნ თჳთოეულთან დასდებს იგი პირობასა და კავშირსა. როდის, რა ნაირად? როდესაც კაცი ნათელს-იღებს, მაშინ ღმერთი მისცემს პირობასა და აღთქმასა. არა გახსოვსა, რას ჰკითხავს ნათლის-მამას მოძღჳარი ჟამსა ნათლის-ღებისასა? უარ-ჰყოფა შენ ეშმაკსა და ყოველსა მსახურებასა მისსა, და ყოველსა საქმესა მისსა? ჰკითხავს მაშინ მოძღჳარი; ხოლო ვინც ნათელს-იღებს, ანუ მის მაგიერად მიმრქმელი უპასუხებს: უარ-ვჰყოფ სატანასა და ყოველთა საქმეთა მისთა და ყოველთა მსახურებათა მისთა. შეერთდები ქრისტესთან? ხოლო შენ უპასუხებ: შევერთდები, თაყჳანის-ვჰსცემ და მრწამს იგი. მაშასადამე კაცი ნათელ-ღებული არის ღჳთის მოპირ-და-პირე. გარდა ამისა, ყოველთა შინა შვიდთა საიდუმლოთა ეკკლესია მისცემს კაცსა ღჳთის მადლსა და შეეწეობასა. რით-ღა გაიმართლებ თავსა შენსა შენ, ძმაო ჩემო, უკეთუ გააუქმე ესოდენნი ღჳთის მოწყალებანი. რას უპასუხებ ღმერთსა, ოდეს იგი გეტყჳს შენ: მე შენ აღვამაღლე და განვწმიდე, მე ჩემი წარმოვავლინე, რომელი შენთჳს ჯჳარს-ეცჳა, ყოველი საშჳალობა მოგეც, რათა სული იცხოვნო, გარნა შენ არა სარგებლობ ყოველთა ამით და ცუდად სცხოვრობ. ნათლის-ღებასა შინა შენ უარ-ჰყავ სატანა და ყოველი საქმე მისი, აღმითქვი დიდებად და თაყჳანის-ცემად ჩემდა, გარნა კჳალადვე ხშირად მიიქცევი ეშმაკისადმი და ივიწყებ აღთქმასა შენსა. სახელი ჩემი გიწოდე და დავსდევ შენზედა, გარნა ცუდითა ცხოვრებითა

შენითა ხშირად ამცრობ და განჰკიცხავ სახელსა ჩემსა. რას უპასუხებს, მამაო, კაცი ცოდვილი ღმერთსა? ამისთჳს ეცადეთ, ძმანო ჩემნო, და ისარგებლეთ დიდითა მით მადლითა, რომელი ღმერთმან დასდვა ეკ-კლესიასა შინა. ადიდეთ ღმერთი ვითარცა სიტყჳთა თქუენითა, ეგ-რეთვე უმეტესად საქმითა თქუენითა. უგუნურება არ იქმნება, რომ ეკკლესია უმჯობესი აღაშენეთ და თქუენ თჳთ-კი არ შეიქმნეთ უმჯო-ბესნი! რას გარგებსთ ეკკლესია, თუ თქუენ თჳთონ არ ეცდებით და არ მიიღებთ სწავლასა და მადლსა ეკკლესიისასა? დასასრულ სიტ-ყჳსა ჩუენისა კუალადვე მივიქცეთ ღუთისადმი, კუალადვე ვევედროთ მხურვალედ ღმერთსა, რათა ამ წმიდა ტრაპეზისაგან მან მიიღოს მა-რადის მსხუერპლი და შესაწირავი — უწმიდესი კორცი და სისხლი მისი და გარდამოავლინოს თქუენ ზედა მადლი მისი. როგორც თქუენ თქუენი ეკკლესია უმჯობესი აღაშენეთ და შეამკეთ, ეგრეთვე თქუენ ღმერთმან სულიერად და ხორციელად აღგაშენოსთ და შეგამკოსთ. ამინ.

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა,

თქმული ფებერვლის ბ-სა, მირქმაზედ და სოფლის ფარცხანაყანევის ეკლესის კურთხევაზედ.

მართლ-მადიდებელნო ძმანო ქრისტიანენო!

დღეს ჩუენ, ქრისტიანეთა აქა მდგომარეთა, გვაქუს ორი დღესასწაული: პირველად საზოგადო ყოველთა ქრისტიანეთათჳს დღესასწაული, ესე იგი მირქმა, ანუ მიგებება უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესა სჳმეონ მართლისაგან ტაძარსა შინა იერუსალიმისასა; მეორედ საკუთარი თქუენი დღესასწაული, ესე იგი ენკენიაობა, ანუ კურთხევა წმიდისა ამის, ახლად თქუენგან აღგებულისა ეკლესიისა. აწ, შეწევნითა ღუთისათა, ვსთქუათ რაოდენიმე სიტყუა ამ ორთავე დღესასწაულთათჳს, ესე იგი, პირველად, შევიტყოთ რა არის მირქმა, როგორ იქმნა, ანუ რა შემთხვევა იყო იგი, რომელსა ჩუენ უწოდებთ მირქმად და მეორედ, რა არის ეკლესია და რისთჳს ვაკურთხეთ ჩუენ დღეს ეს შენობა.

რა არს მირქმა? ვგონებ, გაგიგონიათ თქუენც ყოველთა და იცით, რომელ უფალი ჩუენი იესო ქრისტე იშუა ურიასტანს ქალწულისა მარიამისაგან; გარნა იგი უფალი არა მსწრაფლ და მოულოდნელად მოვიდა ქუეყანასა ზედა, არამედ დიდის-ხნითგან იტყოდენ მოსვლასა მისსა წინასწარმეტყველნი, ასი და ათასი წელიწადი მოელოდენ მრავალნი ტომნი ქუეყანისანი მხსნელსა და მაცხოვრებელსა მათსა. პირველი აღთქმა მოსვლისა და განკაცებისა მაცხოვრისა მისცა ღმერთმან

თჳთ პირველთა წინაპართა ჩუენთა ადამს და ევას, როდესაც მათ შესცოდეს და განგდებულ იქმნენ სამოთხისაგან; შემდგომ ამისა მრავალ-გზის განუახლებდა ღმერთი აღთქმასა ამას მრავალთა მართალთა კაცთა: ღმერთმან განუმეორა ეს აღთქმა მამათ-მთავართა აბრაამს, ისაკს და იაკობს. წინასწარმეტყველნი: მოსე, ესაია, იერემია, დანიილ, სხუათა და სხუათა საუკუნეთა შინა, მრავალ-გზის და ვრცლად იტყოდენ ენითა მათითა და აღსწერდენ საღმრთოთა წიგნთა შინა შობასა იესო ქრისტესსა, მისსა ცხოვრებასა, მისთა სასწაულთა, მისთა ვნებათა. სვიმეონ მიმრქმელი იყო ერთი იმ მართალთა და წინასწარმეტყველთაგანი, რომელთა ღმერთმან წინათვე განუცხადა მოსვლა იესო ქრისტესი. ამ სვიმეონ მართალს სულმან წმიდამან ამცნო, რომელ იგი არ გარდაიცვლება, ვიდრემდის თვალითა თჳსითა არ ნახავს ჩჩვილსა იესოს და ხელთა-ზედა თჳსთა არ აღიყვანს მას. იგი იყო ღრმასა მოხუცებულობასა შინა, ოდეს მაცხოვარი იშვა ქალწულისა მარიამისაგან. ებრაელთა ჰქონდათ სჯულისაგან ჩვეულება, რომ ორმოცი დღის ჩჩვილსა მიიყვანებდენ მშობელნი ტაძრად, შესწირვიდენ მუნ შეძლებისა-მებრ თჳსისა მსხვერპლსა და მიიღებდენ მღდლისაგან ლოცვასა და კურთხევასა. ოდეს აღესრულა იესოს ორმოცი დღე, მაშინ აღიყვანეს იგი ტაძრად დედამან მისმან მარიამ და მოხუცმან იოსებ და მოიღეს შესაწირავად ღმრთისა ორი გვრიტი, ვინაჲთგან იგინი იყვნენ ღარიბნი და მეტის შეწირვა მათ არ შეეძლოთ. სულმან წმიდამან წინათვე ამცნო მართალსა სვიმეონს მოყვანება იესოსი ტაძრად; სვიმეონ მოვიდა ტაძარში, მიეგება მარიამს, გამოართვა ჩჩვილი, დაასვენა ხელთა ზედა თჳსთა და წარსთქუა: აწ განუტევე მონა შენი, მეუფეო, სიტყვისაებრ შენისა მშვიდობით, რამეთუ იხილეს თვალთა ჩემთა მაცხოვარება შენი, რომელი განუმზადე წინაშე პირსა ყოვლისა ერისასა, ნათელი გამობრწყინვებად წარმართთა ზედა და დიდებად ერისა შენისა ისრაილისა. და მერმეთ დალოცა და აკურთხა მარიამ და იოსებ. ამ

ჟამადვე იყო მუნ ერთი ფრიად მოხუცებული ქალი ანნა, რომელი მრავალ-წელ ემსახურებოდა ტაძარსა მარხვითა, ლოცვითა და მოთმინებითა დღე და ღამე; ამანაც იცნო სულითა წმიდითა ჩჩვილი მაცხოვარი, განიხარა და იტყოდა მისთჳს ყოველთა მსასოებელთა და ღ̃თის-მოშიშთა კაცთა.

აჰა, ძმანო ჩემნო ქრისტიანენო, ის შემთხვევა, რომელსა აწ ვდღესასწაულობთ ჩ̃ნ ყოველნი. თჳთ ამ შემთხვევისაგან უნდა ვსცნათ, რა დიდი და რა საჭირო არის ყოვლისა კაცისათჳს ეკკლესია. უფალი იესო ქრისტე იყო ძე ღ̃თისა, დედა მისი იყო ყოვლად-წმიდა ქალწული, სვიმეონ იყო მართალი და აღვსებული სულითა წმიდითა, აგრეთვე ანნა და იოსებ იყჳნენ მართალნი და წმიდანი; გარნა იგინიცა ყოველნი მივიდნენ ეკკლესიაში, იქ ილოცეს ღმერთი, იქ განიხარეს სულიერითა სიხარულითა, იქ ახარეს ერთი მეორესა წყალობა და მაცხოვარება ღ̃თისა, იქ დალოცეს ერთი მეორე; მამასადამე ჩ̃ნ რომ ყოველნი ცოდვილნი ვართ, უმეტესად არ გვმართებსა გვქონდეს ეკკლესია, ეკკლესიაში მივემურებოდეთ, იქ ვადიდებდეთ და ვილოცავდეთ ღმერთსა, იქ განვიხარებდეთ სულიერითა სიხარულითა, მიულოცავდეთ და დავლოცავდეთ ერთი მეორესა. ჭეშმარიტად, ძმანო ჩემნო, ეკკლესია არის და ყოველთჳს უნდა იყოს ჩ̃ნთჳს ერთი ფრიად შეყვარებული და სანატრელი ადგილი, რომელმან ჩ̃ნ ყოველნი უნდა შეგვაერთოს სულიერად წინაშე ღ̃თისა. მრავალსა კეთილსა და ქველის საქმესა მოგვმადლებს ჩ̃ნ ეკკლესია: იგი არის ჩ̃ნი დედა, ვინაჲთგან მან გვშ̃ა ჩ̃ნ წმიდისა ემბაზისაგან და გ̃ზრდის ჩ̃ნ სულიერითა საზრდოჲთა; იგი არის ჩ̃ნი სულიერი განმანათლებელი და მაცხოვნებელი, ვინაჲთგან შვიდთა საიდუმლოთა შინა იგი მოგ̃ანიჭებს ჩ̃ნ სულიერსა მადლსა იესო ქრისტესსა. გარნა ყოველზედ უმთავრესი და უმჯობესი ქველის მოქმედება ეკკლესიისა ის არის, რომელ იგი შეაერთებს და შეაყვარებს ძეთა თჳსთა. წუთი, ამაო სოფელი კაცს კაცისაგან განაშორებს, ხო-

ლო ეკკლესია კაცს კაცთან შეაერთებს. ეკკლესიაში ყოველივე ისრე არის დაწყობილი, რომ კაცი კაცთან შეაერთოს და კაცი კაცს შეაყვაროს.

გარნა ის ყოველთჳს უნდა კი გახსოვდესთ, ძმანო ჩემნო, რომელ წმიდა ეკკლესია მხოლოდ მათ არგებს, განანათლებს და აცხოვნებს, რომელნი ისმენენ ხმასა ეკკლესიისასა, ხშირად დადიან ეკკლესიაში, გულისხმიერად ისმენენ წირვა-ლოცვასა და სწავლასა და მერმეთ თავის სახლში და სოფელში კარგად იქცევიან. თქუენც ესრეთ მოიქეცით, ძმანო ჩემნო, უკეთუ გსურსთ, რომ ეკკლესია იყოს თქუენთჳს სასარგებლო. რადგანც ესოდენი შრომა მიიღეთ და აღიშენეთ ახალი ეკკლესია, ისიც უნდა ეცადნეთ, რათამცა თქუენნი სული და გული განახლდეს და აღშენდეს ღმრთისათჳს; ესრეთ რომელ-ვითარცა ამ ეკლესიაში იქმნება ამიერითგან მადლი და სიწმიდე, ეგრეთვე თქუენ გულშიაც განახლდეს და განმტკიცდეს იგივე მადლი და სიწმიდე. ამინ.

მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა,

თქმული დაბასა ხონს აპრილის კ-სა გიორგობის დღესა და ეკლესიის განახლებაზედ.

სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა.

დღეს, ძმანო, მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო, თქჳენ გაქჳსთ ორ-გჳარი დღესასწაული და სიხარული: პირველად, ამ თქჳენი მრევლის და სამამო-პაპის ეკლესიის განახლება და მეორედ მისი ტრაპეზის დღეობა, ესე იგი, წმიდისა დიდებულისა და ძლევა-შემოსილისა გიორგის ხსენება და სასწაული. ვიფიქროთ და ვსთქჳათ რაოდენიმე სიტყჳა ამ თქჳენის ორს დღესასწაულზედ: მოვნახოთ მათ შინა სულიერი დარიგება და ნუგეში, რათა ამაოდ არ დაიკარგოს ეს ორ-მრჩობლი სიხარული ჩუენთჳს, არამედ მივიღოთ რომელიმე სარგებლობა და სულიერი აღშენება.

ეკლესია ესე თქჳენი, კარგად იცით თქჳენცა, იყო მცირე, ვიწრო, შეუმკობელი. დიდის ხნითგან გრძნობდით ამას თქჳენ და ყოველნი, დიდის ხნითგან გსურდათ მაგისი განვრცელება, გარნა მხოლოდ აწ აღსრულდა ეს თქჳენი სურვილი, თუმცა და მრავალნი წინააღმდეგნიც იყჳნენ ამისა, გარნა ღჳთის მადლით და შეწევნით დასრულდა ეს საქმე. და ახლა, დარწმუნებული ვარ, ყოველთა გიხარისთ და თჳთ მათცა უხარისთ, რომელნი იყჳნენ სულ-მოკლენი და ანუ ეშინოდათ, ანუ არა სურდათ დაწყება ამ კეთილის საქმისა. გარნა, ძმანო ჩემნო, ახლა რა უნდა ჰქმნათ? გათავდა თქჳენი საქ-

მე? მეტი აღარაფერი არ უნდა ქმნათ ამ ეკკლესიაში? — როგორ არა! ახლა უნდა დაიწყოთ დიდი და უსაჭიროესი საქმე. რომელი? შენ, ძმაო, ახალ სახლს რომ აღიშენებ, რისთჳს აღიშენებ? მისთჳს არ აღიშენებ, რომ შეხვიდე იმ სახლში და იწყო იქ ცხოვრება და ყოველი შენი შინაური საქმე სოფლიური და ხორციელი? ეს ეკკლესიაც მისთჳს გაასახლეთ და განავრცელეთ, რომ აქ სულიერად უნდა დასახლდეთ, აქ უნდა იცხოვროთ სულითა, აქ უნდა აღასრულოთ ყოველი სასულიერო საქმე.

რა არის სულიერი ცხოვრება და როგორ უნდა იცხოვროს კაცმან სულიერად ეკკლესიაში? სულიერი სიწმიდე და მადლი, ანუ სულიერი ცხოვრება, ერთის მხრით ემსგავსება, ძმაო ჩემო, ხორციელს ცხოვრებას და მოქალაქობას. რა სახით? აი ამ სახით: ვსთქვათ, შენ ვაჭარი კაცი ხარ და გაქვს ათასი მანეთი ფული და მაგ ათასი მანეთის მეტი სხვა არაფერი არა გაქვს, დღეს ის არის შენი ქონება და სიმდიდრე. ახლა როგორ მოიქცევი, თუ გონიერი და ჭკუიანი ვაჭარი ხარ? შენ იფიქრებ: ამის მეტი მე არაფერი არა მაქვს, ამით უნდა ვიცხოვრო და გავმდიდრდე. ადგები და ამუშავებ იმ ფულს, რათა მოიგო მით სხვა; იმ მოგებით თჳთონ ცხოვრებ და სიმდიდრეც გემატება. ხოლო უჭკუო და უგუნური კაცი სხვა-ფერ მოიქცევა: იგი იწყებს იმ ფულის ხარჯვას და ქეიფებს ქეიფობს და დაშთება სრულიად უსაშუალო და მშიერი. ეგრეთვე არის, ძმაო, სულიერი ცხოვრებაცა და მოქალაქობა კაცისათჳს. ღმერთმან მოგცა შენ სულიერი სიმდიდრე, ესე იგი მადლი: ნათლის-ღება, ზიარება, ქრისტიანობა; ახლა შენ უნდა ადგე და ისრე გონიერად მოიქცე, რომ ეს სულიერი მადლი თან-და-თან განამრავლო მონანიებითა, ლოცვითა, კეთილის ყოფა-ქცევითა; და თუ არა — თუ იწყე ცუდად ცხოვრება, ცოდვის ქმნა, უსამართლოება, მაშინ დაჰკარგავ ცოტ-ცოტად იმ სულიერს სიმდიდრეს, გაღარიბდები და სულიერად დაიმშევი. სულიერად შენ მაშინ ცხოვრებ ეკკლესიაში და მდიდრდები, როდესაც ლოცულობ და ლოც-

ვაში მოინანებ შენთა შეცოდებათა. გარნა რაჲ არს ცოდვის მონანე-ბა? რას ეწოდება მონანება? რაში მდგომარეობს იგი? მონანება ის არის, როდესაც კაცი იფიქრებს და იტყვის: მე ესა-და-ეს საქმე სწორეთ ცუდად ვქმენიო, ამ საქმეში მე სწორეთ დამნაშავე ვარო ღვთის წინაშე, ეწყინება, მოეძაგება ცოდვა და მერმე იტყვის: არა, ამას იქით აღარ ვიქმ იმ საქმესაო. ღმერთო მომიტევე ახლა და ამას იქით კი სწორეთ მომძულდა ის ცოდვა და აღარა ვიქმო! აჲ. რა არს მონანება! გარნა შენ, ძმაო ჩემო, ეკკლესიაში კი მართალია ყოველ-თჳს ეუბნები ღმერთს: ვსცოდე, შემინდევ! მაგრამ არ იშლი იმ ცოდ-ვას, თითქმის არც გახსოვს რაში სცოდე; ტყუილად ბაგით განი-მეორებ: შემინდევ უფალო და შემიწყალე! და არ იცვლები, არა სტო-ვებ ისევ უსჯულოებას. კარგი ის არის, რომ იცნა შენი შეცთომა და ცოდვა, მოიძულო იგი და მერმე აღარ მიიქცე მისდამი. ერთი კარგი და დიდი საშუალება და ღონისძიება გაქჳს, ძმაო. თუ გსურს რომ განა-მრავლო სულიერი სიმდიდრე—მადლი. აქ. ამ ეკკლესიაში შეგიძლიას ეს ქმნა, თუ ყურადღებით ისმენ და აღასრულებ, რაც გესმის აქ ლოცვა, გალობა, საღმრთო-წერილის კითხვა. გარნა, საუბედუროდ, კარგად არ ისმენთ და არ გახსოვსთ რასაც გაიგონებთ. ზოგიერთი კაცი ისრე ფიქრობს რომელ, თუ მოვიდა ეკკლესიაში და წირვის გა-თავებამდის დადგა, პირ-ჯუარი დაიწერა, მეტი არაფერი არ არის სა-ჭირო; სინიდისი მისი ამით კმაყოფილია. იმას კი არ ჰკითხავს თა-ვის თავს, თუ რა გაიგონა, რა შეუვიდა ჭკუაში და გულში, რომელი ცუდი ჰაზრი გაუსწორდა, რომელი ცუდი საქმე დაივიწყა. როდესაც შენ, ძმაო ჩემო, მრთელი დღე დუქანში ივაჭრე, საღამოზედ დასთვლი, რა გაჰყიდე, რამდენი ფული მოიგე, რამდენი სარგებლობა მიიღე. ეგ-რეთვე უნდა ქმნა სულიერად: როდესაც გამოხვალ ეკკლესიითგან, იფიქრე და შეიტყე რა გაიგონე, რამდენი სულიერი სარგებლობა მი-იღე, უმჯობესი შეიქმენ თუ არა, გამდიდრდი სულიერად თუ არა?

დღეს, ძმანო ჩემნო, თქუენ დღესასწაულობთ წმიდის მთავარ-

მოწამის გიორგის ხსენებას. რა ჭაჩრი გაქუსთ, ძმანო, ამ დღესასწაულზედ? სულიერსა სიხარულსა და ნუგეშსა ეძიებთ, თუ ხორციელს ნუგეშსა? მეტყვის ვინმე, ორივესაო; მინდა წმიდა გიორგის ვადიდო და მერმე გავიხარო და ვინუგეშო ხორციელთათაცაო. კეთილი, ძმაო ჩემო, მაგრამ ეჭვი მაქვს და მეშინის, რომ იმ ხორციელმა შენმა გახარებამ არ დაგავიწყოს სრულიად სულიერი სიხარული და მადლი, თუ ნამეტნავად სჭამ და სვამ, თუ უშვერად იმღერი და მთვრალობ; არა თუ არ მოგემატება მადლი, არამედ ცოდვაში შთავარდები. რაში მდგომარეობს პატივისცემა და დიდება წმიდა გიორგისა? ის ვინ იყო? ქრისტიანე მხედარი, რომელმან ქრისტეს გულისათვის მიიღო ურიცხვი წამება და შემდგომ სიცოცხლე შესწირა ღმერთსა; მაშასადამე როგორ უნდა მოიქცე და რა ნაირად პატივი მისცე იმას, თუ გსურს რომ იამოს და მოეწონოს შენი პატივისცემა და შემწე გეყოს? ვგონებ, რომ უმჯობესი და უმთავრესი მისი პატივისცემა ის იქმნება, როდესაც შენ დღეს კეთილ საქმეს იქმ, რომელსამე შენს ცოდვას მოიშლი და მადლს მიიღებ. გარნა თქვენ, როგორც ვხედავ, ასრე ჰგონებთ, რომ წმიდა გიორგისათვის დიდი პატივისცემა არის, როდესაც ითამაშებთ, იმღერით, ცხენებს აჭენებთ. ვის გაუგონია, რომ თამაშობა, სიმღერა, ცხენის ჭენება და ბევრი ღვინის სმა მოეწონოს რომელსამე წმიდას? თუ ამისთანა საქმე ჰყვარებოდა წმიდა გიორგის, არც იქმნებოდა იგი წმიდათა შორის.

არა, ძმაო, როგორც გითხარ, თუ გსურს წმიდა გიორგის პატივისმცემელი იყო, მოიშალე ერთი რომელიმე შენი ცოდვა და მადლიანი საქმე აღასრულე; მაშინ მხოლოდ იქმნება იგიცა შენი შემწე და მფარველი, რომელიცა ქმნას ღმერთმან. ამინ.

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა

რაჭის უეზდის, სოფლის სადმელის ეკკლესიის კურთხევაზედ.

მადლითა და შეწევნითა ღმრთისათა თქუენ, ძმანო ქრისტიანენო, გაათავეთ შენობა ეკკლესიისა ამის თქუენისა და იმავე მადლითა და წყალობითა ღმრთისათა იქმნა იგი დღეს ჩუენგან კურთხეული. რა უნდა ქმნათ აწ, როგორ უნდა მოიხმაროთ იგი? ამაზედ ჩუენ მოკლედ ვსთქუათ ახლა.

კაცი რომ სადმე დააპირებს დასახლებას, პირველად სადგომს აღაშენებს, ეზოს შემოზღუდავს და მოამზადებს ყოველ-ფერს, და მერმედ შევა იმ სახლში და იწყებს იქ ცხოვრებას. სწორეთ ესრეთვე უნდა ქმნათ აწ თქუენ სულიერად, ძმანო ქრისტიანენო: ეს ეკკლესია არის სულიერი თქუენი სადგომი, თქუენ ამისთჳს აღაშენეთ ახალი ესე და უმჯობესი ძველისა ეკკლესია, რომ სულითა თქუენითა დასახლდეთ მას შინა. ამ სოფელში კაცს აქუს ორ გუარი ცხოვრება: ხორციელი და სულიერი. ხორციელად შენ სცხოვრებ, ესე იგი, ლაპარაკობ, მოქმედებ, შრომობ შენს სახლში; სულიერად კი ყოველი შენი მოქმედება, გრძნობა და ლოცვა აქ უნდა იყოს, ამ ეკკლესიაში. კაცის სხეულს აქუს თავისი საზრდო, საჭმელი და სასმელი; თუ ესენი მას მოაკლდა, მოკუდება კაცი ხორციელად. სულსა კაცისასა ეგრეთვე აქუს თავის საკუთარი საზრდო, რომელიცა თუ მოაკლდა სულსა ჩუენსა, იგიცა მოკუდება. რაჲ არს სულიერი საზრდო? სუ-

ღიერი საზრდო არს სწავლა, განათლება, ცნობა ღ̃თისა და თავის თავისა. აქ, ძმაო ჩემო, ამ ეკკლესიაში უხვად მოგეცემა შენ ეს საზრდო, თუ მიიღებ და კეთილად მოიხმარებ მას. წმიდამან ეკკლესიამან გონიერად დააწყსა ყოველივე შენდა განსანათლებელად; მრავალ-ფერსა საზრდოსა წინა-დაგიგებს ეკკლესია შენდა სასწავლებელად: აქ წარგიკითხვენ შენ ყოველს საღმრთო წიგნებსა, წინასწარმეტყველებასა, დავითნსა, სამოციქულოსა, სახარებასა: რაოდენი ჭეშმარიტი საუნჯე, რაოდენი საღმრთო ჴაზრი, რაოდენი სულიერი საზრდო მოგეცემა შენ, თუ გულის-ყური გაქჳს, თუ მიიღებ და დაიმარხავ ყოველსავე რაოცა გესმის. აქ წარიკითხვენ მრავალთა მშვენიერთა ლოცვათა, რომელნი გამოთქმულ არიან წმიდათა მამათაგან. იცოდე, რომ თუ გულისხმიერად ისმენ იმ ლოცვებს, დიდი ნუგეში მოგეცემა, დიდი სასოება გაჩნდება შენ გულში. აქ იტყვიან მრავალთა საღმრთოთა გალობათა; რა დიდი სულიერი კმაყოფილება და განათლება მოგეცემა, ოდესცა შენ გრძნობით ისმენ მათ!

გარნა სწავლა და განათლება არის მხოლოდ ერთი კერძო სულიერისა ცხოვრებისა. მეორე კერძო ჩუენის სულიერისა ცხოვრებისა არის ყოველი სულიერი მოქმედება, ანუ გრძნობა. სიხარული ანუ მწუხარება, მონანება, სასოება, სიყვარული, ერთგულება; ერთის სიტყვით: ყოველი სულიერი ფიქრი და გრძნობა. აქ, ამ ეკკლესიაში, ყოველნი ესე სულიერნი შენნი გრძნობანი უნდა განამტკიცო და მიუძღვანო უფალსა; აქ უნდა იყოს ყოველი შენი სულიერი გრძნობა, აქ უნდა გამოუცხადო უფალსა ყოველი შენი სულიერი მდგომარეობა.

ამ სოფელში, ძმანო ჩემნო, კაცის სიცოცხლე ხან სიხარულით არის და ხან მწუხარებით შეზავებული. თუ ღმერთმან ოდესმე მოგცა შენ რომელიმე სულიერი სიხარული, რომელიმე ბედნიერება, აქ, ამ ეკკლესიაში, გარდაიხადე მადლი ღ̃თის წინაშე. იქმნება ღმერთმან აღასრულა როდისმე შენი გულითადი წადილი,—მადლობა მიეც ღმერთსა აქ. ან იქმნება ღმერთმან კეთილად წარმართა შენი შრომა და

ოფლის ღვრა, ყანა შენი ნაყოფიერ იქმნა, ვენახი შენი ბარხიერ იქმნა; საქონელი ღმერთმან განგიმრავლოს, სახლეულობა შენი ღმერთმან კეთილად დაიცვა და შეინახა. ამათ ყოველთა თჳს მხურვალე მადლობას შესწირვიდე აქ ღმერთსა; ესე ყოველი უნდა მიიღო ვითარცა ცხადი წყალობა შენზედ და მადლობდე მას.

გარნა, უკეთუ ნაცვლად სიხარულისა, შეგემთხვეს რაიმე მწუხარება, ისიც აქ აღუარე ღმერთსა შენსა. ყოველივე ღვთისაგან არის, ძმაო ჩემო; ვინ აღწერს, რავდენი მწუხარება ადგია კაცს, ანუ რაოდენი უბედურება შეემთხვევა ადამიანს. იქმნება შენ, ძმაო, ხარ ერთი საწყალი სოფლის კაცი, მოკლებული ყოველითა სოფლიურითა ნუგეშითა, ღარიბი, დაჩაგრული, ბედ-კრული. სად იპოვი ნუგეშს? ვინ მოგცემს შვებას, ვინ დაატკბობს შენ წყლულს? სოფელი? გარნა სოფელმან იქმნება უმეტესად დაგჩაგრა შენ, საწყალო! უფალადვე აქ მოიძიე: ძმაო, ამ ეკკლესიაში და აღუარე იესო ტკბილსა მწუხარება შენი. ისრეთი მწუხარება არ ექმნება კაცს გულში, რომელიც არ დააცხროს და არ განაქარვოს მხურვალემ და ერთგულმა ლოცვამან. თუ ერთხელ მიეჩვიე და ისწავლე რა არის ერთგული და მხურვალე ლოცვა, უმჯობესს ნუგეშს ვერსად ვერ იპოვებ. ადვილად მოითმენს და ადვილად იკისრებს კაცი ყოველსა უბედურებასა და ყოველსა მწუხარებასა, თუ შეუძლიან გულს-მოდგინედ ილოცოს ღვთის წინაშე. წარმოიდგინე, რომ თუმცა ამ ქვეყანაში შენ ხარ ყველაზედ უსაწყლესი და დაჩაგრული, გარნა თუ სულ-გრძელებით მოითმენ შენ მწუხარებას, არ დაკარგავ სასოებას, მაშინ მომავალსა საუკუნესა შინა შენ იქმნები უმაღლესი მრავალთა კაცთა.

გარნა უმთავრესი და უსაჭიროესი სულიერი გრძნობა, რომელიც შენ ამ ეკკლესიაში უნდა მიართვა ღმერთსა, არის მონანება. მონანება, ძმანო ჩემნო, ის არის, ოდესცა კაცი სწუხს და სტირს ცოდვათა თჳსთა თჳს. აქ, ამ ეკკლესიაში, ყოველ წირვაზედ შენ უნდა მიუძღვნო ღმერთსა მონანება ცოდვათა თჳს და გამოითხოვო მისგან

შენდობა განმავალობასა შინა მრთელის კვირისა, ოდესცა შენ სცხოვრებ სოფელში და აღასრულებ ყოველთა სოფლის საქმეთა; რაც გინდა კრძალულებით და მორიდებით იყო, არ შეგიძლიან უცოდველად განატარო შენი დღე. ექჳს დღეს რომ ატარებ სოფლის ურვაში და შფოთში და მრავალ-გზის, სიტყვით და საქმით, გარდასდები სჯულსა, მეშვიდე დღეს, კვირას, ანუ დღესასწაულს, მოძებნე ეკკლესია, დასდეგ აქ, შთაიხედე შენ გულში, მოიგონე რაც წინააღმდეგი საქმე გიქნია, მოინანიე და გამოითხოვე ღმრთისაგან, რათა მომავალი ექჳსი დღე უცოდველად დაგიტაროს. მოვა დიდი მარხვა და მაშინ კიდევ უფრო გულს-მოდგინებით უნდა მოინანო ცოდვანი შენნი და ეღირსო ზიარებას. რა უგუნური და უსასო უნდა იყოს კაცი, რომელიც მრთელი წლის განმავალობაში ერთხელაც არ ეზიარება!

ესრეთ, ძმანო ჩემნო, ეცადენით და კეთილად მოიხმარეთ ეს ეკკლესია. ეკკლესიის აღშენება უსარგებლო იქნება, თუ ეკკლესიით კარგად არ ისარგებლებთ; გარნა სარგებლობა ამ ეკკლესიისაგან მაშინ მოგვეცემათ, ოდესცა ამ ეკკლესიაში კარგად ისმენთ ლოცვებს და მიიღებთ სულიერს განათლებას, აღუარებთ ღმრთისა სიხარულსა და მწუხარებასა თქვენსა, მოინანებთ ცოდვათა და ესრეთ უმჯობესი შეიქმნებით სულითა თქვენითა, რომელიც მოგვცეს ჩვენ ყოველთა ღმერთმან. ამინ.

მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა

რაჭის უეზდის, სოფლის ზნაკვის ეკკლესიის კურთ-ხევაზედ, თქმული ჩყჲგ-სა წელსა აგვისტოს კა-სა.

მართლ-მადიდებელნო, ძმანო ქრისტიანენო! ვინაჲთგან დღეს, მადლითა და შეწევნითა ღმრთისათა, ჩუენ ვაკურთხეთ ეს ეკკლესია, თქუენგან აღშენებული, მე მსურს გითხრა რაოდენიმე სიტყუა მის-თჳს, თუ რაჲ არს ეკკლესია, რა მნიშვნელობა აქუს ეკკლესიას, რო-გორ უნდა ისარგებლოს კაცმან ეკკლესიითა?

ჩუენ ყოველნი, ძმანო, ვართ ქრისტიანენი; გარნა რისთჳს უწოდებთ ჩუენს თავს ქრისტიანედ? მისთჳს, რომელ ჩუენ გურწამს უფალი იესო ქრისტე, ძე ღმრთისა, გურწამს, რომელ მხოლოდ მას ერთსა შეუძლიან განათლება და ცხოვნება, იგი არს ჩუენი მაცხოვარი გარეშე მისა ვერავის ვერ შეუძლიან გამოხსნა ჩუენი ცოდვისა და სი-კუდილისაგან; გარნა რა სახით, ანუ რომლითა საშუალობითა მოგუ-ცემს იგი ჩუენ მადლსა, განათლებასა და ცხოვნებასა, ესე იგი რა სახით შეიქმნება თჳთოეული ჩუენგანი მოზიარედ მისის მადლისა და ცხოვნებისა? ეს შეიძლება მხოლოდ ეკკლესიის საშუალობითა. ეკ-კლესია არის ის ადგილი, სადაცა შენ მიიღებ იმ სწავლასა, რომელიც მოგუცა უფალმან ჩუენმან იესო ქრისტემან, იმ მადლს, რომელიც მან დაგვიტევა ჩუენ ჩუენდა საცხოვნებელად. უფალმან იესო ქრის-ტემან დააწესა ყოველსა ქუეყანასა ზედა წმიდა ეკკლესია, რომელი ყოველსა კაცსა გარდასცემს სახოებასა, სწავლასა, მადლსა და ცხოვნე-

ბასა მისსა. ვინც ეკკლესიას არ ეკუთვნის, იგი არ არის ქრისტიანე, მისთჳს რომელ ვერ მიიღებს მადლსა იესო ქრისტესსა.

ახლა ის ვიფიქროთ, რა სახით გარდამოგვცემს ეკკლესია მადლსა უფლისა იესო ქრისტესსა? პირველად მით, რომელ წმიდა ეკკლესია მოგვანიჭებს ჩუენ ნათლის-ღებასა. ნათლის-ღება ყოველ კაცს გააქრისტიანებს; ვინც ნათელს-იღო, იგი არის მოწაფე უფლისა იესო ქრისტესი და მოზიარე მისის მადლისა.

მეორედ მით, რომელ ოდესაც მოსულხარ შენ ჰასაკში, წმიდა ეკკლესიამ გასწავლა შენ ქრისტიანობა, გაგაცნო იესო ქრისტე და მისი სახარება. ეკკლესიაში ყოველდღე წირვა-ლოცვაზედ კითხულობენ საღმრთო წერილსა. თუ გულს-მოდგინეთ და ყურადღებით ისმენ წირვასა და ლოცვასა, ჭკუა შენი განათლდება, შეიტყობ ყოველსა, რაცა ქმნა ღმერთმან შენის განწმედისა და ცხოვნებისათჳს; გარნა ესეც არ არის საკმაო. ეკკლესია არა თუ განანათლებს გონებასა შენსა და გარდამოგცემს იესო ქრისტეს მადლსა, არამედ სრულებით შეგაერთებს მასთან. ოდესაც შენ ეზიარები სისხლსა და ხორცსა იესო ქრისტესსა, მაშინ, ვითარცა თქმულ არს სახარებასა შინა, შენ ხარ ერთ-ხორც და ერთ-სულ უფლისა თანა. აჰა ვითარსა დიდსა მადლსა და სულიერსა ხარისხსა მოგცემს შენ წმიდა ეკკლესია! და სხუათაცა მისა შვიდთა საიდუმლოთა წმიდა ეკკლესია მოგანიჭებს შენ მრავალფერსა მადლსა სულისა წმიდისასა, არაოდეს, არცა ერთ შემთხვევაში არ დაგიტოვებს შენ ობლად. ყოველ საქმეში, ყოველ შემთხვევაში, ჟამსა სიხარულისასა, ანუ მწუხარებისასა, ჭირში ანუ ლხინში წმიდა ეკკლესია წინა-გიძღვის შენ ლოცვითა, კურთხევითა, ნუგეშინის-ცემითა, მოძღურებითა. თუ ცოდვაში შთავარდი, ეკკლესია მიგიღებს შენ, ვითარცა შვილსა და სახელითა იესო ქრისტესითა მოგცემს შენ შენდობასა, უკეთუ მოინანე ცოდვა შენი. ავათ გახდი — წმიდა ეკკლესია ილოცავს შენთჳს, აკურთხებს ზეთსა, გცხებს შენ მით სახელითა იესო ქრისტესითა და მოგანიჭებს შენ კურნებასა სნეულებისა და შენდობასა

ცოდვათასა. ოდესცა შენ განსვალ ამიერ სოფლით, წმიდა ეკკლე-
სია გიმღერის შენ ლოცვითა და მსხვერპლის შეწირვითა, შეავედ-
რებს ღმერთისა შენ სულსა. ხოლო, ოდესცა შენ დაავიწყდები ყო-
ველთა შენითა მახლობელთა, მაშინაც არა დაავიწყდები შენ წმიდასა
ეკკლესიასა, ვინათგან ყოველ წირვა-ლოცვაში იგი იხსენებს გარდა-
ცვალებულთა მამათა და ძმათა ჩუჱნთა. და ევედრება ღმერთსა, რათა
მისცეს მათ სასუფეველი ცათა. ერთის სიტყვით. იმ დღიდგან დაწ-
ყებული, რომელსაც იხილე შენ ეს სოფელი პირველად, ვიდრე უკანას-
კნელის შენის აღმოფშვინვადმდე წმიდა ეკკლესია, ვითარცა დედა,
გივლის შენ და ცდილობს გამოგზარდოს შენ სულიერად, რათა ღირსი
მორწმუნე იქმნე იესო ქრისტესი.

გარნა, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, თქვენც თქუჱნის მხრით
უნდა ისმაროთ ყოველი ღონის-ძიება და მეცადინეობა, რათა არა უსარ-
გებლოდ დაშთეს თქუჱნთჳს ესოდენი მადლი უფლისა იესო ქრის-
ტესი, რომელსა თქუჱნ გარდამოგცემს წმიდა ეკკლესია. რა სახით
უნდა ისარგებლოთ ამ მადლითა, ან რა უნდა ქმნათ? ნაყოფი კეთილი
უნდა გამოიღოთ, ხოლო ნაყოფი ქრისტეს მადლისა არის კეთილი. წმიდა
და პატიოსანი ცხოვრება ამა სოფელსა შინა. ისმინეთ, ძმანო ჩემნო
საყვარელნო, რასა გეტყვისთ სახარებასა შინა უფალი იესო ქრისტე:
მე ვარ ვენახი და თქუჱნ რტონი. აჰა რა სიახლოვე არის ჩუჱნ და
უფლისა იესო ქრისტეს შორის! როგორც რომ რტო ანუ ნორჩი
ვენახსა ზედა; ისრე ჩუჱნ უფალსა იესო ქრისტეს ზედა უნდა ვიყუჱ-
ნეთ დამოკიდებულნი. მე ვარ ვენახი ჭეშმარიტი და მამა ჩემი
მოქმედი არს, იტყვის უფალი;—ყოველმან რტომან, რომელი
ჩემთანა არს და არა მოიღოს ნაყოფი, აღიღოს იგი. უკუე-
თუ ვინმე არა დაადგრეს ჩემთანა, განვარდეს გარე ვითარცა
ნასხლევი და განხმეს, და შეკრიბონ იგი, ცეცხლსა დაასხან და
დაიწვას (იოან. იე, ა. ბ. ვ). ყოველი ქრისტიანე არის რტო ჭეშმარიტისა
ვენახისა იესო ქრისტესისა. გარნა შენც იცი და გინახავს, ძმაო, თუ რომე-

ლიმე რტო ვენახისა განხმა, მოსჭრიან და განაგდებენ; ხოლო უკეთუ რტო არის ნედლი, ფურცლიანი და ნაყოფს გამოიღებს, იგი ახარებს ვენახის პატრონსა. ეგრეთვე ქრისტიანე უკეთუ არის კეთილი და სათნო, განახარებს მამასა ზეციერსა. ეცადე, ძმაო, ვინაჲთგან წმიდა-მან ეკკლესიამან გიყო შენ ისრეთი ნიჭეთ, რომ გაგხადა იესო ქრისტეს რტოდ, ეცადე რაჲმე ნაყოფი გქონდეს, რათა ყოველთჳს ეგო ვე-ნახსა ზედა. თჳთ საქმით აღასრულე მცნება ღვთისა შენისა, შეიძინე სარწმუნოება, სასოება, სიყვარული, მოთმინება, სიმდაბლე, სიმართლე: შენ ხარ ერთი სოფლის კაცი; მაშასადამე შენი ნაყოფი, შენი სათნოება ის არის, რომლისაც შენ ხარ შრომისა ანუ მუშაობის მოყვარე, მღვიძა-რე, ფრთხილი, ვინაჲთგან შენ შენის ხელით უნდა შეინახო შენი თავი და ოჯახი,—მომთმენი და თავმდაბალი, ვინაჲთგან ხშირად შეიძლება იყო ღარიბ და შევიწროებული, შენს მეზობელს არასოდეს არ ავიწროებდე, არამედ შეეწეოდე შეძლებისამებრ შენისა, ცრუ-მოწმობისა გეშინოდეს და ყოველთჳს მართალს იტყოდე, შენ მეზობელს არ ატყუებდე, არა-ვის არ წაეჩხუბებოდე, შენ სახლში და ოჯახში იყო მყუდრო, ცოლ-შვილი და ძმები გიყვარდეს, ვითარცა თავი თჳსი, კარგად იქცეოდე მათთან და ცდილობდე რომ კეთილად გაზარდო შვილი შენი. რაც გმართებს სამსახური ხელმწიფისა, ანუ ბატონისა, ცდილობდე რომ გარ-დაიხადო. ერთის სიტყვით, ისრე ატარებდე შენს ცხოვრებას, რომ ყოველ-მან კაცმან სთქჳას შენზედ: იმ კაცს ღმერთი ახსოვსო და ნამუსი აქჳსო.

კიდევ გეტყვი ერთხელ, ძმანო ჩემნო, ვინაჲთგან თქჳენ ეს ახალი ეკკლესია აღაშენეთ და არა მიმხედველნი თქჳენისა სიღარიბი-სა, არ დაზოგეთ არც შრომა, არცა საფასე, მაშასადამე იმდენიც ეცადეთ, რომ ეკკლესია სწორეთ სასარგებლო იყოს თქჳენთჳს, ესე იგი, ამიერითგან იყჳნეთ თქჳენ უმჯობესნი სულიერად. რა ჭკუა და რა გონება იქმნება, რომ ეკკლესია უმჯობესი აღაშენოთ და ისრეთ-ნივე დარჩეთ, როგორათაც უწინ იყავით? მადლი უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესი იყოს თქჳენ ყოველთა თანა. ამინ.

მ ო ძ ღ ვ რ ე ბ ა,

თქმული სოფელს ბანოჯას, ეკკლესიის კურთხევაზედ, ჩყპბ-სა წელსა.

მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო!

მადლითა და შეწევნითა ღვთისათა, დღეს იქმნა კურთხევა და განახლება ეკკლესიისა ამის თქვენისა. ახლა, პირველად მადლობა შესწირეთ მოწყალესა ღმერთსა, რომელმანცა მოგცა თქვენ სურვილი და შეძლება აღშენებად ამა ეკკლესიისა. თქვენ თვითონ იცით, ძმანო, თუ ვითარი ძველი, ვიწრო და უგვანი იყო უწინდელი თქვენი ეკკლესია; დიდის ხნითგან ფრიად და მიუცილებლად საჭირო იყო თქვენთვის აღშენება ამ ეკლესიისა, გარნა სიღარიბე და სიმცირე გამოსუბდათ თქვენ, ხოლო აწ ღმერთმან მოგცა თქვენ შეძლება და თითქმის კიდეც დაასრულეთ ამ მოკლე ჟამად ეს ფრიად სასარგებლო საქმე; და თუმცა ჯერეთ არ არის სრულიად გათავებული ეს ეკკლესია, გარნა ღმერთი მოწყალეა: რაიცა აკლია, იმასაც შეავსებთ მალე.

მეორედ, ძმანო, უნდა ეცადოთ და კეთილად ისარგებლოთ ამ ეკკლესიის მადლითა, მიიღოთ ამისგან სწავლა, განათლება, განწმედა და ცხოვნება. ეკკლესია მისთვის შენდება, რომ ქრისტიანეთა მიიღონ სულიერი მადლი და სარგებლობა: რა ჭკუა იქმნება, რომ ეკკლესია უმჯობესი აღაშენოთ და თქვენ თვითონ კი არ შეიქმნეთ უმჯობესნი! მარტო ეკკლესიის აღშენება არ გაცხოვნებს თქვენ, უკეთუ ეკკლე-

სიის აღშენებისათანა სულითა და გულით არ აღიშენეთ ისრე, როგორც ღმერთი მოითხოვს ჩუჱნგან. რა არის სულის აღშენება და რით, ან რა საშუალობით აღაშენებს კაცი სულსა თჳსსა? სულიერი აღშენება ის არის, რომლისაც კაცი, პირველად ჭკუითა თჳსითა განათლდება, ესე იგი იცნობს ღმერთისა, თავის თავს, თავის სჯულს, თავის მოვალეობას; მეორედ, გულითა და მოქმედებითა თჳსითა შეიყვარებს ღმერთსა და მისს სჯულსა და ცდილობს, რათა აღასრულოს იგი: გარნა ამ სულიერს აღშენებას მიიღებ შენ ეკკლესიისაგან: ეკკლესია არის, პირველად შენი მასწავლებელი და გამზრდელი. ხორციელად შენ გამოგზარდეს შენითა მშობელითა, სულიერად შენ გამოგზრდის და განანათლებს ეკკლესია; ყოველი წირვა-ლოცვა, ყოველი წესი და საღმრთო მოქმედება ისრე არის დაწყობილი და დაწესებული ეკკლესიაში, რომ შენ ისწავლო შენი სჯული, ჭკუა განგენათლოს და შეიქმნე კეთილი ქრისტიანე. ოლონდ ეცადე, გულისხმიერად ისმინე რაც ეკკლესიაში საღმრთო წიგნებს კითხულობენ, და ყურად შეიტყობ და ისწავლი, რაც საჭირო არის შენთჳს. აქ გაიგონებ და შეიტყობ, როგორ დაჰბადა ღმერთმან ცა და ქუეყანა ექუსს დღეს; როგორ შექმნა მიწისაგან ღმერთმან პირველნი კაცნი, ჩუჱნნი წინაპარნი ადამ და ევა, მისცა მათ სამოთხე, მშუენიერი საცხოვრებელი; როგორ მოხდა ცოდვა ადამ და ევასი; როგორ განაგდო იგინი ღმერთმან ედემითგან; როგორ, მას შემდეგ, კაცი დაეცა, შეიქმნა ცოდვილ და ღჳთის წინააღმდეგ, როგორ ცდილობდა ღმერთი კაცის მოქცევასა, განათლებასა, ცხოვრებასა. ღმერთმან მოუვლინა კაცთა წინასწარმეტყველნი, მისცა სჯული ძუელისა აღთქმისა; აღუთქუა მოვლინება ქუეყანაზედ მხსნელისა და მაცხოვრისა, იესო ქრისტესი. სახარებითგან შეიტყობთ, როგორ მოვიდა ქუეყანაზედ უფალი ჩუჱნი, ძე ღჳთისა იშუა ქალწულისაგან, მოგუცა ახალი აღთქმა სახარებისა, მოგუცა ქრისტიანობა; შემდგომ თავის თავი შესწირა ჩუჱნთჳს ჯუარცმითა, სისხლითა აღხოცა ჩუჱნნი ბრალნი. შეგვარიგა ღმერთთან, შეგვაერთა მასთანა; —მოკლედ, ამას ყოველ-

ჳს და სხუასაცა, რაიცა საჭირო არს, შეიტყობ და გაიგებ, თუ კარგად ისმენ წირვა-ლოცვასა.

მეორედ. ეკკლესია არის შენი განმწმედელი, მაცხოვნებელი. რა ნაირად? ჩუენ ყოველნი ცოდვილნი ვართ, ცოდვასა შინა განვატარებთ დღეთა ჩუენთა; გარნა რა ნაირად, ანუ რა სახით მოგცემს ეკკლესია მოტევებასა ცოდვათასა? იმ სახით, რომელ კაცმან ცოდვილმან უნდა მოინანიოს ცოდვა თჳსი, ღმერთს უნდა მოსთხოვოს შენდობა; ხოლო უფალმან ჩუენმან იესო ქრისტემან, ჩუენთა ცოდვათა განსაწმედელად, მისცა წმიდასა ეკკლესიასა შვიდნი საიდუმლონი: ნათლის-ღებითა შენ შეიქმენ ქრისტიანე; უკეთუ ნათელ-ღებული კაცი შთავარდა ცოდვაში, განიწმიდება წინაშე ღმრთისა მონანებითა და აღსარებით თქმითა; აღსარება მისთჳს დააწესა ღმერთმან, რომელ კაცი ცოდვილი შევა მონანებაში, აღუთქუამს ღმერთსა, რომელ ამიერითგან არღარა იქმს იმ ცოდვას და მიიღებს განტევებასა და შენდობასა თჳსთა ცოდვათა. გარნა აღსარება ყოველ კვირას არ შეგიძლიან სთქუა, ხოლო ვედრება, მონანება შეგიძლიან ყოველ წირვაზედ შესწირო ღმერთსა. ბოლოს, ისიც დიდი საქმე და სულიერი სარგებლობა არის, რომელ ეკკლესია თქუენი შემაერთებელი, სიყუარულის და ერთობის მასწავლებელია. სოფელში ყოველი კაცი თავისთჳს ცხოვრებს და ცდილობს, ყოველ კაცს აქუს თავისი საკუთარი საქმე, ყოველი კაცი ეძიებს თავის საკუთარ სარგებლობასა, ყოველს კაცს თავისი საკუთარი სახლი აქუს, საკუთარი ყანა, საკუთარი საქონელი. ერთი სიტყვით, სოფელი და სოფლიური საქმე კაცს კაცისაგან განყოფს, განაშორებს, ხშირათაც გადაამტერებს, ხოლო ეკკლესია არა თუ განყოფს, არამედ შეაერთებს, დაახლოვებს, შეაყვარებს კაცს კაცთან. რა ნაირად მოგუცემს ამას ეკკლესია და რა სახით გვასწავლის? იმ სახით, რომელ ეკკლესიაში ყოველნი ერთნი ვართ, ეკკლესია ყოველთა-თჳს ერთ წირვას, ერთ ლოცვას და ერთ მოქმედებას აღასრულებს. ერთი ემბაზისაგან გცემს ყოველთა ნათელს, ერთი ბარძიმისაგან გაჭმევს ხორცსა და გასმევს სისხლ-

სა ქრისტესსა. წარმოიდგინე, როგორ დაშორებული არის სოფელში მდიდარი ღარიბისაგან, შეძლებული უღონოსაგან, დიდი მცირისაგან, გარნა აქ. ეკკლესიაში ყოველნი ერთ სართ და ერთად: ერთი ლოცვა გესმისთ, ერთს წესს და საიდუმლოს მიიღებთ ყოველნი. აჰა რა სასიერი და კეთილის-მოქმედი არის ჩუენთჳს ეკკლესია, გარნა თუ გსურს ესე ყოვე[illegible] [illegible]ოდე მისგან — იყავ ერთგული და მორჩილი მისი. ამინ.

მ ო ძ ღ უ რ ე ბ ა,

თქმული ოსთადმი კუდაროს ხეობის ეკკლესიაში (*).

სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა.

მართლ-მადიდებელნო ქრისტიანენო! თქუენ, ამ ხეობის მცხოვრებნი, შეწევნითა, მადლითა და მოწყალებითა ღმრთისათა ახლა ხართ ქრისტიანენი მართლ-მადიდებელნი. თუმცა დიდი ხანი არ არის, რაც ღმერთმან მოგცა თქუენ განათლება ქრისტეს სჯულითა და ზოგნი თქუენგანნი ახლაც არ არიან მონათლულნი, გარნა მამანი თქუენნი უწინდელს ძველ დროებაში ქრისტიანენი იყუნენ და მართლ-მადიდებელნი. ეს კარგად იცით თქუენცა ყოველთა. ის ძველი ეკკლესია, რომელსაც თქუენ ხედავთ მახლობლად ამ სოფლისა, და რომლისა თქუენ ესოდენი შიში და მოწიწება გაქუსთ, რომ ყოველთვის შესწირავთ მსხვერპლსა, და რაც შესაწირავი შედის, ფულითა ანუ ნივთითა, ვერავის ვერ გაბედავს ხელი ახლოს, თუმცა არც კარი აქუს ახლა იმ ეკკლესიას, არც კლიტე, და არათუ იმ ეკკლესიაში, შიგნით, არამედ რაც გარემოს იმ ეკკლესიის ხეები არის, ვერავინ ვერ გაბედავს ხელი ახლოს და იქიდგან გამოიტანოს რამე,— ეს ძველი ეკკლესია კარგად გაჩვენებს თქუენ, რომელ აქ ძველითგანვე იყო ქრისტიანობა, მამანი თქუენნი ქრისტიანენი იყუნენ. როგორ მოხდა, რომ ქრისტიანობა თქუენ შორის მოისპო მერმეთ? ეს მოხდა ცუდი დროებისაგან: ამ მთებში, აგრეთვე მთელ იმერეთში

(*) მთარგმნელი ოსურად ეტყოდა მსმენელთა.

და საქართველოში იყო აღრეულობა, ომი, ჩხუბი მტერთაგან, ყოველი სწავლა და სჯული დამცირდა და შემდგომ დაიკარგა თქჳენ შორის, ვინაჲთგან აღარ გყავდათ მართლ-მადიდებელნი მღჳდელნი. გარნა აწ ღმერთმან მოგჳცა კჳალადვე მშვიდობა და უშიშროება მტერთაგან; ახლა მთავრობამ კჳალადვე გამოგიგზავნა მღჳდელი და ცდილობს, რომ იყოს უწინდელივით ქრისტიანობა და განათლება თქჳენში.

გარნა, ძმანო ჩემნო, ვინაჲთგან თქჳენ ახლა მოინათლენით, გა-ქრისტიანდით, მაშ ეცადეთ, რომ შეიტყოთ, თუ რაჲ არს ქრისტიანობა, როგორი უნდა იყოს ქრისტიანე ცხოვრებითა თჳსითა. მარტო ის კი არ არის საკმაო, რომ კაცი მოინათლოს და ზოგჯერ ეკკლესიაში შევიდეს და პირ-ჯუარი დაიწეროს. მარტო სახელით კი არ უნდა იყო კაცი ქრისტიანე, არამედ უმეტესად საქმით.

რაჲ არს ქრისტიანობა, ანუ ვინ არის ჭეშმარიტი ქრისტია-ნე? ქრისტიანობა ჭეშმარიტი მდგომარეობს ორს საგანში: პირველად მართალს და ჭეშმარიტს აზრში ღმერთზედ და კაცზედ, და მეორედ კე-თილს და წმიდა ცხოვრებაში. ჭეშმარიტი ქრისტიანე ის არის, ვისაც აქჳს ორი ესე: მართალი, ჭეშმარიტი სარწმუნოება და კეთილი ცხო-ვრება. სითგან შეგიძლიანთ თქჳენ შეიტყოთ, ისწავლოთ და მიიღოთ მართალი და ჭეშმარიტი აზრი ქრისტეს სჯულზედ? ეს შეგიძლიანთ მიიღოთ ამ ეკკლესიისაგან და ამ თქჳენი მოძღჳრისაგან. ეკკლესია, ძმანო ჩემნო, იმისთჳს არის აღშენებული, რომ ქრისტიანეთა იარონ იმაში და ისწავლონ ლოცვა, მიიღონ განათლება და ჭეშმარიტი ცნობა თავის სჯულზედ. ეკკლესიაში ყოველ წირვა-ლოცვაზედ იკითხავს მკით-ხველი საღმრთო წერილსა, ესე იგი იმ წიგნებს, რომელნიც სულის წმიდის შეგონებით და სწავლით დასწერეს წმიდათა წინასწარმეტყველ-თა და წმიდათა მოციქულთა. იმ წიგნებში ყოველივე კარგად არის დაწერილი, რაც უნდა იცოდეს კაცმან ღმერთზედ, კაცზედ, ქჳეყანა-ზედ. ეკკლესიაში წარიკითხვენ სხჳა და სხჳა ლოცვებს: ამ ლოცვებ-თაგან სხჳაზედ უფრო გულის-ხმიერად უნდა ისმინოთ ის მოკ-

ლე ლოცვა, რომელიც დაიწყება ესრეთ: მრწამს ერთი ღმერთი, მამა.....ეს ლოცვა, მე უბრძანებ მღვდელსა, თქჳენს ოსურს ენაზედ წარიკითხოს ყოველს წირვაზედ. თუ კარგად გაიგონებთ ამ ლოცვას, მაშინ შეიტყობთ, რაჲ არს ქრისტიანობა, რა უნდა სწამდეს ქრისტიანსა. იქ არის თქმული, რომელ ჩჳენ უნდა გვრწამდეს ერთი ღმერთი, სამთა განუყოფელთა პირთა შინა: მამა, ძე და სული წმიდა. იესო ქრისტე, ძე ღჳთისა, მოვიდა ქჳეყანაზედ, ყოვლად-წმიდა ქალწულისაგან მიიღო ჩჳენი კაცობრივი ბუნება, სცხოვრებდა კაცთა შორის, პალესტინის ქჳეყანაში; გვასწავლა სჯული, მოგჳცა სახარება; მერმე ჩჳენთჳს იტანჯა, ჯჳარს-ეცჳა, მესამე დღესა საფლავისაგან აღსდგა, ამაღლდა ზეცას. ვინც იმას შეიყვარებს, იმის სიტყჳას მიიღებს, ნათელ-იღებს, მისს მცნებას აღასრულებს, იგი არის ქრისტიანე, მას თჳთონ იესო ქრისტე იშვილებს, ძმად აღიყვანს და მომავალს საუკუნესა შინა მისცემს დაუსრულებელს ნეტარებას. ამას ყოველსა და სხჳასაც, რაც საჭირო არის, გაიგონებ და დაისწავლი ეკკლესიაში.

გარნა, ძმანო ჩემნო, ისიც უნდა გახსოვდესთ, რომელ რადგანაც მოინათლენით და ქრისტიანენი ხართ, უწინდელნი თქჳენნი რაც გქონდათ ცრუ და შეცთომილნი ჰაზრნი და ჩვეულებანი უნდა დაუტეოთ, დაივიწყოთ და უარ-ჰყოთ. მრავალნი ცუდნი და შეცთომილნი ჰაზრნი გქონდათ თქჳენ და ახლაცა, სამწუხაროდ, გაქჳსთ. მე გეტყჳი თქჳენ მხოლოდ ერთს მაგალითს: ვისაც სურს თქჳენ შორის შეარცხვინოს ვინმე ანუ სიმართლე რამეზედ შეიტყოს იმისგან, აღიღებს დამხრჩვალს კატას, ანუ ძაღლს, ანუ სახედარს და ჩამოჰკიდებს იმის სამამო-პაპის საფლავზედ. ამისთანა სამარცხვინო ჩვეულებაზედ ისრეთი მორიდება გაქჳსთ და რწმუნება, რომელ დიდ-ფასს მისცემს ზოგიერთი, რომ არ უყოს ეს საქმე. ეს ჩვეულება, ძმანო ჩემნო, საშინელი უგუნურება არის და თუ არ მოიშალეთ იგი, არ იქმნებით ქრისტიანენი. ქრისტიანეთა აქჳსთ ჯჳარი და სახარება; ვისაც

უნდა სიმართლის შეტყობა, იმ ჯუარზედ და სახარებაზედ დაიფიცავს ანუ დააფიცებს. ქრისტიანეთა ესრეთ რწამსით, ვინც ჯუარზედ და სახარებაზედ სიცრუეს იტყვის, საუკუნოდ ჯოჯოხეთში შთავარდება. რაღა გინდათ ამაზედ უმეტესი! ახლა ის გითქუათ, როგორ უნდა სცხოვრებდეს ჭეშმარიტი ქრისტიანე, რა ყოფა-ქცევისა უნდა იყოს? ვისაც სურს ნამდვილ ქრისტიანურად იცხოვროს, მას ორ-გუარი სიყვა-რული უნდა შეიძინოს გულისა თჳსითა: ერთი ღმრთისა და მეორე კა-ცისა, ესე იგი ღმერთი უნდა შეიყვაროს ყოვლითა გულითა თჳსითა და კაცი როგორათაც თავი თჳსი. რა არის ღმრთის სიყვარული? ღმრ-თის სიყვარული ის არის, როდესაც შენ გახსოვს, რომ ღმერთი არის შენი მამა და შემოქმედი, ყოველთჳს გხედავს შენ, ესმის ყოველი შე-ნი სიტყვა, გასინჯავს შენს გულს, და თუ ესრეთ გახსოვს, ცდილობ რომ ყოველი მისი ბრძანება და მცნება აღასრულო. რა არის კაცის სიყვარული, ეს მოკლედ გამოგვიცხადა უფალმან იესო ქრისტემან: რაც უნდა რომ გიყოს შენ კაცმან, შენც ის უყავი კაცსა; შენ რა სა-კვირველია გსურს და გიამება რომ ყოველმან კაცმან შეგიყვაროს, ნუ-გეში-გცეს, პატივი-გცეს, შეგეწიოს გაჭირვების დროს; შენც ისრე უყავ ყოველ კაცს და მაშინ იქმნები ჭეშმარიტი ქრისტიანე.

გარნა, ძმანო ჩემნო, აქაც უნდა გითხრა, რომელ თქუენ შო-რის აქამომდე არიან ბევრნი ცუდნი ჩვეულებანი, რომელნი თქუენ მაშინ ისწავლეთ, როდესაც აღარ იყო თქუენში ქრისტიანობის ნა-თელი, და ახლა რადგანც ეს ნათელი ღმერთმან კუალადვე მოგვი-ფინათ, უნდა დაივიწყოთ და დაუტევოთ. პირველად, აქამომდე ისმის თქუენ შორის ქურდობა, რომელიც არის დიდი სირცხვილი და საძა-გელობა. კარგი კაცი და საქები ქრისტიანე ის არის, რომელიც თავის ხელით, თავის მუშაობით თავის თავს და თავის ოჯახს არჩენს. ღმერთ-მან ისრე დაუნიშნა კაცს, რომელ ოფლითა თჳსითა სჭამდეს პურსა თჳსსა. რა წესი, ან რა ცხოვრება იქმნება სოფელში, რომ შენს მე-ზობელს შენ მოჰპარო და წაართვა და შენმა მეზობელმაც შენ მოგპა-

როს და წაიღოს? ვიღას შეუძლიან მაშინ ცხოვრება ქუეყანაზედ? არა, ძმანო ჩემნო, ეცადეთ და მოსპეთ ეს სირცხვილი თქუენ შორის, რომ მეზობელნი თქუენნი აღარ იტყოდენ თქუენზედ ცუდსა და სირცხვილსა.

მეორე ცუდი ჩვეულება ის გაქუსთ, რომ მიცვალებულის ხსენებასა ზედა არა გაქუსთ ზომიერება, ურიცხვ საქონელს დაჰკლავთ, ურიცხვ სტუმრებს მოუწოდებთ, დაითვრებით, წაეჩხუბებით ერთი მეორესა. ზოგიერთი თითქმის კიდეც გაღარიბდა ამ ჩვეულებისაგან. არ არის, ძმანო, ეს კარგი ჭკუა. მოსპეთ ეს ჩვეულება, რომელიც ხორციელა-დაც გავნებსთ და სულსაც წარსწყმედს.

ახლა, ძმანო ჩემნო, მე მისთჳს მივიღე ესოდენი შრომა, ესოდენი გზა და მთები გამოვიარე, რომ მსურდა თქუენი ნახვა და დარიგება. თუ ჩემს სიტყვას დაიმარხავთ, თქუენთჳსაც კარგი იქმნება და მეც მიამე-ბა. გარნა მე მრავალ-ჯერ ვერ გნახავ თქუენ; ყოველთჳს თქუენთან ვერ ვიქმნები. ჩემს მაგიერად ეს თქუენი მღუდელი და მოძღუარი დამიტევებია აქ. მაგისი დარიგება და სიტყვა ისმინეთ და აღასრუ-ლეთ. ის ცუდს არაფერს არ გასწავლისთ, არამედ ყოველსავე თქუენ სასარგებლოს გეტყვისთ. ამინ.

გ ა ნ მ ა რ ტ ე ბ ა

მამაო ჩუჱნოჲსა, ცხრათა ნეტარებათა და ეფრემ ასურის ლოცვისა, შედგენილი ახლად განათლებულთა ოვსთა და სხუა-თა მთის ხალხთათჳს.

განმარტება, ანუ აღხსნა უფლისა იესო ქრისტეს ლოცვისა, ესე იგი, მამაო ჩუჱნოჲსა, სამთა მოძღურებათა შინა.

მ ო ძ ღ უ რ ე ბ ა პ ი რ ვ ე ლ ი.

«მამაო ჩუჱნო, რომელი ხარ ცათა შინა, წმიდა იყავნ სახელი შენი».

ეს ლოცვა უფლისა ჩუჱნისა იესო ქრისტესი ხშირად გესმისთ თქუჱნ, ძმანო ქრისტიანენო, ყოველ წირვაზედ, მწუხრზედ და ცისკარზედ. ამ ლოცვით დავიწყებთ ჩუჱნ ყოველთა სხუათა ლოცვათა, როგორათაც ეკკლესიაში, ეგრეთვე ჩუჱნს საკუთარ სახლში. ეს ლოცვა არის უწმიდესი და უმაღლესი ყოველთა სხუათა ლოცვათა, მისთჳს, რომელ იგი გვასწავა ჩუჱნ უფალმან იესო ქრისტემან. მე მსურს განგიმარტო, ანუ აღგიხსნა თქუჱნ ეს ლოცვა. ოდესცა კაცი იტყვის რომელსამე ლოცვასა, კარგად თუ არ ესმის ჰაზრი მისი, უსარგებლო იქმნება მისთჳს ის ლოცვა.

მამაო ჩუჱნო, რომელი ხარ ცათა შინა.

ვის უწოდებთ ჩუჱნ, ძმანო, მამად ამ სიტყვებში? უწოდებთ ღმერთსა, რომელი არს ცათა შინა და ყოველსა ქუჱყანასა ზედა. რისთჳს უწოდებთ ჩუჱნ ღმერთსა მამად? ვინ მოგუცა ჩუჱნ ისრეთი კადნიერება, რომ მამად უწოდოთ ღმერთსა? ღმერთი არის ყოვლად-შემძლებელი და ყოველთა უმაღლესი, კაცი არის მიწა და ნაცარი; მაშასადამე ვინ მოგუცა ესრეთი ღირსება, რომ ღმერთს უწოდებთ მამად?

ეს ღირსება მოგუცა ჩუენ შემან ღუთისამან, უფალმან იესო ქრისტემან. რა სახით? ესრეთ რომელ იგი იყო ძე ღუთისა და მერმეთ იშუა კაცად, მაშასადამე მიიღო ჩუენი სისხლი და სორცი, და კაცის ბუნება შეაერთა ღუთის ბუნებასა. ახლა ვინც მოინათლება, იგი შეიქმნება იესო ქრისტეს ძმად და მას მიეცემა უფლება, რომ ღმერთს უწოდოს თავის მამად. აჰა, ძმანო, რა დიდი წყალობა და ღირსება მოგუცა ჩუენ უფალმან იესო ქრისტემან! მან გაგვხადა ჩუენ ძედ ღუთისად. ამისთჳს შენ, ძმაო ჩემო, ოდესცა ამბობ: მამაო ჩუენო, რომელი ხარ ცათა შინა,—კარგად უნდა დაფიქრდე: ღირსი ხარ მამად უწოდო ღმერთსა? და თუ მამად უწოდებ ღმერთსა, მაშასადამე შენ ისრე უნდა გიყუარდეს იგი და ისრე უნდა ემორჩილებოდე იმის სიტყუასა, როგორც შვილი ემორჩილება მამას. მრავალი კეთილი საქმე და მრავალი წყალობა გიყო შენ, შენმა ზეციერმა მამამ; იმან შენ დაგბადა, მოგანიჭა ჭკუა და სინიდისი, ჩაგაბარა მრთელი ქუეყანა და დაგიმორჩილა პირუტყვნი ტყისანი და თევზნი ზღვისანი; განსანათლებელად და საცხოვრებელად შენდა მოგივლინა საკუთარი ძე თჳსი, რომელმან მოგცა შენ სჯული, შენთჳს ჯუარს-ეცუა და სისხლი დასთხია. მაშასადამე შენ უნდა მადლობდე მამასა შენსა და ნაცულად ესოდენისა წყალობისა ახარებდე მას კეთილითა შენითა ცხოვრებითა, როგორათაც კარგი და ჭკუიანი შვილი განახარებს თავის მამასა.

წმიდა იყავნ სახელი შენი!

რას ნიშნავს, ძმანო ჩემნო საყუარელნო, ეს სიტყუა? რისთჳს ვეტყვით ჩუენ ღმერთსა: წმიდა იყავნ სახელი შენი? ნუთუ სახელი ღუთისა არ არის წმიდა? დიახ, ძმანო ჩემნო, სახელი ღუთისა არის წმიდა და უწმიდესი ყოველთა სახელებთა; გარნა სიტყუათა ამათ შინა ჩუენ ვევედრებით ღმერთსა, რათა სახელი მისი იყოს წმიდა ჩუენ შორის, ჩუენნითა კეთილითა და წმიდითა ცხოვრებითა. ჩუენ ვუწოდებთ, ჩუენს თავს ქრისტიანედ, ესე იგი ჩუენ მივითჳსეთ ქრისტე ღმერთის სახელი. მაშასადამე, ოდესცა ჩუენი ცხოვრება და ყოფა-

ქცევა არის კეთილი და წმიდა, მაშინ ქრისტეს სახელი იდიდება ჩუჱნ შორის; გარნა უკეთუ ჩუჱნი ცხოვრება უწმიდურია, უკეთუ არ გვახსოვს ვისი სახელი გვაქუს და ცუდად ვიქცევით, მაშინ სახელი ღმრთისა დამდაბლდების და შეიგინების. თუ ვისმე, დიდი გუარის კაცს ჰყავს შვილი ცუდი, უჴკუო, უღირსი,—დიდად აწყინებს იმ კაცს, ხშირად გაუწყრება და აყვედრებს: შენ არა ხარ ღირსი ჩემის სახელისაო, შენ შეარცხვინე და დაამდაბლე შენი მამის სახელიო. სწორედ ესრეთვე აყვედრებს ღმერთი იმ ქრისტიანსა, რომელიც ცუდითა თჳსითა ცხოვრებითა შეაგინებს მისს დიდს და ზეციერს სახელს.—თქუჱნ, ძმანო ჩემნო, ასლა, ღმრთის მადლით, მონათლულნი და ქრისტიანენი ხართ; გარნა ზოგნი თქუჱნნი მეზობელნი აწცა—მოუნათლავნი არიან, ურწმუნონი: იგინი გიმზერენ, როგორ სცხოვრებთ თქუჱნ; თუ სცხოვრებთ წმიდად, მშჳდროდ, თუ თქუჱნ შორის არის სიყვარული, ერთობა, მაშინ იგინი იფიქრებენ: უთუოდ ქრისტეს სჯული არის ზეციერი, წმიდა და ნამდვილად ღმრთიური და იქმნება კიდეც შეენატრონ მათ თქუჱნი კარგი ცხოვრება და თჳთ ქრისტიანობაც მიიღონ...... გარნა თუ იმათ ნახეს, რომ თქუჱნ ცხოვრება სრულიად არ გამოიცვალეთ, არამედ ისრე ცუდად იქცევით, როგორც უწინ მოუნათლავნი იქცეოდით, მაშინ იგინი იფიქრებენ: უთუოდ მათი სჯული არ არის კარგი; თუ კარგი იყოს, ისინი გამოიცვლებოდენ და უმჯობესნი შეიქმნებოდენ. უფალი ჩუჱნი იესო ქრისტე გუასწავლის ჩუჱნ: ესრეთ ბრწყინვედინ ნათელი თქუჱნი წინაშე კაცთა, რათა იხილონეს საქმენი თქუჱნნი კეთილნი და ადიდებდენ მამასა თქუჱნსა ზეცათასა. თუ შენ კეთილ საქმეს და ცხოვრებას იხილავს უცხო კაცი, მაშინ იგი ადიდებს შენს ღმერთსა და შენს სჯულს; თუ ნახავს რომ ცუდად ცხოვრებ, მაშინ მას შენი სჯული არ მოეწონება. ამისთჳს ყოველი ღონის-ძიება უნდა იხმარო, ძმაო ჩემო, რომ სახელი ღმრთისა არ შეიგინოს შენითა ცუდითა ცხოვრებითა: რა სარგებლობა იქმნება შენთჳს, რომ მარტო სახელით იყო ქრისტიანე და არა

საქმით? უმჯობეს არს რომ კაცი არ მოინათლოს, ვიდრე მონათლულმან უწმიდურად იცხოვროს და შეაგინოს სჯული თჳსი. ხოლო თქჳენ ძმანო ჩემნო, რადგანაც მოინათლენით და მიიღეთ ქრისტეს სჯული ეცადეთ რომ არ შეარცხვინოთ ახალი თქჳენი სჯული ცუდითა თქჳენითა ცხოვრებითა. ამინ.

მეორე მოძღურება

„მოვედინ სუფევა შენი, იყავნ ნება შენი, ვითარცა ცათა შინა, ეგრეცა ქუეყანასა ზედა. პური ჩუენი არსობისა მომეც ჩუენ დღეს.

რას ნიშნავს, ძმანო ჩემნო საყვარელნო, ეს სიტყვა: მოვედინ სუფევა შენი? რაჲსათჳს ვსთხოვთ ჩუენ ღმერთსა: მოვედინ სუფევა შენი, როდესაც ჩუენ ვიცით, რომ იგი არის მეუფე ცისა და ქუეყანისა? ნუ თუ არ მოსულა ჯერეთ სუფევა ღუთისა? სუფევა ღუთისა არის, ძმანო ჩემნო, ორ-გუარი: ერთი ხილული, მეორე უხილავი. ხილული სუფევა ღუთისა არს ყოველი ბუნება, ცა და ქუეყანა. ღმერთმან შექმნა ყოველი, რასაც აწ ჩუენ ვხედავთ და ღმერთი მართავს ყოველსა. უხილავი სუფევა ღუთისა არის კაცის გულში და სულში: უხილავი სუფევა ღუთისა მდგომარეობს კაცის ჰაზრში, გრძნობაში, გულის-თქმაში და ყოფა-ქცევაში. სუფევა ღუთისა მოვა და იქმნება ჩუენ შორის მაშინ, ოდესცა ჩუენ ვსცხოვრობთ სიწმიდით, მყუდროებით და სიყვარულით; მაშა-სადამე, როდესაც ჩუენ ვამბობთ: მოვედინ სუფევა შენი, ამით ჩუენ გამოვითხოვთ ღუთისაგან, რათა განმართოს და განსწმიდოს ცხოვრება ჩუენი, ესრეთ რომელ ვინც შეხედოს ჩუენს კეთილს ცხოვრებასა, სთქუას: სწორედ მათ შორის ღმერთი არის, სწორედ ღმერთი სუფევს იმათ გულში! გარნა, ძმანო ჩემნო, რადგანაც სიტყვით ამას გამოვითხოვთ ღუთისაგან, საქმითაც უნდა ვეცადოთ, რომ ჩუენ შორის ღმერთი სუფევდეს. ღმერთი არს წმიდა

უბიწო, მართალ; შენც უნდა ეცადო და დაემსგავსო მას სიწმიდითა და უბიწოებითა. თუ, ძმაო, ყოველთჳს გახსოვს შენი სჯული, თუ გახსოვს რომ ღმერთი ყოველთჳს გამოსცდის შენს გულსა, იგი ყოველთჳს ხედავს შენ საქმეს, მას ყოველთჳს ესმის შენი სიტყუა და შენ გეშინის რომ არ აწყინო ღმერთსა არცა სიტყჳთ, არცა საქმით, მაშინ შენ ქმნი, აშენებ და ავრცელებ სუფევასა ღმრთისასა; ხოლო როდესაც შენ ცუდად იქცევი და ცუდ მაგალითს აჩუენებ შენთა ძმათა, მაშინ შენ არღვევ სუფევასა ღმრთისასა ქუეყანასა ზედ. გეშინოდეს, ძმაო ჩემო, არ გამოსჩნდე შენ დამარღვეველად და წინააღმდეგად ღმრთისა სასუფეველისა.

იყავნ ნება შენი, ვითარცა ცათა შინა, ეგრეთცა ქუეყანასა ზედა.

ამ სიტყუებში ჩუენ ვევედრებით ღმერთსა, რათამცა როგორათაც ანგელოზნი ცათა შინა ყოველთჳს კეთილად აღსრულებენ ნებასა ღმრთისასა, ეგრეთვე ჩუენ ქუეყანასა ზედა ვიყვნეთ აღმასრულებელნი წმიდისა მისისა ნებისა. რა არის ნება ღმრთისა? ნება ღმრთისა ჩუენ ზედა ის არის, რათა ჩუენ ამ ქუეყანასა ზედ ვიყვნეთ კეთილნი აღმასრულებელნი მისისა სჯულისა და მისთა მცნებათა და მომავალსა მისსა სასუფეველსა მივიღოთ მისგან დაუსრულებელი ნეტარება. სითგან შეიტყობს კაცი ნებასა ღმრთისასა? ღმრთის ნებას შეგატყობინებს შენ, ძმაო, პირველად შენი ჭკუა და შენი სინიდისი: როდესაც შენ რომელსამე კარგს საქმეს იქმ, მაშინ კმაყოფილი ხარ და გიხარის; როდესაც ცუდი რამე საქმე შეგემთხვევა, მაშინ გწყინს და გეშინის. ეს შენი სინიდისისაგან არის, ამით შენი სინიდისი გასწავლის რათა მოერიდო ცოდვასა და ყოველთჳს კეთილი საქმე აღასრულო. ამაზედ კიდევ უმჯობესად ნებასა ღმრთისასა იცნობ შენ საღმრთო წერილისაგან: ეკკლესიაში ყოველ წირვა-ლოცვაზედ კითხულობენ საღმრთო წერილს, ესე იგი იმ წიგნებს, რომელიც დაწერეს წინასწარმეტყველთა და მოციქულთა სულის წმიდის შეგონებით. თუ კარგად ისმენ წირვასა

და ლოცვასა, შეიტყობ რა არის ნება ღჳთისა, რა მცნება მოგჳცა ღმერთმან, როგორ უნდა ცხოვრებდე და როგორ უნდა სათნო-ეყო ღმერთსა. გარნა, ძმაო ჩემო, ვინაჲთგან სთხოვ ღმერთსა: იყავნ ნება შენი, საქმითაც უნდა ეცადო და ყოველთჳს აღასრულო ნება ღჳთისა: პირველად, გიყვარდეს მუშაკობა და შრომა, ეცადე და შენის შრომით. შეინახე შენი თავი და შენი ოჯახი. ოდესცა ღმერთი მოგცემს საკმაოდ საზრდოს, ესე იგი საჭმელს, სასმელს, ტანისამოსს, — მადლობა შესწირე ღმერთსა და ცოტა-ოდენი შენი ნაშრომისაგან განუყავი ობოლსა და გლახაკსა. თუ მოგაკლდა საზრდო, ანუ სხჳა რამე უბედურება შეგემთხვია, მაშინაც სთქვი: იყავნ ღმერთო ნება შენი. ნუ დაღონდები, სულ-გრძელებით მოითმინე, ნუ დაკარგავ სასოებას ღმერთზედ და ღმერთი შეგეწევა. ღმერთმან ჩუენზედ უმჯობესად იცის, რა არის ჩვენთჳს საჭირო და სასარგებლო. კაცი ხშირად იფიქრებს გულში: რატომ არ მომცა მე ღმერთმან, როგორათაც სხჳათა, სიმდიდრე ანუ პატივი; გარნა ესრეთი ჯაზრი წინააღმდეგი არის. შენის მხრით შენ კი უნდა ეცადო, რომ ჭკუითა, შრომითა და კეთილის მოხერხებითა შეიძინო რაც საჭირო არის ამ ქუეყანაში კაცისათჳს, და მერმე რასაც მოგცემს ღმერთი, იმითი კმა-ყოფილი იყავ და მადლობდე ღმერთსა.

პური ჩუენი არსობისა მომეც ჩუენ დღეს.

ამ სიტყვებით ჩუენ ვსთხოვთ ღმერთსა, რათა მოგვცეს ჩუენ დღიური საზრდო. ისრე კი არ უნდა იფიქრო, ძმაო, რომ კაცს შეუძლიან უქმად იყოს, არ იმუშაოს და ღმერთი თჳთონ მისცემს საზრდოსა. არა, ძმაო, შენ შენის მხრით ყოველთჳს უნდა მუშაობდე, შრომა და მოღვაწება არ დასტოვო; მისთჳს მოგცა ღმერთმან ხელი და თავი; მისთჳს ჩაგაბარა მიწა და წყალი, რათა იმუშაო, ისარგებლო; გარნა რადგანაც შენ სუსტი ხარ და ღმერთი ყოვლისა შემძლებელი არის, ამისთჳს უნდა მას ევედრო კეთილად წარმართოს შენი მუშაობა, შენი ყანა ნაყოფიერ ქმნას, სახლეულობა შენი და საქონელი დაი-

ცჳჱს. ქსეც შენიშნე, რომელ კაცი ღჳთისაგან მარტო პურსა არსებისასა უნდა ითხოვდეს, ქსე იგი, რაც საჭირო არის ცხოვრებისათჳს; მაშასადამე კარგი არ იქმნება, რომ კაცმა ლოცვაში ითხოვოს ღჳთისაგან ანუ სიმდიდრე, ანუ პატივი, ანუ დიდ-კაცობა. რისთჳს? მისთჳს, რომელ ვინც სიმდიდრეს დ დიდ-კაცობას ითხოვს, იგი უთუოდ ამპარტავანი არის. თუ ღმერთმან ინება დ იცის წინათვე, რომ სიმდიდრეს დ დიდ-კაცობას შენ კეთილად მოიხმარებ, თჳთონ მოგცემს; გარნა შენ კი მით უნდა იყო კმაყოფილი, რაჲცა გაქჳს. ამინ.

მესამე მოძღურება.

«და მომიტევენ ჩუენ თანანადებნი ჩუენნი, ვითარცა ჩუენ მიუტევებთ თანამდებთა მათ ჩუენთა და ნუ შემიყვანებ ჩუენ განსაცდელსა, არამედ მიხსნენ ჩუენ ბოროტისაგან.

რაჲ არს თანამდები, რომლისა მოტევებასა ჩუენ ვთხოვთ ამ სიტყვებით ღმერთსა? თანამდები არის ყოველი ცოდვა, რომელსაც კაცი იქმს ღუთისა წინაშე; მაშასადამე ამ სიტყვებით ჩუენ ვევედრებით ღმერთსა მოგვიტეოს ყოველნი ცოდვანი ჩუენნი. რისთჳს დავუმატებთ: ვითარცა ჩუენ მიუტევებთ თანამდებთა მათ ჩუენთა? ამ სიტყვებით მაცხოვარი გვასწავლის ჩუენ, რათა ჩუენც მიუტევებდეთ მოყუასთა ჩუენთა ყოველსა, რასაც ისინი შესცოდებენ ჩუენ წინაშე. ამით ღმერთი შენ, ძმაო ჩემო, დაგიდებს პირობასა: თუ გსურს რომ იგი მოწყალე იყოს შენდამი და მოგიტეოს შენნი ცოდვანი, შენც უნდა მიუტევო რაჲცა შეგცოდეს ძმათა შენთა. აქედამ ხჩანს, რა დიდი მადლი არის, როდესაც ჩუენ მიუტევებთ მოყუასთა ყოველთა შეცოდებათა და რა დიდი ცოდვა არის, როდესაც გულში გვაქუს შური და შურის-ძიება მოყუსისა. კაცი, ძმანო ჩემნო, სუსტი არის: ერთ საათსაც ვერ გაატარებს უცოდველად; თითქმის ყოველს წამს სცოდავს ღუთის წინაშე, ანუ ფიქრით, ანუ სიტყვით, ანუ საქმით. მაშასადამე ყოველთჳს უნდა გამოითხოვოს ღუთისაგან მოტევება ცოდვათა თჳსთა; გარნა ღმერთი იმ პირობით მოგიტევებს ცოდვათა შენთა,

თუ შენც მიუტევებ მოყუასთა შენთა შეცოდებათა მათთა. როდესაც ეკკლესიაში მოხვალ და ილოცავ, რასა სთხოვ მაშინ შენ ღმერთსა? შენ სთხოვ: უფალო შემიწყალე, ღმერთო შეგცოდე, შემინდევ. მაშა-სადამე, თუ გსურს რომ ღმერთმან გაიგონოს შენი ლოცვა, შენც ნურა-ოდეს ნუ იმიებ შურსა ძმისა შენისასა.

თქუენ, ძმანო, ამ მთებში მცხოვრებთა, სხუათა უმეტესად და უმტკიცესად უნდა გახსოვდესთ, რა დიდი და საშინელი ცოდვა არის შურის-ძიება. უწინ, როდესაც თქუენ იყავით გაუნათლებელნი ქრის-ტეს სჯულითა, მაშინ შურის-ძიებას არა თუ არ მიგაჩნდათ ცოდვად, არამედ სჯულად გქონდათ დადებული და საქებურად მიგაჩნდათ, როდე-საც კაცი შურობისათჳს მოკლავდა კაცსა.—სისხლი მმართებსო, სისხლი უნდა ვძიო,—ესრეთ იტყოდით ხოლმე. და როდესაც მოკლავდენ შუ-რისათჳს კაცს, მაშინ იტყოდენ: სისხლი გარდავიხადეო. რა საკვირველია, ახლაც გახსოვს თქუენ, რამდენი უბედურება, მტერობა, სისხლის ღვრა მოხდება აქედამ თქუენ შორის. ზოგ-ჯერ მრთელი გვარი ამო-წყდებოდა შურის-ძიებისაგან, ზოგ-ჯერ ერთი სოფელი მეორე სოფელს ამოსწყვეტდა. ერთი სიტყვით, თქუენი ცხოვრება დაემსგავ-სებოდა მხეცების ცხოვრებასა. ახლა, ძმანო ჩემნო, ვინაჲთგან თქუენ მიიღეთ ქრისტე ღმერთის სჯული, სრულიად უნდა დაივიწყოთ ეს მხეცური ჩუეულება და კიდეც უნდა გრცხვენოდესთ მისი. ის კაცი, რომელიც ისრე გულ-ფიცხელია და ისრე გაჯავრდება, როგორც გა-ცოფებული მხეცი, და გაჯავრებული არ დაზოგავს კაცსა,—სრულიად მხეცი არის და ღუთის ხატი აღარ არის მის გულში; ხოლო კაცი გონიერი და ღუთის მოშიში გულს გაიმაგრებს, არ გაჯავრდება და თუ-გინდ ზული მოუვიდეს და გაფიცხდეს, მაინც ისრე არ მოიქცევა, რომ მხეცს დაემსგავსოს.

და ნუ შემიყვანებ ჩუენ განსაცდელსა, არამედ მიხსნენ ჩუენ ბოროტისაგან.

რა არის განსაცდელი? განსაცდელი ეწოდება ისრეთს შემთ-

სჳევას, რომელიც შთააგდებს კაცსა რომელსამე ცოდვაში, მაგალითებრ, ახლა რომ ვამბობდით გაჯავრებაზედ, ანუ მრისხანებაზედ; მრისხანება ადვილად შთააგდებს ცოდვაში კაცსა. მაშასადამე ამ სიტყვებით ჩუენ ვსთხოვთ ღმერთსა, რათა განაშოროს ჩუენგან ყოველივე ცუდი შემთხვევა და არ შთაგვაგდოს რომელსამე ცოდვაში; ხოლო ვინაიდგან ღმერთის სიტყვით ვევედრები, საქმითაც ეცადე ამაზედ. კაცს წინათვე შეუძლიან მოიფიქროს და შეიტყოს, სად ანუ რომელ კაცთან, ანუ რომელ საქმეში ნახავს განსაცდელს. ვსთქვათ, რომ შენ იცნობ ერთ ვისმე კაცსა, რომელიც არის ძლიერ ცუდი ხასიათისა, მეშფოთე, ცუდს საქმეს არ ერიდება; ამისთანა კაცს უნდა მოერიდო და თუ დაუამხანაგდი მას, რა საკვირველია შენც შეგიყვანს ცუდს საქმეში.

არამედ მიხსენ ჩუენ ბოროტისაგან.

ეს არის უკანასკნელი მუხლი უფლის ლოცვისა: მიხსენ ჩუენ ბოროტისაგან, ესე იგი ბოროტის კაცისაგან, ბოროტის საქმისაგან და უმეტესად ბოროტის ეშმაკისაგან ანუ სულიერისა მტრისაგან· ეშმაკი არის საშინელი მტერი სულისა ჩუენისა. ოდესცა შენ, ძმაო, გულში გაგიჩნდება ბოროტი ჰაზრი ანუ ბოროტი განზრახვა, იცოდე რომ ის ჰაზრი შეგაგონა შენმა სულიერმა მტერმან. ამ შემთხვევაში მაშინვე პირ-ჯუარი უნდა დაიწერო და სთქვა: მიხსენ მე, ღმერთო, ბოროტისაგან.

ახლა, ძმანო ჩემნო, შვილებისა-მებრ ჩემისა, მე აღგიხსენი ეს წმიდა ლოცვა. ყოველმან კაცმან ზეპირად უნდა იცოდეს ეს ლოცვა და დილით და საღამოთი უნდა სთქვას იგი; გარნა სასარგებლო არ იქმნება, რომ კაცმა მხოლოდ ენით სთქვას ეს ლოცვა და საქმით კი არ აღასრულოს. ვინაიდგან თქვენ, ძმანო, ახლა ხართ ქრისტიანენი, ეცადენით რომ საქმით იყვნეთ ქრისტიანენი და არა მარტო სახელით. უმჯობესია რომ კაცი სრულიად არ მოინათლოს, ვიდრე მონათლული ცუდად იქცეოდეს; მონათლული უმეტესსა მიიღებს ღვთისაგან სას-

ჯულსა. ჭეშმარიტი ქრისტიანე მხოლოდ ის არის, რომელსაც სწამს ღმერთი დ კარგად იქცევა. ეცადეთ თქჳენცა, რომ გქონდესთ ეს ორი: მართლ-მადიდებელი სარწმუნოება დ კეთილი ყოფა-ქცევა. ამინ.

განმარტება, ანუ აღხსნა ცხრათა ნეტარებათა.

მოძღჳრება პირველი.

«ნეტარ-იყვნენ გლახაკნი სულითა, რამეთუ მათი არს სასუფეველი ცათა».

წმიდასა ეკკლესიასა შინა ხშირად გვესმის ჩჳენ, ძმანო, სიტყვანი უფლისა ჩჳენისა იესო ქრისტესნი, რომელთა შინა იგი უწოდებს ნეტარად გლახაკთა, მგლოვარეთა, მშვიდთა, მოწყალეთა და აღუთქჳამს მათ სასუფეველსა ღჳთისასა, ანუ ნუგეშინის-ცემასა, გინა ღჳთის ხილჳასა ანუ სხჳასა რომელსამე მოწყალებასა: ამ სიტყვებში მაცხოვარი გვასწავლის ჩჳენ ცხრასა ნეტარებასა, ანუ ცხრათა სათნოებათა. მე მსურს აღგიხსნა თქჳენ, ძმანო ქრისტიანენო, ეს სწავლა მისთჳს, რომელ დიდად საჭირო არის ყოველმან ქრისტიანემან იცოდეს და ახსოვდეს იგი.

პირველი ნეტარება არის შემდგომი: ნეტარ-იყვნენ გლახაკნი სულითა, რამეთუ მათი არს სასუფეველი ცათა. ვინ არის, ძმაო, გლახაკი სულითა? თუ გინდა შეიტყო, ვის უწოდებს ქრისტე მაცხოვარი, მოიგონე ვის უძახით ჩჳენ გლახაკად. გლახაკს ჩჳენ ვეძახით იმისთანა კაცს, რომელსაც თავის საკუთარი არაფერი არა აქჳს: არც სახლი, არც კარი, არც ტანის-სამოსი, არც საჭმელი, არამედ ყოველგან დადის და მოწყალებას ითხოვს და იმითი ცხოვრებს. აქედამ სულიერი გლახაკი, ანუ გლახაკი სულითა ის არის, რომელიც გრძნობს თჳსს გულში, რომ თავის საკუთარი არაფერი არ

აქჳს: არც ღირსება, არც სათნოება, არც სიწმიდე, არც სამსახური ღ̃თის წინაშე, არამედ ღ̃თისაგან გამოითხოვს მოწყალებასა და იმით ცხოვრებს სულიერად; მაშასადამე გლახაკი სულითა არის კაცი თავმდაბალი, წყნარი, რომელსაც თავის თავი დიდათ არ მიაჩნია და თუ-გინდ კეთილი კაცი იყოს და ბევრი კეთილი საქმე ქმნას, მაინც თავის გულში მდაბალი არის. ხორციელი გლახაკი ყოველთჳს არის დაღონებული და მწუხარე თავის სიღარიბისაგან; ეგრეთვე ვინც არის სულიერად გლახაკი, ისიც არის მწუხარე და დაღონებული თავის უღირსებისა და სიცოდვისაგან.—ხორციელს გლახაკს არა აქჳს თავის თავზედ იმედი, არამედ ყოველსავე მოწყალებასა ელის კეთილთა კაცთაგან; ეგრეთვე ვინც არის გლახაკი სულითა, მასცა არა აქჳს იმედი, რომ თავისი თავი გაამართლოს ღ̃თის წინაშე, არამედ ყოველი სასოება ღმერთზედ აქჳს. ესე ვითართა კაცთა ღმერთი აღუთქჳამს სასუფეველსა ცათასა: ნეტარ-არიან გლახაკნი სულითა, რამეთუ მათი არს სასუფეველი ცათა. რისთჳს აღუთქჳამს მათ ღმერთი ესრეთსა დიდსა ჯილდოსა? მისთჳს, რომელ ვისაც აქჳს გული მდაბალი, ვინც ხედავს თავის უღირსებას და მწუხარე არის, ესრეთი კაცი ყოველთჳს მოერიდება ცოდვასა, ყოველთჳს ევედრება ღმერთსა რათა განსწმიდოს იგი ცოდვათა მისთაგან. ჩუენ ყოველნი ვართ ღარიბნი, ძმანო ჩემნო, სულიერად, მოკლებულნი მადლთა და სათნოებათა და აღვსებულნი ცოდვითა; მაშასადამე, თუ თჳთ ღმერთი არ შეგვეწიოს თჳსითა მადლითა და მოწყალებითა, არ შეგვიძლიან განვმართლდეთ ღ̃თის წინაშე. გარნა მადლი ღ̃თისა მიეცემა და შეეწევა კაცსა თავმდაბალსა, ანუ გლახაკსა სულითა. აქეთგან სჩანს, რა დიდი და საშინელი ცოდვა არის ამპარტავანება, ესე იგი როდესაც კაცს თავის თავი დიდათ მიაჩნია და თავის გულში ჰფიქრობს, ვითომც იგი იყოს მართალი და წმიდა ღ̃თის წინაშე. ამპარტავანება არის სულის მომაკჳდინებელი ცოდვა, მისთჳს რომელ ამპარტავანნი ღ̃თის მადლი არ შეეხება; გარნა ვინც განშორებული არის ღ̃თის მადლისაგან, ის სულიერად მკჳდარია.

მეორე ნეტარებასა ღმერთი აღუთქუამს მათ, რომელნიც არიან მწუხარენი, ანუ მგლოვარენი გულითა: ნეტარ-იყუნენ მგლოვარენი გულითა, რამეთუ იგინი ნუგეშინის-ცემულ იქმნენ. მგლოვარება ანუ მწუხარება, ძმანო ჩემნო, არის ორ-გუარი: ერთი ხორციელი ანუ სოფლიური და მეორე სულიერი. ხორციელი ანუ სოფლიური მწუხარება ის არის, ოდესცა კაცი სწუხს ამ სოფლის ზარალისა ანუ უბედურებისაგან; მაგალითებრ, ავათ-მყოფობისა, ანუ სიკუდილისა, ანუ სიღარიბისაგან, ანუ სხჳსათა რომელსამე ამ სოფლის უკმაყოფილებათა გინა უბედურებათაგან. სულიერი მწუხარება ანუ მგლოვარება ის არის, ოდესცა ქრისტიანე დაღონებულია და მწუხარე თავის საკუთარის სიცოდვისა და უღირსებისაგან. მაცხოვარი მეორე ნეტარებას აღუთქუამს სულიერისა მწუხარებისა-თჳს. ამ ქუეყანაზედ ჩუენ ყოველნი ადამიანნი ისრეთს კაცს უწოდებთ ნეტარად და ბედნიერად, რომელიც ყოველთჳს არის მხიარული და კმაყოფილი, ყოველთჳს იცინის და ლხინობს; გარნა მაცხოვარი ნეტარად უწოდებს მათ, რომელნი არიან მგლოვარენი გულითა. რისთჳს? მისთჳს, ძმანო ჩემნო, რომელ ვისაც ახსოვს თჳსი უღირსება, ვინც სწუხს სიცოდვისა თჳსისაგან, იგი ყოველთჳს ერიდება ცოდუას, ინანებს როდესაც უნებლივათ ცოდვა ქმნა და ესრეთ მიიღებს ღუთისაგან სულიერსა მადლსა. გარნა რისთჳს სთქუა ღმერთმან: რამეთუ იგინი ნუგეშინის ცემულ-იქმნებიან? როდის იქმნებიან იგინი ნუგეშინის-ცემულ? იგინი იქმნებიან ნუგეშინის-ცემულ სრულითა ნუგეშინის-ცემითა მომავალსა შინა საუკუნესა, ოდესცა მიიღებენ იგინი განსვენებასა ცოდვათასა და ნეტარებასა; გარნა აქაც, ქუეყანასა ზედა, მიიღებენ იგინი რომელსამე ნუგეშსა. იქმნება ზოგმა თქუენგანმან, ძმანო, კიდეც გამოსცადა, რომელ მწუხარებით დამძიმებულსა მიეცემა რაოდენიმე შვება და მოსვენება, უკეთუ მან შეიძლო ტირილი; ხოლო მგლოვარე კაცი უმეტესად შეწუხდება, უკეთუ არ მოუვიდა ცრემლი, ვინაჲთგან მწუხარება დაეცა გულსა მისსა და ვერ გამოვიდა

გარეშე; ესე ვითარი თჳსება აქუს ცრემლთა, რომელ იგინი შიგნითგან გამოიყვანენ მწუხარებასა გარეთ და შეამსუბუქებენ გულსა მგლოვარისასა. გარნა უმეტესი შვება და ზოგჯერ გამოუთქმელი ნუგეშიც მიეცემა მგლოვარესა, ოდეს იგი შეაერთებს ცრემლსა ლოცვისა თანა. ვინც ერთხელ ცრემლით ილოცა წინაშე ხატისა, მას კიდეც გამოუცდია, რომელ არცა ერთი ნუგეში არ დაატკბობს გულსა კაცისასა მსგავსად ამისა. ამისთჳს, ძმანო, ყოველთა შინა მწუხარებათა თქუენ მიიქცეოდეთ ნუგეშინის-ცემისათჳს მაცხოვრისადმი. წყარო არს იგი, სიტკბოებისა და ნუგეშისა მათ-თჳს, რომელნი განუხსნიან მას გულსა. მან უწყის ყოველი სისუსტე და უღონოება ჩუენი; მან თჳთ გამოსცადა ყოველივე მწუხარება კაცისა; თჳთ მან იტირა საფლავსა ზედა მეგობრისა თჳსისა; იგი ეტყვის მწუხარეთა: მოვედით ჩემდა ყოველნი მაშურალნი და ტჳრთ-მძიმენი და მე განგისვენო თქუენ. აღიღეთ უღელი ჩემი თქუენ ზედა და ისწავეთ ჩემგან, რამეთუ მშიდ ვარ და მდაბალ გულითა.... რამეთუ უღელი ჩემი ტკბილ არს და ტჳრთი ჩემი სუბუქ არს. (მატთ. ია, კჱ—ლ)· ამინ.

მოძღვრება მეორე.

> ნეტარ-არიან მშვიდნი, რამეთუ მათ დაიმკვიდრონ ქვეყანა; — ნეტარ-არიან, რომელთა შიოდეს და სწყუროდეს სიმართლისათვის, რამეთუ იგინი განსძღნენ.

მშვიდი, ძმანო ჩემნო, არს კაცი იგი, რომელი არავის არ აწუხებს, არავის არ აწყენს, არამედ ყოველთა, შეძლებისამებრ, სათნოექმნება, ყოველს კაცს აამებს, ყოველთა შეიყვარებს და შეეწევა, — მოკლედ, რომელსაც აქვს კეთილი და სახიერი გული. წინააღმდეგ მშვიდისა იქნების კაცი ამაყი, მოუსვენებელი, რომელთან ვერავის ვერ შეუძლიან ჰქონდეს კეთილ-განწყობილება. გარნა რაჲსათჳს აღუთქვამს ღმერთი ესრეთთა კაცთა ქვეყნის დამკვიდრებასა? როგორ შეიძლება, კაცმან მშვიდმან, რომელი არც ეძიებს აღმატებასა და თჳთ სიმშვიდე არ აძლევს ნებას რომ ისურვოს უფლება, ანუ აღმატება, დაიმკვიდროს ქვეყანა? ხშირად აღსრულდება ეს ღვთის აღთქმა ქვეყანასა ზედა! მშვიდი და წყნარი იყო დავით წინასწარმეტყველი, არა ჰქონდა იმედი რომ მიეღო სხჳა რაჲმე ღირსება, თჳნიერ ცხოვართა მწყსობისა, გარნა ღმერთმან აღამაღლა იგი ტახტსა ზედა სამეუფოსა. მშვიდნი, დამდაბლებულნი იყვნენ ქრისტიანენი პირველთა შინა საუკუნეთა: არა ჰქონდათ სადგომი და საზრდო, იყვნენ მარადის დევნულ და ტანჯულ უსჯულოთაგან; გარნა მიხედეთ ახლა, ვინ დაიმკვიდრა ქვეყანა, თუ არ ქრისტიანეთა; სადღა არიან მდევნელნი მათნი კერპთ-მსახურნი

და მასმადიანნი? ვის უპყრიეს ახლა უმჯობესი ნაწილი ქჳეყანისა? ვის აქჳს შეძლება და წარმატება? ქრისტიანეთა, თუ მდევნელთა მათთა? ახლა მრთელი ქჳეყნის დიდება აქჳსთ ქრისტიანეთა; რაც განათლება არის ქჳეყანაზედ, ანუ ძლიერება, ანუ წარმატება, ყოველი ქრისტიანების ხელში არის. სხუანი ყოველნი ტომნი, ურწმუნონი მასმადიანნი ანუ კერპთ-მსახურნი, არიან გაუნათლებელნი, სუსტნი და უძლურნი, ხოლო ყოველი ძლიერება და პატივი ღმერთმან მისცა ქრისტიანეთა. აჰა რა სახით აღსრულდა სიტყჳა ღჳთისა!

ახლა თქჳენზედ ვიტყვი, ძმანო ჩემნო. თქჳენ ამ მთებში მცხოვრებთა, ახლად მონათლულთა, უფრო მტკიცედ უნდა გახსოვდეთ ეს სიტყვა მაცხოვრისა: ნეტარ-იყჳნენ მშვიდნი. რისთჳს? მისთჳს რომელ თქჳენ გულ-ფიცხელნი ხართ; ხშირად გაფიცხდებით და სიფიცხითა თქჳენითა ხშირად შთავარდებით დიდთა ცოდვათა შინა. რამდენჯერ მომხდარა, რომ გაფიცხებული კაცი წასჩხუბებია თავის ძმას, უგინებია და უცემია; გარნა ეს კიდევ არა ფერია: საშინელი ის არის და იქმნება თქჳენც გაგეგონოსთ ამისთანა მაგალითი, რომ გაფიცხებულ კაცს ჩხუბში მოეკლას კაცი. აჰა რა საშინელს ცოდვასა შინა შთავარდება კაცი, თუ გაფიცხელდა; ამისთჳს, ძმანო, როდესაც გული მოგივა და გაფიცხელდები, მოიგონე ეს სიტყვა მაცხოვრისა: ნეტარ-იყჳნენ მშვიდნი, და გული დაიმშვიდე და გექმნება ღჳთისაგან დიდი მადლი.

მეოთხე ნეტარება იტყვის: ნეტარ-იყჳნენ, რომელთა შიოდეს და სწყუროდეს სიმართლისათჳს, რამეთუ იგინი განძღენ.

რაჲსათჳს არა სთქჳა უფალმან: ნეტარ-იყჳნენ რომელთა უყვარსთ სიმართლე; არამედ: ნეტარ-იყჳნენ რომელთა შიოდეს და სწყუროდეს სიმართლისათჳს? ნეტარად უწოდებს მაცხოვარი მხოლოდ მათ, რომელთა უყვარსთ სიმართლე, ვითარცა მშიერსა კაცსა უყვარს და სურს საჭმელი და მწყურვალსა სასმელი. კაცს რომ მოშივ-

დება, მაშინ მისთჳს უძვირფასეს ყოვლისა არის საჭმელი. მას ერთი ლუკმა პური ურჩევნია ოქროსა დ̃ თვალთა; მსგავსად ამისა ესოდენ უნდა უყუარდეს ყოველსა კაცსა სიმართლე, რომ მიაჩნდეს იგი უძვირფასესად ყოვლისა ნივთისა; ყოველსა სიტყვასა დ̃ საქმესა შინა ყოველგან დ̃ ყოველთჳს უნდა ეძიებდეს სიმართლესა დ̃ უხაროდეს მისთჳს.

რასა აღუთქუამს მაცხოვარი მათ, რომელთა შიისთ დ̃ სწყურისთ სიმართლისათჳს? აღუთქუამს, რომელ იგინი განსძღებიან. ეს აღთქმა მათ თჳს არის უმჯობესი ყოვლისა სასყიდელისა. როგორათაც კაცისა ფრიად მშიერისათჳს უდიდესი ბედნიერება არის განძღომა საჭმლითა, ეგრეთვე მათ-თჳს, რომელთა შიისთ სიმართლისათჳს, უდიდესი ბედნიერება იქმნება, ოდეს იგინი იხილვენ დ̃ მიიღებენ სრულს სიმართლესა, ოდეს შეიტყობენ რომ სიმართლემან სძლო დ̃ დასთრგუნა უმართლოება დ̃ სიცრუე. გარნა მშიერნი დ̃ მწყურვალნი სიმართლისათჳს, რა საკვირველია, ვერ განსძღებიან ქუეყანასა ამას ზედა, ვინაჲთგან აქ ვერ იხილვენ სრულსა სიმართლესა, არამედ განსძღებიან სასუფეველსა ცათასა. მხოლოდ მუნ იხილვენ იგინი სრულსა ჭეშმარიტებასა შინაგან დ̃ გარეშე თჳსსა, მაშინ ნახვენ იგინი თვალითა, ვითარ კაცი, რომელი ატყუებდა ყოველთა ამ ქუეყანაზედ დ̃ აღვსებულ იყო მზაკვარებითა დ̃ ფარისევლობითა, მუნ იქმნება შერცხვენილ დ̃ დამდაბლებულ. ხოლო კაცი, რომელი იყო გულ-წრფელ, დევნულ დ̃ შეურაცს აქ სიმართლისათჳს, იქმნება ამაღლებულ დ̃ ნეტარ წინაშე თვალთა უფლისათა სასუფეველსა შინა მისსა; დ̃ თუ ესოდენ ძვირფასია, ძმანო ჩემნო, ღუთის წინაშე სიმართლე, ეცადეთ რომ შეიყვაროთ იგი, მოერიდეთ სიცრუესა დ̃ მოტყუებასა. ნურცა სიტყვით, ნურცა საქმით ნუ ატყუებ მოყუასსა შენსა; ხოლო უმეტესად უნდა გახსოვდეს ეს მცნება მაშინ, როდესაც არის რომელიმე ძიება მთავრობისაგან დ̃ შენ მოწმედ ხარ მოწოდებულ. მოწამემ გულ-წრფელად უნდა სთქუას რაც იცის. ვინც მოწმობაში იტ-

ქვის სიცრუეს, იგი დიდს და საშინელს ცოდვაში შთავარდება, მისთჳს რომელ მთავრობა ვერ შეიტყობს სიმართლეს და იქმნება ამით უბრალო კაცი დაისაჯოს და ბრალიანი განმართლდეს. ზოგჯერ კაცის მორიდებით და მეზობლების შიშით დამალავს კაცი სიმართლესა, იმას კი არ ფიქრობს, რომ ღ̃თისა უფრო უნდა ეშინოდეს კაცსა, ვიდრე კაცისა. ამინ.

მოძღჳრება მესამე,

«ნეტარ-იყვნენ მოწყალენი, რამეთუ იგინი შეიწყალნენ».

ამ ნეტარებას არ უნდა დიდი განმარტება, ძმანო ქრისტიანენო; ვინც მოწყალე არის თავის ძმაზედ, მას ღმერთიც შეიწყალებს; ვისაც ებრალება თავისი მოყუასი, მას ღმერთიც შეიბრალებს; ვინც მოეხმარება თავის მოყუასს, ნუგეშ-სცემს, ხელს მოუწყობს, გლახაკს შეეწევა, უგუნურს და უჭკუო კაცს დაარიგებს, ავათ-მყოფს ნახავს, ქვრივს და ობოლს გამოზრდის, ამისთანა კაცს ღმერთიც შეეწევა და შეიწყნარებს ამ ქუეყანაშიც და უმეტესად მომავალსა საუკუნესა შინა. მოწყალება, ანუ შეწუხებულის და გაჭირვებულის შემწეობა არის ყოველთა უდიდესი სათნოება. სახარებისაგან ხშირად გესმის თქუენ ეკკლესიაში, რომელ მეორესა და საშინელსა მოსვლასა უფლისა იესო ქრისტესსა ქუეყანასა ზედა, განსჯად ყოველთა კაცთა, ცხოვნებულნი დადგებიან მარჯუენით ქრისტესა, ხოლო წარწყმედულნი მარცხენით მისსა. მაშინ უფალი იესო ქრისტე განუცხადებს მდგომარეთა მარჯუენით მისსა: მოვედით კურთხეულნო მამისა ჩემისანო და დაიმკვიდრეთ განმზადებული თქუენთჳს სასუფეველი დასაბამითგან სოფლისა: მშიოდა მე და მომეცით საჭმელი, მწყუროდა და მომეცით სასმელი, შიშველ ვიყავ და შთამაცვით მე, საპყრობილესა შინა და მნახეთ მე. გარნა მდგომარეთა მარცხენით მისსა ეტყვის: წარვედით ჩემგან წყეულნო ცეცხლსა შინა საუკუნესა: მშიოდა მე და არა მეცით მე საჭმელი, მწყურო-

და და არა მასხით მე, საპყრობილესა შინა ვიყავ და არა მნახეთ მე. აჰა, ძმანო, რა დიდი სათნოება არის მოწყალება; მოწყალე კაცი თავის სულს აცხოვნებს; უწყალო თავის სულს წარწყმედს; მოწყალებას კაცი კაცს კი არ აძლევს, თჳთ იესო ქრისტეს აძლევს; უწყალო კაცი თჳთ იესო ქრისტეს უარ-ჰყოფს: ამისთჳსცა იტყვის მაცხოვარი საშინელსა სამსჯავროსა ზედა: მშიერ ვიყავ და არა მეცით მე ჭამადი, შიშველ ვიყავ და არა შემმოსეთ მე.

იქმნება ვინმე თქჳენ შორის იფიქროს: რა მოწყალება შემიძლიან მე, რომელსაც თჳთონ ვარ ერთი საწყალი კაცი, მაკლია საჭმელი და სასმელი; თუ ასრე იფიქრა ვინმე, ის უმართლოდ იფიქრებს. რაც გინდა ღარიბი იყოს კაცი და საწყალი, მაინც შეუძლიან აღასრულოს მოწყალება. ვსთქჳათ რომ შენ ღარიბი და საწყალი კაცი ხარ; გარნა ზოგიერთნი შენზედ უღარიბესნი და გაჭირებულნი არიან. თუ ბევრის მიცემა არ შეგიძლიან, ცოტაოდენი მოწყალება მაინც უყავ. თუ ფულით, ანუ ნივთით არ შეგიძლიან მოწყალება, სიტყვით მაინც უყავ მოწყალება, ესე იგი შეწუხებულს კაცს ნუგეში-ეც, უგუნური და უჭკუო კაცი დაარიგე და მოაქციე. იქმნება შენ მართლა საწყალი და ღარიბი კაცი ხარ, მაგრამ იქმნება გყავს ცოლი, შვილები, იქმნება გყჳანან უმცროსნი ძმები; თუ გსურს აღასრულო ეს მცნება, ამათთან იყავ წყნარი, მშვიდი, მოწყალე; თუ არ გახსოვს ეს მცნება და ცუდი ხასიათი გაქჳს, მაშინ შენ უთუოდ ამათთან იქმნები უწყალო; ესე იგი ცუდად მოეპყრობი მათ, გაუჯავრდები, აგინებ სცემ. მოკლედ ვსთქჳათ, ყოველ კაცს შეუძლიან აღასრულოს ეს მცნება, ან დაარღვიოს.

ნეტარ იყჳნენ წმიდანი გულითა, რამეთუ მათ ღმერთი იხილონ.

ღმერთი ჩჳენ ქრისტიანეთაგან მოითხოვს, რომ არა თუ მხოლოდ საქმით ვიყჳნეთ წმიდანი, არამედ გულიცა წმიდა გვქონდეს. რისთჳს? თუ კი კაცი კარგად იქცევა და კეთილ საქმეს იქმს, რა საჭიროა რომ გულიც წმიდა ჰქონდეს? სულ ერთი არ არის, რაც უნდა

იფიქროს კაცმა გულში, ოღონდ ცუდი საქმე არა ქმნას? უფალი იესო ქრისტე მისთჳს მოითხოვს ჩუჱნგან, ძმანო, წმიდა გულს, რომელ ჩუჱნი ყოფაქცევა დამოკიდებული არის ჩუჱნი გულის თქმაზედ. ყოველი კაცი წინა-პირველად გულში მოიფიქრებს ანუ განიზრახავს კეთილს გინა ბოროტ საქმეს დ~ მერმე აღასრულებს. როგორიც გული აქუს კაცსა, ისრეთი საქმეც ექმნება. ამისთჳს, ძმაო ჩემო, ეცადე, რომ წინაპირველად განიწმიდო გული შენი: რაც გაქუს გულში ანუ ცუდი სურვილი ანუ განზრახვა ბოროტი განაგდე გულისაგან. თუ გაგიჩნდა გულში მსწრაფლ ცუდი რაჲმე განზრახვა, ანუ სხუამ ვინმე შეგაგონა რაჲმე ცუდი, ეცადე დ~ მაშინვე მოინანე დ~ დაივიწყე; თუ დიდხან დაუტევე გულში ბოროტი ჰაზრი, ანუ სურვილი, როგორც რომ თესლი მიწაში, ისრე გაიბამს ფესვსა შენს გულში ის ჰაზრი დ~ ცოდვაში შთაგაგდებს.

ვისაც წმიდა გული აქუს, იმას მაცხოვარი აღუთქვამს ღუთის ხილვას: ნეტარ-იყუნენ წმიდანი გულითა, რამეთუ მათ ღმერთი იხილონ. ვინაჲთგან ღმერთი არის უწმიდესი არსება, მას იხილავს მხოლოდ კაცი წმიდა გულითა. ღმერთი არის ნათელი ბრწყინვალე; ამისთჳს ღმერთსა ვერ მიეახლება კაცი იგი, რომელსა აქუს გული დაბნელებული უწმინდურითა ჰაზრითა. ამინ.

მომღერება მეოთხე.

ნეტარ-არიან მშჳდობის-მყოფელნი,
რამეთუ იგინი ძედ ღმრთისად იწოდნენ.

მშჳდობის-მყოფელი არის ის კაცი, რომელსა უყვარს მშჳდობით და მყუდროებით ცხოვრება, რომელი არა თუ თჳთონ არავის შეაწუხებს, არ წააჩხუბებს, არამედ ცდილობს შეარიგოს ვინც არიან წაჩხუბებულნი და უკმაყოფილონი ერთმანერთში. ამისთანა კაცს მაცხოვარი აღუთქუამს დიდს და გამოუთქმელს ჯილდოს: იგინი ძედ ღმრთისად იწოდებიან. რისთჳს აღუთქუამს მათ, ძმანო ჩემნო, ესრეთს დიდს ჯილდოს მაცხოვარი? მისთჳს, რომელ ღმერთს უყვარს მშჳდობა და მყუდროება. საღმრთო წერილში ღმერთი თავის თავს უწოდებს ღმერთად მშჳდობისა და მამად მოწყალებისა. თჳთ უფალი ჩუენი იესო ქრისტე, ძე ღმრთისა, მისთჳს მოვიდა ქუეყანასა ზედა, მისთჳს მიიღო ბუნება კაცისა, მისთჳს ივნო, ჯუარს-ეცუა და აღსდგა, რათა შეაერთოს და შეარიგოს კაცი ღმერთთან. ცოდვამან და ურჩებამან კაცი განაშორა ღმრთისაგან; ღმერთი განრისხებული იყო კაცზედ, გარნა უფალმან იესო ქრისტემან მოახდინა მშჳდობა ღმრთისა და კაცთა შორის. აქედამ, ვინც კაცს კაცთან შეარიგებს, მშჳდობას და შერიგებას მოახდენს შორის მოყუასთა მისთა, ამით იგი დაემსგავსება თჳთ უფალსა იესო ქრისტესა, ანუ შეეწევა მას. აჰა რა დიდი და პატიოსანი საქმე არის მშჳდობის მოხდენა ქუეყანასა ზედა! ყოველი ქრისტიანე უნდა ცდილობდეს, რომ შეიძინოს ეს სათნოება; გარნა სხუათა უმეტესად ამას უნდა ცდილობდეთ თქუენ,

ამ მთებში მცხოვრებნი და ახალ მონათლულნი. რისთჳს? მისთჳს, რომელ, როგორათაც გითხარით ამას წინაც, გულ-ფიცხელნი ხართ, ხშირად მოგივათ ხოლმე ერთმანერთში ჩხუბი და უკმაყოფილება, ხშირად გაქ̃სთ ერთმანერთში შური და გიყ̃არსთ შურის-ძიება. მაშა-სადამე თქ̃ნ მტკიცედ უნდა გახსოვდესთ, რა დიდი სათნოება არის მშვიდობის მოხდენა. თუ მშვიდობის-მყოფელს ღ̃თის ძე ეწოდება, მაშა-სადამე შფოთის-მყოფელი ეშმაკის შემწე არის. ჩ̃ნის სულიერ მტერს ეშმაკს უხარიან, ოდესცა ხედავს ჩ̃ნ შორის ჩხუბსა, შფოთსა, შურსა, მისთჳს რომელ ოდესცა ჩ̃ნ შორის არის ჩხუბი და განხეთქილება, მაშინ ადვილად გვაცდენს იგი და ადვილად შთაგვაგდებს იგი ყოველსა ცოდვასა შინა; გარნა როდესაც ხედავს ჩ̃ნ შორის ერთობასა და სიყვარულსა, მაშინ ვერაფერს დაგვაკლებს.

ნეტარ-იყ̃ნენ დევნულნი სიმართლისათჳს, რამეთუ მათი არს სასუფეველი ცათა.

ამ სიტყვებისაგან ვხედავთ ჩ̃ნ, ძმანო ჩემნო, რა დიდი სიყვარული უნდა გვქონდეს სიმართლისათჳს, სიმართლისათჳს კაცმან ყოველი დევნა უნდა მოითმინოს. ხშირად მოხდება ხოლმე თქ̃ნ შორის, როდესაც ვისმე საქმეში მოწმედ დაიბარებენ, თუმცა კი იცის სიმართლე, გარნა შიშისაგან არ იტყვის. მეშინიან, რომ შური არ იძიოსო და ცუდი რაიმე არ მიყოსო. გარნა, ძმაო ჩემო, ვისი უნდა გეშინოდეს უმეტესად, — ღ̃თისა თუ კაცისა? თუ სიმართლეს დამალავ, ღმერთს განარისხებ; თუ სიმართლეს იტყვი და ვინმე ამისთჳს მოგიძულა და ცუდი რაიმე გიყო, ნუ გეშინიან: ღმერთი სასუფეველს მოგცემს.

ნეტარ-იყ̃ნეთ თქ̃ნ, რაჟამს გყვედრიდენ და გდევნიდენ, და სთქ̃ან ყოველი სიტყ̃ა ბოროტი თქ̃ნდა მომართ სიცრუით ჩემთჳს. გიხაროდენ და მხიარულ იყ̃ნით, რამეთუ სასყიდელი თქ̃ნი მრავალ-არს ცათა შინა.

რით შეგიძლიან დაამტკიცო, რომ შენ ხარ ნამდვილი და ჭეშმარიტი

ქრისტიანე? მით, როდესაც ქრისტეს გულისათჳს მოითმენ ჯვარსა და განსაცდელსა ქჳეყანასა ზედა. ჭეშმარიტი ქრისტიანე მხოლოდ ის არის, რომელიც თავის თავს არ დაზოგავს ქრისტეს სჯულის შენახვისათჳს.

ახლა, ძმაო ჩემო, მე შემძლებისა-მებრ ჩემისა აღგიხსენი ცხრა ნეტარება, თქმული უფლისა ჩჳენისა იესო ქრისტეს-მიერ. შენზედ არის დამოკიდებული, როგორ მიიღებ და ისარგებლებ, რაც მე აღგიხსენი. თუ არ შეგიძლიან შეიძინო ყოველნივე ცხრანი ნეტარებანი, ერთი რომელიმე მათგანი მაინც აღასრულე. გახსოვდეს, ძმაო, რომ ვინც ისმენს ღჳთის სიტყჳსა და არ აღასრულებს, ის უმეტესად არის დანაშაული ღჳთის წინაშე.

უკანასკნელ. ვევედროთ ღმერთსა, რათა თჳთ იგი შეგვეწიოს მადლითა თჳსითა და გამოგვაჩინოს კეთილ აღმასრულებელად მისთა მცნებათა. მოიფიქრე, ძმაო, და სცან როგორ მართლ-მსაჯულ არს ღმერთი: ყოველ კაცს ღმერთი მისაგებს, რისაც ღირსი არის და რაც შეიძინა. გლახაკსა სულითა ღმერთი მისცემს სასუფეველსა; მგლოვარეს ეტყვის, რომელ იგი ნუგეშინის-ცემულ იქმნება; მშვიდთა აღუთქჳამს ქჳეყანის დამკვიდრებასა... ამინ.

განმარტება ანუ აღხსნა ეფრემ ასურის ლოცვისა, ოთხთა მოძღურებათა შინა.

მ ო ძ ღ უ რ ე ბ ა პ ი რ ვ ე ლ ი.

„უფალო და მეუფეო ცხოვრებისა ჩემისაო, სულსა უქმობისასა და მიმომ-წჳლილგელობისასა, მთავრობის-მოყუარებისა და ცუდად მეტყუელებისა ნუ მიმცემ მე".

განმავალობასა შინა ~~დიდისა მარხვისასა~~, ყოველ-დღე წირვაზედ, ლოცვაზედ, მწუხრზედ და ცისკარზედ, არა ერთ-გზის გესმისთ თქუენ, ძმანო ქრისტიანენო, მოკლე ლოცვა ეფრემ ასურისა: უფალო და მეუფეო ცხოვრებისა ჩემისაო.......ამ ლოცვას ასრე ხშირად წმიდა ეკკლესია მისთჳს განიმეორებს წირვა-ლოცვაზედ, რომელ იგი არის ფრიად საჭირო და სასარგებლო ყოველთა ქრისტიანეთათჳს. ვინც კარგად გაიგებს ჰაზრსა ამ ლოცვისასა და ეცდება, რომ შეითჳსოს იგი და მერმე აღასრულოს თავის ცხოვრებაში, ის მიიღებს დიდს სულიერს სარგებლობას. ამისთჳს მსურს განგიმარტო ანუ აღგიხსნა, ძმანო ჩემნო, ეს მოკლე ლოცვა.

სამ ნაწილად ანუ სამ მუხლად არის განყოფილი ეს ლოცვა: პირველ მუხლში ჩუენ ვსთხოვთ ღმერთსა, რათა განაშოროს ჩუენ-გან ოთხი ცოდვა: უქმობა, მიმომწჳლილველობა, მთავრობის-მოყუარე-ბა და ცუდად-მეტყუელება. უფალო და მეუფეო ცხოვრებისა ჩე-

მისაო, სულსა უქმობისასა, მიმომწულილველობისა, მთავრობის-მოყვარებისა და ცუდად-მეტყველებისა ნუ მიმცემ მე. მეორესა მუხლსა შინა ვევედრებით ღმერთსა, რათა ნაცულად ოთხთა ამათ ცოდვათა მოგუცეს ოთხი სათნოება: სიწმიდე, სიმდაბლე, მოთმინება და სიყვარული: ხოლო სული სიწმიდისა, სიმდაბლისა მოთმინებისა და სიყვარულისა მომმადლე მონასა შენსა. ბოლოს, მესამესა მუხლსა შინა ვსთხოვთ ჩუენ ღმერთსა, რათა მოგუცეს ჩუენ ცნობა თავისა ჩუენისა და არა განკითხვად მოყუასთა ჩუენთა: ჰე უფალო და მეუფეო, მომანიჭე მე განცდად თჳსთა ცოდვათა და არა განკითხვად ძმისა ჩემისა, რამეთუ კურთხეულ-ხარ შენ უკუნითი უკუნისამდე. ~~[illegible]~~ ვსთქუათ ძმანო, პირველ მუხლზედ. რა არის, ძმანო ჩემნო, სული უქმობისა? სული უქმობისა ის არის, რომლისაც კაცს არ უყვარს შრომა და მუშაკობა, არამედ უყვარს ცუდად ყოფნა, ანუ უსაქმოდ განტარება თავის დროებისა. მაშასადამე სული უქმობისა აქუს ზარმაცს და მცონარე კაცსა. დიდი და საშინელი ცოდვა არის, ~~ძმაო ჩემო~~, ზარმაცობა ანუ ცუდად დროების დაკარგვა. ღმერთმან შექმნა კაცი შრომისა და მუშაკობისათჳს. საღმრთო წერილში თქმულ-არს: ვინც არ მუშაკობს, იმან პურიც არ უნდა სჭამოსო. მართლა, ვინც არ მუშაკობს, იგი არ არის ღირსი, რომ სჭამოს პური, მისთჳს რომელ ყოველმან კაცმან თავის ხელით უნდა შეიძინოს თავისი საზრდო; მაშასადამე ვინც არ მუშაკობს, იგი სჭამს სხვის ნამუშაკევს და ამით დაემსგავსება ქურდსა. მეორე მიზეზი, რომლისათჳსცა უქმობა არის საშინელი ცოდვა, მდგომარეობს მას შინა, რომელ უქმი კაცი უადვილესად შთავარდება ყოველსა ცოდვასა შინა, ვიდრე კაცი შრომის-მოყვარე. მოხუცებულნი და გამოცდილნი კაცნი ესრეთ იტყვიან: უქმობა არის დედა ყოველთა ცოდვათაო. რა სახით? ესრეთ რომელ კაცი, რომელიც ყოველთჳს არის გაბმული საქმეში, ყოველ დღე შრომას ეწევა და მუშაკობს და არაოდეს არა აქუს მოცალება, ესრეთი კაცი ვერც მოიფიქრებს რომელ-

სამე ცუდსა საქმესა, ვერც აღასრულებს, მისთჳს რომელ დრო არა აქუს, მოცლილი არ არის; გარნა კაცი უქმი ადვილად შთავარდება ყოველს ცოდვაში, ვინაჲთგან მოცლილი არის და ადვილად გაუჩნდება გულში ცუდი რომელიმე ჰაზრი, ადვილად აცთუნებს მას სულიერი მტერი და ადვილად მიიზიდავს ყოველი ბოროტი კაცი ცუდს საქმეში. მაშასადამე ეცადენით თქუენ, ძმანო ჩემნო, რომ ცუდად არ დაჰკარგოთ არცა ერთი წამი. თუ გსურს, ძმაო, შეიტყო რა კარგი და საქმე არის კაცი შრომის-მოყვარე, წარმოიდგინე: ოდესცა შენ კარგად იმუშავებ დილითგან საღამომდის, მაშინ გიხარიან და მადლობ ღმერთოსა, და თუ რომელიმე დღე უქმად გაატარე, იმ დღეს შენ თჳთონაც მოწყენილი ხარ; მაშასადამე ეცადე და შეიყვარე შრომა და მუშაკობა. მართალი უნდა გითხრა: თქუენ, ამ მთებში მცხოვრებნო, არ გიყვარსთ მუშაკობა და შრომა ისრე, როგორც სხუა ხალხთა უყვარსთ. თქუენ მრავალ დღეს ჰკარგავთ უქმად; დასხდებით და დაიწყებთ გრძელ საუბარს, რომელიც ყოვლად უსარგებლო არის, ვგონებ ამისთჳს ხართ ესრეთ ღარიბნი, ცოლ-შვილი შიშვლად გყავსთ, ხშირად საჭმელი გაკლიათ. გარნა კარგად რომ მუშაობდეთ, უქმად დროს არ ჰკარგავდეთ, მაშინ დარწმუნებული უნდა იყუნეთ,—არ იქმნებოდით ისრე ღარიბნი.

მეორე ცოდვა, რომელზედაც იხსენება პირველ მუხლში, არის მიმომწუხლილველობა, ანუ, სხუა-ფერ ვსთქუათ, მოწყინება. მოწყინება ის არის, ოდესცა კაცს მოეწყინება ანუ მოსძულდება თავის თავი, ანუ რომელიმე კეთილი საქმე. ეს ცოდვა, ძმანო ჩემნო, კაცს ხშირად დაემართება ეშმაკის მანქანებისაგან; მაგალითებრ: ზოგჯერ კაცს მოეწყინება ლოცვაზედ დგომა, ანუ მარხვის შენახვა, ანუ ნიადაგ შრომა და მუშაობა. ხანდის-ხან კიდევ ზოგიერთს კაცს მოეწყინება თავის სიცოცხლე, იფიქრებს: რა სიცოცხლე არის ჩემი სიცოცხლეო; ამაზედ იწყებს მწუხარებას და დრტვინვას. ესეც დიდი და მავნებელი ცოდვა არის, ძმანო ჩემნო; პირველად მისთჳს, რომელ ქრი-

სტიანე ყოველთჳს უნდა იყოს მღვიძარე, ფრთხილ, სულ-გრძელ. კაცს ღმერთმან მისცა ყოველივე რაც საჭირო არის მის ბედნიერებისათჳს, ესე იგი ჭკუა, სიმართლე, ქუეყანა. ვინც კარგად მოიხმარებს ღუთის ნიჭსა, ესე იგი ვინც კარგად ირჯება, ცდილობს, მუშაობს—ის არ შთავარდება მოწყინებაში. თუ შეემთხვია მას რომელიმე ზარალი, ანუ უბედურება, მაინც სულ-გრძელ არს და მალე გამოვა იმ ზარალითგან. მაშასადამე მოწყინება დაემართება მხოლოდ იმ კაცს, რომელიც არის ზარმაცი, ცუდი ხასიათისა და ცუდი ყოფაქცევისა. მეორედ, მოწყინება მისთჳს არის ცუდი და მავნებელი ცოდვა, რომელ იგი კაცს შთააგდებს კიდევ სხუათა ცოდვათა შინა: ვისაც გულში აქჳს მოწყინება, იგი ხშირად დრტვინავს ღმერთზედ, და ამით დიდად სცოდავს; მას დაეკარგება სასოება ღმერთზედ. რადგანაც ესრეთი ცუდი და მავნებელი ცოდვა არის მოწყინება, მაშასადამე ოდესცა გულში გაგიჩნდება იგი, მაშინვე ეცადე და განაგდე გულისა შენისაგან. ქრისტიანე ყოველთჳს უნდა იყოს მღვიძარე, ყოველთჳს ღმერთზედ სასოება უნდა ჰქონდეს. ამინ.

მ ო ძ ღ ჳ რ ე ბ ა   მ ე ო რ ე.

«სულსა მთავრობის-მოყვარებისა და ცუ-
დად მეტყველებისასა ნუ მიმცემ მე».

მესამე ცოდვას, რომელზედაც არის თქმული ამ ლოცვაში, ეწოდება მთავრობის-მოყვარება. მთავრობის მოყვარება ის არის, ოდესცა კაცი ეძიებს უფლებასა ანუ ბრძანებლობასა სხჳსათა კაცთა ზედა. ეს ცოდვა ხშირად დაემართება დიდთა ანუ უფროსთა კაცთა, რომელნიც არიან მთავრობასა შინა. — თუ მთავრობის-მოყვარება ცოდვა არის, მაშა-სადამე ვინც არიან მთავარნი ანუ უფროსნი, მაგალითებრ: ჩინოვნიკნი, ცოდვაში არიან? — არა, ძმაო ჩემო, აქ ორ-გჳარად უნდა იფიქრო: თუ ვინმე კაცი მთავრობას ანუ ჩინოვნიკობას ეძიებს მხოლოდ მისთჳს, რათა თავის თავს მისცეს სარგებლობა, გამდიდრდეს, პატივი და დიდება შეიძინოს, თუ მარტო ამას ფიქრობს ვინმე და სხჳა არაფერი ახსოვს, იგი დიდ ცოდვაში არის; გარნა ვინც მთავრობას ეძიებს მისთჳს, რომ მოყჳასთა თჳსთა მისცეს სარგებლობა, დაიცვას მშვიდობა და მყუდროება სოფელში, სიმართლე და მართლ-მსაჯულება მიანიჭოს ყოველს კაცსა, ქჳრივი, ობოლი და საწყალი დაიფაროს უმართლო და მძლავრთა კაცთაგან, ამისთანა კაცი არ არის ცოდვაში, არამედ კეთილს და მადლიანს საქმეს ეძიებს. გარნა ვისაც ახსოვს, რა დიდი და ძნელი საქმე არის მთავრობა, რა დიდს და საშინელს პასუხის-გებაში შთავარდება ღჳთის წინაშე ის კაცი, რომელიც უმართლოდ ხმარობს მთავრობას, — ამისთანა კაცს არც ექმნება გულში მთავრობის-მოყვარება, არამედ კიდეც ეშინის,

რომ მთავრობის-მოყვარებით სული არ წარიწყმიდოს, ახლა თქუენ-ზედ ვიტყვი: თუმცა თქუენ, ამ მთებში მცხოვრებნი, ხართ მდაბალნი და ღარიბნი ხალხნი, გარნა ერთს შემთხვევაში თქუენც გაქუსთ ეს ცოდვა, ესე იგი მთავრობის-მოყვარება. რა სახით? ესრეთ, რომელ თქუენ შორის დედა-კაცნი არიან ფრიად დამონებულნი და შეწუხებულნი მამა-კაცთაგან, ხოლო მამა-კაცებს აქუსთ ნამეტნავი მთავრობა ანუ უფლება დედა-კაცებზედ. ამ საქმეში თქუენნი ჩვეულება და თქუენი ყოფა-ქცევა არის ფრიად ცუდი და ქრისტიანობის წინააღმდეგი. ქალები თქუენ არაფრად არ მიაჩნიათ და ძლიერ აწუხებთ. ზოგიერთს სოფელში თითქმის ასრე არის, რომელ მამა-კაცები მთელი დღე არაფერს არ აკეთებენ და უქმად არიან, დედა-კაცები კი დილითგან საღამომდის არიან მუშაობაში და ტანჯვაში, ასრე რომ თითქმის ესენი არჩენენ თავის ქმრებს და შვილებს. ეს დიდად შემარცხვენელი და უსჯულო საქმე არის, ძმანო ჩემნო. ღმერთმან დედა-კაცი იმიტომ შექმნა სუსტი და მამა-კაცს მისცა უმეტესი ღონე, რომ პირველი შინ, სახლში უნდა იყოს, სახლს უნდა უვლიდეს და შვილებს უნდა ზრდიდეს, ხოლო მეორე გარეთ უნდა მუშაობდეს, რაც უმძიმესი საქმე არის იმას აკეთებდეს. საღმრთო წერილიც ისრე შეგვაგონებს ჩუენ, რომელ ყოველ ადამიანს უნდა ცოლი თჳსი უყვარდეს და ისრეთ პატივში უნდა ჰყავდეს, როგორც თავისი თავი. ყოველ განათლებულს ხალხში დედა-კაცს აქუს დიდი პატივი, გარნა თქუენ შორის დედა-კაცები არიან უპატიოდ და საწყლად. კიდევ გეტყვი, არ კარგა რომ ეს ასრე იყოს და ასრე დაშთეს. როდესაც ღუთის მადლით თქუენშიც შემოვა სწავლა და განათლება, ეს საქმე მაშინ გამოიცვლება, გარნა ახლაც კი უნდა გახსოვდესთ, ძმანო, და ეცადნეთ რომ უმჯობესად იქცეოდეთ დედა-კაცებთან.

უკანასკნელ, მეოთხე ცოდვა, რომელსა ახსენებს პირველი მუხლი, არის ცუდად-მეტყველება. ცუდად-მეტყველება არის ყოველი უქმი, უსარგებლო, უშვერი სიტყვა გამომავალი პირისაგან კაცისა. ღმერთ-

მან ენა ჩუჱნ მისთჳს მოგუცა, რათა ვაკურთხოთ, ვადიდოთ და ვი-
ლოცოთ იგი; დავლოცოთ, დავარიგოთ მოყუასი ჩუჱნი. გარნა ჩუჱნ,
ნაცულად ამისა, ჩუჱნს ენას ხშირად ვხმარობთ ცოდვისათჳს: ენი-
თა ჩუჱნითა ვიტყვით სიცრუეს, გინებას, ცილის-წამებას, უშვერს
სიტყვას. მდაბალ ხალხში უმეტესად იციან გინება და უშვერი სიტ-
ყვების თქმა. ენა თავის თავად არ სცოდავს, არამედ იმას იტყვის, რაც
გულში აქვს კაცსა; მაშასადამე ვინც ლაპარაკობს ყოველთჳს გონიე-
რად, მშვენივრად და მშვიდად, იმას უთუოდ გულიც და ხასიათიც კარ-
გი აქვს, გარნა ვინც ხშირად იტყვის უშვერს სიტყვას, ხშირად აგი-
ნებს თავის მოყუასს, სჩანს რომ იმას ხასიათიც ცუდი აქვს. მეო-
რესა და საშინელსა მოსულასა იესო ქრისტესსა, ყოველი კაცი
მისცემს პასუხსა არა თუ მხოლოდ საქმეთა, არამედ ყოველთა სიტ-
ყუათა მისთათჳს. ამისთჳს ეცადეთ, ძმანო ჩემნო, არა სცოდოთ ენი-
თა თქუჱნითა, არამედ ჭკუიანად და მშვიდად ეტყოდეთ ერთი მე-
ორესა ყოველთა თქუჱნთა საქმეთა. ახლა ვსთხოვოთ ღმერთსა, რა-
თა შეგვეწიოს ჩუჱნ და განაშოროს ჩუჱნგან სული უქმობისა, მოწყე-
ნებისა, მთავრობის-მოყვარებისა და ცუდად-მეტყველებისა. ამინ.

მოძღჳრება მესამე.

«ხოლო სული სიწმიდისა, სიმდაბლისა, მოთმინებისა და სიყჳარულისა მომმადლე მე მონასა შენსა».

ამას წინათ მე აღგიხსენი თქჳენ პირველი მუხლი ეფრემ ასურის ლოცვისა. დღეს ვეცდები აღგიხსნა მეორე მუხლი ანუ მეორე ნაწილი. აქ ჩჳენ ვთხოვთ ღმერთსა, რათა მოგვცეს ჩჳენ ოთხი სათნოება, ესე იგი: სიწმიდე, სიმდაბლე, მოთმინება და სიყჳარული. ხოლო სული სიწმიდისა, სიმდაბლისა, მოთმინებისა და სიყჳარულისა მომმადლე მე მონასა შენსა.

სიწმიდე, ანუ სული სიწმიდისა არის ორ-გჳარი: გარეგანი, ანუ ხორციელი და შინაგანი ანუ სულიერი. სიწმიდე გარეგანი ანუ ხორციელი ის არის, როდესაც კაცს უყვარს წმინდათ ჩაცმა, წმინდათ ჭამა და სმა და წმინდათ ცხოვრება თავის სახლში. კარგი გონიერი და სასარგებლო საქმე არის, თუ კაცი ცდილობს ხორციელსა სიწმინდესა ზედა. იქმნება თქჳენგანმან ვინმე იფიქროს: სად შეუძლიან საწყალს და ღარიბს კაცსა, რომ წმინდათ ჩაიცვას, წმინდათ სჭამოს, სიწმინდე შეინახოს თავის სადგომში! ესრეთი ფიქრი არ იქმნება საფუძვლიანი: სიწმინდის შენახვა არ მოითხოვს სიმდიდრესა. იქმნება შენც გამოგიცდია და გინახავს, ძმაო, რომელ ზოგიერთი კაცი საკმაოდ მდიდარია და შეძლებაც აქჳს, გარნა მაინც უწმინდურათ ცხოვრებს; და სხჳა თუმცა იმაზედ ღარიბია და შეუძლებელი, გარნა წმინდათ და სუფთად ცხოვრებს. ეს შეძლებაზედ არ არის დამოკიდებული, არამედ ჩვეულე-

ბაზედ და ჭკუაზედ. თუ გინდ ბევრი არა ფერი გქონდეს შენ, ძმაო ჩემო, მაგრამ რაც გაქუს, ის სუფთად და წმინდათ შეინახე. თქუენ ამ მთებში მცხოვრებთა არ გიყუარსთ წმინდად და სუფთად ცხოვრება, რაჲცა დიდად დასაძრახი არის. იქმნება რომელიმე თქუენგანი ყოფილა სხუა ქუეყანაში, ვსთქუათ;—ქართლში და იმერეთში. ქართლში თუმცა უფრო შეძლებული ხალხი არის, გარნა უწმინდურად ცხოვრებს; იმერეთში თუმცა შეუძლო ღარიბი ხალხია, გარნა მოგეწონება, როდესაც შეხედავ, როგორ წმინდად და სუფთად სახლობენ. ან იქმნება ვინმე თქუენგანმან იფიქროს: რა დიდი რამ სათნოება არის ქრისტიანესათჳს ხორციელი სიწმინდე, ოღონდ ცოდვას მოერიდოს და კარგი ყოფაქცევისა იყოს! ამისთანა ფიქრიც არ იქმნება მართალი. სიწმინდე და სისუფთავე ხორციელი ძლიერ საჭირო და სასარგებლო არის კაცისათჳს. ესრეთ უნდა ვიფიქროთ, რომ ვისაც უყუარს გარეგანი და ხორციელი სიწმინდე და სისუფთავე, ის სულიერისა სიწმინდისათჳსაც უფრო ცდილობს; გარდა ამისა ვინც უწმინდურად ცხოვრებს, ის უფრო მალე გახდება ავათ და მალე დაჰკარგავს სიმრთელესა, რაჲცა დიდი ცოდვა არის, ვინაჲთგან თჳთ ღმერთი გვიბრძანებს ჩუენ, რათა დავიცვათ და შევინახოთ ჩუენი სიცოცხლე. ამისთჳს, ძმანო ჩემნო, რადგან ახლა მე თქუენ გიჩვენე, რა სასარგებლო არის ხორციელი სიწმინდე და სისუფთავე, ამას იქით ეცადეთ რომ სუფთად და წმინდად იყოს თქუენი ცხოვრება.

მეორე სათნოება, რომელსა ჩუენ გსთხოვთ ღმერთსა ამ ლოცვაში, არის სიმდაბლე. სიმდაბლე აქუს იმ კაცს, რომელიც თავის თავზედ დიდს არა ფერს ფიქრობს, ესე იგი თავის თავი არ მიაჩნია დიდათ. ამ სათნოებას კაცი შეიძენს მაშინ, როდესაც კარგათ იფიქრებს თავის ცოდვებზედ. ჩუენ ყოველნი, ძმანო ჩემნო, ცოდვილნი ვართ ღუთის წინაშე; არ გავა არა თუ მრთელი დღე, არამედ ერთი საათიც, რომ არ შევცოდოთ ღმერთსა ანუ გონებით, ანუ სიტყვით, ანუ საქმით; მაშასადამე ყოველთჳს უნდა სიმდაბლით და მონანებით

ვთხოვდეთ ღმერთსა შენდობასა. ნუ იფიქრებ, ძმაო, იმასაც, რომ, ვინაჲთგან შენ ხარ მდაბალი სოფლის კაცი, მაშასადამე უიმისოთაც გაქუს სიმდაბლე. რაც გინდ ღარიბი და საწყალი კაცი იყოს, ზოგიერთი, შეიძლება რომ გულში არ ჰქონდეს სიმდაბლე, არამედ დიდად მიაჩნდეს თავისი თავი; ამისთჳს თქუენც ეცადეთ, ძმანო ჩემნო, გულში ყოველთჳს იყოთ მდაბალნი და წყნარნი.

მესამე სათნოება არის მოთმინება. რა არის მოთმინება, ეს თქუენც იცით, ძმანო ჩემნო. მოთმინება მეტად საჭირო არის ყოვლის კაცისათჳს, ამისთჳს რომელ ქუეყანაზედ არ არის იმისთანა კაცი, რომელსაც არ შემთხვეოდეს ვითარიმე უბედურება და უკმაყოფილება. მრთელი ჩუენი სიცოცხლე ისრე არის ამ ქუეყანაში დაწყობილი, რომელ თუ მოთმინება არა აქუს კაცსა, ვერ გასძლებს ქუეყანაზედ. ყოველ საქმეში და ყოველს შემთხვევაში საჭირო არის კაცისათჳს მოთმინება. მოთმინება უნდა გქონდეს შენ, ძმაო, როდესაც მუშაობ ყანაზედ; მოთმინება უნდა იხმარო, როდესაც კაცთან საქმე გაქუს და საქმეს არიგებ; უმეტესი მოთმინება უნდა გქონდეს შენს სახლში: ცოლთან, შვილებთან, ძმებთან. თუ მოთმინება არა გაქუს, ერთი კაციც ვერ გასძლებს შენთან და საქმეს ვერ გააკეთებს; გარნა ყოველთა უმეტესი მოთმინება ქრისტიანეს უნდა ჰქონდეს თავისი სჯულის აღსრულებაში. თუ დიდი მოთმინება და სიმტკიცე არ აქუს ქრისტიანესა, ვერ წინა-აღუდგება ცოდვასა და განსაცდელსა, ვერ იქმნება კეთილი ქრისტეს მოწაფე. როდესაც შენ, ძმაო, შეგემთხვევა რომელიმე უბედურება, ანუ განსაცდელი და გაგიჭირდება ცხოვრება, მოიგონე უფალი იესო ქრისტე, მაცხოვარი ჩუენი. რა არ მოითმინა მან ჩუენი გულისათჳს? განკიცხვა, გინება, შეურაცხ-ყოფა, დევნა, ტანჯვა, ჯუარცმა. თუ მაცხოვარმან ესოდენი მოითმინა შენთჳს, შენც ცოტა-ოდენი მაინც მოითმინე მისთჳს, თუმცა. თითქმის ყოვლის ჭირისა და უბედურებისა, რომელიც შენ გემართება, მიზეზი შენვე ხარ, გარნა თუ სულ-გრძელად მოითმენ, ღმერთი ისრე მიიღებს, ვითომც იმისთჳს მოგითმენია.

დასასრულ, ძმანო ჩემნო, გსთქჳათ მეოთხე სათნოებისათჳს, ესე იგი სიყჳარულისათჳს, სული სიყჳარულისა, ანუ შეყვარება ღჳთისა დ̃ მოყჳსისა არის ყოველთა უდიდესი, უმაღლესი დ̃ უსაჭიროესი სათნოება. თითქმის მრთელი ჩჳჱნი სჯული ამაში მდგომარეობს: შეიყვარო უფალი ღმერთი ყოვლითა გულითა დ̃ სულითა შენითა დ̃ მოყჳასი შენი, ვითარცა თავი შენი, ესრეთ რომელ ვისაც გულში არ აქჳს ღჳთის დ̃ მოყჳსის სიყჳარული, იგი არ არის ქრისტიანე. თუ-გინდ კაცმა სხჳა ყოველი სათნოება შეიძინოს, ყოველნი მცნებანი აღასრულოს, გარნა თუ არ აქჳს მოყჳსისა დ̃ ღჳთის სიყჳარული, იგი ქრისტიანე არ არის. რაში გამოჩნდება ღჳთის სიყჳარული? იმაში, როდესაც ჩჳჱნ ვისმენთ სიტყჳასა დ̃ ბრძანებასა ღჳთისასა, რომელიც ღმერთმან ჩჳჱნ გამოგვიცხადა საღმრთო წერილში დ̃ რომელსაც ჩჳჱნ მარადის გვასწავლის წმიდა ეკკლესია, დ̃ აღვასრულებთ მას. მოყჳსის სიყჳარულისათჳს ეს გჳასწავა ჩჳჱნ მოკლედ უფალმა იესო ქრისტემან ამ სიტყვებში: ყოველი, რომელი გინდესთ თქჳჱნ, რათა გიყონ კაცთა, ეგრეთცა თქჳჱნ ჰყავით მათდა-მიმართ; რაც შენ გინდა, რომ გიყონ შენთა მოყჳასთა, შენც ის უყავ მათ. რა საკჳირველია, შენ გსურს ყოველმა კაცმა შეგიყვაროს, პატივი გცეს, გაჭირების დროს ნუგეშ-გცეს; შენც ისრეთ მოექეც ყოველთა შენთა მოყჳასთა.

თქჳჱნ, ძმანო ჩემნო, აქ მცხოვრებთა სხჳათა უმეტესად უნდა გახსოვდესთ, რომ ვისაც არ აქჳს სიყჳარული ღჳთისა დ̃ მოყჳსისა, ის არ არის ქრისტიანე. თქჳჱნ ხშირად იცით ერთმანერთში ჩხუბი სიძულილე; მცირედი არის თქჳჱნ შორის სიყჳარული დ̃ ერთობა; გარნა, რადგანაც მოინათლენით დ̃ მიიღეთ ქრისტეს სჯული, უნდა ეცადოთ რომ ქრისტეს სიყჳარული შეიტყოთ დ̃ შეიძინოთ. უფალმან იესო ქრისტემ ესრეთ ასწავლა მოწაფეთა თჳსთა: ამით უნდა გიცნან თქჳჱნ ყოველთა კაცთა, რომ სიყჳარული დ̃ ერთობა იყოს თქჳჱნ შორის. მონათლული კაცი მით უნდა განსხჳავდეს მოუნათლავის

ურწმუნოს კაცისაგან, რომელ უნდა ჰქონდეს კეთილი და მოსიყვარულე გული და ხასიათი. ვევედროთ ღმერთსა, რათა მოგვცეს ჩუენ სული სიყუარულისა და ერთობისა. ამინ.

მოძღჳრება მეოთხე.

«ჰე უფალო და მეუფეო, მომანიჭე მე განცდად თჳსთა ცოდვათა და არა განკითხვად ძმისა ჩემისა.»

დავაბოლოვოთ, ძმანო ქრისტიანენო, დღეს განმარტება ეფრემ ასურის ლოცვისა. ამ ლოცვის მესამე მუხლში ჩჳენ ვთხოვთ ღმერთსა, რათა მან მოგვანიჭოს ჩჳენ განცდა ანუ ცნობა თავისა ჩჳენისა და არა განკითხვად ძმისა ჩჳენისა. განცდა თავისა ის არის, როდესაც კაცი გამოსცდის, ანუ შეიტყობს თავის თავს, ესე იგი შეიტყობს, კარგად იქცევა თუ ცუდად, კარგი ხასიათი აქჳს თუ ცუდი. ცნობა თავისა თჳსისა არის საფუძველი კეთილისა ქრისტიანობრივის ცხოვრებისა. თუ კაცმან თავის თავი არ იცის, თუ არ შეიტყო რა ცოდვა უქმნია, რა ნაკლულევანება აქჳს გულში,—რა ნაირად გაიმართავს იგი თავის თავს, რა ნაირად მოინანებს და როგორ შეიქმნება უმჯობესი. გარნა ნუ ფიქრობთ, ძმანო ჩემნო, რომ ადვილი იყოს ეს საქმე: დიდი მეცადინება უნდა იხმაროს კაცმა, თუ სურს თჳსი თავის შეტყობა; ყოველ კაცს თავისი ხასიათი აქჳს; ყოველ კაცს თავისი საკუთარი ჩვეულება აქჳს და თჳსება. ზოგიერთი, მაგალითებრ, ანჩხლი ანუ გულ-ფიცხელი არის და ამით ხშირად სცოდავს ღჳთის წინაშე; ზოგიერთი არის ზარმაცი, ანუ მცონარე და ამითგან არისხებს ღმერთსა. სხჳა არის გულ-დიდი, ანუ ამპარტავანი და ამის-გამო მრავალ ცოდვასა იქმს; ერთი არის ცრუ, მეორე არის მოშურნე; ერთი სიტყვით, ყოველ კაცს თავისი ხასიათი აქჳს და თავის ცოდვა სჭირს.

შენც, ძმაო ჩემო, უნდა კარგად გასინჯო თავი შენი და შეიტყო, რა ხასიათი გაქჳს, რა ცოდვა გჭირს. დიდი სარგებლობა და სულიერი მადლი მოგეცემა, როდესაც კარგად გასინჯავ შენ თავს და გულში იტყჳი: მე სწორეთ ესა და ეს ცოდვა მჭირს; მე სწორეთ ამაში და ამაში ვარ დამნაშავე ღჳთის წინაშე. თუ ესრეთ ჰქმენი, უთუოდ კარგად მოინანებ შენს ცოდვას და კარგი კაცი შეიქმნები; ხოლო კარგად თუ არ იცან შენი თავი, არა თუ ქრისტიანობაში, არამედ არც სხჳა საქმეში გამოდგები.

ვინც კარგად თავის თავი იცნა, ის აღარც თავის მოყჳასს განიკითხავს. მოყჳსის განკითხვა ის არის, როდესაც კაცი თავის ცოდვას და ნაკლულევანებას არ ხედავს და სხვის ცოდვას და ნაკლულევანებას კი ხედავს და ჰრახავს. ეს ცუდი ჩვეულება თითქმის ყოველ კაცსა აქჳს; ყოველი კაცი იმას ცდილობს, რომ განიკითხოს მოყჳსის ცოდვა, გარნა კეთილი და ჭეშმარიტი ქრისტიანე უმეტესად თავის თავს განიკითხავს და არა სხჳას. თქჳნც ესრეთ ეცადენით, ძმანო ჩემნო, თუ გსურსთ რომ იყჳნეთ კეთილნი ქრისტიანენი. ამინ.

2
3 131